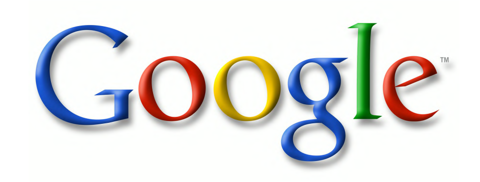
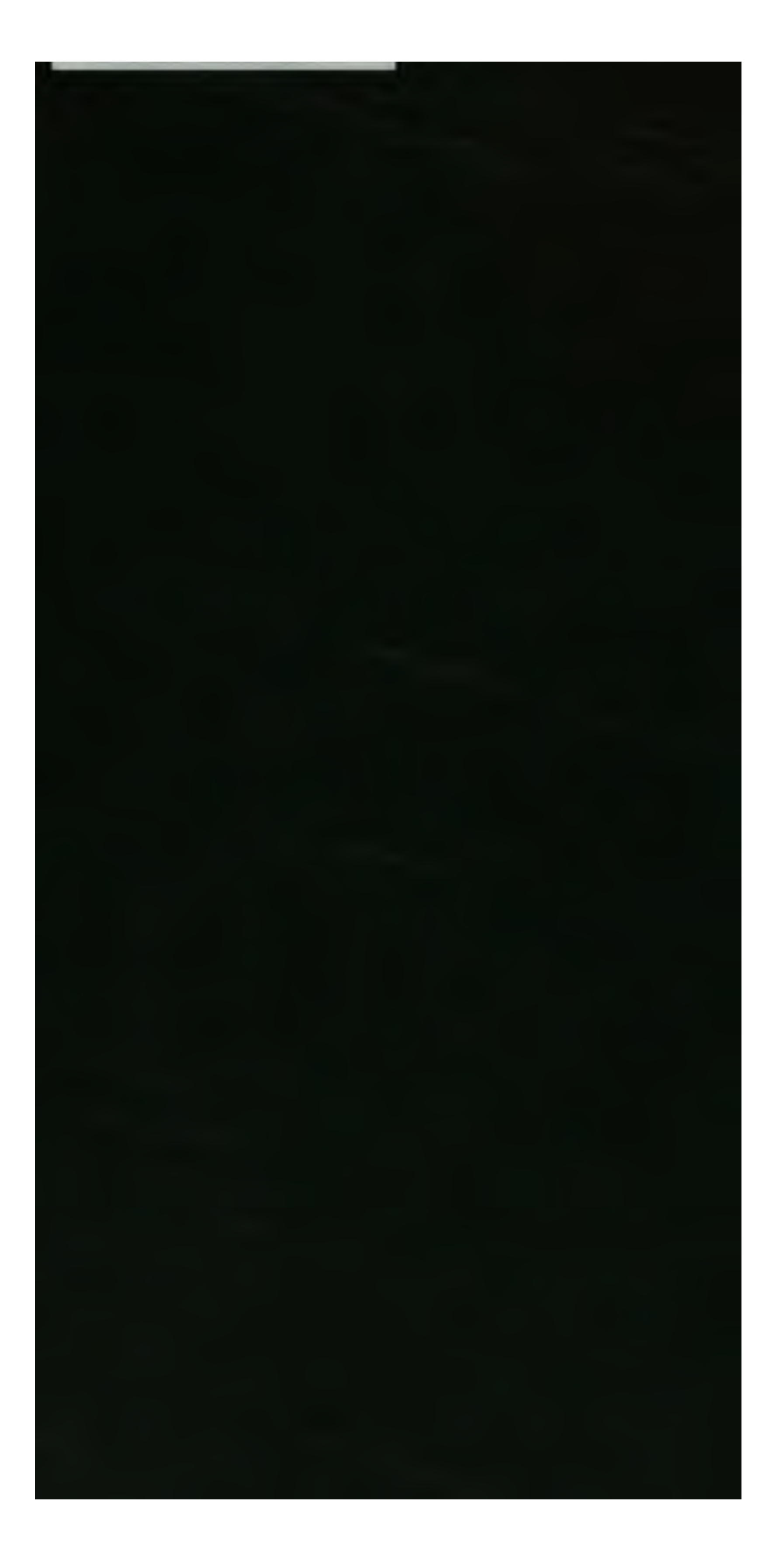
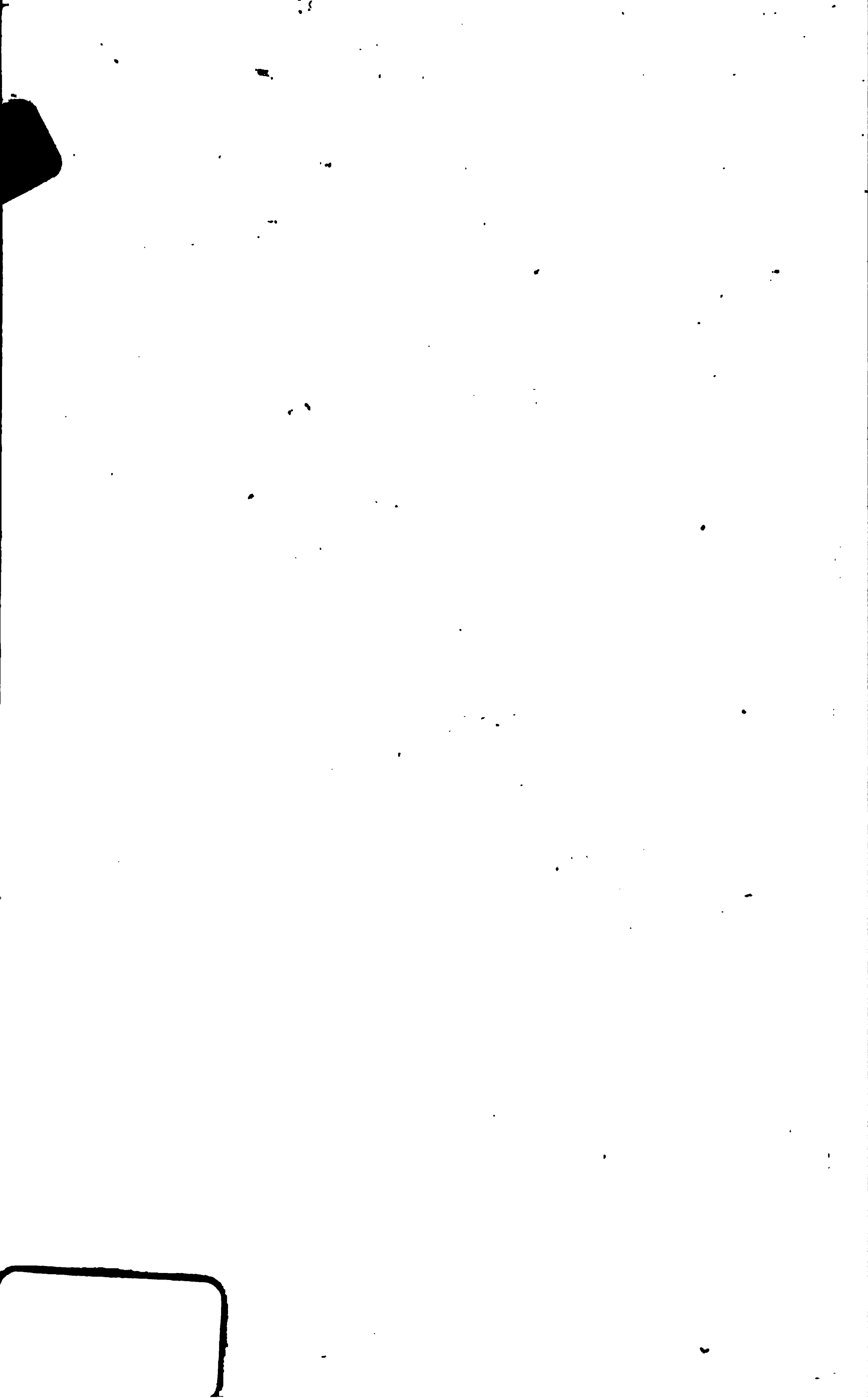

INVENTAIRE

DES

ARCHIVES DE LA VILLE DE MALINES

ÉTABLI

SOUS LES AUSPICES DE L'ADMINISTRATION COMMUNALE

PAR

V. HERMANS

ARCHIVISTE-BIBLIOTHÉCAIRE

TOME HUITIÈME.

MALINES

IMPRIMERIE [illegible]

[illegible]

INVENTAIRE

DES ARCHIVES DE LA VILLE DE MALINES.

REGISTRES ET ROULEAUX.

AVIS AU LECTEUR.

Pour la publication du huitième volume de l'Inventaire des archives de la ville de Malines, nous avons cru devoir faire usage de la langue flamande, parce que les registres et rouleaux qui en font la principale et majeure partie, sont rédigés tous pour ainsi dire en cette langue.

INVENTAIRE

DES

ARCHIVES DE LA VILLE DE MALINES

PUBLIÉ

SOUS LES AUSPICES DE L'ADMINISTRATION COMMUNALE

PAR

V. HERMANS

ARCHIVISTE-BIBLIOTHÉCAIRE.

TOME HUITIÈME.

MALINES

IMPRIMERIE A. OLBRECHTS-DE MAEYER.

1894.

Il a été satisfait aux formalités voulues par la loi sur la propriété littéraire.

ADMINISTRATION COMMUNALE DE MALINES

1894.

Bourgmestre :

M. François-Jean-Marie-Ghislain BROERS, chevalier de l'ordre de Léopold, commandeur de l'ordre de St Grégoire le Grand et de Pie IX, Membre de la Chambre des Représentants.

Échevins :

MM. Jean-Baptiste KEMPENEER, chevalier de l'ordre de Léopold, commandeur de l'ordre de Pie IX et de St Grégoire le Grand.

Pierre-Charles-Hubert DESSAIN, chevalier de l'ordre de Léopold, commandeur de l'ordre de St Grégoire le Grand.

Jules-Jean-Marie WITTMANN, décoré de la croix civique de 1re classe, commandeur de l'ordre de Pie IX.

Marie-Théodore-Barbe-Florimond DE COSTER, commandeur de l'ordre de St Grégoire le Grand, Conseiller provincial.

Conseillers :

MM. Jean-Joseph VAN BATTEL.

Jacques-Pierre-Joseph-Marie MASTBOOM.

Gustave-Charles-Marie-Joseph DE WOUTERS DE BOUCHOUT, chevalier de l'ordre de Léopold et décoré de la croix civique de 1re classe.

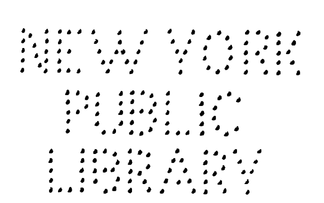
Victor-François-Joseph DELVAULX.

Jean-Joseph STOBBAERTS, chevalier de l'ordre de Léopold et décoré de la croix civique de 1re classe.

Louis-Marie-Isidore-Joseph LEEMANS.

Marie-Edmond-Alexandre VAN SEGVELT.

Gustave-Jean-Antoine VAN AERDE.

MM. Paul-François RYCKMANS, Conseiller provincial.

Pierre-Théophile MILLER.

Louis VAN BREEDAM.

Jean-Martin DE GRAAUW.

Raymond-François-Ferdinand-Marie DE MEESTER DE BETZENBROECK, chevalier de l'ordre de Malte, Sénateur.

Louis-Marie-Désiré-Joseph MERTENS.

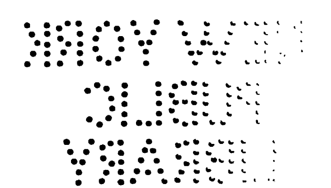
Jules-François BRUSSELMANS.

André-Edourd MICHIELS.

Jules-Léon-Albert-Ghislain ORTEGAT, Conseiller provincial.

Secrétaire :

M. Louis-Jacques-Mario DE BRUYNE, décoré de la croix civique de 1re classe.

INVENTARIS

DER

REGISTERS EN ROLLEN.

VOORWOORD.

Vóór de VIIIe eeuw, was Mechelen, zoo als de meeste steden van ons land, zeer weinig of niet gekend. Voor en aleer zich te kunnen ontwikkelen, moesten onze voorvaderen los geraken uit de banden waarin het Heidendom ze geboeid hield. De stem van eenen door God bezielden man was alleen bekwaam om aan dien ellendigen toestand een einde te brengen, en om onze ongelukkige voorouderen uit den slaap te wekken waarin zij zoo lang helaas! gedompeld lagen.

Dank aan den nooit genoeg te prijzen Rumold, zal weldra voor de inwoners zijner stad een nieuw dageraad aanbreken. Nauwelijks hadden zij het woord des Heeren in den mond van eenen voor hen zoo buitengewonen man hooren klinken, of zij gevoelden zich in hunne gemoederen geschokt en verontwaardigd. Daarna echter, allengskens getroffen en eindelijk overwonnen door de verhevene waarheden welke hij hun verkondigde, en door de zuivere zedeleer welke hij hun voorschreef, veranderden zij van denk- en levenswijze, verzaakten aan hunne Goden, en sloegen het door zijn bloed geverwde pad in, waarin hij hun voorgegaan was.

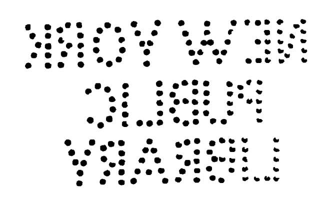
Van dien stond af, daagt voor de geschiedenis onzer stad een nieuw en roemrijk tijdvak op, welk wij, bij gebrek aan oorspronkelijke bronnen, in de onmogelijkheid zijn naar waarde te kunnen schatten. — De oudste oorkonde van het archief dagteekent slechts van het begin der XIIIe eeuw. Al het gebeurde vóór dien tijd berust op gezegden van kronijkschrijvers, die soms in hunne dagboeken al te lichtvaardig opnamen hetgeen zij hier en daar, zonder grondige bewijzen, vernomen hadden of geschreven vonden.

De eigenlijke historie van Mechelen begint met de Berthouten, die, gedurende gemelde en volgende eeuw, zoo veel bijdroegen tot de welvaart van Rumolds stad en haren omvang. Bij opene brieven der maand october 1252, staat Wouter Berthout aan die van Muysen,

Hanswijck, Geerdegem en Hofstaden, het regt toe al hunne leengoederen in weiden te kunnen veranderen. — In augusti 1264, vergunt hij aan de Mechelaars de vrije scheepvaart op de Melaan. — Het volgende jaar, einde mei, stelt hij, ter voltrekking hunner kerk, eenen kanonik, eenen schepen en eenen burger aan, gelast met het toezigt dier werken. — In de tusschenruimte van 1268 tot 1278, gebiedt hij dat voortaan de daken der huizen, in plaats van met stroo, met tichelen zullen moeten gedekt worden. — Den 28en augustus 1276, worden nog door denzelven aan het lakenmakersgild onzer stad merkelijke voorregten vergund. — Den 4en november 1279, zien Wouter Berthout en zijn zoon, ten voordeele der Mechelaars, van hun regt af op het door hen op de visschen ingestelde marktgeld. — Bij opene brieven van den 27en oogstmaand 1295, stellen Jan Berthout, Heer van Berlaar, en Jan Berthout, Heer van Neckerspoel, een einde aan de op onze lakenmakers gepleegde afpersingen door de Toskanen, Lombarden en Joden, die zich in den omtrek der stad gevestigd hadden, om er hunnen verfoeijelijken handel te drijven.

Bij het aanbreken der xive eeuw, den 13en december 1301, prijkt in het stadsarchief eene allerbelangrijkste keur, waarbij hertog Jan II van Brabant en Jan Berthout aan de Mechelaars ten eeuwigen dage waarborgen al de vrijheden en voorregten, welke hun van de vroegste tijden af beloofd of verleend waren geweest. Om aan dezelve nog meer kracht bij te zetten, deden zij er hunne zegels aan hangen, gezamenlijk met die hunner voornaamste leenheeren en steden, waarvan veertien aan de eerste, en zes aan de laatste toebehooren. Deze keur, welke men met regt het *Palladium* onzer gemeentevrijheden noemen mag, zien wij beurtelings met eed bekrachtigd, den 21en maart 1384, door Filips den Stoute, den 8en october 1419, door Filips den Goede, den 3en julij 1467, door Karel den Stoute, den 25en junij 1477, door Maria van Burgondië, den 27en maart 1495, door Filips den Schoone, den 5en februarij 1515, door keizer Karel V, den 31en december 1556, door Filips II, den 25en augustus 1598, door aartshertog Albertus, in den naam zijner gemalin Isabella.

Op het einde der xve eeuw, vinden wij een treffend bewijs van de bijzondere hoogachting welke deze stad bij hare vorsten genoot.

« Om te beloonen de menigvuldige diensten in goed en bloed zijner vroome en getrouwe onderdanen, » alzoo luiden de opene brieven van Frederik III, gedagteekend uit Lintz den 10en januarij 1490, verheft deze keizer 't land en de stad Mechelen tot een graafschap, en vergunt aan deze laatste het regt zijne wapenen, als Roomsche Koning, met de hare te vereenigen. Sedert dien, draagt zij in haar blazoen den zwarten arend, met uitgespreide vlerken, klaauwende op een gouden schild met drie roode staken doorweven.

Daar het onmogelijk is, in een oogwenk op ons stadsarchief, de belangrijkheid te doen uitschijnen van zoo vele andere kostbare handvesten, welke wij stilzwijgend moeten voorbijgaan, bepalen wij ons, bij dit kort overzigt, zoo niet den inhoud, ten minste het tijdstip en het getal daarvan te doen kennen.

Deze oorkonden, welke bijna alle op daartoe bereide schaapsvellen geschreven en waarvan de meeste nog van hare zegels voorzien zijn, gaan van de eerste helft der XIIIe eeuw tot het einde der XVIIIe. Van het eerste tijdvak onzer geschiedenis, gedurende welk de Heerlijkheid van Mechelen, van 1242 tot 1369, door de bisschoppen van Luik, de hertogen van Brabant, de graven van Henegouwen en Vlaanderen, als een speelbal, beurtelings gekaatst en herkaatst wierd, tot dat zij eindelijk in de handen viel van hertog Filips den stoute, bestaan er nog honderd drie en vijftig oorkonden.

Met de dood van Maria van Burgondië, die den 28en maart 1482 zoo toevallig helaas! aan de liefde harer volkeren ontrukt wierd, verdwijnt uit de geschiedenis dit doorluchtig Huis, en de Heerlijkheid van Mechelen gaat over in lat van Oostenrijk. Van dit tijdstip tot het einde der XVIIIe eeuw, bezitten wij zes honderd acht en negentig handvesten, waarvan drie honderd vier en twintig aan het Huis van Burgondië en het volgende, drie honderd dertig aan het spaansche en vier en veertig aan het oostenrijksche Staatsbewind toebehooren.

Om zich een denkbeeld te kunnen vormen van hetgeen de stedelijke overheid, sedert de tweede helft der XVe eeuw, voor de bewaring dezer schatten gedaan heeft, verzoek ik mijne lezers mij te willen volgen in de beneden gewelfde plaats van den Beiaard, *den Thoren* geheeten, alwaar men in eene viermaal overeeuwsche zware eikenen

armarys of kas (1) al deze voor den geschiedschrijver zoo gewigtige oorkonden zorgvuldig opgesloten liggen. Daar deze kas uit vier paneelen bestaat, waarvan elk eenen grendel en een dubbel slot heeft, zoo zijn tot derzelver sluit- en ontsluiting acht sleutels noodig, waarvan de twee van het eerste paneel aan den jongsten *communie* of burgemeester, de twee van het volgende aan den vóór of eersten schepen, de twee van het derde aan den oudsten gezworen der poorterij, en de twee van het laatste aan den oudsten gezworen der dekenij toevertrouwd waren, zoodat tot de lichting eener oorkonde de tegenwoordigheid dezer vier leden noodig was.

Het verzuimen dezer zoo heilzame voorzorg, welke tot het einde der XVIIe eeuw door onze voorouders in eer gehouden was geweest, had voor droevig gevolg de verdwijning uit het stadsarchief van menige oorkonden, hetgeen te kennen gegeven wordt in de hier volgende resolutië, genomen door den magistraat in zijne zitting van den 16[en] Mei 1757 :

« Is gelesen eene opgestelde req[te] te presenteren in Haere Maj[te] Groeten Raede, ten fine van t'obligeren de representanten der gewesene pensionarissen, secretarissen, greffiers ende klercquen der thresorye deser stadt, van hun t'expurgeren dat sy geene papieren ofte stucken van deser stadts archiven ten onderen en syn hebbende, vermidts eenighe berust hebbende in den Thoren ter thresorye alhier niet meer bevonden en worden, welcke req[te] alsoo is goedtgekeurt. » (2)

Krachtens eene verordening van den magistraat, genomen den 7[en] november 1702, werden al onze handvesten en hare zegels, na op parkemente vellen naauwkeuriglijk herschreven en nagebootst te zijn geweest, in zes groot in-4° op snee vergulde registers vereenigd werden, welke uit hoofde der kleur hunner banden den naam van *Roodboeken* gekregen hebben.

Voor en aleer deze plaats te verlaten, werpen wij eenen oogslag op

(1) « Item betaelt Joirdaen, den slotmakere, etc., van IIII dobbel sloten metten slotelen, met VIII leden, crammen, naghelen, VI ringhen, ghebesicht aen den armarys daer die privilegie in ligghen. » (Stadsrekening 1475-1476, fol. 141 v°).

(2) Resolutiën 1752-1759, fol. 199 v°.

geen met ijzer beslagen en door vijf sloten vast gehouden koffer, op welks uiteinden stadswapenen gemaald zijn, en vragen wij ons af waartoe hetzelve gediend heeft. — Openen wij de stadsrekening van den jare 1572, zoo vinden wij dat, den 22^{en} augustus, op bevel van den magistraat, al het zilver en verguld tafelgerief van het stadhuis, onder het geleide van eenen schepen, naar Antwerpen vervoerd wierd om er openbaarlijk verkocht te worden. (1) Hiermede, vliegt in duigen de volksmare aangaande den oorsprong van onzen oudsten burger, wijl gemeld koffer zes en zeventig jaren ouder is dan hij.

Bij het stappen uit dit vertrek, komt men langs eenen steenen wendeltrap in eene andere gewelfde en allerbest verlichte plaats, *de Kapel* geheeten, omdat de raadsheeren, sedert het einde der XIVe eeuw, voor en aleer zich tot hunne bezigheden te begeven, de gewoonte hadden aldaar de mis te komen hooren. — Rondom de wanden derzelver, rangschikken zich nu honderd zeven en twintig doozen, welker inhoud wij kortelijk beschrijven gaan.

De zestig eerste bevatten een bijna ontelbaar getal oorspronkelijke en andere oorkonden, allerbekwaamst om den regeringsvorm van onzen magistraat van de vroegste tijden tot de fransche omwenteling af te schetsen. Kerken en kloosters; stadsgebouwen; heeren-, gilden-, ambachts- en andere huizen; straten en opene plaatsen; bruggen, rivieren en beken; verschansingen, forten en wegen; stedelijke overheden; hooge-, lagere- en armscholen; armwezen en godshuizen; nijverheid, handel en landbouw; hongersnooden en ziekten; ommegangen, inhuldigingen en feesten; alles, in één woord, komt er in voor, niets is er vergeten.

(1) « Betaelt Mr Jacop de Backere voor den coop van sekere coffer met yser beslagen, alwaer het silvere van der stadt mede naer Antwerpen gevuert es, omme te vercoopene, per ordonn..... v lib. » (Stadsrekening 1571-1572,-fol. 247).

« Opten XXII^{en} Augusti LXXII, zoe zyn ter ordonn van de weth gesonden naer Antwerpen Joncheer Baptista Kerremans, met Henrick Wils, bode, om aldaer te vercoopene het zilvere soe vergult als onvergult van der stadt, achtervolgende den Inventaris daer aff gemaeckt zijnde, den voorn Kerreman overgelevert, daer over de voorn Kerreman gevaceert heeft drye dagen, IX lib. ende Henrick Wils, insgelycx drye dagen, XXX scell, beloopende metter wagenhure, reysens ende comens, ende andere oncosten, per ordonn ... . XVII lib » (Ibidem, fol. 227).

In de twee volgende doozen (61-62) vindt men talrijke oorkonden aangaande den grooten- en den kleinen voetboog, den handboog, de kolveniers- en schermersgilden. — In de acht en twintig volgende (63-90), is er nog in evenredigheid een grooter aantal derzelver rakende de bakkers, beenhouwers, brouwers, vischverkoopers, lakenmakers, kleermakers, oudekleerkoopers, kousenmakers, schoenmakers, hoedenmakers, barbiers en wondheelers, pruikmakers, droogscheerders, tapijtwevers, sargiemakers, verwers, huidevetters, witteleermakers, handschoenmakers, merseniers, passementmakers, bontwerkers, knopmakers, speldenmakers, vettewariers, metsers, leemplakkers, timmerlieden, schaliedekkers, schrijnwerkers, kuipers, smeden, ketelmakers, messenmakers, tingieters, blikslagers, goudsmeden, schilders en beeldhouwers, glazenmakers, scheepstimmerlieden, lijndraaijers, schippers, lijntrekkers, kordewagenkruiers, buildragers, mandedragers, turfdragers en hoveniers.

De vier volgende (91-94) bevatten de briefwisseling van den magistraat met zijne vorsten of staatsmannen, alsook met de voornaamste overheden van dit land en nog andere landen, tijdens de heerschappij onder het Huis van Burgondië, Oostenrijk en Spanje, beloopende te zamen op duizend drie honderd negen en negentig brieven, waarvan drie honderd vier en zeventig gedurende het eerste, twee honderd zeventien gedurende het tweede, en acht honderd en acht gedurende het laatste tijdvak geschreven werden. — In zijn verslag over ons stadsarchief, gedaan ten jare 1834 door 's Rijks Hoofdarchivaris, drukt zich de Heer Gachard over deze briefwisseling op volgender wijze uit :

« Il y a, (zegt hij) dans les archives de Malines, une collection assez considérable de lettres missives originales de Jean sans Peur, Philippe le Bon et Charles le Téméraire, ducs de Bourgogne; d'Isabelle de Portugal, épouse de Philippe le Bon ; de Marguerite d'Yorck, épouse de Charles le Téméraire, et de la duchesse Marie, sa fille; de Maximilien d'Autriche; de Marguerite, tante de Charles Quint, etc. Rien n'est plus rare, dans les dépôts de nos villes, que cette sorte de documents : à Bruges, à Namur, à Anvers, je n'en ai pas trouvé un seul ; à Mons, il y en a trois ou quatre au plus ; à Ypres,

il ne s'en serait conservé aucun, si un secrétaire de la ville n'avait pris le soin de les transcrire dans un registre. C'est que nos ancêtres trouvaient inutile de garder, pour les historiens à venir, des lettres *missives* écrites sur un petit chiffon de papier, et qui ne contenaient que des faits, tandis qu'ils prenaient les précautions les plus minutieuses pour prévenir qu'il ne se perdit quelqu'une de ces lettres *patentes*, écrites sur parchemin et munies de grands sceaux, qui leur conféraient des priviléges, ou leur prescrivaient des règlements, ou les autorisaient à créer des rentes, à percevoir des impôts, etc. » (1)

De oorkonden bevat in de zeven en twintig volgende doozen, bestaan uit schepenbrieven rakende : 1° Van 1263 tot 1731, de stad, het district en het ressort van Mechelen. (95-114) — 2° Het land van Mechelen. (115). — 3° De steden van Brussel en Leuven. (116). — 4° Die van Antwerpen en Lier. (117) — 5° Eenige andere steden, dorpen en heerlijkheden, hier ten lande en elders. (118-119) — 6° De stad 's Hertogenbosch. (120). — 7° Die van Heusden. (121).

Ziehier hetgeen wij, aangaande het berusten der oorkonden van beide laatste steden alhier, aangeteekend vinden in eenen brief van Kanonik Schæffer, door ons in het eerste deel zijner uittreksels der « Gazet van Mechelen » ingelascht :

« Ces pièces (zegt hij) appartiennent à deux couvents de l'ordre de St François, 1° au couvent des Riches Claires à Bois-le-Duc; 2° au couvent du tierce ordre à Heusden. — Il est certain que ces documents ont été apportés à Malines par les religieuses Clarisses de Bois-le-Duc, qui s'établirent ici en 1650.

Heusden était livrée au Prince d'Orange en 1577; les religieuses tercières de cette ville se refugièrent chez leurs coreligieuses de Bois le-Duc, laquelle ville a resté sous le Roi d'Espagne jusqu'en 1629. De cette manière l'on conçoit comment les papiers du couvent d'Heusden se trouvent mêlés avec les papiers du couvent de Bois-le-Duc.

Lorsque les Riches Claires ont été supprimées en 1783, ces papiers ont été probablement confisqués par l'administrateur gouvernemental, et remis aux archives de la ville. »

(1) Collection de documents inédits concernant l'histoire de la Belgique, t. II, p. 54.

De vijf volgende doozen behelzen oorkonden van menigerhanden aard betrekkelijk : 1° De Heeren en Oversten der provincie (122) — 2° Den magistraat dezer stad. (123-124). — 3° De ambachten en gilden. (125) — 4° Het aartsbisdom, de kerken en kloosters. (126). — In de laatste doos zijn bijeengebragt al de oorkonden van weinig of geen belang voor ons. (127).

Voor de beschrijving dezer oorkonden, zie :

B.-J.-F.-C. Gyseleers-Thys. « Additions et corrections à la notice sur les archives de la ville de Malines, de Monsieur L.-P. Gachard, archiviste du royaume de la Belgique » Bruxelles, 1834-1838, 4 vol. in-8°. — P.-J. Van Doren en V. Hermans. « Inventaire des archives de la ville de Malines. » Malines, 1859-1885, 7 vol. in-8°.

INVENTARIS

DER

REGISTERS EN ROLLEN.

Voor en alleer in oogenschouw te nemen de registers en rollen, welke het tweede gedeelte van het stadsarchief uitmaken, gaan wij er den algemeenen inventaris van opstellen, ten einde aan de minnaars van mechelsche oudheden den tijd tot het opsporen derzelver te verkorten, en alzoo hunne taak te vergemakkelijken.

Volgens hun verband, eensdeels, met de STAD en haar DISTRICT, anderdeels, met het RESSORT en de PROVINCIE van Mechelen, kan men deze registers en rollen in vier afdeelingen verdeelen.

I.

DE STAD.

A.

CARTULARIUM'S.

I. PREVILEGIEN.

I. OUDSTE PREVILEGIEBOEK, gaande van het einde der eerste helft der XIIIe tot de eerste der XVe eeuw. Gemaakt naar het oorspronkelijke van 1444, dat op parkement was. (1)

Register groot in 4°.

(1) « Item drien doussinen fransyns (bij Kil. Francyn, membrana Francica, sive pergamena) ghecocht ter stad behoef yeghen I man van Diest, omme de privilegien ende de kuren van der stad dair ine te copierene, coste . . . . . . XIIII s. »
Stadsrekening 1443-44, fol. 178.

Beneven de vorstelijke vrijheidsbrieven vergund aan deze stad door Filips den Goede en zijne voorzaten, vindt men nog in dit register eenen brief van gemelden hertog, gedagteekend uit Rysel den 5en augustus 1423, aangaande de gezamenlijke verkooping van den Burg op Neckerspoel en de Munt in den Ouden Bruel.

II. Privilegie boeck A, B en C, gaande van 1449 tot 1549; van 1473 tot 1666; en van 1574 tot 1699.

Drie registers in-folio, op parkement.

Het eerste dezer verscheen in 1550, als blijkt uit de vier volgende opgaven der stadsrekening 1549-50, fol. 241 en volg.

« Item den IIen maii betaelt Mr Jan Lettin, voer zekere copien der stadt privilegien te collationerene ende te teekene . . . xx s. »

« Item Mrs Chaerles Staes ende Jan Potis betaelt voer diversche privilegien van der stadt te copieren . . . . ii l. iii s. ix d. »

« Item den xxviii Juny betaelt der huysvrouw van Joos Ruttens, voer xxiiii quoyeren perckements dienende tot eenen nyeuwen privilegie boeck . . . . iii l. xiiii s. »

« Item betaelt Peeter Draex, boeckbindere, voer eenen boeck te binden dienende totter privilegie . . . . iiii s. »

In 1651, werd door jonker Jacob Buysset teruggevonden het Previlegieboek C, dat sedert het jaar 1585 uit het archief verdwenen was.

« 2 january 1651. Soo heeft jonchere Jacques Buysset, heer van Lossignol, erffcamerlinck van Henegouwe, jegenwoordich tresorier, in policye camer overgelevert het derde priviligie boeck deser stadt Mechelen, het dwelck tsedert de reductie der selver verloren is gebleven, ende d'opinie was tselve te berusten binnen de stadt van Middelborch, oft elders; welck boeck den voorn. Heer Buysset nare vele debooiren becomen heeft. » — Zie Resolutiën 1648-91, fol. 6 v°.

III. « Inventaris van de privilegien gegheven aen de stadt ende provincie van Mechelen, soo ende gelyck de selve geregistreert staen in de dry privilegie boecken der voornoemde stadt, gecotteert met de letters A. B. ende C, berustende ter greffie der selve. »

Register in-folio.

IV. « INVENTARIS van allen den privilegien, octroyen, mandementen ende anderen scriftueren, aengaende den rechten ende coustumen vander stad, ende oic andere brieven, gecolligeert, genomen ende gevisiteert vut diversen coffren, kisten ende laden, daer zij inne geplogen hadden te liggene, ende die nu verleet zyn inden grooten amaris staende inden torre opten beyaert, die daer toe gemaect ende geordineert es. Ende dat es gedaen by Janne van Hamme, scepenen, ende Diericken Adriaens, secretaris der stad van Mechelen. »

Register groot in-4°, op parkement, dagteekenende van de tweede helft der xv[e] eeuw.

V. « INVENTARIS vande privilegien, munimenten, brieven, vonnissen ende bescheeden der stadt ende provincie van Mechelen, dewelcke syn berustende inden thoren neffens de tresorye in diversche laeyen vanden kom, daer van de sleutels tot vieren syn onder den eersten communemeester, voorschepen, ende eersten gesworen vande dekenye ende poorterye. Vernieuwt by laste vande Heeren vanden magistraet in desen iaere 1628, door de tresoriers, midts dat alle de voorscreven bescheeden tot noch toe waeren confuselyck verspreydt sonder ordre door alle de voors. laeyen, ende dat den ouden inventaris nyet vuyt en druckte de substancie vande voorn. bescheeden ende munimenten, tot grooten ondienste van de voors. stadt, wesende als nu elck gevoeght by zyne materie, met vuytdruckinghe van den inhoudt ende datum der selver. »

Register in-folio. (Twee exemplaren.)

Deze inventaris, gemaakt door ridder Dirk van der Laen en jonker Balthazar Charles, wordt aangeduid, als volgt, fol. 136 v° der stadsrekening 1629-30 :

« Betaelt aen H[re] Theodore vander Laen, ridder, ende Jo : Baltasar Charles, over hunlieder moeyelycke ende langdurige vacatien, bij de selve gedaen int oversien ende visiteren van deser stadts privilegien ende munimenten, ende vanden selve te maken pertinenten Inventaris ende sommier receuil van tgene inde voors. privilegien ende munimenten begrepen is, gedurende den tyt dat deselve H[ren] tsamen treso-

riers geweest hebben, te weten : aen Heere Theodore vander Laen I^c^ LXXX gulden, ende aen Jonckh^r^ Baltasar Charles I^c^ XX gulden, tsamen per II ordon. ende quitan. de somme van . . . . III^c^ l. »

VI. « INVENTARIS vande privilegien, munimenten, brieven, vonnissen ende bescheeden der stadt ende provincie van Mechelen. » Vernieuwd den 7^en^ november 1702, door jonker Daniël-Frans Cuypers.

Register in-folio. (Twee exemplaren.)

VII. « PRIVILEGIA ET MONUMENTA civitatis ac provinciæ Michliniensis in ordinem redacta studio et labore prænobilis Domini D. Danielis Francisci Cuypers, supradictæ civitatis ac provinciæ graphæi et privilegiorum conservatoris. » Van de eerste helft der XIIIe tot de zes eerste jaren der XVIIIe eeuw.

Zes registers groot in 4°, op parkement, verguld op snee.

Ziehier hetgeen wij in het stadsarchief aantreffen over de vorming van dit nieuw cartularium, waarover zich reeds gemelde Heer Gachard uitdrukt, als volgt : « La ville de Malines possède une collection de cartulaires qui est unique en son genre, au moins en Belgique. » (1)

« 19 september 1702. Is geresolveert te coopen twee hondert parquemente vellen, van ses stuyvers het stuck, tot het herschryven vande privilegie boecken. » — Zie Resolutiën 1692-1704, fol. 174.

« 30 october 1702. Geresolveert aen Sips (Jan-Baptist), voor het schryven van de privilegie boecken, genomen op dry hondert blaederen, te geven twee hondert guldens, ende alsoo daer diversche privilegien syn, de welcke in de oude privilegie boecken niet en staen, ende dat die in de nieuwe moeten worden geschreven, soo sal den voorn. Sips daer van, naer advenant, moeten worden betaelt. » — Ibidem.

« 7 november 1702. Geresolveert te committeren den Heere greffier Cuypers, om te doen herschryven de privilegie boecken, ende die te stellen op hun ordre naer advenant hunnen datum, mitsgaeders te doen registreren alle privilegien ende andere bescheeden, berustende

(1) Collection de documents inédits concernant l'histoire de la Belgique, II, 50.

in de comme staende inden thoren vande Tresorye alhier, ende elders, de welcke tot nochtoe niet en syn geregistreert, ende onder ieder van de selve te doen teeckenen de seghels daer aen hangende soo ende gelyck die nu bevonden worden, tot dyen te authoriseren (uit) de voors. comme te doen haelen alsulcken privilegien als hy ten eynde voors. sal noodigh hebben, mits laetende in de plaetse een recipisse. » — Ibidem, fol. 174 v°.

Het teekenen der zegels in de zes previlegieboeken werd toevertrouwd aan den schilder Pieter Van Hof of Van Hove, die, volgens zijn contract met den griffier Cuypers van den 12en december 1702, voor elken grooten zegel zestien, en voor elken kleinen vijf stuivers te trekken had. Daar deze prijs niet overeenkwam met de moeite welke de kunstenaar zich gegeven had, zoo schonk hem de magistraat, op zijn smeekschrift van den 2en februarij 1714, eene toelage van honderd guldens. Ibidem, fol. 175, en Policyboek 1711-14, fol. 240 v° en volg.

VIII. « Tapel vande materie van de privilegien der stadt ende provincie van Mechelen, beginnende van acht augusti acht hondert t' seventigh tot het jaer seventhien hondert (ses), op syn ordre gestelt door joncker Daniel Francois Cuypers, greffier ende guarde chartres der selve stadt ende provincie van Mechelen. »

Register groot in-folio, verguld op snee. (Twee exemplaren.)

II. OCTROOYEN.

I. « Registre van den hove. » Inhoudende de octrooyen bijeengebragt en geldig gemaakt, van 1343 tot 1576, door den stadsgriffier Willem Van Ophem; en van 1585 tot 1648, door den stadssecretaris Jan Van Paeffenrode.

Twee registers in-folio.

II. « Octrooyen verleent aende stadt ende provincie van Mechelen

door hunne respective Heeren ende Princen, t' sedert den jaere 1252 tot den jaere 1705, by een vergaedert ende op syn orde gestelt door joncker Daniel Francois Cuypers, greffier ende guarde chartres der voornoemde stadt ende provincie van Mechelen. »

Register groot in-folio, verguld op snee.

De toelating tot het maken van dit nieuw octrooyboek luidt als volgt :

« 30 juny 1704. Myn Heeren wethouderen hebben gecommitteert ende geauthoriseert, gelyck sy committeren ende authoriseren by dese den Heere greffier Cuypers, om te doen schryven in eenen particulieren register de octroyen aen dese stadt geaccordeert. » — Zie Resolutiën 1692-1704, fol. 244 v°.

III. Vervolg op deze octrooyen, van 1709 tot 1778. Gedaan in 1793, door den griffier Willem-Jacob-Jozef Verlinden.

Register groot in folio, verguld op snee. (Twee exemplaren).

B.

STADSREKENINGEN EN CASSEBOEKEN.

I. STADSREKENINGEN.

Verzameling van vier honderd zes en zestig registers groot in-folio, beginnende in 1311, en eindigende in 1792. — Aan deze zoo lange reeks van rekeningen, waarvan de vier en twintig eerste (van 1311-12 tot 1347-48) klad- en al de andere netboeken zijn, ontbreken de vijftien volgende jaren : 1312-13 ; 1314-15 ; 1316-17 ; 1324-25 ; 1326-27 ; 1327-28 ; 1331-32 ; 1336-37; 1337-38 ; 1339-40 ; 1343-44; 13-4445 ; 1389-90 ; 1395-96 ; en 1422-23.

De registers der jaren 1332 en 1364 zijn zeer onvolledig; aan de rekening van 1403-04, ontbreken slechts eenige bladzijden; maar aan die van 1577-78 en 1584-85, schieten drie maanden te kort.

Van 1311 tot 1364, beginnen en eindigen de stadsrekeningen op vijftien verschillende tijdstippen. De eerste gaat open en sluit met Kersmis, gelijk het eerste blad derzelver het te kennen geeft :

« Int jaer ons Heeren M. CCC ende xi iaere begonste men ierste· werven te scrivene in dit boec te kers. »

De twee volgende rekeningen beginnen en eindigen op S. Andries dag (30en november); die van 1318-19 gaat van dien laatsten tot Ste. Lucia dag (13en december); en de daarna komende, van Ste. Lucia tot S. Lambertus dag (17en september). — Van 1320-21 tot 1322-23, beginnen en sluiten zij op denzelfden dag : de eerste, op dien van S. Lambertus; de tweede, op den dag der Kruisverheffing (14en september); de derde, op dien van S. Mattheus (21en september). — Van 1323-24 tot 1325-26, gaan zij van S. Mattheus tot S. Bartholomeus dag (24en augustus); en van 1328-29 tot 1342-43, beginnen en eindigen zij op voorgenoemden laatsten dag.

Van 1345-46 tot 1363-64, vangen al de rekeningen aan en vervallen schier op denzelfden dag. De veertien eerste, van 1345-46 tot 1358-59, beginnen en sluiten op den laatsten augustus; de volgende gaat van den 31en augustus tot den 29en julij; die van 1360-61, van den 30en julij tot denzelfden dag; die van 1361-62, van den eersten augustus tot den laatsten julij; die van 1362-63, van den 31en julij tot den 31en item; die van 1363-64, van den laatsten julij tot den eersten augustus.

In de driemaandelijksche rekening van 1364, loopende van den eersten augustus tot Allerheiligen, leest men op de eerste bladzijde derzelver het volgende :

« Int iaer ons Heeren M. CCCLXIII.... in halven oegste...., waerd over een ghedreghen met den ghemeynen rade, dat men voirtane de rekeninghe vanden iare beghinnen soude op alre heyleghen misse. »

Deze ordonnantië van den magistraat werd stiptelijk nagekomen tot het jaar 1549-50; maar van 1398-99 af, in plaats van de rekeningen

te sluiten, als te voren, op denzelfden dag, sloot men ze daags vóór Allerheiligen.

Van 1550-51 tot 1675-76, week men twaalf keeren van deze ordonnantië af : 1° in de rekening van 1550-51, gaande van den 8^en^ november tot den 31^en^ augustus; 2° in die van 1551-52 tot 1572-73, van den 1^en^ september tot den 31^en^ augustus; 3° in die van 1573-74, van den 1^en^ september tot den 31^en^ october; 4° in die van 1574-75 tot 1576-77, van den 1^en^ november tot den 31^en^ october; 5° in die van 1577-78, van den 31^en^ october tot den 31^en^ augustus; 6° in die van 1578-80, van den 22^en^ julij tot den 22^en^ april; 7° in die van 1580-81, van den 23^en^ april tot den 21^en^ october; 8° in die van 1581-82, van den 22^en^ october tot den 22^en^ derzelfder maand; 9° in die van 1582-83 tot 1583-84, van den 22^en^ october tot den 21^en^ item; 10° in die van 1584-85, van den 22^en^ october tot den 21^en^ julij; 11° in die van 1585-86 tot 1614-15, van den 22^en^ julij tot den 21^en^ item; 12° in die van 1615-16 tot 1675-76, van den 23^en^ julij tot den 22^en^ item. — Van 1676-77 tot het einde, loopen al de rekeningen van den eersten september tot den laatsten augustus.

II. CASSEBOEKEN.

« Casseboecken van allen der stadt van Mechelen innecomen, soo ordinaris als extraordinaris, soo tselve innekomen by verpachtinghe in collectacie ende huringhe jaerlycx es bedragende. » Van 1572 tot 1576; van 1582 tot 1587; van 1589 tot 1592; van 1594 tot 1616; van 1618 tot 1619; van 1621 tot 1622; van 1625 tot 1630; van 1639 tot 1640; van 1644 tot 1667; en van 1669 tot 1703. Veertig registers in-folio en groot in-folio.

Van 1589 tot 1640, vindt men in deze boeken verscheidene posten uitgelaten in de stadsrekeningen, alsmede eenige andere welke erin

geheel anders opgegeven zijn, als blijkt uit de twee volgende uittreksels dezer beide soorten van stadsrekeningen :

« 9en octobris 1604. Peeter vanden Gheyne 11 guld., in voldoenn. vande 436 guld. over het ghieten vanden Neptunus mette ghaffel ende zeepeert, dienende totte fonteyne, by hem gemaeckt volghens de specificatie, ordonnantie ende quitantie.... XI l. » — Zie Casseboek 1604-1605, fol. 72.

« Betaelt Peeter de Clercq, geelgieter, vier hondert vierentwintich guld. eens, over het maecken ende leveren van eenen coperen Neptunus ende zeepeert tot die fonteyne, met noch twaelff guld. den selven gegundt voir dat hy hem beclaechde van tselve te goeden coop aenveert te hebben, volgende dordon. ende quitan. vz... IIIIc XXXVI l. » — Zie stadsrekening 1603-1604, fol. 180.

« Betaelt den 21en octobris 1604 aen Artus de Ragiers, goutsmet tot Antwerpen, voer eenen silveren vergulden kelckt by hem voer dees stadt gemaeckt ende gelevert, weghende 23 oncen ende 9 engelsche, tot 5 guld. donce, bedragende ter somme van 117 l. 5 st. art., ende voer twee silveren en de halff vergulde ampullen, mettet beckenken daer toe dienende, wegende 27 oncen, 18 engelsche, tot 3 gul. 10 st. donce, comt 97 l. 13 st. art., by dees stadt geschoncken ende ghepresenteert tot den dienst Goids inde capelle van onse L. Vrouwe te Scherpen Heuvel, per ordonn. specif. ende quitantie, comt tsamen... IIc XIIII l. XVIII st. » — Zie Casseboek 1604-1605, fol. 75 v°.

« Betaelt Artus de Ragiers, goutsmet tot Antwerpen, voer eenen silveren vergulden kelck ende twee silveren ampullen, by hem gemaeckt, ende van deser stadts wegen ghepresenteert ende geoffert tot vereeringhe vanden dienst Goids inde capelle van onse L. Vrouwe ten Scherpen Hevel, volgens dordonn. vanden 21en octob. 1604 ende quitan . . . . IIc XIIII l. XVIII st. »

« Betaelt Peeter Mannaerts, voer een kelcksacxken ende twee doecxkens, bij hem tot den voirs. kelck gelevert, per quitan... III l. » — Zie Stadsrekening 1604-1605, fol. 158 v°.

C.

MAGISTRAAT.

1. ORDONNANTIËN VAN DENZELVEN.

I. Dit es de corebrief vander stad van Mechelen ». Onder gemeld opschrift wordt alhier gehandeld over onze aloude keuren ; en onder dat : « Dit es die ordinancie vanden wollewerke te Mechelne » over de vereischte voorwaarden voor de uitoefening dezer nijverheid ; waarop volgen eenige andere ordonnantiën op het *coren*, de *rog*, de *tarwe*, de *biere*, enz.

Register groot in-4°.

Het eerste gedeelte van hetzelve kan aangezien worden als een gelijktijdig afschrift van het nieuwe keurboek op parkement, besproken als volgt, in de stadsrekening van 1380-81, fol. 139 v°.

« Item Joh. Reno, van eenen nuwen coorboeke te scryvene ende te makene, daer af dat doude boec in den torre gheleeght es, ende van perkemente daer toe, comt . . . . II s. g°. »

II. « Dit es die ordinancie vanden wollewerke te Mechlene. »

Veertien verordeningen op dezelve, verschenen in 1331, 33, 36, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 51, 52, 54, 57 en 60, waarvan de zes eerste uit het voorgaande register opgenomen zijn geworden.

Register in-folio, op parkement.

III. « Ordinancie vander hallen aangaande de « meershallen, de witleders, de remakers en de vettewaren » uitgegeven vóór den grooten brand van het jaar 1342, alsmede « dordinancie vander cruythallen, vanden mesvercoopers en vanden viltenhoedemakers » welke nog hetzelfde jaar vernieuwd en ter pui uitgeroepen werden. — « Wat die nagelcoopers, deghene die voircoop houden van lywaden, die tappytwevers en die wisselaers betreft, die van ouden tijden in die halle

plagen te stane, ende die oic vortaen daer inne staen sullen, op alsulke ordonnancien als men daer op setten sal, die en syn noch ter tyt niet geordineert in die halle. »

Register groot in-4°.

IV. « Dits de vorme vanden coren ende deylinghen van goede vander doderhant achterblivende, ende oec vanden goede der levender persone, alsoe verre als ment van outs heeft connen ondersoeken. »

Register groot in-4°, op parkement.

Beneven de keuren op de doode hand, welke er alle zonder jaargetal zijn, bevat hetzelve nog eenige dagvaardingen vóór schepenen, van 1371 tot 1484, als ook eenige verordeningen rakende de burgerij, in het algemeen, en de ambachten, in het bijzonder, waarvan de oudste van 1387, en de jongste van 1408 dagteekent.

V. « Voirweerd boecken vander stadt van Mechelen assysen ende imposten » inhoudende verscheidene ordonnantiën aangaande dezelve, vernieuwd door den magistraat in 1449, 1476, 1552, 1580, 1590 en 1623.

Zes registers, waarvan drie groot in-4° en drie in-folio.

VI. « Novum chaos. » Dit nieuwe of tweede boek, waarvan het oude of eerste verloren is geraakt, werd begonnen in 1440. Het omhelst verschillende « ordinancien ende statuten » van den magistraat, gaande van den 30en october 1438 tot den 26en augustus 1449, alsmede vijf opene brieven aan hem gezonden door Filips den Goede in 1439 en 1446.

In een ander boek, vervolg makende op het eerste en gaande van den 20en october 1449 tot den 11en augustus 1522, vindt men nog drie brieven van voornoemden hertog: eenen van zijne gemalin Isabella van Portugal; eenen anderen van Jan van Burgondië, bisschop van Kamerijk; twee van de aartshertogen Maximiliaan en Filips den Schoone; en eindelijk eenen alouden schepenbrief in latijn, uitgegeven in 1263 door Arnold (zoon van Willem), Walter de Stadecke, Everard de Ralenbeke, Walter Crikesten, Jan de Melana, Godfried

de Stabulo, Hendrik Rogaes, Arnold Sconchals, Hendrik de Dale, Arnold de Gheneken en Matthias de Dilia.

Twee registers in-folio.

VII. « Dnieuw register vander stadt van Mechelen, dat gemaect, gecolligeert ende byeen gebracht es byden wethouderen ende ouden costuymieren vander selver stadt van Mechelen van allen den rechten, costuymen, vsancien ende ouden heerbringenen der selver stadt, alsomen die geplogen heeft te onderhoudene ende dagelycx onderhoudt, ten bevele van onsen alregenadigen Heere den R. K. »

Register in-folio. (Twee exemplaren).

De griffier Jan Van Ophem, die van wegen den magistraat gelast werd met het uitvoeren van het bevel van keizer Karel V, ontving voor zijne gedane moeite vijf en vijftig guldens, welke som aangeteekend is, als volgt, in de stadsrekening van 1527-28, fol. 230 v° :

« Item betaelt Mr Jannen Van Ophem, ende dat by overdragene vander gemeynder kameren, voer zeekere diensten by hem der stadt gedaen, int copuleren ende by een te bringhene alle de rechten ende coustumen vander stadt, ende dy int gescryfte te stellene, waer voer hem opgescreven zyn XX st. erff, alst blyckt hier voer inden ontfanck. . , ... LV l. »

VIII. Verzameling van eenige verslagen en een zeer groot getal verordeningen van den magistraat, afgelezen vóór de pui van het stadhuis, van 1523 tot 1579, en van 1589 tot 1795.

Twaalf registers in-folio en groot in-folio. (Afschriften).

Deze verordeningen zijn onderteekend door de volgende stadsgriffiers : van 1523-29, door Jan Van Ophem ; van 1529-67, door zijnen zoon Filips ; van 1545-77, door Jan de Potes, den ouden ; van 1556-87 door Willem Van Ophem ; van 1578-1609, door Jan de Potes, den jongen ; van 1586-1634, door Filips Van Ophem ; van 1620-25, door Rombout Van den Venne ; van 1625-37, door Andries Keynooghe ; van 1635-60, door Dirk Van Gheele ; van 1639-47, door Jacob Sporckmans ; van 1649-54, door Jan Moreels ; van 1654-86, door Julius-Filips de la Motte ; van 1660-91, door Gerard Huens ; van

1686-1725, door Daniël-Frans Cuypers; van 1691-1709, door Lodewyk-Jozef Huens; van 1709-45, door Jan-Baptist Scheppers; van 1725-42, door Karel-Jozef Huens; van 1742-90, door Jan-Ferdinand Keyaerts; van 1746-90, door Jan-Baptist-Athanas Scheppers; en van 1790 tot het einde, door Willem-Jacob-Jozef Verlinden.

IX. « Index der politique ordonnantiën voor de stadt ende provintie van Mechelen, geëmaneert sedert den jaere 1449. »

Register in-folio.

X. Ordonnantiën der politiekamer. Van 1616 tot 1652, en van 1704 tot 1742.

Zes registers in-folio. (Vóór-, af- en drukschriften).

Onder deze treft men eene allerbelangrijkste aan van den 16en augustus 1623, welke wij niet stilzwijgend kunnen laten voorbijgaan, zonder den voornaamsten inhoud ervan te doen kennen :

« Alzoo den meesten deel van de ongheregeltheden, die men daghelycx binnen deser stadt siet gheschieden, (alzoo vangt die ordonnantië aan) sonder twyffel is toecommende deur dyen dat veele persoonen in haire ionckheyt nyet en zyn geleert ende on70dericht van tghene noodich dient gheweten, ... Soo eest dat Myn Heeren vande weth, willende daer inne versien,...... Soo eest dat Myn Heeren vande weth, willende daer inne versien,..... hebben gheordonneert...... dat voortaen alle de kinderen deser voors. stadt, tsy knechtkens oft meyskens, oudt synde van seven tot vyfthien jaren, die tot gheene andere scholen en syn gaende. selen schuldich wesen alle sondaghen ende h: daghen, vande halff ure neghen tot den elffven voor den noene, ende van een tot dry uren naer den noen,..... hun te vinden byde meesters ende meesterssen die daer toe ghestelt ende vuyt devotie verweckt zelen wesen, behoyrlyck te worden gheinstrueert inde christelycke leeringhe, ende te leeren lesen ende schryven. »

XI. Policyeboecken. Van 1612 tot 1788, en van 1794 tot 1795. Twee en twintig registers in-folio. (Afschriften).

In het register beginnende met den jare 1744 en eindigende in 1754, komen de ordonnantiën ongerangschikt voor, en zijn er verscheidene

bijgebragt van 1760 tot 1766. — In hetzelve vindt men nog eenige opene brieven van keizer Karel VI en van Maria-Theresia, alsmede eene zeer breedvoerige beschrijving der inhuldiging dezer laatste, welke alhier plaats greep den 25en maart 1744.

Deze nieuwe verordeningen, van denzelfden aard als de vorige, zijn onderteekend door de volgende stadssecretarissen : van 1612-21, door Jan Van Paeffenrode; van 1612-17, door Pieter Van den Hove ; van 1618-25, door Floris Van Paeffenrode; van 1620-54, door Antoon De Potter; van 1625-55, door Rombout Van den Venne ; van 1654-60, door Jan Moreels ; van 1655-76, door Jan-Baptist Van den Venne ; van 1660-69, door Jacob Van Nyversele ; van den 1en augustus 1669 tot den 31en december van hetzelfde jaar, door Jan Lodewycx ; van 1669-1713, door Jan-Baptist Scheppers; van 1676-81, door Andries Keynooghe; van 1681-97, door Jacob-Karel Van den Venne ; van 1697-1741, door Bernard-Alexander Van den Zype; van 1713-47, door Pieter-Ivo Scheppers; van 1741-84, door Jan Alexander Van der Linden ; van 1747-58, door Gaspard-Laureys Van der Meeren ; van 1758-95, door Jan-Frans De Cock ; en van 1784-95, door Jan-Antoon Pansius.

XII. « Index van de notabele acten in dese boecken geenregistreert. » Van 1612 tot 1788.

Register in-folio.

II. RESOLUTIËN VAN DEN MAGISTRAAT.

I. Resolutiën door den magistraat in de politiekamer genomen, van den 20en july 1583 tot den 31en mei 1795.

Zeven en twintig registers in-folio, waarvan het laatste groot in-folio.

De vier eerste, gaande van 1583 tot 1704, en waarvan Vol. I voor titel draagt : « Manuael boeck, inhaudende sommierlycken tgene is gheresolveert in policye camere, tzedert den XXen dach july inclus

1585 binnen der stadt Mechelen » zijn overgeschreven geworden in een register in-folio, waarin men op de eerste bladzijde, als eigendomsteeken, de wapens ziet van den griffier jonker Daniël-Frans Cuypers.

II. • Inhoudstafel dezer resolutiën, gemaakt door onzen achtbaren en geleerden voorganger den Heer Pieter-Jozef Van Doren.

Drie registers in-folio.

III. Resolutiën van den magistraat, begonnen den 24en augustus 1680, en eindigende den 4en junij 1699.

Vier registers in folio.

Volgens eene in het eerste derzelver ingelaschte verklaring van den 29en april 1788, onderteekend door Jacob-Frans Douglas, gezegd Schott, meester der requesten en raadsheer bij den Grooten Raad, zijn deze vier registers geschreven geworden door zijnen grootvader jonker Bernard-Victor en zijnen vader jonker Simon-Robrecht, beide gewezene wethouders dezer stad.

In het tweede register, (bladz. 53 v° en volg.) treft men een naauwkeurig verhaal aan van al hetgeen gedaan werd ter vereering des hertogs van Beyeren, bij zijne aankomst alhier den 26en maart 1692.

IV. « Resolutiën nopende d'accorden tusschen dese stadt ende de seven H. gheestmeesters gemaeckt raeckende het onderhaut vande innocenten. » Van 1702 tot 1795.

Register in-folio.

V. « Resolutiën geannoteert door den H. greffier (Jan-Baptist) Scheppers by ordre vande weth. » Van den 2en junij 1738 tot den 30en junij 1739.

Register klein in-4°.

VI. Resolutiën van den breeden raad, gaande van den 29en december 1653 tot den 19en april 1691, en van den 29en october 1714 tot den 19en september 1794.

Drie registers in-folio.

VII. « Resolutiën der gedeputeerde vanden breeden raede der stadt mechelen. » Van 1768 tot 1794.

Register in-folio.

III. HANDELINGEN EN ACTEN VAN DEN MAGISTRAAT.

I. « Stadts zaecken ende affairen dyer te vervolghen staen, begonst inden jaere XVI° ende vyve » en eindigende den 6en february 1634

Register in-folio.

II. « Notitie boeck der breede raeden. » Waarin van 1662 tot 1784, het voorwerp hunner handelingen aangeteekend staat.

Register in-folio.

III. « Memorien en de objectien, de welcke gedaen worden door die vanden breeden raede aen die Eerw. Heeren schauteth, borgemeesters, schepenen ende raedt van dese stadt ende provincie, aengaende een groot deel van misbruycken de welcke alhier van over veele jaeren hunnen oorspronck hebben beginnen te nemen. »

Register in-folio van de eerste helft der xviiie eeuw.

IV. Oud en verminkt roodboek, bevattende verscheidene acten der xve en xvie eeuw rakende de trezorie.

Register groot in-folio. (1)

Onder andere stukken vindt men in hetzelve een afschrift van het testament van Margareta van Oostenrijk, gestorven te Mechelen den 30en november 1530; alsmede eene ordonnantië tot deszelfs voltrekking van den 23en october 1552, gegeven door keizer Karel V aan zijnen tweeden kamerling Lodewyk van Vlaenderen, Heere van Praet; en nog eenen openen brief van den 27en april 1553, waardoor de giften aan S. Pieters kerk, door wijlen Margareta van Oostenrijk vermaakt, door den keizer goedgekeurd en gewaarborgd worden

V. Nieuwe roodboeken « inhoudende diverssche contracte, overeencominghen ende andere saken concernerende de tresorye der stadt van Mechelen, vernieuwt ende begonst te maecken corts naerde leste

(1) In 1802, werd dit register, dat uit het stadsarchief verdwenen was, op de oude markt vóór S. Romboutskerk teruggevonden, bij eenen oud-boekverkooper, Jan Coppens, die aan den Heer Gyseleers Thys verklaarde hetzelve gekocht te hebben ten sterfhuize van den stadsgriffier Scheppers.

reconciliatie derselver stadt met zyne Ma[t]., geschiet den XIX july a° XV[c] LXXXV. » Van den 9[en] september 1585 tot den 6[en] november 1797.

Vier registers groot in-folio.

In het eerste derzelver ontmoet men : 1° Een octrooi van den 12[en] november 1531, verleenende aan die van Brussel het maken eener nieuwe vaart, van de Schelde tot aan hunne stad. — 2° Een ander der maand mei 1595, vergunnende de oprigting van een nieuw Begijnhof binnen de muren van Mechelen. — 3° Eene ordonnantië aangaande den Steen dezer stad en de gevangenen die erin opgesloten waren, uitgegeven te Brussel den 24[en] julij 1597.

VI. Overeenkomsten van den magistraat met stedelijke en militaire overheden, kloosters, ambachten en ambtelooze personen. Van 1698 tot 1786.

Register in-folio.

In hetzelve komt men een contract tegen, aangegaan den 1[en] january 1757 tusschen den magistraat en Andries-Jozef Vanden Gheyn, voor het hergieten van twee geborstene klokken van den beiaard, alsmede nog een ander gemaakt met denzelfden den 2[en] april 1766, voor het hergieten der poortklok en het uitdraaijen der klok, Jozef genaamd.

VII. « Registre vanden ghecochten poorters. » Begonnen half augustus 1445, en gaande van 1445 tot 1656 ; van 1652 tot 1684 ; en van 1686 tot 1795. — De poortersacten, vóór het jaar 1445, bevinden zich meestendeels in de registers der schepenbrieven.

Drie registers groot in-4° en in-folio.

VIII. « Getuigschriften gegeven door den magistraat en eenige andere inwoners dezer stad, ten voordeele hunner bloedverwanten of vrienden. Van 1610 tot 1614; van 1615 tot 1619; van 1627 tot 1629; van 1647 tot 1650; van 1651 tot 1670; van 1762 tot 1788; en van 1771 tot 1794.

Zeven registers in-folio. (Vóór- en afschriften).

Ziehier een dezer getuigschriften, geleverd door den magistraat den 11[en] september 1647 :

« Communemrs etc., certifions et declairons par cestes estre veritable, que messire Hugues de Prant, Sr de Blasvelt, a esté tué les armes à la main en ceste ville, sopposant aux rebelles lors de la surprise d'icelle l'an 1580, laissant sa vefve, fille du Baron de Gistelles, et messire Cosme de Prant, seigr moderne de Blasvelt, en fort bas eage et ayant par les troubles et pillaiges des villes perdu la pluspart de ses moyens; et que ledt messire Cosme de Prant, suivant les traces de ses ancestres, a esté employé au service de Sa Mté dans lad. ville et province de Malines es premieres et plus honorables charges, et a esté appellé avecq la principale noblesse du pays aux funerailles de tres houte memoire l'Archiducq Albert, où il a conduict un cheval d'honneur avecq sa baniere. Declairant en outre qu'en l'an 1635, lorsque les ennemys francois et hollandois avoient assiegé la ville de Louvain, led. messire Cosme s'est porté avecq un zele particulier à la deffence, fortification et garde de lad. ville. » — Zie reg. 1647-1650, fol. 31.

IV. BRIEFWISSELING VAN DEN MAGISTRAAT.

I. Missiven, of briefwisseling tusschen gevolmagtigden van Z. M. en den magistraat, rakende eenige betwistbare zaken en andere.

Van 1599 tot 1609. — Item, van 1600 tot 1614, alsmede van 1621, 1633, 1637, 1639, 1641, 1644, 1646, 1647, 1656, 1658, 1659, 1664, 1665, 1670, 1675, 1679, 1682, 1691 en 1692. — Item, van 1616 tot 1628; van 1632 tot 1649; van 1656 tot 1741; en van 1750 tot 1794. — Item, van 1666 tot 1716. — Item, van 1681 tot 1717.

Vier en twintig registers in-folio. (Vóór-, na- en afschriften).

II. « Brieven van 't hoff ende souvereyne raede, » verzonden voor advijs aan den magistraat en door hem beantwoord. Van 1621 tot 1689; en van 1698 tot 1739. — Item, van 1698 tot 1738.

Zestien registers in-folio. De tien eerste zijn vóór- en naschriften, en de zes laatste afschriften.

III. « Subalterne stads officien » of briefwisseling tusschen het Hof en den magistraat aangaande het vergeven van zekere onderhoorige plaatsen, waarvoor van stadswege eene geldelijke waarborg vereischt was. Van den 11en junij 1765 tot den 28en februarij 1789.

Register in-folio. (Vóór- en naschriften).

In dit register treft men, in antwoord op eenen brief der Heeren der algemeene rekenkamer, gedagteekend uit Brussel den 25en november 1767, een zeer belangrijk verslag van den magistraat aan, waarin breedvoerig uitgelegd wordt, waarom deze aan de verkooping van het mechelsch onderwijsgesticht te Leuven, welke sedert 1699 reeds door hem besloten was geweest, tot hiertoe geen gevolg gegeven had.

IV. Advysen gegeven door den magistraat op verzoekschriften overgeleverd aan het Hof. Van 1639 tot 1664. — Item van 1694 tot 1715; van 1717 tot 1777; en van 1779 tot 1788.

Twee en twintig registers in folio, waarvan het eerste een afschrift en al de andere vóór- en naschriften zijn.

V. « Petitien, ayden ende beden » of briefwisseling tusschen den magistraat en zijne vorsten, tot bekoming van onderstandsmiddelen voor de stad, of voor het land. Van 1606 tot 1777. — Item van 1638 tot 1788.

Negen en twintig registers in-folio, waarvan de achttien eerste vóór- en naschriften, en de elf laatste geldig gemaakte afschriften zijn.

VI. « Brieven van inductie » of smeekschriften voorgedragen aan het Hof voor uitstel van betaling. Van 1618 tot 1700; van 1702 tot 1723; en van 1725 tot 1780.

Drie registers in-folio. (Vóór- en naschriften).

VII. « Brieven van den agent ende aen hem geschreven. » Van 1760 tot 1788; en van 1789 tot 1794.

Twee registers in-folio. (Vóór- en naschriften en eenige afdruksels).

VIII. Apostillen op requesten tot bekoming van vrijdommen. Van 1572 tot 1576.

Register in-folio.

IX. Requesten tot bekoming van vrijdommen, ingediend aan het

Hof en door hetzelve aan den magistraat verzonden. Van 1772 tot 1785.

Register in-folio. (Vóór- en naschriften).

X. « Copyen vande ordonnantien, requesten, brieven, schrifturen ende andere stucken » rakende bijzonderlijk de stad, of slechts eenige inwoners derzelver. Van 1602 tot 1612.

Twee registers in-folio. (Geldig gemaakte afschriften).

XI. « Concordaeten issu » of brieven van den magistraat dezer stad en van eenige andere steden, aangaande het betalen der lasten vereischt van alwie van woonplaats veranderde om zich elders te gaan vestigen. Van 1683 tot 1786.

Register in-folio.

XII. Apostillen op aanvragen gedaan aan de Heeren schepenen dezer stad, voor opsluiting van zinneloozen en geldverkwisters. Van den 2en januarij 1753, au 22 nivôse an III.

Register in-folio.

Ziehier eene dezer apostillen :

« Gesien de declaratien ten dese gevoeght, ende rapport gedaen, M. H. S. permitteren den supliant (Egidius Laddersoes) synen sone Michael Laddersoes, voor den tydt van twee jaeren, by provisie te doen sequestreren in eene plaetse van beternisse, mits binnen vertien daer naer part te geven aen den Heere premier schepenen van de plaetse synder detentie. Actum in collegio 14 april 1768. » — Zie fol. 14.

XIII. Belastingen voor het onderhoud der krankzinnigen. Van 1683 tot 1711 ; en van 1761 tot 1795.

Twee registers in-folio.

XIV. « Cryght-ordres » of brieven rakende het krijgsvolk. Van 1591 tot 1594, en van 1596 tot 1748. — Item van 1626 tot 1748, en van 1754 tot 1794.

Vijf en zestig registers in-folio, waarvan de veertig eerste naschriften en de vijf en twintig laatste geldig gemaakte afschriften zijn.

XV. « Registers van de invalides » of brieven aangaande het onderhoud van verminkte krijgslieden ten laste der stad en provincie van

Mechelen, gezonden aan den magistraat door Jan de Brouckhoven, graaf de Bergeyck, superintendent der algemeene rekenkamer te Brussel, en de leden derzelver. Van 1701 tot 1709; van 1710 tot 1714; van 1714 tot 1727; en van 1728 tot 1741. — Item van 1701 tot 1720; en van 1720 tot 1740.

Zes registers in-folio, waarvan de vier eerste na- en de twee laatste afschriften zijn.

V. BENOEMINGEN VAN DEN MAGISTRAAT EN ZIJNER BEDIENDEN.

I. Benoemingen van den magistraat. Van 1627 tot 1793. — Om de vroeger gedane benoemingen te vinden, moet men ze opzoeken, van 1347 tot 1394, in de stadsrekeningen; van 1395 tot 1584, in de registers der schepenbrieven; en van 1585 tot 1626, in die der resolutiën van den magistraat C II.

Elf registers in folio, waarvan acht vóór- en naschriften, en drie afschriften zijn.

II. « Noticie boek vande veranderinge vande magistraet der stadt Mechelen. » Van 1696 tot 1795.

Register langwerpig groot in-folio.

III. « Aggreatie door alle particulieren ende ambaghten van den nieuwen keus van het magistraet der stadt ende provincie van Mechelen, gedaen den 22 meert 1790 door den Breeden Raede, representerende de staeten deser provincie. »

Register in-folio.

IV. « Eeden die gedaen worden door die Heeren van het magistraet der stadt ende provincie van Mechelen, ende van de ghene die aende voorschreve Heeren moeten den eedt doen, al voren de selve in bedieninge van hun officie mogen comen. »

Register klein in-4°, op parkement, verguld op snee.

In hetzelve zijn opgegeven de formulen der verschillende eeden af te leggen : 1° door den schout; 2° door de commune- of burge-

meesters; 3° door de schepenen; 4° door de overdekens; 5° door de gezworenen der poorterij; 6° door de trezoriers; 7° door de gezworenen der dekenij; 8° door den rentmeester; 9° door de pensionarissen; 10° door de secretarissen; 11° door de griffiers; 12° door den griffier der dekenij; 13° door de weesmeesters; 14° door den klerk der weeskamer; 15° door den ambtman; 16° door den luitenant van den schout; 17° door de schepenknapen; 18° door de meijers of preters; 19° door de procureurs; 20° door de ambachten, uitmakende den breeden raad; 21° door de ambachten, in het algemeen; 22° door den keurder en wardijn, of halmeester; 23° door de kapelmeesters; 24° door den stadsgeneesmeester; 25° door den stadswondheeler; 26° door de gezworenen van het district; 27° door de zeepzieders; 28° door de gekochte poorters, sedert het jaar 1612; 29° door den scherpregter; 30° door de Joden; (kleine en groote eed); 31° door den broodweger; 32° door de graanmeters; 33° door de buildragers.

V. Naamlijst der heeren des magistraats en van andere personen die, vóór het aanvaarden hunner bedieningen, den daartoe vereischten eed afgelegd hebben. Van den 12en september 1746 tot den 4en april 1752; van den 16en januarij 1764 tot den 30en october 1780; van den 15en april 1765 tot den 20en september 1771; en van den 6en october 1767 tot den 1en februari 1790 — Item van den 31en january 1791 tot den 29en december 1794.

Twee registers in-folio en klein in-4°.

VI. Naamrollen der personen benoemd en beeëdigd door den magistraat, van den 13en februarij 1703 tot den 16en mei 1755.

Register in-folio.

VII. « Instructie boeck » of voorschriften rakende de verschillende door den magistraat toevertrouwde plaatsen. Van den 17en november 1761 tot den 4en maart 1794.

Register groot in-folio.

D.

AMBACHTEN.

De ambachten alhier, ten getalle van vijf en veertig ongeveer, waren gerangschikt in drie klassen : de HOOFD, GROOTE en KLEINE ambachten. — Die der eerste klas, uit wier midden jaarlijksch zes schepenen gekozen werden, zijn door Pauwel van Christynen opgenoemd als volgt : de vischverkoopers, vleeschhouwers, verwers, brouwers, bakkers en huidevetters. (1)

Maakten deel van de tweede klas : de lakenmakers, droogscheerders, kramers, smeden, (onder welke laatste gerekend waren : de grof- en hoefsmeden, de witwerkers, de slote- en hangslotmakers, de messen-, bus-, spoor- en kammakers, de goud- en zilversmeden, de koperslagers, de geel-, tinnen pot- en klokgieters) de timmerlieden, de vier gekroonden, (metselaars, steenhouwers, kleinstekers en glazenmakers) de schippers, kleermakers, schoenmakers, vettewariers en bontwerkers, wier dekens en gezworenen, gezamenlijk met die der zes hoofdambachten en de andere leden van den magistraat, den breeden raad uitmaakten.

Onder de kleine ambachten waren geteld : de hoedenmakers, de drie neringen, (gareelmakers, zadelmakers en zeeldraijers) de molenaars, scheepstimmerlieden, lijntrekkers, buijl- of zakkedragers, kordewagenaars, de hoveniers, (te zamen met de fruitverkoopers en de mandenmakers) de sargiemakers of Duffelaars, de kousenmakers, kuipers, schrijnwerkers, de vier neringen, (stoeldrayers, horenbrekers, lans- en rademakers) de vlasverkoopers, linnenwevers, oudekleerkoopers, de wondheelers, (met de barbiers), de pruikmakers, schilders, zagers, stroodekkers, de tapijtwerkers, handschoenmakers, (te zamen met de tasschen-, witleer- en riemmakers), de leertouwers, speldemakers,

(1) Commentaria in leges municipales Mechlinienses, tit I, art. 45.

(met de passementmakers) de leemplakkers, knopmakers en kraankinders.

I. HOOFDAMBACHTEN.

A. Vischverkoopers.

I. « Diversche privilegien ende reglementen verleent aende poorters ende inghesetenen deser stadt Mechelen, van 1455 tot 1759, als oock verscheyde vonnissen ende ordonnantien raeckende het ambacht vande visch-coopers der selver stede ende anderssints. By een vergaedert door Her Jan Vermost, Hr Peetr Scheppers, Peetr Bollaert, Jan Cauthals, Jan Van Loye, Peetr De Meester, Guill. Vanden Nieuwenhuyse, Jan Hamers, ende Corn. De Gorter, dekens ende oudermans respective van het selve ambacht. »

Register groot in-folio, verguld op snee, geschonken aan het stadsarchief, in 1873, door den Heer J.-J. Willemin-De Cocq, laatsten deken van gemeld ambacht.

II. « Generalen inventaris van alle privilegien, rollen, ordonnantien, vonnissen enz. van het visch- vercoopers ambacht... gemaeckt ten jaere 1756 » en vernieuwd in 1793.

Register in-folio, gegeven door denzelfden.

III. Rollen en andere acten, gaande van 1448 tot 1794.

Register in-4°, op parkement, verheerlijkt door eene allerschoonste olieverwschildering, verbeeldende den Zaligmaker aan het kruis, alsmede door de meesterlijke hand die den eed des ambachts geschreven heeft, welke beide gewrochten in deszelfs rekening van 1606-1607 geboekt staan als volgt :

« Betaelt Jan de Namur, van een cruyceficx in des ambachts boeck te schilderen, ... IIII gulden. »

« Item gegeven meester Trapegni, vanden eed vanden ambacht in des ambachts boeck te schrijven, een bancket van . . . . I gulden VI st. » (1)

(1) Register 1579-1608, fol. 243.

IV. « ROLLE VAN T' VISCHVERKOOPERS AMBACHT, gemaect int jaer ons Heeren duysent vijfhondert eenentseventich. »

Register in-folio, voortkomende uit dezelfde bron. (Afschrift der voorgaande rolle.)

V. « INDEX... van de rolle van het vischvercooper ambacht..., » voorafgegaan van eene « Evaluatie der ponden, aengestelt wegens die Heeren wethouderen... anno 1769. »

Register in-12°.

VI. BOETEN opgelegd door de dekens en oudermans van het ambacht, van 1457 tot 1458; en van 1482 tot 1483.

Register in-4°.

VII. « DIET ES D' BOECK VAN ONDANCKE. » Van 1492 tot 1547.

Register klein in-4°.

VIII. « COREXSE : BOECK. » Begonnen in 1549, en eindigende den 18en december 1731.

Register in-4°.

IX. « CORRECTIE-BOECK VAN HET VISCH-VERKOOPERS AMBACHT..., gemaeckt ten jaere seventhien-hondert twee-en-dertigh, als wanneer waeren dekens Joan. Bapta. Scheppers, Joannes van Loven, Ant. Joseph de Meester, Jacobus Scheppers, oudermans Her Peter Scheppers, Her Jan Pau. van Loy, Egidius de Meester, Gaspar Estrix. » Ingaande den 11en februarij 1732, en sluitende den 11en julij 1795.

Register groot in-folio. — Gift van den Heer Willemin.

X. « REKENINGHEN VAN DEN VISCOOPERS AMBACHTE. » Van 1454 tot 1458, en van 1466 tot 1486; van 1486 tot 1543; van 1543 tot 1579; van 1579 tot 1608; van 1608 tot 1636; van 1641 tot 1652; van 1695 tot 1745; en van 1745 tot 1794.

Acht registers in-folio en groot in-folio.

XI. « ASSYSE ENDE VERDINGHEN » van den droogen, verschen en vlaamschen haring, van 1514 tot 1531.

Register klein in-4°.

XII. « BOECK VAN DE BUEGHEL ASSYSE. » Inhoudende, van 1553

tot 1590, de namen der in boete geslagene personen, die den tol op den invoer en de verkooping, in het klein, van den haring en den droogen visch verzuimd hadden te betalen.

Register klein in-4°.

XIII. « Dit syn de resten van der vis assyse. » Dit wil zeggen : de namen dergenen die, van 1540 tot 1559, hunne achterstallige schuld rakende den tol op den visch vereffend hadden.

Register klein in-4°.

XIV. « Rekeninghe van den ontfanck ende den uytgeeff van het Inhuys. » Van 1760 tot 1773; overgegeven door Joannes-Jacobus Van Lunen aan de dekens en regeerders van het vischverkoopers ambacht.

Register in-folio.

XV. Ordonnantiën voor de tellers van het ambacht, uitgegeven in 1537, 1550, 1559 en 1563. — Aan de oudste derzelver ontbreken de negen eerste artikelen.

Register in-folio.

XVI. Ordonnantië « vande mandraegers neringe » van het jaar 1648, alsmede eenige andere acten.

Register in-folio, op parkement.

XVII. « Boeck van allen den renten ende goeden dat dambacht van den vyscoepers van Mechelen toebehoir. » Van 1527 tot 1669.

Register in-4°.

XVIII. « Bruederscap... in die ere ons Heren ende des goede sente Jacobs... gheordenert ende ghescreven... int iaer ons Heren doe men screef M.CCC.XIII. »

Register klein in 4°, inhoudende de grondregels van dit broederschap.

B. Vleeschhouwers.

I. « Rolle vanden ambachte vande vleeschouwers tot Mechelen. » Van 1554 tot 1787.

Register in-folio, op parkement, verguld op snee.

II. Afschrift dezer rolle, gaande van 1554 tot 1775.

Register in-folio.

III. Verzameling van verscheidene na- en afschriften van de eerste helft der xvii^e^ tot de tweede helft der xviii^e^ eeuw, getrokken uit de ambachtsboeken en die van den magistraat.

Register in-folio.

IV. « Comparitie boecken. » Van 1603 tot 1609; van 1606 tot 1622; van 1609 tot 1635; van 1613 tot 1683; van 1680 tot 1736; van 1736 tot 1764; en van 1765 tot 1793.

Zeven registers in-folio.

V « Rekeninghe vanden ambachte vande vleeschouwers. » Van 1504 tot 1523; van 1526 tot 1549; van 1552 tot 1553; van 1555 tot 1556; van 1558 tot 1559; van 1563 tot 1567; van 1569 tot 1599; van 1601 tot 1657; van 1661 tot 1662; en van 1680 tot 1795.

Zeventien registers in folio en groot in-folio.

VI. « Rekeninghe der aelmoessen buessen van den ambachte. » Van 1532 tot 1534; van 1573 tot 1577; van 1596 tot 1602; van 1612 tot 1630; van 1634 tot 1637; van 1639 tot 1642; van 1646 tot 1648; en van 1696 tot 1782.

Vier registers in-folio.

VII. « Register van het inne-comen in het ambacht van de vleeschhouwers » waarin aangeteekend staan, van 1703 tot 1795, de doop-, aankomst- en sterfdag der in het ambacht aangenomene leerjongens.

Register groot in-folio, op parkement.

VIII. « Rekeninghe van de capelle. » Van 1720 tot 1737.

Register langwerpig in-folio.

IX. « Verhueringe van de ambachts-bancken, penscraemen » en goederen. Van 1545 tot 1591; en van 1672 tot 1735.

Twee registers in-4° en langwerpig in-folio.

X. « Goeden die de busche vanden beenhouwers ambachte heeft. » Van de tweede helft der xvi^e^, tot de tweede der xvii^e^ eeuw.

Register in-4°.

XI. « Kavel boeck » der banken van het vleeschhuis onder de oudermans en de onderhoorigen van het ambacht. Gaande van 1608 tot 1660; en hervattende voor de jaren 1698 en 1764.

Register langwerpig in-folio.

XII. « Accys boecken. » Inhoudende, van 1700 tot 1721; en van 1721 tot 1791, de namen der personen « die ten achteren gebleven sijn vande aude vleesch accyse » alsmede dergenen die eene bank in het vleeschhuis gehuurd hebben.

Twee registers langwerpig in-folio.

XIII. « Rekeninge vande oude impositie op het vee. » Van 1738-39 tot 1750-51.

Register in-folio.

XIV. Varia rakende het vleeschhouwers ambacht. Van de tweede helft der xvi^e tot de tweede der xvii^e eeuw.

Register in-folio.

C. Brouwers.

I. « Inventaris van het brauwers ambacht, behelsende soo oude als nieuwe privilegien, rollen ofte politicque ordonnantien, » waarvan de oudste dagteekent van 1270.

Register groot in-folio.

II. « Rekeninge vanden bruwers binnen Mechelen. » Van 1467 tot 1541. — Item van 1563-1567, 1570-1574, 1576-1584, 1587-1590, 1612-1613, 1652-1655, 1686-1687, 1715-1717 en 1719-1727. — Item van 1727-1734, 1768-1784, 1788-1790 en 1795.

Drie registers in-folio.

In de rekening van 1467-68, de oudste van het ambacht, verklaren de gezworenen van hetzelve, dat zij « om te verhuedene menegen twist ende discoert tusschen de oude en de nuwe geswoerne, mids der rekeningen van des ambachts erffelicken ende haeffelicken goeden, ende zunderlinge mids costumen die zy alsdoen hielden van haren rekeningen, die zy deen den anderen daden met cedullen, sonder haer

inheffen over te gevene dat zy binnen haren bewinde ontfaen hadden, hebben geordineert ende doen maken dit tegewoirdich register, om dat in toecomenden tyden haere nacomers souden mogen weten hoe datmen 't regiment vanden voers. ambachte gehouden heeft, ende oic om dat van iaer te iaer elke geswoerne by tyden zynde van nv voertane haer regiment van haren ontfange ende wtgevene sullen doen registreren. »

Ten jare 1425, werd alhier van stadswege eene brouwerij opgerigt, voor het brouwen van *Haarlemsch bier*, hetgeen bestadigd wordt door de volgende uittreksels der stadsrekeningen 1425-26 en 1426-27.

« Item van eender pannen ghecocht ter stad behoef... bier inne te bruwene, woech II^c II lib., coste metten tolle ende metter vracht, V in merte IIII^c XXV, ... VII lib., III D g^o brab. »

« Item XXXVII ellen heen ghecocht ter stad behoef, opder stad *nast* (1) te legghene, costen . . . . . VIII S, IX D g^o brab. »

« Item van dat de voers. heen costen te brenghene, van dat de brouwersse verteerde die de rentmeesteren ghehuert hadden, comt op . . . . XI S g^o. »

« Item Claus Onderogghe, van CXXIIIII ellen zac lakens, costen . XXVIIX S, III D g^o brab. »

« Item van XXI ellen zac lakens, III draeff zacke ende zac bande.... van alderhande cupen, ketelen te vuerene, van 1 put *akere* (2) ghecocht ter stad behoef, comt . . . . XIII S g^o brab. »

« Item Jan de Maezelandere, van eender grooten cupen, costen IX gulden arnh, I cuelvat, coste IIII gulden arnh, IIII *stuken* (3) ende I *oesvat* (4), II gulden arnh, aen deczelen, IIII S g^o, aen I beghiet vat, III cronen vranx, comt op . . . . III lib. IX S g^o brab. »

« Item Rom van Baesroode, van I beghiet vate te pekene, ende van eender gooten, comt op. . . . . II S, IIII D g^o brab. »

(1) Ast, de vloer waarop men de ontkiemde gerst droogt.

(2) Aker, kooperen emmer van algemeen gebruik in eene brouwerij.

(3) Stuc, groote ton.

(4) Oesvat, houten schotel of lepel, waarmede men eene kuip tot op den bodem ledigt.

« Item van CCCLV tonnen ghecocht al omme ter stad behoef, coste elc tonne VII g°, comt op . . IX lib. XI S, IX D g° brab. »

« Item Jan de Mazelandere, van eender bruwe pannen ghecocht ter stad behoef, weghende IIII[c] LXXIIII lib. coste elc lib. VIII g° brab., comt op . . . . . XIIII lib. XVI S, III D g° brab. »

« Item de selve, vanden *ketelhoute* (1) ghecocht ieghen hem, coste . . . . XVI g° brab. »

« Item Peter ende Quyntyn Vyole, van VII grooten brucupen daermen der stad bier inne bruut, coste elc cupe VIII croonen brab., comt op LVI croonen, maken . . . XIIII lib. g° brab. »

« Item de selve twee perssoone, van drien cuelvaten, coste elc vat IIII croonen vranx, comt XII croonen, valent. . III lib. g° brab. »

« Item van twee scep vaten, coste elc vat II croonen, comt op. . . . . XX S g° brab. »

Item van VIII stuken, coste elke stuc I S g°, II ketelhoute, costen XXXIII S, IIII D g°, van eender grooter cupen ende eenen bac te vermaken, costen IIII S g°, I grooten trechtere, coste XII g°, comt al op . . . . .XLVI S, IIII D g° brab. » — Zie fol. 184 r° en v°.

« Item Aert Valke, ghesonden in Hollant te Hlam, (Haarlem) omme een wyf die bruywen sal, ende was ute XIIII daghe, (XXIX in merte IIII[c] XXVI) ende III S g° vander vrouwen coste, comt op . . . . XVII S g° brab. » — Zie fol. 141.

III. « Boec vanden aelmoesenen bussen vanden bruwers ambachte, gheoordineert byden ghesworenen ende ghemeynen ghesellen vanden selven ambachte. » Van 1472 tot 1577, en van 1585 tot 1587.

Register in 4°.

IV. Ordonnantiën, requesten en eenige vonnissen rakende het ambacht. Van 1471 tot 1680; en van 1619 tot 1660.

Twee registers in-folio. — Het eerste, dat op parkement is, sluit met eenen *clapper*, op papier, gemaakt in 1752.

V. Ordonnantiën, requesten en eenige vonnissen van hetzelve, gaande van 1519 tot 1661.

(1) Ketelhoute, planken gebruikt in eene brouwerij tot dekking der ketels.

Register in-4°, op parkement, opgeluisterd met eene fraaie olieverw-schildering, gemaakt in 1596 en geteekend Px Cx (Pieter Ceulemans), (1) voorstellende geknield en met zamengevoegde handen, aan de voeten van een aan het kruis genageld Christus beeld, vier hoofdmannen van het brouwers-ambacht, wier aandacht daarop door eenen vijfden hoofdman, die achter hen staat, getrokken wordt.

VI. « Resolutie boeck. » Van 1696 tot 1792.

Register groot in-folio. — Op de eerste bladzijde van hetzelve leest men het volgende :

« Memorie als dat teghenwoordigh de sleutels van d'eysere kiste syn berustende, eenen by Jan Wauters, eenen by Jacobus Vermeulen, en eenen by Cornelis de Gortter, teghenwoordigh dekens van het brauwers ambacht, ende den vierden leyt in de kas met de pampiren, met een briefken aen, waer op staet : dit is eenen sleutel van d'eysere kiste. Actum desen 22 december 1727. »

VII. Naamlijst « van alle de persoonen die gecomen syn ende gedaen hebben hunnen eedt in het brauwers ambacht der stadt ende provintie van Mechelen. » Van 1603 tot 1791. »

Register groot in-folio.

VII. Naamlijst « van alle de persoonen de welcke van de dekens van 't brauwers ambacht hebben vercregen de graen maete an° 1623. Item van desselfs cnechten. Item vanden verkens stock. Ende het cnaepschap. » Van 1621 tot 1794.

Register groot in-folio.

IX. « Rekeninghe raeckende den watermoelen » der stad, gepacht door die van het brouwers ambacht. Van 1681 tot 1684.

Register in-folio.

X. « Rekeningen gedaen door de gecommitteerden van de dekens van het brouwers ambacht, over de penningen by hen ontfangen ende uytgegeven van de impositie van twelf stuyvers op ieder stuck brouwgoet. » — Tien rekeningen van Joannes-Henricus Broers, van

(1) Zie Neeffs, Histoire de la peinture et de la sculpture à Malines, t. I, p. 309.

1762 tot 1772; drie van zijne weduwe Anna-Maria De Brouwer, van 1772 tot 1776; en dertien van Rombout-Bartholomeus Beelaerts, van 1775 tot 1788.

Register in-folio.

XI. Rekeningen der dekens van het brouwers en huidevetters ambacht, aangaande de door hen ingehaalde gelden, ter betaling van den vereischten penning voor eenige hoofdsommen, door hen ten behoeve dezer stad geligt. Van den 1en september 1750 tot den 3en december 1762.

Register in-folio.

XII. « Binnen en buyten vondt » of lijst der herbergen, gevonden zoo binnen als buiten de stad. Van 1685 tot 1687.

Twee registers langwerpig in-folio.

XIII. Lyst der alhier gedane brouwsels, sedert den 25en october 1690 tot den 13en october 1698; en van den 19en october 1692 tot den 7en october 1697.

Twee registers langwerpig in-folio.

XIV. « Bier accysen » Van den 1en september 1759 tot den 25en augustus 1760.

Register zeer groot in-folio.

D. Bakkers.

I. Rolle, ordonnantiën en requesten rakende het ambacht, verschenen of vernieuwd in 1446, 1451, 1472, 1476, 1478, 1483, 1515, 1519, 1535, 1561, 1575, 1578, 1581, 1582, 1583. 1587, 1588, 1591, 1595, 1597, 1598, 1624, 1625, 1626, 1628, 1629, 1632, 1634, 1635, 1637, 1640 en 1641. Negen en dertig geldig gemaakte afschriften, op parkement en op papier.

Register in-4°, verrijkt met eene waterverwschildering.

II. « Resolutie boeck. » Van 1730 tot 1795.

Register in-folio, waarin, onder andere resolutiën, bevonden wordt de volgende :

« Den 14 augustus 1747 heeft Monseur Smeyers (Egidius-Jozef) aengenomen omte maecken een schilderye voor ons ambachs camer, de welcke sal verbeldende de volle camer besigh synde met te houden hunne rekeningh, waer op sal moeten geschildert syn hunnen knap, en sal moeten een plaets gelaeten worden voor den negensten persoon, die volgens dit ackoort sal moeten geschildert worden. Welck stuck sal breedt syn van aende schouw tot aende vensters, en hoogh gelyck de andere schilderye, den heet verbeldende, die hy sal trachten soo spoedigh af te maecken als het moegelyck sal wesen, maer de dekens sullen den doeck moeten bekostigen ; en boven dien sal oock moeten doen schilderen het potret van men deken de Coster, op dander schilderye van Blanckare gemaeck, en dit voor de somme van vier en twintich pistoelen. » — Zie fol. 18.

III. « Rekeninghe van het backers ambacht. » Van 1764 tot 1795.

Register in-folio.

IV. « Proefmeeters en leerknechten van het ambacht. » Van 1695 tot 1795.

Register langwerpig in-folio.

V. « Huercedullen ende andere acten van het backers ambacht. » Van 1766 tot 1793.

Register in-folio.

In een huurcontract van eene bakkerij gemaakt den 23en januarij 1477, vindt men de lijst derzelver werktuigen en gereedschap opgegeven als volgt :

« Jan vander Beke, beckere, heeft bekent dat hy verhuert heeft Gielis Ghoeten, oic beckere,.... syn-huys metter plaetsen ende sinen toebehoerten, de beckerie geheeten,.... metter moellyen tafelyen, werctaflen, hovenen, hovenyseren, eenen fornays ketel metten fornayse, een yseren pale, eenen yseren oest, een deechmes, een gebonden meel moeken, een quarteel, een halff quarteel, een blusvat mette clederen, eenen deesenzack, twee buydelsscreinen, vier heckenen ende een vutscyetbert, een yseren waghe, twee loeden gewichten elc van twee ponden, een loet van vier ponden, een metalen halffpond,

een loeten pond, een loet van eenen vierendeel, een loet van eenen halven vierendeel, een loet van twee loyen, een loet van eenen loye ende een patyn, twee afsetberders ende drie haelysers. » (Schepenbrieven, reg. 1475-1479, fol. 147).

E. Huidevetters.

I. ROLLE, ORDONNANTIËN, REQUESTEN EN SENTENTIËN VAN HET HUIDEVETTERS AMBACHT, gegeven of vernieuwd, ingezonden en uitgesproken in 1575, 1578, 1582, 1592, 1601, 1604, 1611, 1617, 1618, 1621, 1624, 1630, 1631, 1636, 1637, 1638, 1644, 1648, 1657, 1659, 1664, 1673, 1681, 1683, 1704. 1707, 1710, 1711, 1719, 1736, 1741, 1752, 1764, 1774, 1775, 1776 en 1777. Vijf en veertig geldig gemaakte afschriften, op parkement, begonnen in 1764.

Register in-4°.

II. « COPY DEZER ROLLE. » Gemaakt in 1782 door J.-F. Deshayes.

Register in 4°.

III. « REKENINGHE VAN HET AMBACHT'S IN KOMEN. » Van 1619 tot 1667 ; van 1667 tot 1698 ; van 1698 tot 1734 ; en van 1743 tot 1753

Vier registers in-folio en groot in-folio.

In het eerste dezer registers, fol. 326-328 v°, is een voor de huidevetters allerbelangrijkste opene brief van Albertus en Isabella, gedagteekend uit Brussel den 20en april 1616, waarin deze aartshertogen, om te verhoeden « dat de secrete conste van tobberen ende bereyden van spaensche leideren ende bezaenen, welcke die van het voors. ambacht zyn houdende in wesen ende in syn meeste crachte, soude worden achterhaelt, statueren dat nyemandt int voors. ambacht sal mogen worden aenveert, noch toegelaeten om tzelve te exerceren, dan alleenelyck degene die van een vrye ambachtsman geboren ende vuyt den selven ambachte gesproten zyn ; (dwelk ook alzoo by burgemeesters ende wethouderen der voors. stede is gestatueert geweest inden jaere vyfthien hondert vierentzeventich); dat nyemandt de voors. conste

buyten de voors. stede en mach exerceren, noch aen een ander wysen ofte leeren met woorden oft met wercken, als wesende tselve een poinct soo delicaet dat daer van dependeert de welvaert ofte ruyne van tvoors. ambacht. »

IV. « REKENINGEN DER CAPPELMEESTERS VAN HET HUYVETTERS AMBACHT. Van 1631 tot 1653; van 1653 tot 1704; van 1705 tot 1736; van 1736 tot 1760; en van 1760 tot 1789.

Vijf registers in-folio en langwerpig in-folio.

V. LYST dergenen die in het ambacht aengekomen zyn, en er den eed afgelegd hebben. Van 1555 tot 1667.

Register in-folio.

VI. « NOTITIE BOEK VANDEN ASSYZE VANDEN GEVETTEN LEDERE METTEN SCORSMOLEN » en van menigerlei zaken rakende de huidevetters. Van 1551-1570, 1560-1565, 1575-1577, 1599-1600, 1602-1603, 1609-1612, en 1615-1619.

Register langwerpig in-folio.

VII. « REKENINGE VAN DE SCHORS-MOLENS mitsgaders van de wol ende smack accyse, t'samen ingepacht door d'Heeren Tresoriers der stadt Mechelen op den lesten dagh van april 1693, voor eenen termeyn van thien achtereen volgende jaren, voor de somme van thien honderdt guldens t'jaers. » Van 1698 tot 1743.

Register in-folio.

VIII. « REKENINGHE VANDEN NIEUWEN STEENEN SCHORSMOLEN » buiten de antwerpsche poort, gemaakt door die van het huidevetters ambacht, krachtens een octrooi van Maria-Theresia van den 25^{en} october 1752. Van 1752 tot 1776.

Register in-folio.

IX. « BOEK inhoudende de specificatie vanden erven ende renten toebehoorende der capelle vande huyvetters. » Van 1559 tot 1681. — Item van 1627 tot 1698. — Item van 1680 tot 1738.

Drie registers in-folio, op parkement, klein in-4° en in-folio, op papier.

II. GROOTE AMBACHTEN.

A. Lakenmakers.

I. « ORDINANCIE VAN DEN WOLLEWERKE TE MECHELE ». Zeventien ordonnantiën, waarvan vijf verschenen in 1350, 1363, 1366, 1369 en 1377; en twaalf in 1331, 1333, 1336, 1339, 1341, 1344, 1345, 1346, 1351, 1352, 1354 en 1360, welke laatste gerangschikt zijn onder letter C-I, n° II. — Item drie ordonnantiën van 1331, 1333 en 1339, een weinig verschillend van de voorgaande. — Item zeven en twintig ordonnantiën, waaronder elf nieuwe, uitgegeven in 1364, 1370, 1379, 1384, 1385, 1408, 1428, 1432, 1433, 1434 en 1449. — Item acht ordonnantiën van den 29en october 1539, van den 5en mei en den 4en october 1544, van den 26en juny 1559, van den 23en november 1560, van den 12en julij 1580, van den 10en april 1581 en van den 6en september 1604.

Vier registers in-4°, klein in-4°, op parkement in-4°, op papier en groot in-4°, op parkement en op papier.

II. « BOEC ghemaect int jaer ons Heren M.CCCC.XLV te half oest, by onsen deken Jan Aelbrechs ende ghesworne Heinric Sermertens, Jan Raes, Jan Vanden Berghe, etc. »

Register klein in-4°.

Op fol. 90 v°-91 v°, vindt men in hetzelve de aanbesteding der schildering des glasraams ten zuiden van het kruiswerk in S. Rombouts kerk, gedaan door de lakenmakers aan Wouter Van Battele en zijnen zoon, den 15en maart 1473. De acte derzelver luidt als volgt :

« Cont ende kennelyc sy allen lieden die dese letteren selen sien oft hoeren leesen, dat comen es Woutter van Battelle ende Woutter, syn sonne, ende hebben aen ghenoemen als van oeester (uit het oosten) ghelaes te maeckenne al suelken ghelaes wenster, als toe behoeren es den groetten ambachte dat men heet weefambacht, staende in sintte Rommens kercke in dat crus weerc, (kruiswerk) vanden hernaes neerweert toet beneen touwe (van het vierkant des

glasraams tot beneden toe) streckende, XX pande lanc, ende X pande breet. Ende dies sael hy daer in macken LIIII panden gheweernt weerc : (geverwd werk) item te weetene XVIII panden voer die VI beelden, item te weettenne ons Lieve Wrouwe, ende sintte Rommont, ende sintte Lembrecht, item sintte Marye Maddelenne, ende sintte Seever, (Severijn) ende sintte Plyenyer ; ende noch XVIII panden voer die tabbernackelen, (nissen) ende XII panden voer die ghetouwen, ende VI panden voer die raeyers, ende voer die spoelders; (die het garen op de weversspoelen winden) ende dies seele die belden syn gheaeebyteweert (gekleed) ende ghestoffert van al suelker weerwen (verwen) als Heynric Vermeeren wenster es, oft beeter, oft beeter canney. (kan hij) Item van loeye hebben dambacht ontfaen een vorme, ende oft die Heeren van ambachte begherden een swaerder daen die forme dan sy ghesien heebben, dat sael staen des ambacht laeste, ende dat hy dese wensterre sael macken koesbaer ende eerberlyc, soe hy alder abelycx (bekwaamst) can. Item dies sael hij hebben van LIIII panden gheweervde wercke : van elken voette XII gr° brab. ; ende van wytten woette, van elken voetten V gr° brab ; ende die lijsten sael hy bynnen maecken, ende die in sael my niet metten. Ende voer die lysten sael hy hebben II lib. gr° brab., maer dies en mach hy die lysten niet mynder macken dan sy behoeren te synne; alsoe oerdeneren sael, daer dat ambacht mede te wreden sael syn, ende van deser leeveryngheu sael hy die kercmeesters te wreden stellen. Dit waes ghedaen int jaer ons Heeren M.CCCC ende LXXIII op den XV dach in meertte. »

III. « Rekeninghe bewijs van de dekens van het groot ambacht, gheseyt de laecken maeckers. » Van 1552-53, 1620-22, 1625-26, 1640-41, 1646-47, 1650-51, 1658-60, 1662-77, 1680-84 en 1686-1688. — Item van 1688-1733, 1735-1743, en 1787-1789.

Twee registers in-folio.

IV. Lijst dergenen die in het ambacht aangekomen zijn. Van 1544 tot 1579. — Item van 1650 tot 1713.

Twee registers in-folio en langwerpig in-folio.

V. Merken der lakenmakers. Van 1666 tot 1682.

Register in-folio.

VI. « Boek vande laeckens die ter halle sijn gewest. » Van 1724 tot 1726.

Register in-folio.

Om aan onze lezers een denkbeeld te geven der uitgebreidheid van den lakenhandel in de stad en provincie van Mechelen, laten wij hier een uittreksel volgen van een request ingediend aan den magistraat, den 2^{en} december 1675, door de lakenmakers, verwers en droogscheerders, luidende alzoo :

« Verthoonen met alder eerbiedinghe de dekens, onderlingen ende supposten vanden grooten ambachte vande laecken maeckers, ververs ende d'over dekens vande drooghscheerders, met hunne supposten,.... hoe dat binnen dese stadt ende jurisdictie, ter saecke vande goede gelegentheyt, vóór desen de manufacturen vant wollenwerck in sulcken floreringe ende groot achtinghe heeft geweest, dat men inde selve bevonden heeft dry duysent, twee hondert ghetauwen, ende dat tot ider getauw van noode syn twelf luyden om dat te bestieren, vuytbrenghende alzoo 38,400 persoonen,.... sonder de beryders ende ververs, waer door dese stadt en de ghemeynte groot is ghebeneficeert geweest; maer alsoe de troubelen ende quaden tydt de selve soo naer Enghelant als andere quartieren heeft doen vertrecken, soo is deselve negotie daer door alsdan gants te niette gegaen tot grooten achterdeel ende schaede van deze stadt. » — Zie doos 74, varia.

B. Droogscheerders.

I. Rolle van het droogscheerders ambacht, gemaakt den 12^{en} maart 1601, te zamen met eenige requesten, gaande van 1603 tot 1766, en eenige andere stukken.

Register zeer groot in-folio, begonnen in 1741.

« Soo wanneer iemant begeert voor vry meester in d'ambacht ontfangen te worden, zal gehouden syn, ten huyse van den deken oft busmeester te scheren eene loffelycke proeve van vier ellen laeckens, oft daer ontrent. En die geschoren zynde, sal die gevisiteert worden by de dekens ende busmeesters; ende soo wanneer die niet loffelyck geschoren en is, sal hem geordonneert worden een ander te scheren binnen een, twee oft dry maenden, ter discretie van de voorschreve dekens ende busmeesters, totter tydt toe die sal loffelyck geschoren syn. Ende die loffelyck geschoren wesende, sal alsdan gepasseert worden voor vry meester, behaudelyck dat hy eerst sal eedt doen in handen van de dekens van den selven ambachte, getrauw te syn in alle pointen die hem van de selve dekens sullen voorgelesen worden, staende geschreven in d'ambachts boeck neffens het crucifix. Ende dat soo gedaen synde, sal moeten betaelen den selven ambachte achthien guldens, de busse dry guldens vyff stuyvers, tot de caemer dry guldens, voor de visitatie vierentwintigh stuyvers, voor den wyn vierentwintigh stuyvers, voor de maeltyt twee guldens, de capelle twintigh stuyvers, terregelt vier stuyvers, cnaepschap dertigh stuyvers, tot den slypsteen negen stuyvers, tot wasch derthien stuyvers, tot den disch dry stuyvers, maekende t'saemen tweeendertigh guldens, twelf stuyvers. » — (Artikel 12 der rolle).

C. Kramers.

I. « Originnal bouck van alle ons rollen ende previllegen van den cremers. ».

Register in-4° op parkement.

II. Nieuwe rolle, gegeven den 10^{en} mei 1632, ter vervanging der oude van 1519, 1551 en 1561, « welcke zoo waeren verouwert ende versleten, dat sy lieden noodich vonden de selve te vernieuwen. »

Register in-folio, op parkement, verguld op snee en verrijkt met eene fraaïe waterverwschildering. — Het eerste artikel dezer rolle luidt alzoo :

« Inden eersten dat niemant geoorloft syn en sal de neringen vander mercery oft craemerye binnen deser stadt oft vryheyt van Mechelen te doen oft hem daer mede te behelpen, dat is te vercoopen eenige gulden, zilveren oft zydenlaecken, tocque d'or oft tocque d'argent, oprecht oft gecontrefeyt, fluweelen oft camelotten, trypen, heel oft halve, woesset, eenigerhande sayen t'sy van honscoten (?) oft andere, fustynen, bombazynen, goutdraet, zilverdraet, zydendraet. Item alle t'ghene dair zyden oft zayen garen inne geweven oft deurschoten is. Cottoen, cottoengaeren, ende allen t'ghene daer cottoengaeren inne gerracht is, gesteken huyven oft op de raeme gerracht, ten waere metter douzynen, eenige soorten van linten gemaect van rauw oft wit garen, oft spinael, alle soorten van gebreyt werck, als bonnetten, mouwen, caussens, hantschoenen. Item gestoffeerde hoyen, oprechte spaense vilten plumaigien, kammen, houte oft yvooren opstekers, buyten gemaeckt, eenige coleuren, van folie, inckokers, quartspelen, leire riemen, lange oft corte nestelen. Item te twernen eenich garen met twyn molens, lynwaet oft garen inckele oft dobbele te verfven, van wat coleure het zy. Ende dit alle, ten zy dat zy behoorlyck inde voors. neringe oft ambacht bevrydt zyn, op pene wie anders dede, hy daer aene verbeuren zal telcken reysen zesse karolus guldens, ter dekenye deser stede behoeff de twee deelen, ende t'derde deel voorden ghenen diet aenbrengt. »

III. « Reken boecken vanden ontfanck en uytgeef der dekens vander halle, geseyt cramers ambacht. » Van 1400 tot 1510; van 1554 tot 1591; van 1618 tot 1671; van 1671 tot 1731; van 1731 tot 1778; en van 1778 tot 1796.

Zes registers in-folio en groot in-folio.

In het eerste dezer, « begost int jaer ons Heren dusent vierhondert ende LVI, » zijn aangeteekend, als volgt, de tafereelen en beelden geplaatst door de kramers, ten jare 1479, in den omgang der S. Rombouts kerk, op het altaar van hunnen patroon den H. Nicolaas, dat hun door de Heeren van het kapittel, bij brief van den 6[en] september 1478, vergund was.

« Item betaelt te tavel te breughen wt schilders huus tot inde kerke, somme . . . . IIIII g°. »

« Item betaelt om sinte Heynric te setten . . . . V. stuv. »

« Item betaelt om sinte Fransissicus te setten, ende II candeleers, ende VI lib. loets ende I quaert, somme . . . . II s. IIIII g°. »

« Item betaelt om sinte Magriete, ende sinte Pauwels, ende sinte Berbelen candeleers te setten, ende VI lib. loets, somme . . . . XVIII pte VI myten. » — Zie reg. 1400-1510, fol. 48 v°.

In 1754 en 1758, werden door Egidius-Jozef Smeyers, voor de ambachtskamer der kramers drie schilderijen gemaakt, welke beschreven zijn in de rekeningen van gemelde jaren, als volgt :

« Item betaelt op den 25 october 1754 aan Dheer J. Smeyers, Meester Schilder, over geschildert te hebben eene schilderye verbeeldende den dans der heydenen ronts omme den afgodt Pan, ende deel makende van het Leven van den H. Rumoldus, by quitt . . . . 325. »

« Item betaelt op den 2 april 1758 aen E. J. Smeyers, voor gemaeckt te hebben twee schilderyen, het een verbeldende St. Rombout van den graef Ado ontfangen wordende, ende het andere de ontmoeting van St. Rombout ende St. Gommarus, synde het derde ende vierde deel van syn leven, by quitantie de somme van 325. » Zie reg. 1731-1778, fol. 95 v° en 112 v°.

IV. « Reekeninghe bewys vande capelmeesters van St. Nycolaes capelle in St. Rombouts kercke. » Van 1510 tot 1537 ; van 1540 tot 1599 ; van 1599 tot 1696 ; en van 1696 tot 1795.

Vier registers in-folio.

In het eerste dezer registers vindt men eene beschrijving, gemaakt in september 1510, van de « Juylle ende ornamente toe behorende Sinter Claes capelle vanden cremers ambacht » welke de « capellemeesters ontfanghen hebben van deken, ghezwore ende bussen meesters vanden voers. ambacht. » — Zie reg. 1510-1537, fol. 12-15 v°.

V. « Reken boecken van de siecke busse van cramers ambaght. »

Van 1571 tot 1624; van 1624 tot 1667; van 1667 tot 1748; en van 1748 tot 1796.

Vier registers in-folio.

VI. « Busboecken, waerin men vinden sal allen de namen vande mans ende vrouwen die int ambacht vande cremers den eedt gedaen hebben, ende des jaers op Ste Nycolaes dach schuldich zyn te brenghen opde camere desselfs ambachts alsulcken busghelt, als byden ambachte zal worden geordineert. » Van 1601 tot 1620; van 1619 tot 1641; en van 1712 tot 1734.

Drie registers langwerpig in-folio en in-folio.

VII. « Cappelleboeck, waerinne men bevinden sal alle de naemen vande mans ende vrouwen die int ambacht vande cremers den eedt gedaen hebben, ende tsjaers op sinte Niclaes dach schuldich syn te brengen op de ambachts camere elck drye stuyvers voor offergelt, volgens de ordinantie van Myn heeren vander wetth deser stadt Mechelen. » Van 1620 tot 1641.

Register langwerpig in-folio.

VIII. Resolutiën van het kramers ambacht. Van 1713 tot 1782.

Register in-folio.

D. Smeden.

I. Rolle rakende de metaalbewerkers in het algemeen, en de smeden in het bijzonder, door den magistraat verleend, veranderd of vermeerderd : den 1en december 1424, den 2en october 1449, den 22en julij 1452, den 13en augustus 1453, den 14en augustus 1471, den 18en januarij 1472, den 23en februarij 1472, den 16en augustus 1481, den 8en mei 1485, den 9en october 1508, den 12en maart 1514, den 18en januarij 1537, den 5en december 1541, den 18en junij 1543, den 8en junij 1545, den 1en december 1562, den 31en januarij 1563, den 30en januarij 1564, den 26en februarij 1564, den 27en november 1564; den 4en augustus 1592, den 13en julij 1593, den 9en augustus 1598, den 17en november 1653 en den 22en februarij 1706; mitsgaders

eenige requesten en andere acten, gaande : de eerste, van 1599 tot 1786 ; de laatste, van 1514 tot 1580.

Register in-folio, op parkement, voorzien van eene dubbele tafel.

Ziehier de te af te leggen proeven door de smeden en eenige andere metaalbewerkers, die in gemeld ambacht als vrijmeesters verlangden aangenomen te worden :

« De slot maeckers sullen voor hun proef stuck maecken een slot genoemt *un tour et demi*, te weten een nacht slot van vore ende van achter, sonder datter eenick werck vermagh te syn gebraseert, met den sleutel daer toe dienende; ende sal altyt eene proeve worden bewaert op de camere. Ende dese proeve loffelyck gemaeckt hebbende, sullen sy mogen maecken alle huyswerck van binnen ende van buyten, als leden, grendels, clincken, vitsen, anckers, geerden ende traillien.

De groffsmeden oft grofwerckers sullen voor hunne proeve maecken eenen sperhaeck van vyftich ponden swaer, wel meerder maer niet minder ; tot dyen een gesmede ooghyser, beyde loffelyck werck. Ende dit gedaen hebbende, sullen moghen maecken alle meule ende schepwercke, mitsgaders oock geerden, anckers ende traillien.

Het proefstuck vande busmaeckers sal syn een fransch slot loffelyck gemaeckt. Ende hier aen voldaen hebbende, sullen sy mogen maecken alle tgene dat raeckt het schietende geweir.

De witwerckers sullen maecken voor hun proef stuck een timmermans byle, met een kantich cruys goor, ende loffelyck werck. Ende dese gemaeckt hebbende, sullen sy mogen maecken alle cappende ende snydende gereetschap.

De spoormaeckers oft thoommaeckers sullen voor hun proefstuck moeten maecken eenen thoom volgende het model op de camere synde, ende waer van eenen aldaer altyt sal moeten blyven.

De voors. proeven sullen moeten worden gemaeckt ten huyse van eenen deken oft onderdeken vanden style in den welcken de proeve wordt ghedaen, waer voor aen hem door den nieuwen meester sal betaelt worden twee guldens. » — Zie fol. 137, 138

en 159. Voor de proeven der messenmakers en koperslagers, zie fol. 48 en 85.

II. « Bladt-wyser der rollen. » Gemaakt in 1757.

Register in-folio.

III. Lyst der meesters van het smeden ambacht, 1381 tot 1469, met drie ordonnantiën rakende hetzelve van 1399, 1424 en 1481. — In gemelde lijst treft men, in 1441, den naam aan van « Mester Jan Seelsman » en, in 1466, dien van « Jacop die clocghietere ».

Register in-4°, op parkement, aanvangende alzoo :

« In den name der heiligher drievoldicheit, so was dit boec ghemaect ende gheordineert int iaer ons Heren doe men screef. M. CCC. ende LXXXI, op den XXII sten dach van meye, bi Janne Ghiselbrechts ende bi Janne Adaems, die doen dekene waren van den smeeden van Mechlen, ende bi raden van hare geswoernen, ende bi symoene van den Wynkete des vors. ambachts knape was op diere tyt, om dat men weten soude wie hare ghildebroeders of sustren waren op diere tyt of namaels werden souden ten eweliken daghen. »

IV. « Busboek » inhoudende de namen der personen die het busgeld betaald hebben, van 1620 tot 1633. — Item, van degenen die in het ambacht gekomen zijn, van 1662 tot 1672. — Item, de rekeningen der busmeesters, van 1692 tot 1766.

Register klein in-4°.

V. « Dit is den leer jongheers boeck. » Van 1719 tot 1794.

Register klein in-4°.

VI. Dit is den boeck van het busghelt en kersghelt. » Van 1727 tot 1795.

Register in-folio.

VII. Broederschap van den h. eligius, patroon van het smeden ambacht. Aloude afschriften der xiii^e en xiv^e eeuw.

Vier rollen, op parkement. De eerste derzelver eindigt als volgt :

« Omme vaste te houdene alle dese poente ende coren, die vors. bruedere vaste ende seker houden willen, soe hebben si hen verbonden vore die vors. Heren den... bisscop van Ludeke gheooren, ende enen

Edelen Here W. Berthoude. Die selve gheooren Here bisscop, met den Here W. Berthoude, heeft ghegeven sinen consent tote allen dinghen vorscreven, ende hebben se met haren zegheleu, metten seghelen der scepenen van Mechlen, wastghemaect ende beseghelt. Ghegeven int iaer ons Heren dusentech. twee hondert. vyftech ende IIII. op sente Thomas dach apostel in december. »

De drie andere rollen vangen aan met den eed der medebroeders, luidende alzoo :

« Van desen daghe vortane salic goet ende ghetrowe siin die bruederscap sente Loys, ende houden alle statute daer toe behoerende, ende hare vrome (vreugde) meerren, ende hare scade minderen nae minen macht zein, nu God help ende die heilghen vader sente Loy. »

E. Timmerlieden.

I. Nieuwe rolle, gemaakt den 14en junij 1575, en vermeerderd den 2en april 1602, te zamen met eenige requesten, door de dekens en oudermans van het ambacht aan den magistraat ingediend, van 1601 tot 1794.

Register in-4°, op parkement en op papier, verrijkt met eene olieverwschildering en drie grondteekeningen.

Om als vrijmeester in het ambacht aanvaard te worden, waren de twee volgende proeven vereischt :

« Item dat het eerste stuck van proeuve sal wesen eenen crabbeel met synen styl, ende die wel ende werckelyck in doen. Ende eist dat hyt bederft, zal hy dat hout betalen, ende den ghezwoorne vier stuvers voor haere moeyte. Ende eist dat de proeuve passeert, zal de proever hebben voor zyn werck vier stuvers, ende de ghezwoorne vier stuvers voor hunne moeyte, die de proeuve doende betaelen zal.

De tweede proeuve sal wesen een cruysveinster wel ende werckelyck ghewracht. Eist dat hyse bederft, zoo sal hy dat hout betaelen, ende den ghezwoorne vier stuvers. Ende eist dat die proeuve passeert, zoo

sal die proevere hebben voor zyn werck acht stuvers, ende die ghezwoorne oock acht stuvers, die de proeuve doende betaelen zal. » (Artikels der rolle 7 en 8).

F. Metselaars.

I. Rolle, gemaakt den 20ᵉⁿ augustus 1539, en gedeeltelijk veranderd den 23ᵉⁿ september 1597, te zamen met eenige requesten der dekens en gezworenen, gaande van 1636 tot 1791.

Twee registers in-4° en in-folio, op parkement, voorzien van twee schilderingen, waarvan de eene in water- en, de andere, in olieverw is.

Ziehier waarin de ambachtsproef der metselaars bestond :

« Item alle jongheren die gheen proeve gedaen en hebben, ende meer willen winnen dan halff dachuere, sullen schuldich zyn te comen by haere gezwoorne, om haer eerste proeve te doene, welcke proeve sal syn : te maeckene een hoot van eender deure, met eenen egghe oft twee met synder toebehoorten, sonder argelist. Ende alsdan sullen de gezwoorne ende ouders voors. de selve jongeren stellen alsulcken dachuere, als zy lieden verdienen sullen. Welcke jongeren den gezwoorne betaelen zelen voor de proeve sesse stuyvers eens.

Item dat alle jongeren die willen comen totter geheelder dachueren, schuldich selen zyn te comene by heure gezwoorne ende ouders, om haer tweeste proeve te doene, welcke proeve sal syn : te maecken een dack venstere gecanteelt met haeren toebehoorten, met noch alsulcken wercke, alst den ouders believen ende goetduncken sal. Ende alsdan selen de gezwoirne ende ouders den selven jongeren stellen op alsulcke dachuere als zy verdienen. Voor welcke tweede proeve sullen de voors. jonghers den voorn. gezwoorne metten ouders betaelen thien stuyvers eens. » (Artikels der rolle 7 en 8).

II. « Extract ende copie uyt den origienelen rol van het metsers, ende gelaesemaeckers, ende steenhouwers ambacht binnen Mechelen, de dato prima mey 1774. »

Register in-folio.

III. « Inventaris van alle de schepene brieven aengaende den ambachte vanden metsers, der bussen ende altaere vanden selven. » Van 1386 tot 1599.

Register klein in-folio, begonnen in 1581.

IV. Lyst der meesters en leerjongens van het ambacht. Van 1506 tot 1509; en van 1539 tot 1654.

Register in-4°, voerende voor opschrift :

« Dit es tregistre vander ordonnantien ende observantien, die de gezworenen busmeesters, oudermans ende ghemeyn ghesellen vanden metsers ende gelaesmakers ambacht jaerlycx observeren ende onderhouden, zoe van jongers taenveerden om te leeren metsen, cleynsteken oft gelaesmaken, mitsgaders hun proeven te doene, als opten grooten ommeganck de keerssen ende anderssints daer toe staende naer gewoonlycke manieren te dragen ende tonderhouden, vuyt den ouden boeck getrocken, ende vernyeuwt zedert der furien ende pilleringhe alhier te Mechelen te bamisse anno XV° LXXII geschiet, aengesien dattet zelve oudt boeck (sic) geheel ende al geschuert ende bedorven was. » (1)

V. « Teeckenboeck van het metsers en gelaesemaeckers ambacht. » Van 1664 tot 1795.

Register in-folio.

VI. « Rekeninghen vande dekens van het metsers ambacht. » Van 1555 tot 1608; van 1640 tot 1724; van 1724 tot 1752; en van 1752 tot 1796.

Vier registers in-folio.

VII. « Rekeningen vande busmeesters van het metsers ambacht. » Van 1558 tot 1625; van 1627 tot 1732; en van 1732 tot 1796.

Drie registers in-folio.

VIII. « Chiinsen ende hueringen, als die aelmoesen busse vanden ambachte vanden metsers jaerliics heffende is op diverscen panden. » Van den 12en september 1504, tot den 8en april 1542.

Register zeer klein in-4°.

(1) Zie A. Pinchart, Archives des arts, sciences et lettres, t. III, p. 76-79.

IX. Varia rakende hetzelfde ambacht. Van 1731 tot 1755. Register klein in-4°.

G. Schippers.

I. Ambachtsrolle van den 22en mei 1486, vermeerderd of veranderd : den 7en december 1495, den 24en october 1519, den 18en maart 1520, den 27en mei 1532, den 11en october 1540, den 11en december 1542, den 8en november 1546, den 30en december 1549, den 14en november 1552, den 19en julij 1554, den 24en februarij 1555, den 26en april 1558, den 27en october 1561, den 13en september 1627, den 12en mei 1644, den 7en november 1644, den 20en december 1649 en den 26en december 1680; mitsgaders eenige requesten der dekens en oudermans van het ambacht, gaande van 1579 tot 1793.

Register groot in-4°, op parkement, voorzien van eene tafel en opgeluisterd met een allerschoonst beeld van Christus aan het kruis.

In eene ordonnantië, genomen door den magistraat den 19en augustus 1676, lezen wij als volgt :

« Myne Heeren wethouderen deser stadt van Mechelen hebben geordonneert,... dat voortaen de gene, onvry synde in het schippers ambacht, sullen moeten leeren vier jaeren by eenen vryen meester; ende de vrye kinderen twee, ten waere dat hunnen vaeder schip gevaert hadde twee jaeren naer hunnen ouderdom van sesthien jaeren, ende dat sy by hem hadden gewoont, ende by hem gevaeren. Ende dat d'onvrye voor d'incomgelt sullen moeten betaelen tachentich guldens, in plaetse van vyftich; ende de vrye schippers kinderen twelf, in plaetse van vyf. » — Zie fol. 80.

II. « Resolutie boeck van het schippers ambacht. » Van 1691 tot 1795.

Register in-folio.

III. « Acten boeck. » Van 1693 tot 1782.

Register groot in-folio, verguld op snee.

IV. « Vonnis boeck van het schippers ambacht. » Van 1707 tot 1781.

Register groot in-folio.

V. Rekeningen van de dekens der schippers. Van 1574 tot 1595; van 1589 tot 1602; van 1652 tot 1675; van 1748 tot 1759; en van 1768 tot 1793.

Vijf registers in-folio en groot in-folio.

VI. « Op teecken boeck. » Behelzende, van 1751 tot 1795, de namen dergenen die zich verbonden hebben om gedurende eenen bepaalden tijd in het schippers ambacht te blijven.

Register in-folio.

VII. « In kom boeck » of lijst der leerjongens en meesters van het ambacht. Van 1751 tot 1795.

Register in-folio.

VIII. « Lyste van de goederen comende van Antwerpen naer Mechelen, sedert het jaer 1589 » en vrachtloon derzelver.

Register klein in-4°, begonnen in 1768.

H. Schoenmakers.

I. Ambachtsrolle, vernieuwd in october 1574, te zamen met eenige requesten, gaande van 1612 tot 1724.

Register groot in-4°, op parkement en op papier, verrijkt met eene waterverwschildering.

Om als meester in het ambacht aangenomen te worden, werd bij ordonnantië van den magistraat, genomen den 10ᵉⁿ mei 1632, de volgende proef voorgeschreven :

« Allen de ghene die voortaen sullen willen commen in het ambacht van de schoenmaeckers ende als vry meester ontfangen worden, ierst en voor al schuldich ende gehouden syn te doen de naervolgende proeve, als te weten : van te maecken een pair leirsen, een pair mans

schoenen, ende een pair vrouwen schoenen, alles ter visitatie vande dekens vanden voors. ambachte. » — Zie fol. 84 v°.

II. Naamlijst der leerjongens en meesters van het ambacht. Van 1582 tot 1708.

Register groot in-4°.

I. Vettewariers.

I. Ambachtsrolle inhoudende verscheidene requesten, gaande van 1612 tot 1791, alsmede eenige vonnissen en overeenkomsten, gerezen en gesloten tusschen de vettewariers en andere ambachten, van 1529 tot 1738.

Register in-folio, op parkement, voorzien van eene tafel en opgeluisterd met eene fraaie waterverwschildering, verbeeldende den Zaligmaker.

Bij brief van den 7en augustus 1495, werd door den deken en het kapittel van S. Rombout aan de vettewariers het regt verleend van de ambachts mis op het altaar van S. Salvator te doen lezen. Ziehier een uittreksel van denzelven :

« Op dat t'gemeyn geselschap vanden ambachte vande vettewariers, (die) den autaer van sinte Salvatoir, gelegen inde voors. onser kercken, aenveert hebben tot heunder dispositien ende ordonnantien ter eeren Goits ende tot ciraet des voors. autaers,.... souden moegen hebben, houden, regeren, gouverneren ende vercieren, ende missen aldaer doen lesen, ende opten feestdach van sinte Salvatoirs doen singgen, ende den offer alsdan daer geoffeert tot ciraet ende ornamenten des voors. autaers emploieren, souden moegen ontfangen, verleenen wy (deken en de capitele der kercke van Sinte Rombouts) hun vuyt specialder gratien volcommen oirlof. consent ende autoriteyt,.... (mits) allen jaeren ten eeuwigen daege negen st. te kersmisse te betalene, ... de welcke voors. negen st. die voors vanden ambachte ten voors. termyne ons te betalene geoirloft hebben ende toegeseyt. » Zie fol. 18 r° en v°.

J. Bontwerkers.

I. Rekeningen van het bontwerkers of peltiers ambacht. Van 1690 tot 1790.

Register in-folio, aanvangende met hunnen eed, luidende alzoo :

« Hier wille ick seckeren ende geloven de keyserlycke ende koninncklycke Mayestyt goet ende getrouwe te seyn, dese staet van Mechelen allgoet ende getrouwe te syn, de deckens van dit ambach goet en getrouwe ende gehoorsaem te seyn, die gemynne ghesellen goet ende getrouwe te seyn, haere schaede te beletten ende profyt te vervoorderen, shlot ende loot (schot ende lot) te geven gelyck myn mede gesellen. Alles dat ik hier gesecker ende gelooft hebbe, dat will ik wel ende wettelyck hauwen naer myn beste cracht, myn beste macht, myn best verstandt. Alsoo helpt myn Godt ende alle syn Heylighen. »

III. KLEINE AMBACHTEN.

A. Hoedenmakers.

I. « Resolutie boeck van het hoedenmaeckers ambacht. » Van 1760 tot 1791.

Register in-folio, waarin men, op fol. 2 v°, de volgende resolutië leest :

« Op heden den 11 january 1764, is ter camervergaederinghe van het hoedemaeckers ambacht binnen dese stadt van Mechelen geresolveert,... als dat voortaen... niemant vande ondergeteeckende meesters geen gast oft gasten, ofte andere wercklieden dienstigh tot onsen stiele, sal mogen aenveerden ofte te werck stellen, die synen meester sal

hebben bedanckt, dan alleenelyck dien gast sal mogen aenveerden, die door den meester bedanckt is; welck duydelyck sal moeten gestelt worden in het briefke van afscheyt.... Tot vastigheyt van dien soo hebben de ondergeteeckende geresolveert, dat iederen meester, daer tegens quame te misbruycken, sal geven eene recreatie van vyffentwintigh guldens ter dispositie van desen ambachte. Nota is besproken, dat dien gast oft werckman hier boven vermelt quamp synen meester te bedancken ende niet willende wederkeeren, sal niet mogen aenveert worden, ten sy dat hy een jaer ende ses weken uyt de stadt heeft geweest, ende noch sal moeten doen consteren dat hy synen voorgaenden meester eerelyck heeft voldaen. » — Zie nu hoe, op fol. 1 v° van gemeld register, de opstellers dezer resolutië het nemen derzelver regtvaardigen :

« Verscheyde loffelycke ordonnantien tot maintien van het selven ambacht geemaneert, syn (zeggen zy) illusoir gemaeckt door de gasten ofte wercklieden van 't selven, de welcke niet en verstaen hun daer aen te conformeren, ende hun selfs vervoorderen van de verthoonders wetten te stellen soo met afperssinge van gelt als andersints, soo verre dat, wanneer eenigen oft gasten van den meester eenigh gelt vraegende het selve hem wort gerefuseert, hy aenstonts den meester is menacerende van synen winckel te verlaeten, niettegenstaende hy aenden selven synen meester noch schuldigh is, sommige 10, 15, 20, selfs tot vyff en twintigh gulden toe, als wanneer sy hun vervoegen by eenen tweeden meester, den welcken dit gelt is avancerende om den eersten te betaelen ende van hem alsoo te krygen een billet van voldoeninghe, waer door desen laesten alsdan gefrustreert is van dusdaenigen gast ofte gasten, ende alsoo syn werck niet en kan voorts setten. »

II. Lijst der nieuwe meesters van het ambacht, van 1605 tot 1768. — Item der oude meesters en leerjongens, van 1605 tot 1766. — Rekeningen van het ambacht, van 1605 tot 1768. — Vonnissen uitgesproken door de dekens der hoedenmakers, van 1606 tot 1619.

— Namen der kramers die in derzelver ambacht verlangd hebben te komen, van 1669 tot 1760.

Register in-folio.

III. AMBACHTSREKENINGEN. Van 1767 tot 1795.

Register groot in-folio.

B. Molenaars.

I. AMBACHTSROLLE, gemaakt den 1en augustus 1580, waarbij eenige ordonnantiën, vonnissen en requesten, gaande van 1599 tot 1743.

Register klein in-folio, op parkement en op papier.

Om als meester in gemeld ambacht aangenomen te worden, moest men aan de volgende proef voldaan hebben :

« Alle leerknapen in dambacht ontfangen wesende ende bevrydt, aleer vry meesters te worden, zelen schuldich wesen haer prouve te doen ende te volcommen, te wetene : inde tegenwoordichyt vanden deekens, gezworene ende ouders, wel ende loffelyck vuyt te doen de ryme, ende het vendel aff te leggen, ende dat wederom in te doen ende te bereydene, om daer mede alzoe goet loffelyck meel te mogen malen. Ende oft yemant ware die zyn prouve voorn. nyet en volquame loffelycken zoot behoort, dat alzulck sal moeten een jaer lanck stille staen, zonder wercken als meestere, ende daer toe betalen doncosten van den ambachte daer om gedaen. » (Artikels der rolle 7 en 8).

Op fol. 18 van gemeld register, vindt men eene aartsbisschoppelijke ordonnantië van den 3en februarij 1616, luidende alzoo :

« Mitsdyen der ghemeeente nootelyck is allentyts versien te syne van meel, ende nochtans dick mael noch water noch wint en dient, soo zall den muelders geoorloft zyn, op alle sondaegen ende heylige dagen, vuyt geleyt de vier hoochtyden, onse Lieve Vrouwe dagen, haer feest dach, dry Coningen dach, Ascensien ende Heylich Sacraments dach, mitsgaders de patronen ende patronerssen daghen van elcke plaetse, te mogen maelen den gheelen tyt deur, behoudelyck dat

de muelders sorterende onder de prochie der steden, sullen ophouden vanden tyt alsmen ter hooch misse luyt .. van den goddelycken dienst der selver prochien, ten waere dat den noot anders vereyste. In welcken gevalle sy sullen mogen aen ons, oft aen onsen vicaris ofte landekens voorder consent begeeren, wel verstaende nochtans, dat men op egheen sondagh oft heylich dagen en zal vermogen op rosmuelens malen, noch tgraen ter muelen, oft meel daer van mogen dragen oft vueren. »

II « Rekening boeck van 't molders ambacht. » Van 1766 tot 1795. Register in-4°.

III. Ontvangst en uitgaaf van den watermolen. Van 1665 tot 1681; en van 1681 tot 1682.

Twee registers langwerpig in-folio en in-folio.

C. Lyntrekkers.

I. Ambachtsrolle van den 25^en^ october 1562, vernieuwd den 10^en^ februari 1597, te zamen met eenige ordonnantiën en requesten, gaande van 1540 tot 1711.

Register in-4°, op parkement en op papier, voorzien van eene waterverwschildering.

De artikels 30 en 31 dezer laatste rolle luiden als volgt :

« Item soo wye int voorscreven ambacht oft neeringe van schiptreckers sal begheren te commen, sal schuldich ende gehouden wesen te betalen de somme van acht guldenen, sesse stuvers ende eenen halven voor des ambachts gelt.

Item soo wie alhier gheen vry schipper geboren en is, ende nochtans tschippers ambacht gecocht hebbende als onvry, soo wanneer hy het tregelaers ambacht begheert te gebruycken, ende willende inde lyne commen sonder schip te hebbene, sal inde voors. neeringe vermogen te commen, mits ghevende halff gelt volgende doudt hercommen. Ende vry schippers kinderen sullen vermogen dair inne te commen voor elff stuvers ende twee grooten. » Zie fol. 4 v°.

II. « ROLLE naer de welcke die vande nieuwe natie, aengestelt in de plaetse vande ghene voor desen genoemt lyntreckers, mitsgaders die van het schippers, de welcke beneffens die vande nieuwe natie hun sullen bemoeyen met het lossen der schepen, hun punctuelyck sullen hebben te reguleren. » Ter pui van het stadhuis afgelezen den 10en december 1721, en den 7en january 1722.

Register in-4°, op parkement.

III. DEZELFDE ROLLE, met twee nieuwe ordonnantiën, gegeven den 25en augustus 1755 en den 21en october 1771. In druk verschenen bij Jan-Frans Vander Elst.

Register in-4°.

D. Buyl-, Bak- of Zakkedragers.

I. NAAMLIJST der bakdragers die in het ambacht gekomen zijn, van 1686 tot 1789, alsmede die hunner meesters en borgers, in wier handen zij den eed van getrouw- en eerlijkheid afgelegd hebben.

Register in-folio.

II. NAMEN DER NIEUWE NATIE, gekozen van den 12en december 1721 tot den 7en januari 1795. — Item der nieuwe buyldragers, gekozen van den 30en december 1721 tot den 21en augustus 1795.

Register in-folio.

In de ambachtsrolle der smeden treft men, fol. 18, eene ordonnantië aan rakende de buyldragers, gemaakt den 22en julij 1452, luidende alzoo :

« Item die voors. gesellen vanden buyldraghers ambachte en zullen niet gehouden syn des saterdaechs colen te dragen, want dan eenen vryden merckt dach es, ten waere datter een cleyn stertken waere te dragen.

Item de zelve gesellen en zullen de voors. smeden huer colen niet thuys leveren mogen op karren oft waghenen, dan alleene metten halse ; ende het zal wel geoirloft zyn den smeden die buyten poorten woonen, heur colen op karren oft wagen te doen halen.

Item die voors. dekens vanden buyldragers ambachte, oft andere die by tyden zyn zullen, zullen gehouden zyn te leveren acht ghesellen van hueren ambachte, zoo wanneer des te doene ende van noode wesen zal.

Item achtervolgende den pointen dat by wylen Aert Bau commoingmeester overdraghen was, te wetene : zoo wat gesellen vander neeringe hem rebel maeckten ende niet en quame, alst hen huer dekens bevalen, dat die verbeuren zoude eenen wech tsinte Servaes te Tricht, (Maastricht) alsoo dicke ende zoo menichwerven alst geviele... »

E. Kordewagenaars.

I. Ambachtsrolle, vernieuwd den 18en november 1577, te zamen met verscheidene ordonnantiën en requesten, gaande van 1548 tot 1727.

Register groot in-4°, op parkement en op papier.

Ziehier eene ordonnantië rakende gemeld ambacht, gegeven door den magistraat den 18en julij 1701 :

« In den eersten, dat de cordewagenaers van het voeren van ieder tonne, soo cleyn als goet bier, uyt de brouweryen, die te kelderen, ende op de stellingen ende op andere tonnen te leggen, sullen hebben drye stuyvers, behoudens dat de cuyt tappers van ieder tonne kuyt maer en sullen betaelen eenen stooter.

Van ieder tonne bier te voeren aende schepen, twee stuyvers.

Van ieder tonne bier te voeren buyten de stadt, vyf stuyvers.

Van ieder tonne Lovens oft Liers bier te lossen vande wagens ofte karren, die te voeren ende op de stellingen te leggen als boven, vier stuyvers.

Van onderhalf aeme, sesse stuyvers ; van het stuck oft twee aemen, acht stuyvers, ende van grootere vaeten, naer advenant.

Verbiedende myne voors. Heeren de cordewagenaers iet voorders te

pretenderen, t'sy voor loon, pot bier oft anderssints, opde boete van sesse guldens voor ieder contraventie. » — Zie fol. 24.

II. NAAMLIJST dergenen die, van 1727 tot 1770, in handen der burgemeesters den eed als knechten van het ambacht afgelegd hebben.

Register langwerpig in-folio.

F. Hoveniers.

I. « ROLLE van de hoveniers, fruyteniers ende mandemaekers ambacht binnen Mechelen. » Vernieuwd in october 1574, en andermaal den 9en januarij 1576, te zamen met verscheidene ordonnantiën, requesten en eenige vonnissen, gaande van 1591 tot 1793.

Register groot in-4°, op parkement, voorzien van eene tafel. (Geschonken in 1847, door den Heer Hilaris du Trieu de Terdonck.)

Op vertoog der dekens en oudermans van gemeld ambacht, aan den magistraat ingediend den 29en december 1654, werd door dezen besloten :

« Dat van nu voortaen alle de gene hun generende met fruyt te vercoopen ende saet,... (hunne kramen) moghen stellen in de ysere Leine, met den rugge tegens de capelle van Sint Merten ende de herreberghe het Wout,. .. ende dat in sulcker voegen ende manieren, dat de craemen d'een neffens d'anderen sullen gestelt moeten worden, behoudens dat de inganghen van de Laine niet gesloten en worde. Ende en sullen de gene, staende met craemen in de Laine, niet vermoghen hunne huysen te openen ofte daer inne te vercoopen op de dry wekelyke merckt daghen, als te weten : dynsdagh, donderdagh ende saterdagh ; ende sullen alle andre, niet staende met craemen, vermoghen in hunne huysen vercoopen appelen ende peiren, sonder nochtans in eeniger manieren de straeten te moghen benouwen ofte incomoderen. » — Zie fol. 98 en 99.

II. « RESOLUTIE BOECK. » Van 1771 tot 1783. — In hetzelve vindt

men nog de namen der leerjongens die in gemeld ambacht gekomen zijn, van 1700 tot 1765.

Register zeer klein in-4°, beslaande slechts uit eenige bladzijden.

III. Rekeningen der gezworenen van het ambacht. Van 1478 tot 1503; en van 1521 tot 1549.

Twee registers klein in-4°.

IV. Rekeningen der dekens. Van 1683 tot 1704, en van 1706 tot 1707; van 1707 tot 1731; van 1731 tot 1747; van 1747 tot 1775; en van 1775 tot 1795.

Vijf registers in-folio. — Ziehier eenige uittreksels dezer rekeningen :

1700-1701 : « Item betaelt aen den boeckdrucker Joannes-Fransoes Jaye, voor eenigen bieletten te drucken, om dat de onvry persoenen te waerschouwen die niet vrey en waeren in het ambaght, als dat sy maer eenen merdagh en hadden om met groenen waer te mert te coemen, het welcken ons den coeninckt verlent hadde den 24 van desember 1700, somme . . . . 1-10. »

1702-1703 : « Item betaelt aen Jan de Cuel, belsneyder, voor het belt ofte vieguer van sinten Anthonies op den stockt te versieren, daer den cnaept mede inde processen te gaen, (sic) ende den stockt vereert van het sterfhuys van men Heer paestoer Pauwels, woenachtigh by de stadt van Ghent, de somme van . . . . 2-10. »

1733-1734 : « Item betaelt aen Blancar, voor de schildery te maken, per quit . . . . 30 guldens. »

« Item betaelt aen lyst en de doeck . . . . . 10 guldens. »

« Item verteert als wy de schildery opgedaen hebben, ende myn deken Verhuyck herschildert is . . . . 2-2 1/2. »

1739-1740 : « Item betaelt aen vanden Eynde, (Jan-Baptist) schilder, voort uythanghbert vanden Moor te schilderen . . . 3-17. »

1767-1768 : « Item betaelt voor het maecken van eene nieuwe schilderye, verbeldende ses portraicten, by quittancie 60 guldens. »

« Item betaelt aen den doeck tot dese schilderye aen Philippus van Camp, by quittancie . . . . 3-18. »

« Item betaelt aen J : F : Valckx, voor het vergulden van den lest van de schilderye, per quittantie . . . . . . 4 guldens. »

« Item betaelt voor het maecken van een raem voor de schilderye, by quittantie . . . . 5-12. »

1774-1775 : « Item betaelt aen het verteir in 't nemen der resolutie tot het maecken van den nieuwen gevel van desen ambaghts huyse den Moor. . . . . 3-9. »

1776-1777 : « Uytgeef ende becostinghe vanden voors. bouw, gestaen aende Groot-Brugge, beloopt op sesthien hondert acht en vyftigh guldens, twee oorden. »

V. Verkoopingen van allerlei groenten en fruit, gehouden in de ambachtskamer der hoveniers. Van 1745 tot 1785.

Register in-folio.

G. Kousenmakers.

I. Ambachtsrolle, vernieuwd den 18[en] december 1575, te zamen met verscheidene ordonnantiën en requesten, alsmede eenige vonnissen, gaande van 1581 tot 1785.

Register groot in-4°, op parkement, voorzien van eene tafel.

Om als vrijmeester in het ambacht aangenomen te worden, moest men aan de volgende proef voldaan hebben :

« Item dat eenyegelyck die int voerscreven ambacht begheert te coemen ende vry meester te wordden, schuldich zal syn een proeve te doene inder manieren hier naer verclaert, te weten : dat hy zal comen op des voerscreven ambachts camere ter presentie vande geswoerne ende ouders vanden selven ambachte, ende aldaer snyden twee paer coussen vuyt twee ellen lakens, maer twee ellen breet synde, daer aff deen paer sal moeten lanck syn sesse vieren deelen, ende dander vijff vieren deelen ende een halff liggens lakens, wel gefait sonneert inden heysch vander linghden. Ende zoe wie tzelve alzoe nyet gedoen en can, dat die int voerscreven ambacht nyet

ontfanghen en zal wordden als meester, voer dat hy de voerscreven proeve wel ende bequamelyck gedaen zal hebben. » (Artikel 7 der gemelde rolle).

II. « Rekenboecken van het kausmakers ambach. » Van 1520 tot 1541, 1543-1545, 1548-1556, 1563-1569 en van 1571 tot 1574. — Item van 1604 tot 1658; en van 1658 tot 1704.

Drie registers in-folio.

Ziehier hetgeen wij in de rekening van het jaar 1662, fol. 379 v°, andermaal aangaande gemelde proef te lezen vinden :

« Om te beginnen, moet men voor eerste snyden het clynste paer, lanck seynde vyf virendeel en half; aen de clincken moet weyt seyn ruym dry taillien; de brayen eèn virendeel vande nepe; vande braye tot de bille, moet hooch seyn onderhalf virendeel, ende breet onderhalf virendeel; vande dye moet men de bille beginnen te ronden bray weys; inden bant, moet sy weydt wesen een half elle; het caveersel moet diep seyn een virendeel; vanden cant geteekent een half virendeel. »

« Het grootste paer moet lanck seyn onderhalf elle, ende naer advenant wat wyer op seyn maté; het caveersel moet diep seyn vyf taillien, ende elck naer advenant. »

III. « Leerknechts boeck, waer uyt men can gevinden, welcke leerknechts aen hunne meesters hebben voldaen, en welcke oock niet en hebben voldaen » Van 1634 tot 1705.

Register klein in-4°.

H. Kuipers.

I. Ambachtsrolle, vernieuwd den 21ᵉⁿ maart 1574, te zamen met eenige ordonnantiën, gaande van 1561 tot 1568.

Register klein in-4°, op parkement.

Om in gemeld ambacht als meester aangenomen te worden, moest men de drie volgende werkstukken loffelijk vervaardigd hebben :

« Item dat van nu voirtaene alle de ghene die int voirs. cuypers

ambacht vry meesters zullen willen wordden, schuldich zullen weesen yerst ende voer al te doen ende volbringhen de prouven daer toe staende van drye stucken wercx, te wetene : een vleescuype op pickelen, eenen gebuycten eemere, ende een smautame van gheheelen claphaute, opde ghewoonlycke mate, in plaetse van eenen ronden disch, diemen eertyts plach te maeken ende nu ter tydt niet zeere gebruyckt en wordt. Welcke drye stucken zal hy moeten maecken zoet behoort; oft by gebreke van dier, sal hy eenen zekeren tyt versonden wordden om noch te moeten leeren naer gelegentheyt, opte verbuerte van zesse k. guldenen, die te bekeereae : deen derde part daer aff den heere, tweeder der stadt, ende tderde den voirs. ambachte. »

II. « Ambachs boeck. » Inhoudende, van 1725 tot 1795, de privaatzaken van het ambacht, alsmede deszelfs jaarlijksche rekeningen en kamervergaderingen.

Register in-folio.

I. Schrijnwerkers.

I. Ambachtsrolle, vernieuwd den 19en maart 1601, en vermeerderd den 23en september 1613, te zamen met verscheidene ordonnantiën en requesten, gaande van 1544 tot 1791.

Register in-folio, met eene oude daarbij gevoegde waterverwschildering.

Bij ordonnantië van den magistraat, gegeven den 14en mei 1781, werd het proefstuk voor het meesterschap in gemeld ambacht gewijzigd als volgt :

« Eene commode met vier cromme deuren, welcke, soo er de schuyven uyt genomen syn, dient voor een tafel buffet. — Dat alle vier de deuren sullen moeten opendraeyen sonder leden ofte fitzen. — Dat de voorste ende middelste deuren sullen moeten gesloten syn met soodaenig slot, dat onder ende boven, ende te midden werckt,

meermaels genaemt een pioen slot. — Dat de dry schuyven binnen de deuren sullen van voor hebben den cantour gelyck de deuren, ende in een gewerckt met verborgen swaelhem steerten. — Dat de zey en achter stucken van de voorschreve schuyven sullen de dickte hebben van vyf quaert duyms, ende de booms van dry quaert duyms, ende alle liggende in hunne groeve sonder naegelen. — Dat allen de leysten moeten gesteecken ende gecornist zyn volgens grond ende profil. — Dat in den onderleyst ofte plint van het werck moet gevonden worden eene verborge schuyve, ende de selve in een gewerckt, gelyck de andere. – Dat den achterrugh, soo wel als de deuren van binnen ende buyten, moet in een versteeck ende met leysten bewerckt syn, dogh het selve can gedaen worden seer simpel — Dat alle het steeckwerck sal moeten gemaeckt worden van den proefmeester selver, sonder daer iet door den beeldhouwer ofte ciraet snyder te mogen laeten by voegen, dan alleenelyck uytgenomen de rosetten, die sy door een ander sullen mogen laeten verwercken. » — Zie fol. 74 en en 75.

II. Rekeningen der dekens van het schrijnwerkers ambacht. Van 1653 tot 1706 ; en van 1706 tot 1795.

Twee registers in-folio.

J. Vlasverkoopers.

I. Ambachtsrolle, zonder jaargetal, met eenige ordonnantiën en requesten, gaande van 1677 tot 1791. — Aan deze rolle ontbreken verscheidene vellen.

Register groot in-4°, op parkement, voorzien van twee waterverw-schilderingen, verbeeldende : de eene, den Zaligmaker aan het kruis ; de andere, den H. Blasius, patroon van het ambacht.

Ziehier den eed der vlasverkoopers waarmede het register aanvangt :

« Ick ghelove, sekere ende sweire, dat ick dese stadt van Mechelen ende het ambacht vande vlaschvercoopers sal zyn goet ende ghetrauw, ende dat ick my reguleren sal naer d'ordonnantie by myn Heeren de

wethouderen der selver stadt daerop ghemaeckt ende alnoch te maecken, op pene van het voors. vlaschwercken ende het vercoopen niet meer te moghen exerceren, ende dat ick sal sien te beletten die monopolien ende heymelycke conventien dier mochten gherysen, oft andersints die selve aendienen aende dekens ende overdekens. Alsoo moet my Godt helpen ende alle syn Heylighen. »

K. Oudekleerkoopers.

I. Rolle der gezworen schrijvers van het ambacht, gemaakt den 13en october 1483.

Register groot in-4°, op parkement.

II. Rolle der leden van het ambacht, vernieuwd den 16en december 1577. — Item, afschrift derzelver.

Twee registers groot in-4°, op parkement, en in-folio, op papier.

III. Nieuwe rolle, gemaakt den 9en mei 1689. Dezelve is voorzien van eene tafel, en verrijkt met eene aloude schoone waterverwschildering, welke later daarbij gevoegd werd. — Item, afschrift derzelver.

Twee registers groot in-4°, op parkement, en klein in-folio, op papier.

IV. « Ligger » of lijst der in het oudekleerkoopers ambacht aangekomene personen, van 1566 tot 1787. — « Desen Ligger (zoo luidt het opschrift van denzelven) is eerst begost ende gemaeckt by Jasper Bessemeers, decken int jaer ons Heeren dusent vyf hondert sessentsestich, als die kerken binnen Mechelen ontstucken gesmeten waeren. Ende is nu verandert int jaer ons Heeren sestien hondert ende een by Tielman Sloets, dienende als doen ter tyt het voorscreven ambacht. »

Register in-folio, sluitende met eenen inventaris van al de ambachtsmeubelen, gemaakt den 29en junij 1629, waarin, onder menigerhande voorwerpen, de volgende aangeteekend staan :

« In den eersten onsen pateroen S. Quiryn, met 2 witte saeyen gordeynen ende omloop. — Een schilder van oliverf, eenen tollener. — Een moerken, gesneden van hout. — Voor schou, een schildery van oliverf, Caeyein ende Abel. — 8 spaensche manstoelen, ende 4 vrouwen stoelen. — 4 kinder dryvoetkens, met een voet schabelleke. — 3 conterfeysels, daer onder een van Ysebrant vanden Riel. — Een kiste met yseren banden, daer in is allen doude rollen ende briven van dambach. — 3 silveren bekers, daer op geschreven staet den naem van Ysebrant vanden Riel. — Eenen houten Jesus. — Voer dander schou, een schildery van oliverf, het conterfeytsel van sommighe ouders, met een grunen gordyn, met een yseren gerde. — Een schildery waterverf vanden ryken man. — Een laey met eenen voet, daer in is het pellen vanden ambach. — 2 roey saeyen mantels, met riemen, voer de kersdraghers. — Eenen peyl voer den cnaep. — Item tot rat van avonture, een fortuna, met 8 hoeyen, 4 voirschoeyen, 8 loblen ende craghen. — Item een blasoen, daer op geschildert is Ste Quyryn. — Item noch twee blaesoenen, daer den keyser Carolus, met de keyserinne, op gheconterfeyt is. — Item twee coeperen brandeysers, met twee witten lywaeten cousen. »

V. « Rekeningen der dekens van het ambacht. » Van 1703 tot 1766 ; en van 1766 tot 1787.

Twee registers in-folio. — Ziehier eenige uittreksels derzelver, fol. 83 v°, 90 v° en 25 v° :

1732-1733 : « Item aen N. Smyers, scilder, voor de scildery, met dan dock . . . . 68-16. »

1735 : « Item betalt aen Sr. Smeyers, voor het schilderen van Augustinus Vanden Bergh, ende Jasper Verberckt, (dekens van het ambacht) . . . . 21 guldens. »

« Den 14 july 1775, betaelt aen Louis de Visscher, voor het kleeden der figueren van het radt van avontueren voor het duysent jaerighste jubel jaer van den H. Rumoldus, volgens quitantie . . . . 35 guldens. »

L. Wondheelers en Barbiers.

I. ROLLEN EN ORDONNANTIËN van den 30en augustus 1537; van den 29en mei 1623; en van den 29en mei 1684.

Drie registers in-4° en in-folio, op parkement. — Het laatste dezer, verguld op snee, is versierd met het wapen van het ambacht, en voert voor titel : « Rol boeck van het chyrurgyns ambacht anno 1684. » (Geschonken in 1852, door den Heer Jan-Nicolaas Voet, pastoor van S. Jans.)

Om als wondheeler aangenomen te worden, moest men, in gevolge artikels 8, 9, 10, 12, 14, 16 en 17 der rolle van den 29en mei 1623, aan de volgende voorwaarden voldaan hebben :

« Ende soo wie zynen meester ende den tyt ende conditien voorgeruert voldaen ende volbracht hebbende, in t' voors. ambacht als meester zal willen aenveert worden ende tot de proeve van dien geadmitteert, sal den selven eerst ende voor al moeten worden gheexamineert by de twee heeren doctoiren medecynen deser stadt ende by de twee dekens vanden zelven ambachte, ter presentie vande cappelmeesters ende ouders van dyen, oock ten overstaene van een der heeren communemeesteren, soo verre hem belieft daerby te commen... Welcke examinatie altyt sal geschieden op twaelff dinstincte questien, sulcx dat elck vande examinateurs sullen proponeren drye questien; ende soo verre byde selve examinatie iemandt onbequaem bevonden wort, sal men den selven verseynden, om noch te leeren een ander jaer.

Ende by aldien den geexamineerden bequaem gevonden wort by de meeste voisen, diemen op eedt zal schuldich syn secreet te houden, sal hy geadmitteert worden tot het doen vande proeve, ende sullen de dekens hem prefigeren eenen sekeren dach ende ure, om de vliemysers oft lancetten ten huyse vanden smidt te teeckenen met een ordinaris teecken vanden selven ambachte, tot twelff toe in getaele.

De voors. twaelff vlimmen inder manieren voorscreven geteeckent ende gemerckt zynde, zal den aencommenden meester gehouden zyn

vande selve twaelff vlimmen vier daeraff vuyt te kiesen, ende de selve prepareren ende bequaem maecken tot het persceren vande proeff leire, sonder craecken, te weten ten huyse van elcken deken ende cappelmeestere een vlieme, binnen den tyt van vier weken naerde voors. teeckeninghe ..; ende sal de reste vande voors. rauwe vlimmen geleght worden in het ambachts ysere laeyken van oudts daer toe geordonneert....

Ende soo wanneer den proever zal goetduncken dat hy de voors. vier lancetten wel ende loffelyck zal hebben geprepareert tot het persceren van voors. proeffleire, sullen de dekens ende oudermans gehouden wesen tsamenderhandt de selve vliemen te visiteren. Ende soo verre sy lieden de selve bequaem ende souffisant bevinden, sullen sy die alsdan by hun lieden opsluyten ende bewaeren tot den daghe vande proeve, dewelcke sal moeten geschieden binnen den tyt vande voors. vier weken....

Den aencommenden meester oft proever by de voorgen. heeren doctoiren, dekens, cappelmeesters ende ouders bequaem gevonden wesende, soo int regart van zyne ervarentheyt ende sciencie inde chirurgie, als in het maecken ende prepareren vande voors. vliemen, sullen de selve dekens ende ouders schuldich ende gehouden wesen hem te consenteren zyne proeve te moeghen doen....

Ende dyen volghende sal den aencommenden meester, voor syne proeve, met de voors. vier vliemen by hem opgemaeckt ende byde dekens bewaert loffelycken moeten doen vier latinghen ende diversche aderen incideren, te weten : de eerste, *de mediane* inden rechten arm ; de tweede, *de saphena* opden voet, ontrent den grooten theen ; de derde, *de salvatella* oft leverader op de handt ; ende de vierde, *de cephalica* oft hooft aedere op den duym, alle welcke voors. aderen loffelyck sullen moeten bloeden. »

II. Lyst der meesters en leerjongens van het ambacht. Van 1438 tot 1725 ; en van 1545 tot 1649.

Register klein in-folio, verguld op snee en verrijkt met twee

gekleurde teekeningen, verbeeldende : de eene, de patronen van het ambacht, de HH. Cosmas en Damianus; de andere, deszelfs wapen.

III. Lyst der knapen en der vrymeesters van hetzelve, alsmede deszelfs rekeningen. Van 1477 tot 1656 ; van 1560 tot 1664 ; en van 1601 tot 1672.

Register langwerpig in-folio.

IV. « Rekeningen vant chirurgyns ambacht. » Van 1706 tot 1771.

Register in-folio.

M. Tapijtwerkers.

I. « Hambaght boeck van de haerre taeppyet werckers. » Inhoudende deszelfs rekeningen van 1766 tot 1795.

Register in-folio, eindigende met den eed van het ambacht, welke luidt als volgt :

« In den naem des Vaeders, ende des Soens, ende des H. Geests. Amen. Ter eeren van Godt al maghtigh, die alle dinghen verborghen kennelyck is on sinnelyck, sweer ick op, na en by myn mannelyck trauw ende waerheyt, de stadt van Mechelen te wesen innelyck een vaesten ende ghetrouwe vassael, ende den ambaght vande haerre taeppyet werckers minnelyck te exerseren, ende de rolle in alle haer poentte te bewaerren, de deckens onderdanigh syn in rede, voorschreven boeten te verclaeren, ende in alle schaettinghe my ock niet te spaerren, noghte in tminsten ofte meerste iet ter contrarie te doen. Soo helpe my Godt met alle de ingelsche schaerren ende alle syne Heylighen. »

N. Handschoen-, tasschen-, witleer- en riemmakers.

I Rollen derzelver. Van den 28ren october 1449 ; van den 18en april 1453 en den 26en november 1554, opgevolgd van eenige requesten door hen aan den magistraat ingediend, van 1633 tot 1639.

Register in-4°.

II. « Rolle van het handt-schoenmaekers, tesmaekers, riemslagers ende van den witten leermaeckers ambacht, wesende gecopieert naer de aude rolle in december 1750. » Inhoudende, beneven de voorgaande rollen, eene van den 22^{en} september 1545, en eene andere van den 27^{en} september 1563, alsmede nog eenige requesten van 1653 tot 1697.

Register in-folio.

Ziehier waarin, volgens artikels 7, 8 en 9 der oudste dezer twee rollen, de proef bestond voor de handschoen-, tasschen- en witleermakers :

« Eerst soo verre het aencleeft 1° let vanden hantschoenmaekers, ter presentien vanden deken, gezwoirens ende twee auders vander selver natien, te snydene een dosyne hantschoenen vuyt vier vellen, elck vel groot synde een elle int viercant; deselve hantschoenen gans ende gave wel ende loffelyck gesneden sonder eenige onbehoorlycke stuecken, waeraf elck paer lanck wesen sal een halff elle, naer de spaensche maniere. Ten tweeden, oock loffelyck ende wel te snyden een paer ry wanten met vyff vingeren van een hons vel metten haere ende bynnen gevoedert. Ten derden, een selvet hantschoene oft vingerlinck, gestoffeert ende gemaeckt alsoo dat behoort met flauweelen ende cattebollen, passende aen de handt vanden deken vanden ambaghte die by tyde wesen sal.

Ende soe verre het roert dander let vanden voers. ambaghte, te weten den teschmaekers, wel ende loffelyck te snydene ende op te maekene eenen trypen aessack met al datter toebehoort, ter presencien als voere. Ten tweeden, eenen middelen oft gemynen aessack van leere, oock loffelyck te snydene ende op te maekene alsoo dat behoort. Ten derden, eenen leeren aessack metten ringe ende maenken, met datter toebehoort, te snyden ende op te maekene.

Ende aengaende de witten leermaeckers, wesende t' derde let der voors. natien, te wercken wel ende loffelyck vuyt den caleke vyftigh witte leeren metten erven, te wetene maer een recht hebbende, ende vyftigh sonder erve, te wetene twee rechten hebbende. Ende bovendien

te maekene ende op te wercken vyffentwintigh schuerlinghen, die te berydene ende te volmaeken gelyck dat behoort, wel verstaende dat, soe wie vanden voers^{en} natien zyn voers^{e} proeve nyet volbringen en can alsoe dat behoort,... nogh een halff jaer lanck te leeren, aleer hy outfangen sal mogen worden, om de selve proeve te herdoene oft int ambaght te comen. »

Register in-folio, voerende voor titel : « Rolle van 't handschoenmakers en bleckslagers ambacht 1758. »

III. Naamlijst der meesters en leerknapen. Van 1530 tot 1642, voorafgegaan van eenige uittreksels hunner rolle, en sluitende met derzelver rekeningen en buitengewone uitgaven, gaande van 1549 tot 1792.

Register groot in-4°, alzoo aanvangende : « Jhesus 1544 es dit boeck ghemaect. »

Op fol. 166 v° en 167 van hetzelve, leest men het volgende aangaande eene aanbesteding van twee schilderijen, gedaan door de handschoenmakers den 30^{en} augustus 1550 :

« Int jaer ons Heeren Jesu Cristi doemen screef duysent vyfhondert en vyftich, int jaer van Jubileen, soo syn de gheswoorene metten Deken vanden ambachte vanden Hanscoemakers verghert, om haer tafele te besteen,... ende syn als doen minnlycken (sic) met malcanderen verghert geweest int Leeuken over de Grootebrugghe metten scildere, te weten meester Ghelatudi, (sic) en hebben als doen ons tafele besteet te scilderen, en daer inne te stellen de legende van onsen patroon sinte Gummaer, en dat met seker condicien hier naer volghende. Te wetene, inden iersten, dat hy sal legghen goede, scoone, vaste werven, en soo binnen inde tafele sal maken de voorseyde legende van onsen patroon, en dat hy die lysten binnen sal vergulden met goeden, fynen goude; ende noch moet hy van buyten stellen op de dore twee groote personasyen, te weten : sinte Gommaer ende sinte Rombout, ende daer int middene eenen boom, en boven de hoofden vanden voorseyden personaesyen moet hy noch maken yoeyen metten wapenen vanden ambachte daer inne hanghende. Ende ditte al te

samen, te weten datter buyten op de doren staen moet, en derf hy maer maken van witten en van swerten verwen, ende de lysten, die buyten aen de doren staen, die moet hy maemoren oft swert maken, met een cleyn boordeken van goude daer ront omme loopende, en noch soo moet hy het sambrant datter boven omme loopt, ende den voet daer die tafele op staet, mede stofferen, alsoo dat het behoort. En noch soo moet hy ons maken een stuck doeck scilderye, metter Verrysenisse daer inne; en ditte al te samen, hebben wy hem besteet te maken voor de somme van. XII. pont vlems, en dits noch voorweerde, als dat hyse moet voldaen hebben teghen sinte Gommaers dach anno. LI. »

O. Leertouwers.

I « Rolle van de leir-tauwers. » Vernieuwd door den magistraat den 29en november 1656, te zamen met eenige requesten en sententiën rakende dit ambacht en dat der huidevetters.

Register in-4°, op parkement. (Geschonken in 1860, door den Heer Vleminckx, bureeloverste van het secretariaat.)

Ziehier waarin, volgens artikels 5, 6, 7 en 8 dezer rolle, de proef bestond, om in gemeld ambacht als meester aangenomen te worden :

« Item soo wie inder voors. neiringe sal willen comen om vry meester te wesen, sal eerst ende voor al schuldich syn te maecken eene loffelycke proeve ten huyse van eenen vande dekens vander selver neiringe. Te weten voor den leirtouwer : te maecken een leershuyt, ende een fraey drooge huydt, welcke huyden hem sullen worden gelevert by den dekens.. . Ende voor den spaensleirmaecker : Ierst te wercken op de spaensche maniere een dosyn bocke-leir, de halff dosyne daer aff swert, ende d'ander halff dosyne wit op de vleesch syde. — Item swert te maecken op de buyten syde een dosyne getonbeerde calfvellen, laetende d'een helft daer aff grauw, ende d'ander helft wit op de vleesch syde, souder daer toe te gebruycken eenich cryt. — Item te wercken op den selven voet een dosyne getonbeert

besaen. — Item een halff dosyne gepasseert besaen, op de vleesch syde wit gegerst; ende noch op den selven voet ende maniere een halff dosyne getonbeert besaen. — Welcke proeve sal by de twee dekens vande neiringe, ende twee andere persoonen, daer toe te committeren by de dekens vanden huydevetters ambachte vuyt den genen hen geneirende met passeren van spaensche leiren, gevisiteert worden.

Ende in gevalle de proeve niet wel ende loffelyck bevonden wierde gedaen te syn, sal alsulcken proever een halff jaer daer naer by eenen vryen meester moeten leeren, al-eer hy tot vry meester inde voors. neiringe ontfangen sal worden. »

P. Knopmakers.

I. Rolle der knopmakers, vernieuwd door den magistraat den 2en october 1636.

Register klein in-4°, op parkement, inhoudende twee waterverw-schilderingen, verbeeldende den Zaligmaker aan het kruis, en den H. Libertus, patroon van het ambacht.

Om als meester in het knopmakersambacht aangenomen te worden, waren vereischt de volgende voorwaarden :

« Item dat alle meesters henne knechten oft leerjongers niet anders en sullen mogen te aenveerden, als dat de selve sullen wercken d'eerste jaer voor niet, ende het tweede jaer aende selve te betaelen de somme van twelff guldens, sonder meer, op de boete van sesse guldens....

Naer welcke twee jaeren, den genen willende inden ambachte comen ende meester worden, sal voor syne preuve gehouden syn te maecken : ierst eenen spiegelknop, eenen peerknop van acht cruycen tot thien passagien, eenen overrechten spigaet tot twelff cruycen, eenen tonne knop met door getrocken clinckant vol neusen, ende eenen verhoochden spigaet tot acht passagien, ende dat van eenen coleure, alles by de tegenwoordige meesters alsnu voor te maecken.

Welcke preuve gedaen synde, by de voors. dekens sal gevisiteert worden, waer voren den nieuwen meester aen elck der selver dekens sal hebben te geven sesse stuyvers, ende aenden knaep vanden ambachte vier stuyvers. Ende in gevalle de selve preuve niet goet bevonden en worde, sal alsulcken persoon, al voren de voorn preuve noch te mogen doen, moeten leeren den tydt van een halff jaer. » — Zie artikels der rolle : 5, 6, 7 en 8.

II. Rekening en leerjongens boek van het ambacht. Van 1656 tot 1744.

Register klein in-4°.

III. Leerjongens boek. Van 1683 tot 1794.

Register klein in-4°.

E.

GILDEN.

I. Oude Voetboog.

I. « Ordonnantien ende resolutien geraemt ende gestatueert by de coninck, hooftmans, dekens ende auderlinghen van Sint Joris Gulde, den Edelen Auden Cruysboghe genaemt. » Van 1626 tot 1737. — Item « Staet ende inventaris van alle bescheeden ende documenten raeckende deze gulde. » — Item een octrooi der xv^e^, en vier vonnissen van de xv^e^ en xvi^e^ eeuw.

Register in-folio.

II. « Sententie-boek der gulde van den ouden kruys-boog te Mechelen. » Van 1433 tot 1564. Het vangt aan met het reglement en den eed dezer gilde, vastgesteld door den magistraat in maart 1432.

Register in-4°, op parkement.

III. Lijst der gildebroeders die, onder den naam van *doodschuld*, een legaat aan den ouden voetboog gemaakt hebben.

Register klein in-4°, inhoudende de kantteekeningen der volgende voorname personen :

Florys van Eghmont, heer tot Yselsteyn ende Creyndonck, greve van Bueren (1526). — Roprycht greve vander Marck, greve van Arenberch, heer van Boechout en van Humbeke (1516). — Yewaen van Cortenbach, riddere, heer van Keirbergh (1519). - J. vander Aa, riddere ende scoutyt van Mechelen (1508). — Anthonis van Oeyenbrugghe (1518). — Jan van Steynemoelen (1519) — Aert van Diest, riddere, heer van Oppuerse (1518). — Joos van Oeyenbrugghe (1518). — Claus Oudaert, heer vanden Steene, onder Eelwyt (1523). — Jan Van Cortenbach, riddere, heer van Vremde (1516). — Adolf vander Aa (1522). — Jan vanden Dalle (1516). — Anthonis Hoots (1515). — Wouter Bertout Duffele (1517). — François Dongnyes, seigneur du Quesnoy (1518). — Jehan de Wassenare (1518). — François de Borsselle, seigneur de Cortkien (sic) 1518. — Jehan de Hesdin, maistre d'hostel de Madame de Savoye (1518). — Jan Keldermans, secretaris des conincx (1518). — Jacop van Afscheye, drossaet tot Keerberghen (1519). — Rombout Keldermans (1516). — Aert van Merode (1529). — Hans Poppenruyter (1530). — Jehan de Gros, seigneur de Scoepeghem (sic) 1538. — Remy de Halut (1538). — Mathys Crouser (1549) — Jehan Busleyde (1550). — Jan Schoof (1551). — Gherardt Wellemans (1538).

IV. « GULDE-BROEDERS VAN SINT JORIS GULDE, DEN EDELEN AUDEN CRUYSBOGHE GENAEMT,... soo die den. 5. Apr. 1622 vanden eedt waeren, als die t' zedert aengecomen syn. »

Register in-12°, verguld op snee.

V. « GULDE-BROEDERS VAN DEN OUDEN EDELEN KRUYSBOGE BINNEN DE STAD MECHELEN ». Van 1575 tot 1777 ; van 1700 tot 1724 ; van 1725 tot 1749 ; en van 1750 tot 1793.

Vier registers in-8°. (HS. van den Heer Jan-Baptist Rymenans.) Het eerste dezer verzendt naar de bewijzen en, in de drie andere, vindt men verscheidene acten en aanteekeningen aangaande de volgende schuttersfamiliën :

IIe : Hasselmans (nos 15 en 31); van de Velde (no 21); Verhaghen (no 28); van Dyck (no 38); Betram (no 40); Wouters (no 53); Vermeulen (no 59); de Regere (no 88); Bleyckaerts (no 109); Broers (no 112); Colibrant (no 117); Bosselaer (no 118); de Brouwer (no 120); van der Strepen (no 121); Scheppers (no 123); de Croes (no 126); en Verberght (no 133). — IIIe : Ryckaert (no 142); van den Bergh (no 153); Morissens (no 163); van den Nieuwenhuysen (no 165); Hagaerts (no 169); Hosselet (no 171); Bernaerts (no 173); Broers (no 176); Bogaerts (no 184); en Rossignol (no 190). — IVe : Verberckt (nos 193, 238 2° en 257); Rousseau (nos 195 en 233 2°); de Hondt (no 197); Morissens (no 198); Blyckaerts (no 199); Allemans (no 203); De Vos (no 205); Marcelis (no 208); van der Meeren (no 210); van der Rivieren (no 215); Adriani (no 218); Morissens (no 221); Rymenans (no 222); Dancré (no 225); Fayd'herbe (no 226); Oriou (nos 227 en 280); van den Nieuwenhuysen (nos 228 en 241); de Backer (no 229); Meerbeeck (no 231); Colibrant (no 233); le Febure (no 236); Geens (no 238); van Diepenbeeck (nos 240, 241 en 249); Neefs (no 242); Waefelaer (no 248); Caluwaerts (no 250); Bernaerts (nos 251 en 269); Scheppers (no 254); De Cocq (no 255); de Laddersous (no 260); Baens (no 266); le Clercq (no 267); Fransquin (nos 268 en 276); van den Nest (no 271); Buydens (no 272); De Noter (no 273); Ryckmans (no 274); Petit (no 277); Vermylen (no 283); en Mertens (no 284).

VI. Rekeningen der gilde. Van 1512 tot 1514; van 1520 tot 1522; en van 1575 tot 1595.

Register in-folio.

II. Jonge Voetboog.

I. « Lyst der overhooffmans, dekens ende gesworen schutters van sint joris gulde, die men heet den Jonghen Boghe. » Van 1441 tot 1534, en van 1535 tot 1668, voorafgegaan van den eed en het regle-

ment, gegeven aan deze gilde den 10^{en} februarij 1493, en gevolgd van de kaart voor het landjuweel, uitgeschreven te Rotselaar den 9^{en} april 1562.

Register klein in-folio, op parkement en op papier, opgeluisterd met eenige wapens en de halsketen van den Jongen Voetboog.

Ziehier hetgeen men in hetzelve vindt aangaande de aanbesteding eener schilderij, gedaan door deze gilde den 2^{en} januarij 1602 :

« Op heden desen tweeden january anno XVI^{c} ende tween, soe zyn vergaedert geweest opde gulde camere van Sint Joris binnen Mechelen Heer Jan van Wachtendonck, ridder, ende den Eerzaemen Rombout Huens den jonghe, rentmeester de voirs. stede, respective hooffman ende onderhooffman, ende dese naevolgende dekens vande voirs. gulde, te wetene : Thielman Sloots, Jan van Ufvele, Cornelis van Thuernault ende Jan de Man, ter eendere ; ende hebben al tzaemen bestedt zekere stuck schilderye van olieverwe, welck staen zal opde voirs. guldecamere voir de schouwe aldaer, aenden Eerzaemen Joris Disson, guldebroeder ende schilder van zynen ambachte. Ende dat op dese naevolgende conditien ende poincten, te wetene : dat den voirs. Joris Disson, zal aenveerden te maecken van olyeverwe een schoon tafereel, waer inne hy schilderen zal den Edelen Ridder Sint Joris in zyn volle harnas te peerde, bevechtende den draeck, beneffens Ste Marguerite, met het Lammeken ende dat daeraen cleeft. Ende voirts es ondersproken, dat den voirs. Joris Disson inde voirs. tafel zal moeten contrefeyten de voirs. hoofflieden, dekens ende oick de voirn. guldebruers tot LXe. in getaele, sulcx hy daer van zyn eere wil betreffen ; ende en zal daer voiren vande voirs. guldebruers nyet voir heyssche, dan tghene vuyt goeder goenste hem zoude mogen gegeven woirden. Voirtz zal hy nemen ende gebruycken die beste verwen, die hy zal connen becomen, ende zal gehouden zyn de selve schilderye... te beghinnen, soe saen de voirs. dekens vande gulde hem sullen leveren het panneel, ende dat affmaecken, sonder andere grove wercken te aenveerden ; ende zal tselve tafereel moeten schilderen op de voirs. camer vande gulde, alwaer hy zyn leerjonghers sal

moghen houden te wercke. Voir alle welcke conditie ende voirwaerde, hebben hem de voirn. hooftliedens, dekens belooft ende beloven mitz dese.... dat den voirn. Joris vry zal wesen vande wachte vier jaeren lanck.... »

II. LIJST DER HOOFDMANNEN EN LEDEN DER GILDE. Van 1458 tot 1792. Verrijkt met een groot getal wapens en vier teekeningen, verbeeldende hunnen hof en het gildehuis, alsmede eenen schutter en het schieten naar den koningsvogel.

Register in-folio. (Afschrift dezer eeuw.)

III. « RESOLUTIE BOECK. » Van 1722 tot 1794.

Register in-folio.

IV. REKENINGEN. Van 1750 tot 1796.

Register in-folio.

III. Handboog.

I. « PRIVILEGIEN, ROLLEN ENDE MUNIMENTEN VAN DIE VANDEN EDELEN HANDBOGHE. »

Register in-folio. (Geschonken in 1852, door den Heer Jan-Nicolaas Voet, pastoor van S. Jan.)

II. REGLEMENT VOOR DE GILDE VAN DEN HANDBOOG der maand maart 1432.

Register klein in-4°, op parkement. (HS. der XVIe eeuw.)

III. « VONNISSEN, NOTITIEN ENDE STUCKEN DE SELVE GULDE AENGAENDE. »

Register in-folio, waarin onder andere stukken het volgende gevonden wordt :

« Op heden desen dryentwintichsten dach der maent. february inden jare sesthien hondert ende zesse,..... hebben de comparanten Cornelis van Paeschen, onderhooffman, Jan Gortens, coninck, Goiris Goytens, Willem de Somere, Henrick van Immeseele, deeckens der gulde van Sinte Sebastiaen, besteet te maken aen Mr Laureys Lanck-

mans, schrynwercker binnen die stadt Antwerpen, eenen tuyn oft afsluytinghe aen Sinte Sebastiaens capelle in Sinte Rombouts kercke, ende die zelve te maecken conform gelyck den tuyn ende afsluytinge is vanden Jonghen Hantboghe, staende in onser Liever Vrauwen kercke binnen die voorschreven stadt Antwerpen, met conditie nochtans : dat zy comparanten tot den voors. tuyn ende afsluytinghe leveren zullen die metalen pileren, soo heele als halve ; maer hy comparant zal maken ende leveren die reste, te wetene : ses gesneden termen met gesloten ermen, de coockers ende peneelen, gesneden met alsulcken figueren ende werck, inder manieren ende gelyck die vanden voorschreven tuyn tot Antwerpen innegeleyt zyn. De vase moet gesneden zyn met cromme knodden ende ses leeuwen hoien, om ringen te voeren, ende boven dyen op die vase te stellen ses pedistalen, ende op die zelve met ingeleyt haut maken alzulcken wapenen, als hem comparant vande comparanten gelevert zullen worden. Die dore vande voorschreven tuyn oft afsluytinghe moet int midden gestelt worden, wel sluytende met een goet slot... Item binnen den voorschreven tuyn oft afsluytinghe is den comparant oock gehauden te maken twee schabel bancken ter weder zyden vande duere binnen den tuyn oft afsluytinghe. Ende alle dit werck is hy comparant schuldich ende gehauden te maken loffelycken naer den heysch vanden wercke, ende van goet, schoon, drooch wageschot, onder expresse conditien, dat den voorschreven thuyn oft afsluytinge hooch moet zyn ses voeten ende eenen halven, ende lanck twintich voeten ende ses duymen. Ende dit werck is bestayt ende aengenomen te maken, te leveren ende te stellen, voor die somme van twee hondert ende vyftich guldens, mitsgaders eenen doeck voor zyne huysvrauwe, daer van zy haer beloven zal. . »

IV. Rekeningen gedaan door dekens der gilde. Van 1560-61, 1570-72, 1575-76, 1583-84, 1586-88, en 1624-25.

Register in-folio.

V. Rekeningen der kapelmeesters. Van 1724 tot 1788.

Register langwerpig in-folio.

VI. « MEMORIE VAN DE GULDE VAN DEN EDELEN HANTBOGHE. » Inhoudende : 1° De namen en voornamen der overhoofdmannen, van 1439 tot 1775. — Item der onderhoofdmannen, van 1459 tot 1767. — Item der overdekens, van 1585 tot 1784. — Item der koningen, van 1585 tot 1775 — Item der dekens, van 1585 tot 1785. — Item der vaandrigs, van 1585 tot 1775. — Item der serjanten, van 1585 tot 1784 — Item der kapelmeesters, van 1585 tot 1766 — Item der knapen, van 1585 tot 1768. — Item der kanonikken, leden der gilde, van 1585 tot 1779. — Item der kapellanen, van 1671 tot 1782. — Item der gildebroeders, van 1585 tot 1784. - 2° De resolutiën der handbooggilde, van 1703 tot 1787.

Register in-folio, verrijkt met eene menigte gekleurde wapens. Gemaakt naar het oorspronkelijke, berustende in de boekerij van den Heer de Vrière-Neeffs.

VII. « POINCTEN EN ARTICULEN op eenighe onsekere vervallen van ouden tyde gheobserveert ende onderhouden toecomende der cappellen vanden edelen Ridder Ste Sebastiaen, patroon der gulde vanden edelen hantboghe. »

Register langwerpig in-folio.

IV. Kolveniersgilde.

I. « REGLEMENTEN ENDE COSTUYMEN VOOR DE CALOVENIERS GULDE BINNEN DE STADT MECHELEN, over alle haere officien, jurisdictie ende administratie van justicie, mitsgaeders alle haere privilegien ende constitutien,... vernieuwt ende geamplieert... ten jaere 1729. »

Register in-folio, opgeluisterd met eenige gekleurde wapens en eene waterverwschildering, verbeeldende den H. Christoffel, patroon dezer gilde.

Op fol. 160 en 161 van hetzelve, leest men het volgende rakende eene schilderij en het beeld van voornoemden Heilige, gemaakt voor de Kolveniers in 1629 en 1652 :

« 1629 : is gemaeckt het groot schauwstuk van meester Jan de Boillon, (sic) daer voor gehadt van schilderen dry hondert dertig guldens, ende aen panneel ende alle andere costen hondert dryen dertigh guldens, twelf stuyvers en halven, t'saemen betaelt by de guldebroeders, die op t'selve stuck staen uytgebeldt, de somme van vier hondert twee ensestigh guldens, twelf stuyvers, volgens den ouden rekenboek, fol. 28 » — Zie « Catalogue du Musée de Malines » p. 12, n° 13.

« 1652 : is gemaeckt door meester Dirick van Eyck het silvere beldt van Ste-Christoffel, wegende in silver hondert oncen ende negen engelsche, met faitsoen, t'saemen vyf hondert twintigh guldens, seventhien stuyvers; ende den (sic) hebben hauten voet met silvere placten beslaegen, met het graveren der naemen van de gulde broeders ende alle andere oncosten, t'saemen vyf hondert t'seventigh guldens, vyfthien stuyvers, een blanck, waer inne den Heere hoofman Cosmaes van Prant heeft betaelt by syn legaet ende jonste van syne vrouw baronnersse de somme van dry hondert dry en dertigh guldens, eenen stuyver, volgens den auden rekenningh boeck, fol. 228. »

II. « Resolutie boeck der coloveniers gulde, begonst van den jaere 1723. ».

Register in-folio.

V. Schermersgilde.

I. « Reglement ende costuymen voor de schermers-gilde binnen dese stadt Mechelen, over alle haere officien, juris-dictie ende administratie van justitie, mitsgaders alle haere privilegien ende constitutien .. vernieuwd ende geamplieert... ten jaere 1753. » Lyst der overhoofdmannen, (1618-1787); der onderhoofdmannen, (1618-1790); der koningen, (1618-1775); der alpherissen, (1618-1791); der overdekens, dekens, kapelmeesters, serjanten, schermmeesters

en andere regeerders dezer gilde, (1618-1795); der kapellanen, (1753-1778); en der knapen (1753-1789).

Register groot in-folio, verguld op snee.

II. « RESOLUTIEN GENOMEN BY DE SCHERMERS-GILDE BINNEN DESE STADT MECHELEN, over alle saecken de selve gilde raeckende, mitsgaeders der vonnissen by de selve gilde gegeven tot laste van haere confreers ende andere wachtmannen, begonst anno 1753. »

Register groot in-folio.

Bij resolutië van den 10ten september 1752, werd voor den schermmeester der gilde een reglement gemaakt, luidende als volgt :

« In den eersten : Alle gilde-broeders die voortaen sullen in de gilde comen, sullen in het incomen betaelen aen den scherm-meester voor het leeren spelen met het sweerdt, de somme van vier guldens eens, welcke vier guldens sullen moeten worden betaelt in het incomen, ofte de selve confreers willen leeren spelen ofte niet.

Ten tweeden : Voor die willen leeren spelen met het floret alleen, ofte met den rapier en poignaert, sullen betaelen aen den schermmeester voor het leeren van dese twee instrumenten de somme van seven gnldens eens.

Ten derden : Den scherm-meester sal alle weken moeten geven twee-mael lesse voor de confreers, te weten sondaghs en donderdaghs van een ure tot dry uren, ofte langer naer advenant den nomber van de confreers, ende sal voor dese lessen voor die hun ghelt, hier boven gespecificeert, hem hebben gegeven, niet mogen vragen, ende dese lessen sullen moeten worden gegeven op eene plaetse, door de camer te designeren.

Ten vierden : In het spelen voor prys op den *Bergh*, (1) sal iederen gilde-broeder betaelen aen den scherm-meester voor rantsoen van synen eersten prys, die hy sal gewonnen hebben met eenighe van de genoemde gheweiren, de hellicht van de weirde van den gewonnen prys. Dies is den scherm-meester geobligeert de confreers terstont

(1) Eene hoogte in den hof der Gilde, dienende tot oefenplaats voor de schermers.

te leeren soo haest sy sullen op de schole komen achter een af, sonder uytstel om wie het soude mogen wesen.

Ten vyfden : In vergaederinghe van de gilde, heeft sy feesten, by-een-komsten, ofte anderssints, processien, lycken, e^a., sal den scherm-meester sigh laeten vinden, als het selfve de Camer sal goedt vinden ende anders niet. » — Zie fol. 8 v° en volg.

IV. Vijf Gilden.

I. « PRIVILEGIEN, ORDONNANTIËN ENDE STATUTEN RAKENDE DE GULDEN DESER STEDE ENDE PROVINTIE VAN MECHELEN. »

Register in-folio.

II. ORDONNANTIËN RAKENDE DE VYF GILDEN.

Register in-folio.

III. « GULDE-BOECK DER STADT MECHELEN. »

Twee registers in-folio. Begonnen in 1605 en 1656.

IV. « GENERAELE VERGAEDERINGE PLAETSEN DESER STADT MECHELEN. »

Register in-folio. Gemaakt in 1669.

Ziehier den eed der hoofdmannen, onderhoofdmannen en medegezellen der vijf gilden, vastgesteld bij de vernieuwing derzelver in 1575 :

« Ick swere bij Godt almachtich den Vader, den Soon, den Heylighen Gheest, ende opt Cruys dat ick raecke met mynne hant, dat ick bin vande ghemeynschap vande heylighe Catholycke, Appostolycke ende Roomsche kercke, gheen deel hebbende met eenighe secten oft ketteryen, de welcke ick sal wederstaen, alsoo vele als in my is, ende en sal niet toelaeten, dat eenighe sullen volghen de voors. seckten ende ketteryen, ende sal met allen myn macht behelpelyck wesen de voors. kercke ende dienaers van dien, ende om te voldoen den dienst daer ick toe ghecosen ben, te weten te wesen een ghesworen artsier oft gulde broeder, ick sal my daer inne wel ghetrouwelycken goeverneren.

Eerst ick swere goet ende ghetrou te weten den Coninck onsen heere, als heere van Mechelen, aende voors. stadt, ende die te helpen

preserveren ende bewaeren ende bewaeren teghen alle vyanden van Syne Ma^{teyt}, de voors. Catholycke Religie ende ghemeyn welvaert, den schauthet, commungim^{ters} ende ander yeghelyc vande weth respecktivelyck, mitsgaders mynen hooftman, onder hooftman, dekens, gheswoorene ende ghesellen vanden auden boghe oft hant boghe, vande voors. stadt wesen goet, ghetrouwe ende onderdanich eenyghelyc van hen, ende verhoeden van schade. Ick sal altyt ghereet ende ghewillich wesen, alle bevelen die de commungim^{ters}, een van hen oft den voors. hooftman, in huennen naem ende van weghen Syne M^{teyt} ende de voors. stadt sullen doen, sal de zelve ghetrauwelyck ende naer myn vermoghen ende macht sonder eenich contradit voldoen ende volbrenghen, ende en sal tselve niet laeten noch om maeschap, affectie, dissimulatie, preminentie oft eenich respeckt, ende noot oock om vreese vander doot. Alsoo help my Godt, ende alle syn heylighen, ende St Jooris. » — Zie artikel XIII rakende de herinrigting der vyf gilden door Filips II.

F.

REDERIJKKAMERS.

I. Oorsprong derzelver.

I. « STATUTEN ENDE ORDONNANCIEN DER CAMEREN VAN RETHORYCKE BINNEN DEZE NEDER-LANDEN, inneghestelt den 20 meert 1492 tot Mechelen, door Philips den Schoonen, die de selve augmenteert ende confirmeert den lesten november 1505; welcke ook confirmeert Maximilian, Roomsch Keyser, ende Carel, Arts-hertogh van Oostenryck, 20 january 1507, binnen Mechelen voors.; waer naer de selve oock ander mael gheconfirmeert zyn door Vrauwe Margarite, moeye vanden voorn. Arts-hertogh Carel, tot Mechelen 7 meert 1511 ; de welcke andermael vernieuwt ende gheconfirmeert zyn binnen Mechelen

by de voorn. Keyser Maximilian ende Arts-hertog Carel 24 meert 1512. »

Register groot in-4°, op parkement.

De oudste Rederijkkamers alhier zijn de *Geraepte Loetens* of de *Lischbloem*, te Mechelen, en de *Boonbloem*, te Neckerspoel. Ziehier eenige aanteekeningen rakende dezelve, ontleend aan een HS. van den Heer Van Doren, DD-I, n° XXVII :

« 'T is in de stadsrekening van 1482, (zegt gemelde schrijver) dat er voor de eerste mael van de Geraepte Loetens vermaend word. Men ziet aldaer, zoo als in de volgende jaren ook gemeld word, dat aen dit gezelschap zyn kamerhuer door de stad betaeld werd. Het had voor bescherm heiligen den H. Augustinus, welkers feestdag het jaerlyks vierde ; en de stad, zoo men uit de rekeningen van 1504 en volgende jaren kan speuren, bekostigde het maeltyd twelk ter dier gelegentheid gewoonelyk gegeven werd. Reeds in 1493 begonnen de Geraepte Loetens, naer het voorbeeld der Peoene, aen de spelen welke in de naburige steden plaets hadden, deel te nemen. Dit jaer immers vind men ze op het feest te Brussel, waer uit men kan opmaken dat zy destyds merkelyke vorderingen in de rederykkonst gemaekt hadden, alzoo zy het durfden wagen van met de byzonderste kamers van het land, die alsdan te Brussel vergaderd waren, naer de pryzen te dingen.

Ten jare 1503 speelden zy hier ter stede het spel van O. L. V. van Milanen. In 1510 had er te Herenthals een landjuweel plaets; de Geraepte Loetens woonden deze feest by. Noch dat zelfde jaer verzocht Mechelen op zyne beurt de rederykers der gemelde stad. De stadsrekening van gemeld jaer toont ons dat de Geraepte Loetens alsdan dezen naem, welke ons den geringen stand harer leden deed erinneren, aflegden om dien van Lischbloem aen te nemen, volgende daer in het voorbeeld der andere rederykkamers die meest alle ook den naem eener bloem voerden.

In 1513, te Paeschen, bevonden zich te Mechelen verscheyde kamers, die door de Lischbloem ter gelegentheid van den ommegang

uitgenoodigd waren geweest. De Lischbloem gaf aen deze kamers een feest tot welkers onkosten de stad X schellingen grooten bydroeg. Zy voerde alsdan eenige spelen op, als ook in de maend augusty, en te Half Vasten gaf zy het spel van Maskaron. — Twee jaer later speelde deze kamer voor den beyaerd het spel van Sinte Goedelive. In 1518 verschynt zy op het landjuweel te Loven. Het volgende jaer met vasten avond hielden de dry rederykkamers van Mechelen hunne koningsfeest ....

De Lischbloem had toen ter tyd voor facteur zekeren Jan Verbeke, anders genaemd Platyn, wien in 1520, volgens de stadsrekening VI Philips guldens uitbetaeld werden *voor zekere diversche spelen te componeren ende te stellen in Rhetoryke.* — Ten jare 1521 had er te Diest een rederyker feest plaets, op welke de Peoene en ook de Lischbloem werden uitgenoodigt. Byde deze kamers beantwoorden deze uitnoodiging en ontzagen zich geene onkosten tot hunne uitreeding.....

Den 6[en] mey 1561... kwamen hier boden aen door de rederykkamers van Antwerpen afgevaerdigd en die het kontrakt overbragten van het landjuweel dat in laetst gemelde stad moest plaets grypen. De Lischbloem even als de Peoene tot deze plegticheid uitgenoodigd bleef niet achter uit, en ondanks de wynige geldmiddelen waerover zy kon beschikken, trad zy beneffens de andere vermaerde rederykkamers in het strydperk. Zy verscheen op het antwerpsch feest zeer prachtich uitgedost en voorzien van een splinter nieuw gedicht, welkers opstel zoo veel kunst en vinding verrade dat, ware de fortuyn haer eenigsints gunstig geweest, zy er den hoogsten en oppersten prys zou me behaeld hebben. Thans werd haer maer den tweeden prys der landfeest toe gewezen. Dit was de laetste mael dat de Lischbloem de feesten der naburige steden bywoonde.

In 1584 toen de Geuzen te Mechelen den baes speelden, waren de rederykers by stadsbestuer in groot aenzien. De Lischbloem gaf dit jaer een refrynfeest, 't welk de schouth, de burgemeester en verscheyde wethouderen met hunne tegenwoordigheid vereerden. Later

echter is er van de Lischbloem geen de minste spraek meer. Ongetwyfel zal zy als de andere gilden hier ter stede, by het terugkeeren van Mechelen onder het Spaensch gebied, te niet zyn gegaen.

Neckerspoel, 't welk in vroegere tyden en zelfs tot voor de oorlogen der xvi^e^ eeuw, nog een zeer volkryk dorp uitmaekte, bezat ook alsdan eene gilde of rederykkamer, doch waerover wy, ondanks onze menigvuldige opzoekingen, wynige bescheeden ontdekt hebben. Alleenelyk hebben wy uit de stadsrekeningen kunnen bestatigen dat zy den naem van *Boon-bloem* droeg en te Neckerspoel een huys had aengekogt de *Boonbloem kamer* genaemd, en waer die gilde hare vergaderingen hield. Dezen koop moet geschied zyn naer 1558, alzoo men bevind dat aen die gilde op gemeld jaer door de stad noch 16 gulden voor huyshuer gejond is geweest.

De Boonbloem komt voor de eerste mael te voorschyn in 1518, wanneer zy volgens stadsrekening verscheyde spelen speelde. In 1519, zoo reeds gezeyd is, hield zy hare konings feest. Dry jaer later gaf zy eene algemeene feest op welke zy de rederykers van verscheyde steden uitnoodigde, en welke onder andere door die van Brussel, Loven en Antwerpen werden bygewoont. — In 1563 leverde de Boonbloem hier een ander vertoog op. De leden van dit gezelschap, alle in 't nieuw gekleed, kwamen statelyk de stad binnen getreden, voerende met zich eenen mey *tot stichtinghe van eenen yegelycken, niet sonder eerbaer recreatie.* Om de onkosten der vreugde bedryven welke met die gelegentheid plaets hadden te dekken, maekte de gilde aenspraek op de mildheid van het stadsbestuer; doch hare aenvraeg, welke zich in 't archief der stad bevind, draegt geen antwoord. — Deze gilde, even als de Peoene en de Lischbloem, verdween naer het overgaen van Mechelen aen Parma in 1585, en werd sedert nimmer ersteld. »

II. De Pioene.

I. « Ordonnantie voor de gilde van Sint Jan, gheseyt de Peoene,

BINNEN MECHELEN. » Van den 22en september 1620, alsmede eenige resolutiën, gaande van 1687 tot 1792.

Register in-folio.

II. « CAMERBOECK VAN DE REDENRYCKE GULDE VAN SINT JAN, GEHETEN DE PEOENE. »

Register in-4°.

Op fol. 67 van hetzelve, treft men een uittreksel aan des testaments van Mr Nicolaas Andriessen, gemaakt den 24en september 1638, hetwelk luidt alzoo :

« Item laet, maeckt ende legateert aen die van de gulde oft confrerie vande Peoen, indien hy testateur als onderhooffman compt t'overlyden, ende dat de selve alsdan noch in esse ende vollen exercitie is, eenen silveren croes van twintich guldens weerdich, mits den Heere cappellaen op alle principaele vergaederingen der selver gulde over taeffel, onder de oratie lesende eenen de profundis, ende by de gemeyne gulde broeders ende andere aldair present, eenen pater noster voor syne siele. Ende dat voorts opten zelven croes sal worden gesteken syns testateurs wapen ende ordinaris divisie, om t'zynder memorie opte camer bewaert te worden. »

III. LYST DER LEDEN VAN DE S. JANS-GILDE, BYGENAEMD DE PIOENE, aanvangende met de woorden van den H. Joannes « IN PRINCIPIO ERAT VERBUM » waarop deze acht verzen : « Hier syn se meest by naem en toenaem gheschreven — Die ons voorsaten in Sint-Jans Gulde waren, — Mitsgaders de ghene die noch syn int leven — En noch daghelyckx gheirne daer onder paren. — Daerom houden wy van doode memorie, — Op dat ons naercomelinghen int openbaer — Voor hun bidden souden om d'opperste glorie, — En voor ons altegader als wy volghen naer. »

Register in-folio, verguld op snee, waarin, beneven eene waterverwschildering van voornoemden Heilige en de wapens van Filips den Schoone, aartshertog van Oostenrijk, die der volgende edellieden verbeeld zijn :

1° Willem van Berloo. 2° Adriaan Musch, alias vanden Broec,

overhoofdman in 1516. 3° Karel de Clerc. 4° Hendrik van Mechelen. 5° Jan vanden Dale, an° 1534. 6° Jan van Cortenbach, Heer van Keerbergen, an° 1534. 7° Jacob Schooff, an° 1551. 8° Filips van Immerseel, an° 1551. 9° Aard van Merode, an° 1553. 10° Filips van Rommerswael. 11° Jan Van Busleyden, an° 1555. 12° Filips Schooff, de oude. 13° Willem van Merode. 14° van Cortenbach. 15° van Veulen Berlo. 16° Nicolaas Schooff. 17° Willem de Clercq. 18° Jacob Schooff. 19° Jan van Merode, an° 1558. 20° Adolf vander Aa, an° 1559. 21° Gielis van Gottignies, hoofdman in 1561. 22° Pieter van Daele. 23° Lancelot van Gottignies, an° 1568. 24° Adriaan van Gottignies. 25° Pieter Wasteel. 26° van Melsbroeck. 27° de Rantre. 28° Frederik vander Strepen. 29° Joos vander Hoeven, overhoofdman in 1617. 30° Frans vander Gracht, overdeken in 1620. 31° Maximiliaan vander Gracht, prins der gilde in 1620. 32° Jan vander Hoeven, prins der gilde in 1620. 33° Hendrik van Huldenberch, overhoofdman in 1632. 34° Rombout vande Venne, overdeken in 1632. 35° Sebastiaan Huens. 36° Antoon de Potter, overdeken in 1632. 37° Dionysius Brutsma, lid in 1649. 38° Jacob Buysset, overhoofdman in 1651. 39° Frans Douglas, gezegd Schott, overdeken in 1658. 40° Gerard Huens, overdeken in 1658. 41° Jan-Frans vander Laen, overhoofdman in 1653. 42° Frans Douglas, gezegd Schott, overhoofdman in 1664. 43° Pieter-Floris Baert, overdeken in 1670. 44° Martinus-Ignatius de Hornes, prins der gilde in 1674. 45° Karel de Romrée, overhoofdman in 1681. 46° Everard-Theodoor vander Laen, prins der gilde in 1695. 47° Jacob d'Ittre de Caestre, overhoofdman in 1695. 48° Daniel-Frans Cuypers, overhoofdman in 1706. 49° Jan O'Donnoghue, overhoofdman in 1725. 50° Jozef-Adriaan vander Gracht, prins der gilde in 1721. 51° Jozef-Hendrik van Kerrenbroeck, overhoofdman in 1743. 52° Karel-Rudolph-Michaël van Erp, overdeken in 1721. 53° Robrecht O'Donnoghue, overdeken in 1738. 54° Theodoor de Jonghe, overdeken in 1725. 55° Karel-Frans de Partz, prins der gilde in 1743.

G.

ERF- EN ONTERVINGEN.

I. VOOR SCHEPENEN.

I. SCHEPENBRIEVEN. Van 1345 tot 1353; en van 1372 tot 1796, met eene enkele leemte voor het jaar 1613.

Vier honderd en twaalf registers in-folio.

De oorzaak der verdwijning uit het stadsarchief der oudste dezer registers, waarvan wij slechts, van 1263 tot 1352, drie honderd drie en veertig afzonderlijke op parkement geschrevene acten bezitten, wordt door Hendrik van Huldenberghe, gezegd van der Borch, aan den brand toegeschreven, welke in 1342 het grootste gedeelte der stad Mechelen in asch legde.

In zijn H S. in-folio, dragende voor titel : « Schoutheten, Communiemeesters en Schepenen der stad Mechelen, beginnende met het jaer 1248 » drukt zich gemelde schrijver desaangaande alzoo uit : « Anno 1342 was den grooten brand tot Mechelen, ende verbranden alle scabinale registere ende oude memorien mede de geheele stadt aff, behalvens Ste Cathelyne prochie, ende geschiede op den 29 mey, die begonste over die Dele. » (1).

Van de tweede helft der xv^e^ tot het einde der xviii^e^ eeuw, werden deze boeken, welke men te voren in 't latijn plagt te schrijven, in het dietsch of vlaamsch opgesteld, achtervolgens een besluit genomen door den magistraat den 3^en^ februarij 1465, luidende als volgt : « dat men van nu vortane alle scepen brieven maken sal in dietsche, daer men die gemaect heeft in latine, ende desgelike haire prothocolle. Ende omme dit inne te stellene, soe sullen de Heeren de scepen overnemen haer zeghelen terstont, omme egheen

(1) Chron. Aanwijzer, 1342, fol. 3.

te passeren anders dan in dietsche, behoudelic dat men de brieve, die gepasseert zyn in latine int prothocol, die sal men oic in latine passeren. » (1)

Van 1345 tot 1603, bevat elk dezer registers den inhoud van twee of meerdere jaren in één boekdeel vereenigd; maar van 1604 af, beperkt zich elk derzelver bij één jaar. — Bij gebrek aan een groot getal tafels en wegens hare onvolledigheid, zijn de opzoekingen in de schepenbrieven langdradig en lastig. Immers, van de vier en dertig eerste boeken, zijn er slechts vier, en van de vijftig volgende, negen en twintig welke eene tafel hebben ; en, wat niet minder spijtig is, deze tafels beleeren ons maar ten halve, wijl zij, in plaats van op te geven de namen der koopers en verkoopers, die dezer laatsten onaangeroerd laten. In 1632, voor de eerste reis, verhielp men aan dit gebrek en, van 1646 af, zijn een groot getal dezer registers van eene dubbele tafel voorzien.

II. Wykboeken. Bevattende de namen van al de straten en huizen van Mechelen, die hunner koopers en verkoopers, alsmede degenen der beslaghebbers op dezelve, opgenomen door de stadssecretarissen, van het einde der eerste helft der XVIIe tot het einde der XVIIIe eeuw.

Elf registers groot in-folio.

Deze zoo nuttige aanteekeningen werden in 1646, door Huybrecht Sporckmans, klerk der secretarij, en zijnen zoon in gemelde boeken overgeschreven, zoo als blijkt uit de twee volgende uittreksels der stadsrekening 1646-47, fol. 168 v° en 169 :

« Betaelt de twee Heeren secretarrissen deser stede, elk hondert guldens, voir het maecken vande wyckboeken deser stadt, d'welc te voiren noyt en is gepractiqueert geweest, per II ordonnantien ende quitan. . . . . IIc l. »

« Betaelt aen Mr Huybrecht Sporckmans, clercq vande secretarye, dry hondert guldens over alle debvoiren, zoo by hem als synen sone gehadt ende gedaen, in het maecken van elf wyckboecken ende eenige

(1) Ordonnantiën 1449-1522, fol. 101 v°.

andere daer van dependerende, etc., per ordon. ende quitancie. . . . . IIIc l. »

III. ALPHABETISCHE LIJST DER STRATEN, opgenomen in de Wijkboeken.

Register in-folio.

II. VOOR DEN AMBTMAN.

I. « REGISTERS VAN DEN AMPTMAN DER STADT ENDE JURISDICTIE VAN MECHELEN. » Inhoudende de beschrijving gemaakt door den ambtman der in beslag genomene erven, welke ter vierschaar verkocht geweest zijn, van 1545 tot 1547 ; van 1554 tot 1604 ; en van 1614 tot 1623.

Achttien registers, gedeeltelijk klein in-4° en in-folio.

II. « BELEYDEN EN UYTWINNINGEN. » Gedaan door den ambtman Antoon Van der Hofstadt, van 1640 tot 1644 ; en van 1658 tot 1668.

Twee registers in-folio.

III. « MANUAEL BOECKEN VAN DER AMPTMANYE. » Van 1594 tot 1626 ; van 1629 tot 1644 ; van 1651 tot 1658 ; van 1660 tot 1665 ; van 1676 tot 1688 ; van 1692 tot 1705 ; en van 1707 tot 1715.

Achttien registers klein in-4°.

IV. « KERCKE GEBODEN » of afkondigingen van erven gedaan door den ambtman vóór de deur van S. Rombouts kerk, van 1644 tot 1648 ; en van 1656 tot 1670.

Vier registers in-folio.

III. VOOR NOTARISSEN OF ZAAKWAARNEMERS.

I. VOORWAARDENBOEK VOOR VERKOOPINGEN VAN HUIZEN EN LANDEN, voorgeschreven door den notaris Huybrecht Sporckmans. Van 1624 tot 1626 ; en van 1641 tot 1652.

Register in-folio.

Ziehier eenige der voorwaarden voorgeschreven door gemelden notaris, den 19en februarij 1649, voor de verkooping van een huis, den Rooden Leeuw, op de Hoogstraat :

« Alle oncosten, als van den amman, belleman, goedenisse, erffenisse, pontpenningen, ende general alle andere ter oorsaeken van desen te betalene staende ; item den godspenninck, aende huysarmen XII stuyvers, ende aenden notaris voor het maecken van dese conditien, met een dobbel, ende voor het schryven vande billetten ende andersints, thien guldenen, syn al tot laste vanden cooper alleene, soo oock tot synen laste is voorvuyt te betalen totte gelaegen vertheert ende noch te vertherene, twelff guldens ; t'gene de gelaegen meer beloopen, sal by vercoopere ende coopere betaelt worden halff ende halff.

Den vercoopere reserveert over dese vercoopinge een keersbrandinge binnen acht daegen naerden myn, oft palmslach.

Die den palmslach crygt, sal trecken voor syne clouckheyt sesthien guldens, mits daer tegens stellende acht verdieren van twee guldens tstuck, vande vercoopere alleene. Alle voordere verdieren sullen oock wesen van twee guldens tstuck, d'een helft voorden vercooper, ende d'ander helft voorden hooger oft setter, te weten degene voor het branden vande keerse gestelt wordende ; maer de hoogen oft verdieren, int branden vande selve keerse, sullen wesen voorden vercooper alleen. Dan en sal nyemande verdieren vermogen te stellen, voor ende aleer datter een ander behoorl. affgescheyden sal wesen, om alle misverstant int stellen vande verdieren te schouwen.

Oft gebeurde dat iemande t'voors huys cochte als lest verdierdere, ende hy nyet bastant en waire om den coop te voldoene, soo reserveert de vercooper de macht van hem te moegen houden aenden naest lesten verhooger, den welcken in sulcken gevalle den coop sal moeten aenveerden, ende dien voldoen soo voors. staet. »

II. « Procuratoria » of volmagten tot het koopen en verkoopen van erven. Van 1507 tot 1523 ; 1537-1541 ; 1552-1558 ; 1558-1563 ; 1564-1572 ; 1572-1577 ; 1577-1583 ; 1577-1588 ; 1587-1593 ; 1593-1602 ; 1602-1610 ; 1611-1618 ; 1619-1630 ; 1632-1642 ; 1647-1660 ; 1660-1680 ; 1680-1688 ; 1688-1693 ; 1698-1709 ;

1709-1716 ; 1716-1726 ; 1726-1735 ; 1735-1748 ; 1748-1763 ; 1763-1778 ; 1779-1790 ; en 1794-1795

Zeven en twintig registers in-folio.

H.

STICHTINGEN EN BEGIFTINGEN.

I. « FONDATIEN. » Register in-folio, inhoudende : 1° De stichting van het godshuis der H. Drievuldigheid, in S. Catharina straat, door den magistraat en bij hulp van goede lieden, « des maendaeghs na des Heilihs sacraments daghe 1348 (fol. 45). » 2° Die van SS. Pieter en Pauwel, door Adam de Gortere, den 14^en^ november 1411. (fol. 33 v° en 38 v°). 3° Die van S. Barbara, in den Nieuwen-Bruel, door Aard van den Bossche en zijne gemalin Catharina, den 10^en^ junij 1422. (fol. 1). 4° Die van Oliveten, door Godvard Vilain, heer van Huijsse, Borcht en Swijndrecht, den 13^en^ julij 1481. (fol. 36 en 48). 5° Die van S. Heijlwich of der Putterij, tot stand gebragt door Heylwich van den Nieuwenhuysen, den 28^en^ october 1562. (fol. 73). Deze laatste werd opvolgelijk begiftigd : den 20^en^ januari 1563, door haren tweeden echtgenoot Remy de Hallut, burggraaf van S. Wijnox-Berghe. (fol. 80). — Den 15^en^ october 1570, door Antoon Rogiers, schipper van Mechelen. (fol. 89 v°). — Den 6^en^ november 1576, door Lieven Biese, advocaat fiscaal van den Grooten Raad. (fol. 101). — Den 20^en^ october 1578, door Jeroon van den Stock, en zijne huisvrouw Maria Vennekens. (fol. 104 v°). — Den 28^en^ augustus 1590, door Pieter Daniels, gewezen regent der Standonisten. (fol. 111 v°). — Den 7^en^ october 1594, door Rombout De Backer, notaris tot Antwerpen. (fol 106 v°). — Den 10^en^ november 1635, door Jacob Roelants en zijne huisvrouw Lucia Cornelis. (fol. 144) — Den 19^en^ september 1661, door Cornelis Struyff, schoolmeester van gemeld

godshuis. (fol. 115). — Den 19en julij 1668, door Cornelis Louché, oud schepen van Mechelen, en zijne gemalin Maria De Wille. (fol. 117 v° en 121). — Den 4en december 1670, door de echtgenooten Gaspard van Buscom en Maria t' Servraucx. (fol. 122 v°). — Den 28en october 1689, door Johanna van Dyck, weduwe van Hendrik van Nuvel. (fol. 135). 6° De stichting van het godshuis der Marollen, door Carolina Prevost de La Val, den 9en julij 1678. (fol. 148 v° en 154). 7° Die van studiebeurzen gemaakt door Maria de Helt, den 15en november 1594. (fol. 41 v° en 155 v°). 8° Die van Frans vander Meulen, gemaakt den 28en augustus 1607. (fol. 157). 9° Het testament van Hans Poppenruyter en Heylwich van den Nieuwenhuysen, gemaakt den 6en december 1533. (fol. 66). 10° Het huwelijkscontract van deze laatste en Remy de Hallut, gepasseerd voor den notaris van Boeynants, den 7en junij 1536. (fol. 72). 11° Het testament van Anna Bernaerts, weduwe Aards van den Wiele, gemaakt den 13en januarij 1590. (fol. 145 v°). 12° Dat van Catharina-Cornelia van den Wiele, van den 8en julij 1749. (fol. 147 v°).

II. « Donatien ende erffgiften gemaeckt by acte inter vivos. » Van 1754 tot 1795.

Register in-folio.

III. Testamenten gepasseerd vóór schepenen, of wel vóór notarissen en daarna goedgekeurd door twee schepenen, van 1503 tot 1518 ; 1519-1529 ; 1530-1532 ; 1533-1539 ; 1535-1536 ; 1537-1538 ; 1539 ; 1540-1542 ; 1543-1544 ; 1545-1546 ; 1548-1553 ; 1554-1558 ; 1558-1563 ; 1563-1569 ; 1565-1574 ; 1574-1578 ; 1577-1598 ; 1598-1613 ; 1614-1629 ; 1630-1646 ; 1647-1671 ; 1671-1689 ; 1689-1708 ; 1709-1737 ; 1737-1779 ; en 1779-1796.

Zes en twintig registers in-folio.

In deze registers vindt men, onder andere merkwaardige acten, de scheiding van goederen tusschen onzen beroemden geneesheer Joachim Roelants en zijne bloedverwanten, gemaakt den 14en januarij 1527. (reg. 1519-29, fol. 70). — Het testament van Antoon van Oyenbrugge, schepen dezer stad, en van zijne gemalin Catharina van Overhof,

gemaakt den 31ᵉⁿ mei 1530. (reg. 1530-32, fol. 18). — Dat van Jan van den Dale, schout van Mechelen, van den 19ᵉⁿ december 1539. (reg. 1533-39, fol. 37). — Item van Hendrik van Merode, burgemeester dezer stad, en zijne gemalin Anna van den Werve, van den 14ᵉⁿ augustus 1571. (reg. 1565-74, fol. 49). — In zijn testament, gemaakt den 1ᵉⁿ junij 1525, drukt zich Jan van der Aa, oppervalkenier der K. M. en schout van Mechelen, alzoo uit :

« Inden yersten offere ic myne ziele, als die vuyt mynen lichame scheyden sal in desen dale der tranen, Gode van hemelrycke, Marien zynder gebenedyder moedere ende maeght, ende alle den hemelschen haire, ende mynen dooden lichame alsdan der gewydder eerden, willende ende begerende, dat begraven worde inder kercken van Muysene, dair ic myne sepultuere bereet gemaect hebbe, ende dat doende so beghere ic dat men negheene pompoesheyt in myne vuytvaert doen en sal, mair begheere gracelyc ende simpelyc ter eerden gedaen te wordene. » — Zie reg. 1519-29, fol. 96 v°.

IV. Uittreksels van testamenten en volmagten tot het ligten van lijf- en erfrenten op de stad. Van 1712 tot 1717 ; 1718-1724 ; 1724-1729 ; 1730-1738 ; 1738-1745 ; 1746-1761 ; en 1762-1794.

Zeven registers in-folio (Geldig gemaakte afschriften.)

I.

WEESKAMER.

Twee honderd zes en veertig registers, welke men, naar hunnen verschillenden inhoud, in vier reeksen schikken kan.

A. STATEN VAN GOEDEREN.

Twee honderd en zeven registers in-folio, inhoudende, van 1510 tot 1805, de staten van goederen welke, bij het afsterven hunner

ouders, aan derzelver minderjarige kinderen eens te beurt vallen moesten, en welke, middelerwijl door hunne voogden opgesteld en aan de weesmeesters overhandigd werden. Aan dit groot getal van registers ontbreken er slechts twee, die der jaren 1627 en 1697. — Op het eerste derzelver, het oudste dat men tot heden heeft kunnen ontdekken, staat buitenwaarts geschreven : « Register vander Weescamere beghinnende in novembri XV^{c} X, ende eyndende in junio XXV. »

B. REKENINGEN DER VOOGDEN, EN ANDERE.

I. Rekeningen der voogden ingediend aan de weesmeesters. Van 1530 tot 1556 ; van 1550 tot 1551 ; van 1560 tot 1561, en van 1564 tot 1569 ; van 1573 tot 1575, en van 1579 ; van 1740 tot 1745 ; van 1745 tot 1751 ; van 1751 tot 1763 ; van 1766 tot 1791 ; en van 1791 tot 1794.

Negen registers in-folio en groot in-folio.

II. « Rekeningen ende staeten gepasseert voor commissarissen vande weth. » Van 1712 tot 1738 ; en van 1738 tot 1750.

Twee registers in-folio.

C. DAGVAARDINGEN VOOR DE WEESKAMER.

« Daghement boecken vande weescamere. » Van 1649 tot 1650 ; van 1652 tot 1655 ; van 1655 tot 1658 ; van 1658 tot 1659 ; van 1660 tot 1663 ; van 1663 tot 1667 ; van 1667 tot 1671 ; van 1671 tot 1675 ; van 1675 tot 1681 ; van 1681 tot 1686 ; van 1686 tot 1690 ; van 1690 tot 1694 ; van 1699 tot 1705 ; van 1705 tot 1711 ; van 1712 tot 1717 ; van 1717 tot 1722 ; van 1722 tot 1727 ; van 1727 tot 1731 ; van 1731 tot 1738 ; van 1739 tot 1753 ; van 1753 tot 1760 ; van 1760 tot 1769 ; van 1770 tot 1782 ; en van 1782 tot 1795.

Vier en twintig registers in-folio. (Vóór- en naschriften.)

D. VARIA RAKENDE DE WEESKAMER.

I. « Wisselbouck inde weescamere » waarin opgegeven worden de penningen ontvangen door de weesmeesters. Van 1506 tot 1532.

Register in-4°.

II. « Manuale vanden momboirs die gestelt worden inde weescamere, ende andere acten van te moghen vercoopen. » Van den 3en november 1535 tot den 23en december 1639.

Register langwerpig in-folio.

III. « Eedtboeck vande weescamere. » Van 1628 tot 1655.

Register in-folio.

IV. « Nieuwen register der momboirs der weescamer..., beginnende den 3 juny 1776, en eyndigende den 22 floreal vierde jaer der fransche republique. »

Register in-folio.

« Opten anderen dach van octob. int jaer onss Heeren MIIIIc. ende vyftich (alzoo luidt de oudste ordonnantië rakende de voogdij der onbejaarde kinderen, vóór de instelling der Weeskamer alhier) worden byden gemeynen raide vander stad van Mechelen gesloten, geordineert, gestatueert ende ter puyen vutgeroepen de pointen hier naer volgende :

« Item es vort overdragen, gesloten ende geordineert, dat eenyeghelic momboer, oft bewint hebbende van onverjaerden kinderen oft weesen bynnen der stad ende vryheit van Mechelen, schuldich sal zyn te comene by eenen commoingmeester, rentmeester ende anderen, die daer toe gestelt sullen worden vander stad weghen, tusschen dit ende alder Heylighen misse naestcomende, ende bringhen daer over de declaracie ende tverclairen van allen dien onverjaerden kinderen ende weesen goeden van haven, erven, ende lyftochten, waer die ghelegen zyn, om daer inne vort vorsien te wordene byder stad, ten orboir vanden selven kinderen, alsoe der stad duncken sal daer toe dienen. Ende oft hier inne yemant gebreclic ware, die sal gecorrigeert worden

byder stad alsoe der stad goetduncken sal. » — Zie ordonnantiën 1449-1522, fol. 23 en 24.

De instelling onzer Weeskamer dagteekent van den 20^{en} october 1505. Den volgenden dag, werden Adriaan vanden Broeke, Gerard vander Aa en Jaak Schoof, tot oppermeesters, en Meester Jan vander Hoeven, tot klerk derzelver beëedigd. — De ordonnantië desaangaande is dezelfde als die van den magistraat van Antwerpen, uitgegeven sedert den 28^{en} maart 1496 (n. st.)

« Alsoe in deser goeder stad van Mechelen overlanck by experiencien bevonden is geweest ende dagelickx wordt, (alzoo luidt deze nieuwe ordonnantië) dat de ombejaerde kynderen huer ouders beyde oft den eenen van dien byden wille Goids verloren hebbende, ende oick andere personen huerer zinnen oft leden niet wel mechtich, tot hier toe int regeren ende administreren van hueren personen ende goeden ;... ende by dien dat de momboirs gestelt worden sonder eedt, sonder inventaris vander jonghers goeden te makene, ende sonder jaerlicx rekeninghe te doene van hueren goeden, .. in vele manieren qualic besorcht syn geweest,... soo eest dat commoingmeesters, schepene ende raid der voirs. stad... hebben geordineert :

Inden iersten, dat men van nu voirtane vander voirs. stad weegen deputeren ende committeren sal drie notable wyse mannen, om weesmeesters ende overmomboirs te wesene van allen weeskynderen, ende andere personen die nader ordinancien nabescreven in momboryen behooren selen gestelt te wordene. De welke overmomboirs altyt selen bliven in hueren officien, sonder verlaten te wordene. Ende selen de selve overmomboirs thueren aencommen gehouden syn haeren behoirliken eedt te doene, alsoe hen dien geordineert sal worden.

Ende de voirs. overmomboren sullen hebben eene gezworene clerck, die oick altyt aen bliven sal sonder verlaten te wordene, ende sal de selve clerck tsinen aencommen oick sinen behoirliken eedt doen, alsoe hem dien geordineert sal worden.

Item de voirs. weesmeesters ende oppervoighden voirs. met

hueren clerck sullen sitten twee daghen de weeke, te wetene des dysendaechs ende des donderdaeghs, om haer officie te bedienene, ende sullen alle zaken der momboryen, voigheyen ende der ordinancien nabescreven aengaende sommierlic moegen beslichten, oft sullen die brengen aen commoingmeesters ende schepene als aen huer hoot, om van hen daer af geleert te wordene ende om voirts partyen te beslichtene. » — Zie ordonnantiën 1449-1522, fol. 144 r° en v°.

J.

GEREGTZAKEN.

I. VOOR DEN MAGISTRAAT.

Vijf honderd zestig registers en drie en twintig rollen, waarvan de eerste reeks het regtsgebied der schepenen, de tweede dat der burgemeesters, de derde het regtsgebied der burgemeesters en schepenen, de vierde dat van den schout, de vijfde het regtsgebied des overdekens der dekenij, en de zesde dat der pensionarissen uitmaakt.

A. REGTSGEBIED DER SCHEPENEN.

I. « Vonnissen van keuren ende van slitingen, die vortaen by scepenen gegeven ende gedaen sullen worden. » Van 1421 tot 1446.

Register groot in-4°, op parkement. Op fol. 70 van hetzelve, vindt men de volgende eigenaardige keure :

« Opten XIIII^{en} dach van augusto int iaer M. IIII^{c}. XLI, wart by commoingemeesters ende scepenen voir recht declareert, dat men van sheeren sculden aengaende sinen tollen bynnen der vryheyt, ende van der stad assisen, de betoenen doen sal in de vierschare vor scepenen, na vluchtighe lieden oft na dooder hand, in der manieren hier nair

volgende. Te wetene : dat de diener van den Heere die ontfanger vanden tollen is, oft diener vander stad assisen, sinen boec oft tafle inde vierschare bringhen zal, ende dair op sal hi zine vingheren legghen ende sweren ten Heylighen dat het alzoe is, alzoe dair inne gescreven staet, zonder arghelist. Hier by waren Rogbroeck, Mayegem, commoengemeesters, Ar. Bau, W° Bau, Hofstade, Beringhen, Fr. Heffene, Jo. Voesdonc, Waelpoyt, Afscheyde, Wabbel, Langhe, Walem, Ghele. »

II. « BANNEN, SUBMISSIEN, CORRECTIEN, CRIMINELE VONNISSEN, ACTEN VAN SCHOUWINGEN, ENZ. » Van 1441 tot 1569; van 1570 tot 1611; van 1615 tot 1629; van 1644 tot 1712; en van 1773 tot 1795.

Vijf registers in-folio.

De straffen door de schepenen ter vierschaar opgelegd, waren doorgaans genomen als verbetermiddelen. Voor min of meer zware misdaden alléén, gelijk wij zien gaan, werd de geeseling, het brandmerken of de doodstraf toegepast.

« Opte ticht ende aensprake byden scoutet Peteren vanden Dycke gedaen, alsdat hy boven recht eenen van syne geswoirne gequetst soude hebben, is by mynen Heeren scepenen gewesen, dat de voirs. Peter gehouden sal syn op maendagh naestcomende, alhier voirde gemeyne camere te comene in syn lynwaet, bervoets ende blootshoots, met eender berrender wassender keerssen van eenen ponde, ende aldaer op syne knien Gode ende der Justicien genade te biddene van tgene dus als boven misdaen magh hebben, ende dan van dair die also te dragene ende te offeren voir theylich sacrament in sinte Rommondts kercke. Actum IX nob. a°. XVe. XXVI. » — Zie reg. 1441-1569, fol. 171.

« Vuyt dyen dat ghy Jeronimus de la Reye, geboren van by Fleru, u vervoirdet hebt aene te nemen het habyt vande ghene die vande lasarnye besmet syn, ende onder tpretext van dyen te gaen achter landen ende oock binnen deser stadt bedelen, gebruyckende daer toe de gewoonelyck clippe, ontreckende alsoe die goede ende uprechte armen der goeder lieden aelmoessen, soe eest dat myne

Heeren schepenen deser stadt Mechelen... hebben gecondempneert ende condempneren by desen eerst ende voor all publicquelyck gestelt te worden op een schavoth voer het stadthuys alhier, ende aldaer affghenomen den mantel ende clippe, ende tselve gedaen aldaer gegeesselt te worden met roeden, ende voerts bannende vuyt deser stadts jurisdictie van Mechelen op pene arbitraire... Actum den 24en meerte 1627. » — Zie reg. 1615 1629, fol. 98 v° en 99.

« Omme dat ghy Franchois de Teren alias Peedt, geboren van s'Hertogenbosch, u soe verre vervoerdert hebt van nu vele tyts te generen in diverse dieveryen, gelyck gy tselve hebt bekendt, ende ten anderen oock is gebleken den rechte om geneugen, ende tot dyen geabandonneert hebbende v vendel ende meer andere onbehoerlycke acten gecommitteert, soe ist dat myne Heeren schepenen opde tichte ende conclusie tuwen laste genomen byden Lieutenant Schouteth deser stadt, ter behoerlycken manissen, regard nemende op uwe joncheyt, v hebben gecondemneert ende condemneren by desen gestelt te worden op een schavoth met de stroppe om den hals, ende aldair gegheesselt te worden met scherpe roeden totten loependen bloede, ende geteeckent te worden met deser stadts brantmerck, v voirts bannende ten eeuwigen dage vuyt dese stadt ende heur jurisdictie, op pene van de galgen... Actum XXIII decemb. 1643. » — Zie reg. 1644-1712, fol. 6 r° en v°.

« Vuyt dyen dat ghy Jan van Neethem hier jegenwoerdich met opsetten wille ende quade ende gedelibereerde voernemen v ververdert hebt v huysvrouwe te vermoerden, de selve ierst eenen slach ghevende metter tange int slaep van haren hoofde, ende ter stont daer naer de selve met eenen opsteker eenen steek omtrent haerder ooren, daer af zy ter stont van levende lyfve ter doot comen es, alst volcomelicken gebleken es zoe by informacie als uwe eygen confessie, soe eest dat myn Heeren scepenen van Mechelen, ter manissen myns Heeren des Scoutetz der selver stede, v condempneren gesleypt te wordden (als nyet weerdich wesende om sulck een faict deerde te betredene) op een hoorde ofte sledde,

tot op Neckerspoele by oft voerde plaetche daer ghy de selve moert gedaen hebt, ende aldaer afgehouden te wordden v rechter hant, ende tselve ghedaen zynde wederom op de selve hoorde oft sledde gebrocht te wordden alhier voer stadt huys, ende aldaer gerecht te wordden metten zweerde, zoe datter de doot naer volghen zal, ende alsdan v doode lichaem geset te worden op een rat, ende v hooft op eenen staeck. Actum den VIII^{en} dach January a^{o} XV^{c} vierentzeventich. » — Zie reg. 1570-1611, fol. 19 v° en 20 r°.

III. « Sententien vande maendach camere. » Van 1567 tot 1569; van 1571 tot 1572; en van 1573 tot 1583.

Drie registers in-folio.

Ziehier eene dier sententiën :

« Myne Heeren vande weth in maendach camere vergaedert wesende, hebben geordineert ende ordineren mits desen Meester Machielen van Triest, ontfanger deser stede, te betalen aen Heere Remy De Hallut Ridder, burchgrave van Ste Winnocx Berghe, de somme van verthien hondert sevenentachentich ponden.., welcke somme men hem ten achter bliven es by slote van perticuliere rekeninghe met hem gehouden, nopende acht stucken geschuts by hem voer dese stadt gegoten... Actum den XXVII aprilis 1567. » — Zie reg. 1567-1569, fol. 14.

IV. « Vonnissen ende appoinctementen by schepenen gewesen. » Van 1568 tot 1570; van 1570 tot 1572; van 1572 tot 1574; van 1574 tot 1579; van 1580 tot 1585; van 1580 tot 1586; van 1587 tot 1588; van 1592 tot 1594; van 1596 tot 1608; van 1598 tot 1604; van 1604 tot 1610; van 1614 tot 1616; van 1616 tot 1619; van 1622 tot 1626; van 1626 tot 1628; van 1634 tot 1636; van 1636 tot 1640; van 1642 tot 1646; van 1650 tot 1652; van 1661 tot 1664; van 1664 tot 1668; van 1668 tot 1675; van 1684 tot 1691; van 1715 tot 1726; van 1726 tot 1744; van 1744 tot 1759; van 1759 tot 1784; en van 1784 tot 1795.

Acht en twintig registers in-folio, voorzien meestendeels van eene tafel.

V. VIERSCHAAR ROLLEN. Van 1567; van 1568; van 1574 tot 1575; van 1576 tot 1578; van 1579 tot 1580; van 1580 tot 1582; van 1582 tot 1583; van 1583 tot 1584; van 1584 tot 1585; van 1586 tot 1587; van 1588 tot 1589; van 1589 tot 1590; van 1591 tot 1593; van 1595 tot 1597; van 1597 tot 1600; van 1601 tot 1603; van 1603 tot 1604; van 1604 tot 1606; van 1606 tot 1607; van 1608 tot 1610; van 1610 tot 1611; van 1612 tot 1613; van 1613 tot 1614; van 1614 tot 1617; van 1617 tot 1618; van 1619 tot 1620; van 1622 tot 1624; van 1624 tot 1626; van 1626 tot 1628; van 1630 tot 1631; van 1631 tot 1633; van 1633 tot 1636; van 1636 tot 1637; van 1637 tot 1638; van 1639 tot 1640; van 1641 tot 1643; van 1643 tot 1644; van 1644 tot 1646; van 1646 tot 1647; van 1647 tot 1649; van 1649 tot 1650; van 1651; van 1651 tot 1652; van 1652 tot 1653; van 1653 tot 1654; van 1654 tot 1655; van 1655 tot 1657; van 1657 tot 1659; van 1659 tot 1661; van 1662 tot 1664; van 1664 tot 1668; van 1668 tot 1671; van 1671 tot 1674; van 1674 tot 1681; van 1681 tot 1692; van 1689 tot 1691; van 1692 tot 1705; van 1708 tot 1711; van 1714 tot 1720; van 1719 tot 1725; van 1725 tot 1734; van 1734 tot 1714; van 1744 tot 1751; van 1751 tot 1773; en van 1769 tot 1795.

Vijf en zestig registers in-folio en groot in-folio.

VI. « CLAPPER VANDE VIERSCHAERE. » Van den 6en mei 1654 tot den 18en junij 1670.

Register in-folio.

VII. « CLAPPER VANDE VIERSCHAER ENDE CAMER ROLLE. » Van 1688 tot 1695; van 1696 tot 1709; en van 1729 tot 1742.

Drie registers in-folio. — Van het laatste register bestaan er slechts eenige bladzijden.

VIII. « BESETTEN ENDE CONTRACTEN TER VIERSCHAEREN. » Van 1572 tot 1574; van 1575 tot 1577; van 1581 tot 1585; van 1587 tot 1588; van 1592 tot 1595; van 1594 tot 1597; van 1597 tot 1604; van 1608 tot 1613; van 1616 tot 1622; van 1622 tot 1625; van 1625 tot 1628; van 1629 tot 1632; van 1633 tot 1638; van 1648 tot 1651;

van 1662 tot 1670; van 1679 tot 1689; van 1738 tot 1764; van 1764 tot 1783; en van 1783 tot den 14ᵉⁿ prairial jaar X. (3ᵉⁿ junij 1802).

Negentien registers in-folio en groot in-folio.

Ziehier twee acten, welke ons den aard dezer « besetten en contracten » toonen :

« Peeter Yens, procureur, inden naem ende als gemechticht van Peeter Schot, coopman tot Antwerpen, doet beset opde haeffelycke ende erffelycke goeden Diericx Vermeren ende Mayken Mants, absent, om daer aen te verhalen dry houdert XIIII lb., XI st., 5 den. Vlams, procederende van vercochte lakenen. Actum coram Jor. Lanceloot van Gottingnys ende Heer Rombout van Orssagen, 1 augusti 92. » — Zie reg. 1592-1595.

« Philips vanden Kerckhove is in coop aen gebleven, met den derden stock slach, opden XVIen febr. 1581, eenen bempt genoempt tKoehuyssel, groot dry bunders, min XXII roeden dan moet voor dry bunders betaelt worden. Is gelegen buyten Dedegeem poerte, recht teynden den steenwech, certyts toebehoirt hebbende die van Betanien, regenooten die van Bethanien, aen drye zyden, ende Adriaen Estricx ende derffgenamen van den saliger pensionaris Vercammen, ter vierder zyde, etc. Ende dat elck bunder voir XV. gulden erffelyck gewarandeert, met nyet daerop vuytgaende, ten ware des Heeren chys, is halff in contant te betalen, dander helft op de loopende rente, den penninck XVI., compt de capitael somme VIIc. XX gulden, LXVI verdieren tot II gulden tstuck, compt tot laste van cooper Ic. XCVIII gulden, voird dwyn gelt, ten XLen penninck, XXII gulden, XIX stuvers, van meten I gulden, I stuver, somma compt op IXc. XLII gulden. » — Zie reg. 1581-1585, fol. 8.

IX. « Procuratien, borchtochten ende comparitien. » Van 1588 tot 1616; van 1616 tot 1631; van 1631 tot 1642; van 1642 tot 1648; van 1648 tot 1654; van 1662 tot 1669; van 1669 tot 1679; van 1694 tot 1699; van 1699 tot 1704; van 1727 tot 1738; van

1739 tot 1761; van 1762 tot 1772; van 1773 tot 1786; en van 1786 tot 1795.

Veertien registers in-folio en groot in-folio. — De drie laatste voeren voor titel : « Procuratien ende andere acten. »

Ziehier drie uittreksels derzelver :

« Opden 4 decemb. 96, soe heeft Heer Daniel le Clercq ad lites gesubstitueert vander Hofstadt, vuyt crachte van procuratie inhaudende clausule van substitutie, gepasseert voor Mr. Jan Waerbeke, notaris, ende zekere getuygen den 28 9bris. lestleden by Herman Ardenborch ende Anthuenis Janssens, cooplieden tot Antwerpen. » — Zie reg. 1588-1616.

« Comparerende Anthuenis Vermeulen, Anthueniss., ende stelt hem cautionaris over Rombout Vermeulen, als aenleggere in materie van coste, ter somme van twintich gulden, XIX stuvers, een blanck, getauxeert tot laste van Guilliame ende Gielis Borremans, daer vore dat borghe gebleven was Gielis Papegeys. Actum coram Mr. Aert van Heyst ende Her Paesschier vanden Hove, schepenen, opden 18en dach february 1602. » — Zie reg. 1588-1616.

« Op den 28 novemb. 1609, comparerende den advocaet Shertogen, ende protesteerde van zyne personele comparitie, verclaerende alhier gecomen te zyne van Antwerpen met zynen dienaer van opden 17en der zelver maent, ende gevaceert tot den 22 exclus, hy naer Loeven es vertrocken, ende den XXV alhier weder gekeert ende gebleven tot date deser, al om zynen thoon af te leyden tegens Gudula vanden Broeke. Actum vt supra (den 5 dec. 1609). » — Zie reg. 1588-1616.

X. « Vonnissen van taxatie van costen, gemodereert by myne Heeren scepenen ende commissarissen. » Van 1596 tot 1610; van 1611 tot 1637; van 1654 tot 1677; van 1661 tot 1680; van 1680 tot 1699; van 1700 tot 1723; en van 1723 tot 1795.

Zeven registers in-folio en groot in-folio. — De vonissen erin aangehaald zijn gewezen als volgt :

« Ghesien de declaratie van costen... gehadt ende gedoocht by Jan

Noels, in zeker proces als suppliant ende aenleggere, gesustineert op ende teghens Jouffr. Anna Robbyns, weduwe wylen Rombout Huens, ende naer haer afflyvicheyt haere erfgenaemen Her Rombout Huens ende Mr. Coenraerdt van Halen, opposanten, .. in welcke costen... de voers. opposanten... zyn gecondempneert volgende een vonnisse vanden derden sept. XVc. achtentnegentich. Ghesien mede de scriftelycke diminutie in desen oock gedaen, ende voirts allen tgene behoirde gesien te wesen, syn de zelve costen, mitsgaders de ghene geschiet om tot tauxatie der zelver te geraecken, by myne Heeren scepenen getauxeert ende gemodereert by desen ter somme van hondert tweeenvertich gulden, thien stuvers, een oirt... Actum den Xen dach february 1599. » — Zie reg. 1596-1610.

XI. « Informatien preparatoire ende eenige vonnissen. » Van 1621 tot 1644.

Register in-folio, gehouden door den griffier van den bloede N. Quinart. Men ziet in hetzelve dat de schepenen, voor en aleer hunne vonnissen te strijken, noch tijd, noch moeite spaarden om de waarheid te achterhalen.

XII. « Bethoogh-bouck. » Inhoudende, van 1639 tot 1660, verscheidene door de schepene aangeslagene goederen.

Register in-folio.

Ziehier de regtspleging, welke desaangaande gevolgd werd :

« Naer dat Guilliam van Kiel, brouwer ende borger deser stede, ten maenissen vanden Heere schouthet ende vonnisse van eenighe schepenen,... beseth hadde doen doene op de haeffelycke ende erffelycke goeden van Jan Robert, absent ende fugitif, voort gebreeck ende omme daer aene te verhaelen de somme van vier hondert... gulden over geleverde bieren,... ende alsoo den selven van Kiel t' voors. beseth hadde doen registreren int vierschaer contract boeck deser stede op den 18en january 1647, ende de wete daer aff hadde doen doene door den schepenen knaepe B. vanden Wouwere,... alsoo den Heere schouthet int overbrenghen vande selve wete gebleken is op den XXVen octob. 1647, soo syn in presentie vanden selven Heere schouthet

ende schepenen voorts geroepen alle de gene, die eenich recht ende actie souden willen pretenderen... op de voors. haeffelycke ende erffelycke goeden vanden voors. Jan Robert. Ende wandt middeler tydt niemandt gecommen en is, die het voors. beseth gestoort heeft,... soo heeft den selven van Kiel, alle daeghen ende termynen van rechte overstreken synde, in gebannen vierschaer,... naer voorgaende admissie vanden XX^{en}. decemb. 1647,... hem verleendt op requeste by myne Heeren schepenen, syn betooch gedaen metten behoorlycken eedt daer toe, staende met sesse syne volgers... » — Zie fol. 22 v° en volg.

XIII. « Arresten en interdictien. » Van 1658 tot 1680 ; van 1688 tot 1702 ; van 1703 tot 1715 ; van 1712 tot 1722 ; van 1723 tot 1733 ; en van 1734 tot 1787.

Zes registers in-folio.

XIV. « Arresten gedaen ter thresorye. » In 1675, en van 1680 tot 1707.

Register in-folio.

XV. « Schauwingen. » Onder dezen titel worden gegeven, van den 14^{en} april 1678 tot den 11^{en} junij 1772, de verslagen der beëedigde geneesmeesters en wondheelers dezer stad over de lijkschouwingen hun door de wet bevolen.

Register in-folio.

Ziehier een dezer verslagen :

« De onderges. geswooren stadts doctor ende chirurgyn, wettelyck aenschaut hebbende het dood lichaem van Peeter Peeters, verclaeren in het selve bevonden te hebben eenen steeck ontrent de twee vingeren breedt tusschen de rechte vorrschauder ende den oxel ingaende, afstekende de hert ofte slagh ader, ende oordeelen van dese quetsure de doodt gevolght te syn. Actum desen 15 april 1709. Ende was ondert. F. Verhayck. L. Arroyo. » — Zie fol. 31 v°.

XVI. « Condemnatien volentaire » of vonnissen uitgesproken door schepenen tegen alwie vóór hen erkende zijne schuld, bij tijds, niet vereffend te hebben. Van 1730 tot 1755 ; van 1755 tot 1787 ; en van 1787 tot 1795.

Drie registers in-folio.

Ziehier een derzelver van den 25en april 1786 :

« Joannes Carolus Ryckaert ten naervolgende onwedcroepelyck gemaghtight van Sr. Joannes Franciscus Claes, coopman binnen dese stadt, by letteren van procuratie begrepen by den instrumente van sekere deughdelycke schuldt bekentnisse, ten proffeyte van Sr. Joannes Polfvliet, negotiaent alhier, gepasseert voor den notaris J. J. De Munck ende getuygen den 25en april 1786, waer aen dese onse letteren gehecht ende gesegelt zyn, ende heeft den voorsn. comparant in de qualiteyt als boven, naer dien hem het voorschreven instrument t' synen versoecke in onse presentie voorgelesen is geweest, dat in alle syne poincten, clausulen ende artiekelen voor ons herkent ende vernieuwt hebbende, diens volgens versocht in 't onderhoudt ende voldoen van 't selve wettelyck te willen duemen ende comdemneren den voornoemden constituant, den welcken wy (schepenen Jozef-Horatius-Maria Vanden Bossche en Jan-Jozef Vermeulen) soo daer inne geduemt ende gecondemneert hebben, duemen ende condemneren by dese. » — Zie reg. 1755-1787, fol. 216 v°.

XVII. « Schepen vonnissen. » Van 1772 tot 1782; en van 1782 tot 1787.

Twee registers in-folio.

B. REGTSGEBIED DER BURGEMEESTERS.

I. « Camer-rollen » of rollen der burgemeesterkamer. Van 1574 tot 1576; van 1577 tot 1578; van 1578 tot 1579; van 1580 tot 1585; van 1585 tot 1587; van 1587 tot 1591; van 1592 tot 1596; van 1601 tot 1605; van 1608 tot 1610; van 1611 tot 1612; van 1613 tot 1615; van 1617 tot 1618; van 1618 tot 1620; van 1620 tot 1621 van 1621 tot 1623; van 1623 tot 1625; van 1625 tot 1626; van 1626 tot 1627; van 1629 tot 1631; van 1631 tot 1633; van 1633 tot 1635; van 1636 tot 1638; van 1638 tot 1640; van 1641 tot 1642; van 1643 tot 1644; van 1644 tot 1645; van 1648 tot 1650; van 1650

tot 1652; van 1652 tot 1653; van 1654 tot 1655; van 1655 tot 1656; van 1656 tot 1657; van 1657 tot 1658; van 1658 tot 1659; van 1659 tot 1660; van 1660 tot 1661; van 1661 tot 1662; van 1662 tot 1664; van 1666 tot 1668; van 1668 tot 1669; van 1669 tot 1670; van 1670 tot 1672; van 1685; van 1689 tot 1691; van 1691 tot 1692; van 1692 tot 1693; van 1693 tot 1695; van 1695 tot 1696; van 1696 tot 1697; van 1697 tot 1698; van 1698 tot 1699; van 1699 tot 1700; van 1700 tot 1701; van 1702 tot 1703; van 1703 tot 1708; van 1714 tot 1717; van 1717 tot 1720; van 1726 tot 1730; van 1730 tot 1736; van 1737 tot 1744; van 1745 tot 1754; van 1754 tot 1758; van 1765 tot 1771; van 1771 tot 1780; van 1779 tot 1786; van 1785 tot 1791; en van 1791 tot 1795.

Zeven en zestig registers in-folio en groot in-folio.

II. « Apoinctementen, consenten, versuegken, arresten, borchtochten, vonnissen ende sententien, ghewesen, gedecreteert ende ghegheven ter commoingnie byde Heeren commoingmeesteren. » Van 1585 tot 1586; van 1614 tot 1615; van 1614 tot 1617; van 1616 tot 1617; van 1617 tot 1618; van 1620 tot 1621; van 1621 tot 1622; van 1622 tot 1623; van 1623 tot 1624; van 1625 tot 1626; van 1626 tot 1627; van 1629 tot 1630; van 1630 tot 1631; van 1631 tot 1632; van 1632 tot 1633; van 1633 tot 1634; van 1634 tot 1636; van 1636 tot 1638; van 1639 tot 1640; van 1640 tot 1641; van 1641; van 1641 tot 1642; van 1643 tot 1644; van 1644 tot 1645; van 1646 tot 1647; van 1648 tot 1649; van 1653 tot 1654; van 1657; van 1658; van 1663; van 1664; van 1665 tot 1666; van 1667; van 1668 tot 1669; van 1669; van 1669 tot 1670; van 1670; van 1670 tot 1671; van 1672 tot 1673; van 1673 tot 1674; van 1674 tot 1675; van 1675; van 1675 tot 1677; van 1677 tot 1678; van 1678 tot 1680; van 1686 tot 1688; van 1688 tot 1692; van 1692 tot 1697; van 1695 tot 1696; van 1697 tot 1701; en van 1722 tot 1727. — Van den 28en augustus 1646 tot den 25en september 1675, zijn in deze registers bijgebragt de « rolle der communie » of burgemeesterskamer.

Een en vijftig registers in-folio.

Van 1585-86, en van 1614 tot 1727, zetelden in die kamer :

Jor. Karel van Boevekercke, 1585-86. — Ridder Nicolaas vander Laen, heer van Lassus, Onesies, Hagelsteyn, &c., in 1585-86, en 1617-18. — Ridder Philip van Snoy, heer van Oppuers, Poederlé, Befferen, &c. in 1614-15, 1622-23, en van 1631 tot 1634. — Jor. Cosmas van Prant, heer van Blaesvelt, van 1614 tot 1616, in 1620-21, 1623-24, 1626-27, van 1633 tot 1635, en in 1636-37. — Ridder Jan vander Laen, heer van Schrieck en Grootloo, van 1615 tot 1617, en in 1621-22. — Jor. Willem van Merode, heer van Royenborch, in 1616-17. — Ridder Joos vander Hoeven, in 1617-18, 1620-21 (1), en van 1629 tot 1631. — Ridder Dirk vander Laen, heer van Schrieck en Grootloo, in 1622-23, 1625-26, van 1631 tot 1633, in 1636-37, 1640-41, en 1643-44. — Jor. Adolf van Heetvelde, in 1623-24. — Jor. Philip-Mattheus de Haynin, heer van Legies, in 1625-26. — Jor. Nicolaas vander Laen, heer van Onesies, Hagelsteyn, Neerysselle, &c., in 1626-27, van 1629 tot 1631, in 1635-36, en 1641-42. — Jor. Jan van Wachtendonck, heer van Rumsdorp, Overwinde, &c., in 1631-32, 1637-38, 1641-42, en 1644-45. — Jor. Filips-Antoon van Sestich, heer van Ophem, van 1634 tot 1636, en in 1644-45. — Jor. Jan vander Hoeven, in 1637-38, 1646-47, en 1657-58. — Jor. Jaak d'Hovynes, heer van Montenbergh, in 1639-40 — Jor. Christiaan van Lathem, heer van Legies, in 1639-40, 1645-46, 1648-49 (2), 1658-59, en van 1664 tot 1667. — Jor. Jaak de Buysset, heer van Lossignol, in 1640-41. — Jor. Hendrik van Huldenbergh, gezegd vander Borcht, in 1643-44, en 1646-47. — Jor. Pieter Maximiliaan Bauwens vanden Boye, heer van Odurenge, in 1645-46, en 1648-49. — Jor. Engelbertus van Wachtendonck, heer van Durain, in 1653-54. — Jor. Lodewyk van Meerbeke, in 1653-54. — Jor. Filips de Briquegni, heer van Schoonenbergh, in 1656-57, van 1664 tot 1667, van 1670 tot 1672, en in 1675-76. —

(1) Slecht opgegeven in het Supplement op Butkens, II, fol. 343.

(2) Item, fol. 348.

Jo^{r}. Jan-Antoon des Mares, in 1656-57 (1), 1657-58, en 1669-70. — Jo^{r}. Filips van Reynegom, in 1658-59, en van 1662 tot 1664. — Jo^{r}. Jan-Frans vander Laen, heer van Boortmeerbeke, van 1662 tot 1664. — Jo^{r}. Jaak-Antoon van Sestich, heer van Ophem, in 1668-69, 1674-75, en 1685-86. — Jo^{r}. Frans Douglas, gezegd Schot, in 1668-69, en van 1672 tot 1674. — Jo^{r}. Lodewyk de Clercq, in 1669-70, en 1674-75. — Jo^{r}. Nicolaas-Antoon vander Laen, heer van Neeryssche, Onesies, Hagelsteijn, &c., van 1670 tot 1672, van 1676 tot 1679, in 1685-86, en 1689-90. — Jo^{r}. Cornelis de Coxie, van 1672 tot 1674. — Jo^{r}. Engelbertus Bauwens vanden Boye, in 1675-76. — Jo^{r}. Jan-Karel de Romré, heer van Mazé, van 1676 tot 1679. — Jo^{r}. Frans-Cosmas van Wachtendonck, heer van Durain, van 1686 tot 1688. — Jo^{r}. Bernard-Victor Douglas, gezegd Schot, in 1689-90, en van 1692 tot 1695. — Heer Rombout Huens, in 1690-91. — Jo^{r}. Sebastiaan-Ignatius de Gerlais, burggraaf van Uppigny, in 1690-91, en 1695-96. — Jo^{r}. Jaak-Dominicus Stalins, heer van Rollegem, in 1691-92, en 1696. — Jo^{r}. Lodewyk Pynssen vander Aa, heer van oud en nieuw Vosmer, in 1691-92, en van 1698 tot 1701. — Jo^{r}. Christiaan-Willem de Ruysschen, van 1692 tot 1695, van 1696 tot 1698 — Jo^{r}. Pieter-Frans-Vitalis de Romré, heer van Mazé, van 1695 tot 1697, en van 1723 tot 1727. — Heer Jan-Hendrik Huens, van 1698 tot 1701, en van 1722 tot 1724. — Jo^{r}. Jozef-Augustinus Du Jardin, van 1722 tot 1725. — Jo^{r}. Bernard-Alexander Huens, van 1725 tot 1727.

Bij afwezendheid der burgemeesters, zetelde de overdeken der dekenij en, bij belet van dezen, de policijmeester, als blijkt uit de twee volgende opgaven van het register 1667 :

« Jo^{e}. Maria Verhoeven... heeft geobtineert consent van Jo^{r}. Jan Anthoni des Mares, heere vande selve plaetse, Walle, etc^{a}., overdeken deser stadt Mechelen, mits d'indispositie ende absentie respective vande Heeren commoingmeesters deser vs. stede,... » (14^{en} julij 1667).

(1) Slecht opgegeven in het Supplement op Butkens, II, fol. 349.

« Andries Verpoorten heeft geobtineert consent van Jo^r. Otto de Haze, heere van Borchgravenbroecke, policyemeestere deser stadt Mechelen, mits d'indispositie ende absentie vande Heere commoingmeesters ende overdeken respective deser vs. stede,... » (15^en julij 1667).

III. « Getuygenisse overhoort ende geexamineert voor eenen communemeester ende secretaris der stadt. » Van 1616 tot 1670 ; van 1671 tot 1699 ; van 1701 tot 1736 ; van 1736 tot 1769 ; en van 1770 tot 1792.

Vijf registers in-folio.

C. REGTSGEBIED DER BURGEMEESTERS EN SCHEPENEN.

I. « Comparitien voir mynen heeren commoingmeesters ende scepenen in haren raidtcameren. » Van 1461 tot 1563.

Register groot in-4°.

Ziehier een uittreksel van hetzelve :

« By mynen Heeren Scepenen van Mechelen is voir eenen kuer ende voir recht vuytgesproken ende verclairt, tusschen de erfgenamen van wylen Janne de Reydere, te wetene die vanden voirbedde ende vanden nabedde gecomen syn, aengaende den brougerecke, dair questie af es, dat den brouketele, broucuype, met synen toebehoorten, de ghylcuype metten bancken, de wooten, de cuelbacken metten houtwercke, ketels, bierboom, trechtere, gaffele, rieken, stuyken ende den rosmoelen.., alle have syn, ende sullen volgen die vanden nabedde, ende den hoven metter scouwen, ende den begiet back, sullen metten huyse, als erve, die vanden voirbedde volgen. Actum XXIII, de^b. anno XV^cXXVIII. » — Zie fol. 32.

II. « Collegiaele vonnissen » of vonnissen gewezen in de burgemeesters- en schepenenkamer. Van 1574 tot 1586; van 1657 tot 1664; van 1674 tot 1691 ; van 1692 tot 1713; van 1713 tot 1726; van 1726 tot 1742; en van 1742 tot 1795.

Zeven registers in-folio.

Ziehier een dier vonnissen :

« Ghesien tproces tusschen Gillis van Steenscle, appellant van zeker vonnisse gegeven den XXV. may sessentzestich by Jonckcr Jan Scoofs, Heeren Philipss, alsdoen commoingmeestere, ter eender zyden, ende Cornelis van Miscum, alias Palsters, ter andere, scepenen der stede van Mechelen, doende recht ter manissen van myn Heere den commoingmeestere, verclaeren den voerscreven appellant geappelleert thebbene sonder grief, zal daeromme tvorscreven vonnisse sorteren volcomen effect, condempnerende den zelven appellant inde costen ter taxatien. Actum XXIIII meerte 1574 voer Paesschen. » — Zie reg. 1574-1586, fol. 12 v°.

III. « ACTEN, VONNISSEN ENDE SENTENTIEN GHEWESEN TER COMMOINGNYE. » Van 1620 tot 1622 ; van 1625 ; van 1626 ; van 1627 tot 1628; van 1629 ; van 1630 tot 1631 ; en van 1631 tot 1633.

Zeven registers in-folio.

IV. VERBAELE COLLEGIALE APPOINCTEMENTEN EN VONNISSEN. » Van 1623 tot 1626 ; van 1626 tot 1629 ; van 1632 tot 1635 ; van 1650 tot 1652; van 1654 tot 1657 ; en van 1657 tot 1660.

Zes registers in-folio. (Vóórschriften).

V. « DAEGEMENT, APPOINTEMENT ENDE VONNIS BOECKEN DER COMMUNIE. » Van 1634 tot 1636; van 1637 tot 1638; van 1677 ; van 1677 tot 1678; van 1678 tot 1679 ; van 1680; van 1681; van 1681 tot 1682 ; van 1682 tot 1683; van 1683; van 1683 tot 1684; van 1684 tot 1685 ; van 1685 ; van 1685 tot 1686; van 1686 tot 1687; van 1687 tot 1688 ; van 1688 tot 1689 ; van 1689 tot 1690 ; van 1690 tot 1691 ; van 1691 tot 1692 ; van 1692 tot 1693 ; van 1694 tot 1695 ; van 1695 tot 1696 ; van 1696 tot 1697 ; van 1697 tot 1698 ; van 1698 tot 1699 ; van 1699 tot 1700 ; van 1703 tot 1705 ; van 1705 tot 1707 ; van 1707 tot 1709 ; van 1710 tot 1712; en van 1712 tot 1716.

Twee en dertig registers in-folio.

VI. « COLLEGIAEL EN POLITICQUE DAGHEMENTEN. » Gehouden door de schepenknapen in 1636; van 1641 tot 1642 ; van 1650 tot 1651 ; van 1652 tot 1653; van 1653 tot 1654 ; van 1654 tot 1655 ; van

1655 tot 1656; van 1656 tot 1657; van 1657 tot 1658; van 1659 tot 1660; in 1660; van 1662 tot 1663; van 1663 tot 1664; van 1664 tot 1665; van 1665 tot 1666; van 1666 tot 1667; van 1667 tot 1668; in 1668; van 1670 tot 1671; van 1671 tot 1672; van 1673 tot 1674; en in 1675. — In de twee eerste dezer boeken, alléén, zijn er slechts « *collegiaele* » dagvaardingen.

Twee en twintig registers in-folio.

VII. « Collegiael daghementen. » Van 1675 tot 1677; van 1680 tot 1681; van 1681 tot 1682; van 1682 tot 1683; van 1683 tot 1684; van 1684 tot 1685; van 1686 tot 1687; van 1688 tot 1690; van 1690 tot 1693; van 1693 tot 1695; van 1695 tot 1699; van 1699 tot 1702; van 1702 tot 1705; van 1705 tot 1708; van 1710 tot 1712; van 1712 tot 1713; van 1713 tot 1714; van 1715 tot 1716; van 1716 tot 1717; van 1717 tot 1718; van 1719 tot 1720; van 1720 tot 1721; van 1721 tot 1722; van 1722 tot 1723; van 1723; van 1723 tot 1724; van 1724 tot 1725; van 1725; van 1726; van 1726 tot 1727; van 1727; van 1727 tot 1728; van 1728 tot 1729; van 1729; van 1729 tot 1730; van 1730 tot 1731; van 1731 tot 1732; van 1732 tot 1733; van 1733 tot 1734; van 1735 tot 1736; van 1736 tot 1737; van 1737 tot 1738; van 1738 tot 1739; van 1739 tot 1740; van 1740 tot 1741; van 1743 tot 1745; van 1745 tot 1748; van 1748 tot 1749; van 1749 tot 1751; van 1751 tot 1752; van 1752 tot 1754; van 1754 tot 1755; van 1755 tot 1757; van 1757 tot 1759; van 1759 tot 1761; van 1761 tot 1763; van 1763 tot 1765; van 1765 tot 1767; van 1767 tot 1769; van 1769 tot 1771; van 1771 tot 1774; van 1774 tot 1777; van 1777 tot 1779; van 1780 tot 1782; van 1782 tot 1784; van 1784 tot 1786; van 1786 tot 1789; van 1789 tot 1791; van 1791 tot 1793; en van 1793 tot 1795.

Zeventig registers in-folio.

VIII. « Politicque daghementen. » Van 1675 tot 1678; van 1678 tot 1680; van 1680 tot 1682; van 1682 tot 1683; van 1683 tot 1686; van 1685 tot 1686; van 1688 tot 1690; van 1694 tot 1696;

van 1696 tot 1699; van 1699 tot 1702; van 1702 tot 1707; van 1707 tot 1709; van 1710 tot 1711; van 1712 tot 1713; van 1715 tot 1717; van 1717 tot 1719; van 1719 tot 1722; van 1722 tot 1725; van 1725 tot 1727; van 1727 tot 1729; van 1730 tot 1732; van 1737 tot 1739; van 1739 tot 1743; van 1747 tot 1751; van 1753 tot 1756; van 1756 tot 1759; van 1759 tot 1762; van 1762 tot 1766; van 1769 tot 1772; van 1772 tot 1778; van 1778 tot 1785; en van 1785 tot 1795.

Twee en dertig registers in-folio.

D. REGTSGEBIED VAN DEN SCHOUT.

I. « Rekeninghe van allen ontfanghe ende vutghevene van den schouthedomme. » Waarin geboekt zijn de ontvangsten en uitgaven van « boeten van quetsuren » gehouden door Willem Keermans, van den 8en mei 1374 tot den 8en januarij 1375; (n. st.) en van den 12en januarij 1376 tot den 8en januarij 1386; (n. st.) en door Olivier van der Steenbrugghe, van den 8en januarij 1375 (n. st.) tot den 12en januarij 1376. — De laatste rekening van Willem Keermans, welke in fransch geschreven is, voert voor titel : « Compte de Guillame Kerman, escoutete de Malines, de toutes receptes depplois et de mises du dit escouteterye. »

Drie en twintig rollen, op parkement.

II. Dergelyke rekeningen, (in het fransch), vollediger dan de voorgaande, gehouden in 1397 en 1399, door Willem de Haelwijn; in 1428 en 1430, door Lodewijk Salart; in 1432, 1433 en 1435, door Antoon Vleminex; van 1511 tot 1512, en van 1516 tot 1517, door Jan vander Aa; van 1549 tot 1551, door Adolf vander Aa; van 1576 tot 1578, door Willem de Clercq, heer van Bovekercke; van 1613 tot 1616, door Jan van Lathem, heer van Liefkerode; van 1646 tot 1656, door Willem de le Margelle, heer van Kettenhove; van 1656 tot 1660, door Filips Daneels, heer van Hautem en Neer-Dormael; en van 1666 tot 1667, van 1670 tot 1671 en

van 1682 tot 1691, door Martinus-Ignatius de Hornes, heer van Geldrop, Niele en Marsselaer.

Drie registers groot in-4° en in-folio, op parkement en op papier, gaande van 1397 tot 1616; van 1646 tot 1667; en van 1682 tot 1691.

III. « Compte de la recette pour amendes, fourfaitures et mises de justice, depuis le 21 may 1732 jusques au dernier decembre 1734, par Messire Philippe François Pierre Roose, baron de Leeuw S^t. Pierre, ecoutette de la ville et province de Malines. »

Register in-folio.

IV. « Criminele rollen. » Van 1631 tot 1645; van 1667 tot 1693; van 1693 tot 1705; van 1705 tot 1716; van 1716 tot 1737; van 1754 tot 1782; en van 1782 tot 1795.

Zeven registers in-folio.

V. « Daghement boecken. » Van 1691 tot 1704; van 1704 tot 1711; van 1712 tot 1714; van 1714 tot 1728; van 1728 tot 1756; van 1756 tot 1776; van 1776 tot 1786; en van 1786 tot 1795.

Acht registers in-folio.

VI. « Advisen van schoutethen ende advocaeten van H. M. grooten raede. » Van 1776 tot 1794.

Register in-folio.

E. REGTSGEBIED VAN DEN OVERDEKEN DER DEKENIJ.

I. « Camer rolle vander dekenye. » Van 1547 tot 1548; van 1550 tot 1551; van 1552 tot 1555; van 1556 tot 1557; van 1558 tot 1560; van 1564 tot 1566; van 1584 tot 1585; en van 1585 tot 1610. (1)

Acht registers in-folio.

II. « Vierschaer rolle vander dekenye. » Van 1572 tot 1585;

(1) De kamer der dekenij was zamengesteld uit den overdeken, vier gezworenen, eenen griffier en twee dekenknapen.

van 1583 tot 1599; van 1600 tot 1605; van 1609 tot 1614; van 1623 tot 1625; van 1627 tot 1629; van 1631 tot 1633; van 1633 tot 1639; van 1639 tot 1645; van 1655 tot 1657; van 1658 tot 1666; van 1666 tot 1674; en van 1674 tot 1699.

Dertien registers in-folio.

III. « VONNISSEN TER DEKENYE GEWESEN. » Van 1631 tot 1636; van 1636 tot 1642; van 1641 tot 1658; van 1657 tot 1674; en van 1674 tot 1698.

Vijf registers in-folio.

Ziehier een dier vonnissen :

« Gesien de procedueren geresen voor myn Heeren den overdeken ende gesworne vande dekenye tusschen Mr. Jan Bogaerts, als last ende procuratie hebbende vande momboirs der kinderen wylen Jan de Grauwe, aenleggere ter eenre, ende de weduwe Melchior Van Avont, gedaechde ende gecontumaceerde by drye distincte deffaulten, ter andere syden, myne Heeren gesworne, ter behoorlycker manissen doende recht voor tproffyt vande voornoemde drye deffaulten, condemneren de voorschreven gedaechde aenden aenleggere op te leggen ende te betaelen de somme van achtensestich guldens, seven stuyvers, een oort, reste van meerdere somme over afgecocht laeken, concluderende geheyst, mits daer aene cortende alle deuchdelyck bewys van betaelinge, ende de selve schult verificerende by des overledene schult boeck, de selve gedaechde tot dyen condemnerende inde costen ter behoorelycker tauxatie. Actum XXIIII septemb. XVI[c] tweendertich. » — Zie reg. 1631-1636, fol. 23 v°.

F. REGTSGEBIED DER PENSIONARISSEN.

I. « SENTENTIEN OPT RAPPORT VAN PENSIONARISSEN » door schepenen gewezen. Van 1606 tot 1613; van 1612 tot 1617; van 1622 tot 1628; van 1628 tot 1634; van 1634 tot 1638; van 1634 tot 1638;

van 1638 tot 1641; van 1638 tot 1642; van 1642 tot 1645; van 1642 tot 1647; van 1646 tot 1653; van 1647 tot 1653; van 1653 tot 1654; van 1653 tot 1657; van 1654 tot 1655; van 1654 tot 1657; van 1655 tot 1660; van 1657 tot 1660; van 1658 tot 1665; van 1659 tot 1660; van 1660 tot 1665; van 1665 tot 1670; van 1665 tot 1682; van 1676 tot 1684; van 1676 tot 1685; van 1682 tot 1688; van 1686 tot 1692; van 1689 tot 1697; van 1692 tot 1705; van 1698 tot 1712; van 1705 tot 1721; van 1712 tot 1726; van 1722 tot 1738; van 1726 tot 1747; van 1738 tot 1763; en van 1747 tot 1763.

Zes en dertig registers in-folio. (Vóórschriften).

Onder deze vonnissen bemerken wij het volgende, aangaande een altaar voor Ste Catharina kerk alhier, aanbesteed aan Lucas Fayd'herbe, door Jonkvrouw Isabella Danesin : (1)

« Gehoort het rapport van commissarissen vande debvooren by hun gedaen ingevolghe vanden vonnisse vanden vyffden december lestleden tusschen Jo^e. Isabeau Danesyn, aenleggersse ter eendre, ende Mr. Lucas Fiderbe, gedaechde ter andere syden, gelet oock op de debvooren van officie weghen gedaen int verhooren van menighe persoonen int Collegie, opt subiect in questie, M. H. S. (mijne Heeren schepenen) recht doende verclaeren, dat den gedaechden niet en is geobligeert te maecken de engels op het voors. werck. Dan ordonneren den selven opt versoeck vande aenleggersse den autaer te geven de forme naert model, ende alvooren te disponeren op de materialen alreede gheemployeert, ordonneren partyen dies-aengaende te accorderen, ende by faulte van accord verclaeren dat de selve sullen gevisiteert worden by mannen hun des verstaende, omme te sien oft sy conform syn aende gene gementioneert by den contracte ten processe berustende, omme naer het bevinden van dyen verbesicht te worden, ofte nyet, ten waere dat partyen van weder syden liver hadden het werck te laeten voorts-maecken met de selve, ende andere van goede ende deuchdelycke materie, omme ten eynde van dyen geschat te worden by gelycke

(1) Foppens, Mechlinia Christo nascens et crescens, an^o 1643.

mannen, d'welck d'aenleggersse aenden gedaechden soude betaelen inde plaetse vanden prys gestipuleert by den voors. contracte, de costen vanden differente om redenen compenserende. Actum den 5 febr. 1649. » — Zie reg. 1647-1653.

Van de eerste helft der XVIIe tot de tweede der XVIIIe eeuw, waren alhier als pensionarissen de volgende personen :

Pauwel van Christynen, van 1606 tot 1623. — Erasmus de Zoete, van 1606 tot 1613. — Willem de Ruysschen, van 1613 tot 1617. — Arnold de Fumal, van 1617 tot 1643. — Sebastiaan van Christynen, van 1623 tot 1648. — Ferdinand de Quisthout, van 1643 tot 1644. - Jan-Baptist Stalins, van 1644 tot 1654. — Michaël Verreycken, van 1648 tot 1661. — Jan van Dycke, van 1654 tot 1656. — Bernard-Alexander van den Zype, van 1656 tot 1661. — Christiaan Lodewycx, van 1661 tot 1698. — Jan Moreels, van 1661 tot 1676. — Jan-Baptist van den Venne, van 1676 tot 1687. — Willem Cuypers, van 1687 tot 1702. — Joos Henricy, van 1698 tot 1717. — Horatius van Milanen, van 1698 tot 1709. — Frans vander Linden, van 1709 tot 1711. — Jan-Frans Courtois, van 1709 tot 1721. — Jan-Ferdinand Keyaerts, van 1711 tot 1716. — Huibrecht-Antoon Rossignon, van 1716 tot 1729. — Karel-Filips Wapenaert, van 1721 tot 1724. — Norbert Hellemans, van 1724 tot 1739. — C. van Cauwenbergh, van 1729 tot 1733. — Claudius-Jozef Sotteau, van 1733 tot 1735. — Karel-Hendrik Husmans de Merbois, van 1735 tot 1755. — C.-J. Baesen, van 1735 tot 1738. — Frans-Jozef van den Wiele, van 1739 tot 1746. — Egidius de Cock, van 1746 tot 1750. — Jan Wouters, van 1750 tot 1765. — Jan-Dominicus-Jozef Vriesen, van 1755 tot 1759. — en Claudius-Jozef Cailloux, van 1759 tot 1782.

II. « VERBAELEN GEHOUDEN VOOR COMMISSARISSEN COMPETERENDE DEN PENSIONARIS VAN CRISTYNEN. » Van 1630 tot 1632 ; van 1632 tot 1634 ; van 1635 tot 1638 ; van 1638 tot 1641 ; van 1641 tot 1642 ; en van 1646 tot 1648.

Zes registers in-folio en groot in-folio.

II. VOOR HET PARLEMENT EN DEN GROOTEN RAAD.

A. VOOR HET PARLEMENT.

« CIRCA PROCESSUM BRUXELLENSIUM ET ANTWERPIENSIUM ACTORUM. » Stukken van een langdurig proces, verwekt door de Brusselaars en die van Antwerpen tegen de Mechelaars, ter oorzake van het spannen der keten bij de brug te Heffen, door deze laatste.

Register groot in-4° der xv^e^ eeuw.

Het Parlement of de Groote Raad te Mechelen werd ingesteld door Karel den Stoute, by brieven gedagteckend uit Diedenhove (Thionville) den 23^en^ december 1473, luidende alzoo :

« Charles par la grace de Dieu Duc de Bourgogne, de Lothier &a... Scavoir faisons que pour consideracion des choses dessus dittes.... Avons ordonné, institué et estably, et par la teneur de ces presentes ordonnons, instituons et etablissons notre Parlement et Cour Souveraine de tous nos duchez, comtés, pays et seigneuries de pardeça estre tenu a tous jours en notre ville de Malines.

Lequel Parlement et Cour Souveraine (sera composé) apres Nous et aussi des personnes cy apres nommées, assavoir de notre Chancelier, du Chief de notre Grand Conseil, en son absence des deux des Presidens, quatre Chevaliers ordonnez pour notre dit Grand Conseil, et six maitres des requetes ordinaires de nostre hostel, et de vingt conseillers tant gens d'Eglise que Layz, en nombre de huit gens d'Eglise et douze Layz, qui sont en tout pour le Corps de notre ditte Cour trente cincq personnes.

Et pour plus convenable expedition des negoces et affaires d'icelle Cour, Voulons et ordonnons au lieu et place qui pour ce seront ordonnez, estre faites et ordonnées quatre Chambres assavoir : une et grande Chambre pour les playdoyeries et pronunciations des arrestz ; une Chambre de Conseil pour la visitation des proces, deliberacion et conclusion desdits arrestz ; une autre prochaine à la seconde pour garder tous lesdits proces qui seront vus et apportez devers la ditte

Cour; une autre qui sera la quatriesme prochaine des prisons pour examiner et interroguer prisonniers....

Et en oultre pour les affaires du greffe de ladite Cour, Nous avons ordonné et ordonnons que en icelle Cour aura trois greffiers, assavoir le greffier civil, qui aura charge d'etre present aux playdoyeries de toutes causes et questions civiles, de enregistrer les conclusions des parties, de faire et depescher les actes, appointemens et arrestz qui seront prononchiez par ladite Cour, et autres choses ordonnées en icelle touchant l'instruction des causes et proces y pendans.

Ung autre greffier criminel, qui aura charge de assister et etre present aux conclusions qui se prendront contre les criminelz tant en plaine Cour que pardevant commissaires, de enregistrer les dittes conclusions et les interrogations et responces d'iceulx criminelz, et depescher toutes choses synans à linstruction, decision et determination de ces proces criminelz qui seront pendans en ladite Cour.

Et ung autre greffier des presentations, qui aura charge d'enregistrer les presentations, de faire les rolles, les affixer et apposer es jours et lieux cy apres declairez, et de lire les dittes rolles en leur ordre aux jours de ses plaidoyeries.

Et pour lordre qui se debvra tenir en la ditte grande Chambre, sera fait ung piquet contenant les deux isars de la ditte Chambre, lequel se devisera en trois parties. Lune sera pour les sieges des personnes et gens de notre dit Parlement, hault de quatre degrets, en laquelle aura contre le mur à l'apposite de lentrée de la ditte grande Chambre ung grand et large bancq, prennant de lung des bouts du dit mur jusques à l'autre, et ung bancq à l'autre bout contre le mur du coste senestre. Et au dit bancq dextre, sur le bout prouchain du dit bancq senestre, sera faite une chaire en laquelle nul ne sera assis que Nous et nos Successeurs, quand Nous ou Eulx y serons en nos personnes. Et au plus pres de la ditte chaire sera assis notre dit Chancelier, comme chief en notre absence de notre justice, quand il se y trouvera en personne, et apres luy le chef de notre Grand Conseil en son absence sil sy trouve.

Et consegnament les premier et second Presidens, et les Chevaliers ordonnez qui sy trouveront, et ceulx des six maitres des requetes de nostre hostel qui seront illecq gens layz, et apres les Conseillers layz. Toutes fois sy aulcuns archevesques, evesques, notre premier Chambelan, notre Mareschal de Bourgoigne, Chevaliers de notre ordre et nos Lieutenants en aucuns nos pays sy trouvent en leurs personnes, l'on les fera asseoir au dit bancq audessus des dits maitres de requetes et Conseillers layz selon leurs dignitez.

Et quant nos Presidens de Bourgoigne, de Brabant et de Flandres se trouveront, l'on les fera asseoir, assavoir notre dit President de Bourgoigne apres les dits Conseillers d'Eglise, et nos dits Presidens de Brabant et de Flandres apres les Conseillers layz.

Et la seconde partie du dit parcquet à legal du dit dernier degré de la premiere partie, en laquelle aura au milieu ung dressoir quaré, ou seront les greffiers pour appeller les causes et escrire les appointemens. Et à la main dextre du dit dressoir, aura ung bancq à dociel, au quel seront nos avocats, procureur general et substitut, et apres culx nos autres avocats et procureurs particuliers en aulcuns nos pays quant ils sy trouveront; lesquels pour playdoyer nos causes se leveront et se viendront tenir au dehors des docielz du dit bancq du costé de ses Conseillers gens d'Eglise. Et à la senestre contre un autre bancq auquel seront assiz les baillifs, seneschaux et autres nos provinchiaulx, officiers, gens d'Estat, quant ils sy trouveront.

Et la dite tierce partie du dit parcquet sera par terre, en laquelle aura bancqs et docielz à dextre et à senestre destans des dits murs, endedens lesquels seront assis les avocats de la ditte Cour et autres notables avocats graduez qui viendront d'aillieurs, selon leur ancienneté. Reserve quant ils playdoyeront leurs causes, quils se leveront et viendront playdoyer droiz audehors des docielz de ses bancqs, assez haulx, moindres d'ung pas que les dits bancqs de nos dits procureurs et officiers, sur lesquels l'on fera seoir les gens d'Estat qui se trouveront en notre ditte Cour pour leurs affaires ou aultrement. Et sur l'entree du dit parcquet se tiendront les dits huissiers, et au

dehors d'icelle parcquet de la ditte grande Chambre, les menues gens ayans affaires, lesquels, quant l'on parlera de leurs causes, l'on fera entrer dedans ledit parcquet pour estre pres de leurs avocats et procureurs, si longuement quon parlera de leurs causes et non plus. » — Zie « Kronyk van Cuypers. » (EE-I, n° X) I^e deel, fol. 267 en volg.

B. VOOR DEN GROOTEN RAAD.

I. « ORDONNANCES DU GRAND CONSEIL, extrait du quattriesme volume aux ordonnances; du VIe volume aux ordonnances de la Court; du troiziesme volume aux lettres closes; du registre aux lettres closes, commenchant 1573 et finant 1579; et du registre du Grand Conseil, 1580 à 1597. » Van 1547 tot 1623.

Register in-folio. (Afschriften.)

II. « ARRETS RENDUS AU GRAND CONSEIL DE MALINES, et recoeuillis par Monsieur Grispere. » (1) — Item : « Avis, consultations, memoires et avertissemens, fait et dounez par Messire Jacq. Pollet, conseiller en parlement. » Van 1680 tot 1702.

Register in-folio.

III. « ARRETS RENDUS AU GRAND CONSEIL DE MALINES, recuillis par Monsieur Cuvelier, conseiller audit Grand Conseil. » (2)

Register in-folio, toebehoorende aan den Grooten Raad.

IV. « ARRETS ET RÉSOLUTIONS DU GRAND CONSEIL, avec quelques dépêches et consultes du conseil supréme de Sa Majesté Imp^{le}. pour les Païs Bas à Vienne. » — Bijeengebragt door graaf Jan-Alfons de Coloma, raadsheer van den Grooten Raad, bij brieven van den 13^{en} november 1711.

Register in-folio, toebehoorende aan den Grooten Raad.

(1) Willem de Grysperre werd tot raadsheer bij den Grooten Raad genoemd den 30^{en} november 1576.

(2) Pieter Cuvelier werd als raadsheer aldaar genoemd den 21^{en} januarij 1612.

V. « DECISIONS, AVIS ET RESOLUTIONS DU GRAND CONSEIL. » — Vergaderd door voornoemden raadsheer, van 1700 tot 1732.

Register in-folio.

VI. SAISISSEMENTEN » gedaan alhier door den Grooten Raad en den magistraat. Van 1690 tot 1755 ; en van 1755 tot 1795.

Twee registers in-folio.

VII. « REGISTRES AUX CAUSES DES ANNÉES 1599-1600; 1601-1602; 1605-1606; 1607-1608 ; 1609-1610 ; 1611-1612 ; 1613-1614 ; 1615-1616; 1617-1618; et 1619-1620. » Gehouden door den procureur bij den Grooten Raad Pieter Lapostole, alhier overleden den 13en mei 1634.

Tien registers in-folio.

VIII. ROLLE DER VÓÓR DEN GROOTEN RAAD HANGENDE ZAKEN, gehouden van den 5en mei 1781 tot den 10en december 1791, door Benekendorff, procureur bij denzelven.

Register in-folio. (Opgemaakt in de fransche taal).

IX. « INVENTAIRE DES SENTENCES ET ARRETS, rendus au Grand Conseil de Sa Majesté concernant de la ville et province de Malines, depuis le 27 janvier 1503 que ledit Grand Conseil fut ordonné de resider à Malines, pour pouvoir discerner les proces jugés et les non jugés de ladite ville et province. » — Item « des proces et differends jugés concernant le district et ressort de Malines, comme aussi les fermiers des accises de lade. ville, reposans au greffe du Grand Conseil de Sa Majesté. »

Twee registers in-folio, (na- en afschrift) inhoudende de inventarissen opgemaakt te Mechelen den 27en november en 6en december 1766, door G. Picard, zaakbewaarder van den Grooten Raad.

In 1616, trekt de Groote Raad uit het Oud Paleis of hedendaagsch Museum, alwaar hij sedert 1473 gezeteld had, om bezit te nemen van het paleis onzer regtbank van 1en aanleg. Den 12en mei 1746, verlaat hij onze stad en begeeft zich naar Namen, alwaar hij verblijft tot den 14en februarij 1747. Van daar vertrekt hij naar Echternach, drie uren van Trier, van waar hij naar Mechelen terugkeert om er,

den 3^{en} maart 1749, zijne zittingen te hernemen. Bij decreet van den 11^{en} october 1795, werd de Groote Raad alhier afgeschaft. — Zie CC, n° XXIII.

K.

GELDWEZEN.

I. LIJF- EN ERFRENTEN.

I. « DITS DE LIIFTOCHT die vercoght was den personen die hier na volghen, bi scepene, ghesvorne ende raet van der stat van Machelne, int iaer ons Heren M. CCC ende twee iaer. » Van 1302 tot 1309.

Register groot in-4°, op buitengewoon dik papier.

II. « DIT ES DE LIIFTOCHT die men schuldech es van den iare M°CCC° ende twee,... ende dit es payment alse te Mechelne in borsen gheet. » Van 1302 tot 1318.

Register groot in-4°, op parkement.

Men vindt in hetzelve de volgende geslachtaanteekeningen rakende de adellijke familie Mirabelli, gezegd van Halen :

1308. « It. Symoene van Mirabeele, die men heet van Halen, te sinen live tsaers te ghildene altoes te sente Remeis misse ouder g° tor. sconincs van Vranckerike, ochte de werde. De charte was ghegheven int iaer ons Heren M. CCC. ende VIII. iaer sfridachs na groet vastelavont . . . . . VI lib. V. s. g°. » (fol. 5 v°).

1309. « It. Lyzab., Jans docht. van Mirabeele, lumbaerts, te haren live te ghildene deene helft altoes te s' Jans misse ouder g° tor. sconincs van Vranckerike, ochte de werde. De charter was ghegheven int iaer ons Heren M. CCC. ende. IX. jaer snoens dachs na s' Remeis misse . . . . III lib. X s g°. » (fol. 6).

1310. « It. Petren van Mirabeelen, Jans brueder, te sinen live tsaers te ghildene, deene helft tonser Vrouwen lichtmisse, ende

dander helft te s' Peters daghe inghaenden hoxte ouder g° tor. van sconincs munten van Vranckerike, ochte de werde. De charter was ghegheven int iaer ons Heren M. CCC. ende X. iaer in s' Peters daghe inghaende hoxte . . . . VI lib. g°. » (fol. 6).

1311. « It Symoene van Myrabeele, Jans sone van Mirabeele, lombaerd, te sinen liven tsaers altoes te ghildene te s' Remeis daghe ouder g° tor. sconincx van Vranckerike, ochte de werde. De charter was ghegheven int iaer ons Heren M.CCC. ende XI. iaer tsaterdachs vore onser Vrouwen lichtmisse . . . V lib. XV s g°. » (fol. 6).

III. Naamlijsten van al degenen die, vóór den grooten brand alhier (in 1342) tot 1367, lijfrenten op de stad Mechelen hadden. « Ghemaect int iaer ons Heren doen men screef. M.CCC.XLIX. op den iersten dach van septembre. »

Register zeer groot in-4°, op parkement.

Ziehier eenige andere dergelijke aanteekeningen, welke men er aantreft aangaande reeds genoemde familie en die van Sconejans :

Vóór 1342. « It. Vranken Scoene Jans en de Joncf. Lizab. sinen wive. . . . . VIII s g°. » (fol. 94 v°).

— « It. Lizab., Jan Scoene Jans wyf, van meye ende van half meye . . . . X. s g°. » (fol. 96 v°).

1354. « It. Jan Scoene Jans, H. sone wilen . X. s g°. » (fol 5 v°).

1356 « It. Symoen, H. Scoene Jans sone, med. XVII in meye ende XVII in novemb. . . . . VIII s g°. »

— « It. Rommond, H. Scoene Jans sone, ... VIII s g°. »

— « Johanne, hore beider suster, levabit. ». . . . (fol. 33 v°).

1356. « It. K., beiaghede dochter Jan Scoene Jans, die hi heft van Hillen Smoelneren . . . . V s g°. » (fol. 47 v°).

1357. « It. Symoen, H. Scoene Jans sone, ende Lizab. van Mierabeele siins wiifs, ... XX s g°. » (fol. 8.).

1357. « It. Jan Scoene Jans, wilen H. sone ende wilen K. van Endout siins wyfs, vltima die februarii ende vltima die augusti. . . . . XX s g°. »

— « It. Vranke Scoene Jans, horre beider sone, . . . X s g°. »

— « It. K., dochter Vranke Scoene Jans, die hi heft van Mgr. van Antw., ... V s g°. » (fol 85 v°).

1358. « It. Jan Scone Jans, H. Scone Jans sone ende Lizab. van Mirabelle siins wyfs, med. IIII. in sporkille ende IIII in hoext. Datum IIII in hoext anno LVIII. . . . III lib· g°. »

— « It. Symoen, hore beider sone, ... X s g°. »

— « It. K., hore beider dochter, ... X s g°. »

— « It. ioufv. Mgr, hore beider dochter. Jan Scoene Jans, frater, levabit . . . . '. . . . . X. s g°. » fol. 86).

1364. « It. Vrouwen Jannen, H. Scoene Jans dochter ende Lizab. siins wyfs, wilen wyf H. Raes van Erpe, X s g°. » (fol. 62).

1365. « It. Maes (sic), wilen H. Sconeians beiaechde sone, dien hi hadde van K. van Brugdamme V in mey . . . . X s g°. — « Vrouwe Johanne Sconeians, moeye, levabit. » — It. H. wilen H. Sconeians beiaechde sone, dien hi hadde van Lysbetten van Zwinaerden . . . . X s g°. » (fol. 36 v°).

1366. « It. Jan, Heinr. Scone Jans, zone ende Lysb. van Halen siins wiifs, med. XXVI. in novemb . . . . . . III. lib. g°. »

— It Symone haerie beider zone, ... X s g°. »

— It. Heinr., haerie beider zone, . X s grote. » (fol. 20 v°).

IV. « Dit es de liiftocht die de stat van Mechlen gheeft hoeren poerteren ende den goeden lieden van buten. Welke boeke was ghemaeçt op den echtersten dach van Iulius anno. LX°., bi bevelen alle der commoengemeesteren ende der goeder liede vander voerseider stat. »

Register zeer groot in-4°.

De jaargetallen, opgegeven in het voorgaande register, zijn alhier vervangen door de enkele aanduiding : « van vore ende sint den brant. »

V. Lyfrenten. Van 1363 tot 1450.

Register zeer groot in 4°, op parkement

Ziehier nog eenige aanteekeningen aangaande de familie Sconejans :

1391. « It. Jan Scoenians, wylen Jans sone et quondam Hael-

wyn eius vxoris. XII in decemb. XCI, . XXX s g°. » (fol. 165). — « It. Henr. Scoenians, beiaghede Thomaes sone, quem genuit ex Eliz. de Overbroeke, XII in decemb . . . X s g°. » (ibidem).

1405. « It. Jan Schoonians, sone Henricx Schoonians et Kath^{a} Heyenbeex eius uxoris,. XX in iunio, . . . V s g°. (fol 20 v°).

1414. « It. Kateline Schoonians, filia Johis Schoonians et quondam Eliz. de Wezele, alias de Sompeke, eius uxoris, XIII in iulio IIII^{c}. XIIII, ... III s g°. » (fol. 48).

1440 « It. Berbele Scoenians, wilen Jans naturleke dochter, quam genuit ex Eliz. de Doerne, XXI in octob. XL,... I s. » (fol. 125 v°).

VI. Lyfrenten van 1463 tot 1546; van 1575 tot 1576; van 1589 tot 1600; van 1600 lot 1609; van 1610 tot 1627; van 1639 tot 1668; van 1690 tot 1710; van 1704 tot 1708; van 1707 tot 1710; en van 1711 tot 1735.

Elf registers groot in-folio en zeer groot in-4°.

In het eerste derzelver, dat op parkement is, alsmede in die van 1704-1708 en 1711-1735, staat de sterfdag der lijftogtenaars aangeteekend.

VII. Erfrenten van 1421 tot 1438; van 1570 tot 1576; van 1573 tot 1601; van 1601 tot 1607; van 1607 tot 1615; van 1616 tot 1630; van 1630 tot 1650; van 1631 tot 1630; van 1649 tot 1680; van 1652 tot 1682; van 1682 tot 1722; van 1723 tot 1760; en van 1761 tot 1794.

Zestien registers groot in-4°, groot en zeer groot in-folio.

VIII. « Ontfanck vanden thiensten penninck vanden vrempde luyden die alhier renten heffende zyn, beghonst prima martii XV^{c}. XLV. »

Register in-4°.

IX. « Rekeninge ende bewys vanden penningen, by de commoingmeesters, schepenen ende rait der stat van Mechelen, ontfangen sedert V^{en} february XV^{c} eenenvyftich, van 't vercoop van renten soe erffelyck als lyfrenten, als oick vanden X^{en} ende XX^{en} penninck, inden jaere XV^{c}LII opgestelt ende gegeven. . omme te vervullen ende becommen

eene bede van XIIII^m l. artois, onsen genadigen Heere den keyser geaccordeert den V^{en} february int voirs. jaer van LI. » Van 1551 tot 1557; en van 1560 tot 1577.

Twee en twintig registers groot in-folio.

X. « Vuytgeven aen guldens lyftochten den penninck zesse, ende aen guldens erffelyck ter quytinghe den penninck twaelfve, tot laste vande Co. Ma^t. vercocht opt corpus deser stede. » Van 1536 tot 1537; van 1569 tot 1570; van 1570 tot 1572; en van 1571 tot 1577.

Vier registers groot in-folio.

II. CIJNZEN EN PACHTEN.

I. Cynzen en pachten, binnen en buiten Mechelen, onder graaf Lodewyk van Male.

Register klein in-folio, op parkement. — Ziehier twee uittreksels van hetzelve :

« Chiis te sente baefmisse op die heide, anno. LXXV : Item, die heiligheest van Neckerspoele .. XXII. s VII. d »

« Dit siin die pachte binnen Mechlen : Item, ierst werf die brouwers van Mechlen, van eenre moutmolen, daer si alle toe moesten malen. Van heerlicheden vercreghen sii eerstlec jaerliics te kersavonde omme. XLV. s. X. d. oude grote. »

II. « Der stad chys. »

Register klein in-4°, op parkement. (Tweede helft der xve eeuw).

III. « Chyns-boeck deser stadt Mechelen, vernieuwt, door ordre van Joncker Carolus-Franciscus Van der Laen ende Her Judocus Betrams, tresoriers, a°. 1761. »

Register in-folio. (Afschrift).

IV. « Dépouillement des cens de la ville de Malines. »

Register groot in-folio. (xviiie eeuw).

III. NIEUWE GELDMIDDELEN.

I. « Rekeningen vanden ontfanck ende administratie vanden imposten der stede van Mechelen ende vanden penningen daervan procederende, gedestineert ter betalinge vande renten daerop staende, ende welke loopende ten laste van Zyne Mat., ter cause vande hondert duysent ponden arthois, byde zelve stadt Zyne Mat. gefurneert, onder conditie, dat Zyne Mat. de zelve stede zoo vanden voors. capitale penningen.... ende de renten daerop loopende te indempniseren. » Deze rekeningen zijn gehouden, van 1574 tot 1578, door Jonker Bruninck van Wyngaerden; van 1578 tot 1580, door Andries Keynooge; van 1580 tot 1584, door Jan van Bruhesen; van 1584 tot 1585, door Jan Gommaerts; van 1585 tot 1604, door Rombout Huens, den ouden; van 1604 tot 1632, door Rombout Huens, den jongen; van 1632 tot 1667, door Sebastiaan Huens; van 1668 tot 1670, door Frans Huens; van 1670 tot 1673, door Cornelis vanden Wiele en Pieter de Regere; van 1673 tot 1675, door Pieter de Regere; van 1676 tot 1681, door Cornelis vanden Wiele; van 1681 tot 1685, door Jan de Vos; van 1685 tot 1688, door Pieter Scheppers; van 1688 tot 1691, door Cornelis vanden Wiele; van 1691 tot 1694, door Jacob Scheppers; van 1694 tot 1697, door Jan van Loy; en van 1697 tot 1698, door Jacob Esschericx.

Honderd negentien registers groot in-folio en in-folio.

II. « Rekenninghen vande middelen ende nieuwe impositien der stadt van Mechelen by octroy van Zyne Mat. geconsenteert, tot betaelinghe van diversche onconsten byde selve gedoocht, zoo ter saken vande leste reconciliatie met Zyne Mat. gemaect, als oock om te vervullen diversche andere sware lasten ende schulden, daer inne deselve stadt over eenighe jaeren gevallen es, overmits de lichtinghe van zekere merckelicke sommen van penninghen ten dienste van Zyne Mat., daer van dintresten alnoch onbetaelt zyn. » Deze rekeningen zijn gehouden, van 1585 tot 1593, en van 1594 tot 1604, door Rombout Huens, den

ouden; van 1604 tot 1632, door Rombout Huens, den jongen; van 1632 tot 1667, door Sebastiaan Huens; van 1667 tot 1670, door Frans Huens; van 1670 tot 1673, door Cornelis vanden Wiele en Pieter de Regere: van 1673 tot 1674, door Pieter de Regere; van 1674 tot 1675, door Jan de Regere; van 1676 tot 1681, door Cornelis vanden Wiele; van 1681 tot 1685, door Jan de Vos; van 1685 tot 1688, door Pieter Scheppers; van 1688 tot 1691, door Cornelis vanden Wiele; van 1691 tot 1694, door Jacob Scheppers; van 1694 tot 1697, door Jan van Loy; en van 1697 tot 1698, door Jacob Esschericx.

Honderd twaalf registers in-folio en groot in-folio.

IV. BELASTINGEN OP DE HUIZEN, DE SCHOORSTEENEN EN DE INWONERS DER STAD.

A. BELASTINGEN OP DE HUIZEN.

I. « DBOECK VANDEN IMPOSTEN VANDEN THIENSTEN ENDE TWINTICHSTE PENNINGHEN van allen die huysen ende hueringhen vande stadt van Mechelen ende van voergebuchte van dien, alzoe die byden wyckmeesters overgebrocht waeren. Welcke imposten opgehaven zyn byde rentmeesters vande stadt metten greffiers van dien, ende begonsten opten XXIIIJ^en^ dach july int jaer XV^c^. XLIIII. »

Register groot in-4°. Allerbelangrijkst voor de namen onzer straten en huizen, alsmede voor die der eigenaars of huurlingen in dezelve wonende.

Ziehier de lijst der voornaamste dezer laatsten :

« H. Gielis van Gottingnys, p. (proprietaris) wonende in den Bruel. (fol. 51 v°). — Mevr. de Helt, p., ibidem. (fol. 52). — Jan van Hanswycke, h. (huurling) ibid. (fol. 54 v°). — Aerdt van Merode, p., ibid. (fol. 56). — H. Gheerdt vander Aa, p., Langhe Scepstrate. (fol. 60). — Mr Rembert Dodoins, h., ibid. (fol. 61 v°). — Jan van Liere, zilversmet, h., Beghynestrate. (fol. 74 v°). — H. Jan Hoots,

p., ibid. (fol. 76). — Steven, de boeckbinder, h., Schoelstrate. (fol. 82 v°). — Heer Jacop Schoefs, p., Wollemerct. (fol. 83). — Mr. Joachim Roelants, p., ibid. (fol. 84). — Mr. Vincent Zelaer, schilder, h , Kerckhoff van Ste Rom. (fol. 85). — H. Lanceloot van Gottingnys, p., Melane. (fol. 88). — Mr. Gheerdt de Prince, h., Molestraetken. (fol. 100). — Mynheere van Meeghen, h., achter de Halle. (fol. 103 v°). — Mr. Jan Thiebaut, de zilversmet, h , opt Vlietken. (fol. 107). — Mr. Mertten, zilversmet, p., Coestrate. (fol. 110). — Mr. Peeter Marotel, h., ibid. (fol. 111). — Mr. Phlips van Ophem, p , ibid. (fol. 113 v°). — Mr. Charles Boisot, p., ibid. (fol. 115). — Jan vander Aa, h., Stompaerthoeck. (fol. 117 v°). — Mr Matheeus Roelants, h., Langhe Biest. (fol. 121). — Mr. Remeeus, organist, p., ibid. (fol. 121 v°). — Francen Hals, h., Langhe Heergracht. (fol. 125 v°). — Nicolas vander Laen, rentmeester, p., Cortte Heergracht. (fol. 160 v°). — Mr. Dierick van Orssele, p., Kerckhofstrate. (fol. 162 v°). — Mr. Jan de Potis, p., ibid (fol. 163). — Mr. Jacop van Daventer, h., ibid. (fol. 163). — Joncker Charle Quare, h., Peperstrate. (fol. 176). — Jan Ingels, schilder, h , Eenbeempt. (fol. 180). — Jan Boll, den ouden, p., Zeelstrate. (fol. 185). — Mr. Philibert de Bruxelles, h., Katlynestrate. (fol. 191 v°). — Jan Crabbe, goutslegere, p., ibid. (fol 194). — Jan Reymers, verlichtere, h., ibid. (fol. 195). — Hendrick vanden Eynde, busmaker, p., ibid. (fol. 196). — Paesschier, de schilder, h., ibid. (fol. 196). — Jan Kynnout, schilder, p., ibid. (fol. 196). — Daneel van Yeteghem, ketelere, h., ibid. (fol. 196 v°). — Mr. Jacop Wagevens, p., ibid. (fol. 197 v°). — Mr. Medaert, h., ibid. (fol. 198). — Symon Bol, p., ibid. (fol. 198). — Gielis, de boeckbinder, h., Nonnestrate. (fol. 203 v°). — H. Matheeus Keldermans, h , ibid. (fol 204 v°). — Myn Heere des Fontes, p., ibid (fol 205). — Peeter Draecx, boeckbindere, h., Tooverstraetken. (fol. 206). — H. Peeter vanden Dale, h , Bagartstrate. (fol. 207 v°). — Myn Heere Cranevelt, p., ibid. (fol. 208). — Gooris, de landmetere, h., Papestraetken. (fol 216). — Hubrecht, de ketelere, p., Onse Vrouwe strate. (fol. 218). —

Ancelmus Coeck, sloetmaker, p., ibid. (fol. 219 v°). — Jan Wouytiers, tennepot, p., ibid. (fol. 220 v°). — Laureys, de steenhouwer, p., ibid. (fol. 220 v°). — Joncker van Rynevelt, h., Robrechtstraetken. (fol. 222). — Joos, de potghieter, p., Hanswyckstrate. (fol. 224 v°). — Mr. Jan Scheers, ind stadthuys, ibid. (fol. 225 v°). — Mr. Francen, de scryner, p., ibid. (fol. 227). — Francen de Wint, de smet, h., ibid. (fol. 227 v°). — Merck Verbiest, de schildere, h., ibid. (fol. 229). — Jan de Winne, spellemaker, h., Raveberchstrate. (fol. 230). — Wouter Denys, de gheelgieter, p., straetken tegen den Ingel over. (fol. 232). — H. Jan Eelens, de wapemaker, p., ibid. (fol. 232 v°). — Remeeus, de busschieter, p., Bruesselstrate. (fol. 235). — Jan, de potghietere, p., ibid. (fol. 235 v°). — Matheeus, de gheelgieter, h., Lange Nyeuwstrate. (fol. 237). — Casen, de boochmaker, gratis, aen t' Scuttershof. (fol. 239 v°). — Thuys Joncker Jan van Oyenbrugge, p., Miltstrate. (fol. 243). — Bouwen, de pylmaker, h., Hoechstrate. (fol. 248). — Mr. Jan Colyn, scoelmeester, h., ibid. (fol. 248). — Mr. Peeter vanden Gheyne, p., ibid. (fol. 248 v°). — Anthonys Palerme, de scilder, h., ibid. (fol. 248 v°). — Joncker Joos van Oyenbrugge, p., Coremerct. (fol. 250 v°). — Peeter van Aken, sadelmaker, h., ibid. (fol. 250 v°). — Jan van Hanswycke, h., ibid (fol. 251). — Peeter Hals, p., ibid. (fol. 252). — H. Philips Scoefs, p., ibid. (fol. 252). — Gielis Couthals, p., ibid. (fol. 252). — Jacob Couthals, p., ibid. (fol. 252 v°). — Aerdt Cottin, de pylmaker, p., ibid. (fol. 252 v°). — Jan Verbiest, h., Guldestrate. (fol. 253 v°). — Cornelis Couthals, p., ibid. (fol. 254). — Pauwels van Kerstynen, p., ibid. (fol. 254 v°). — Claes Moens, sloetmaker, h., Adeghemstrate. (fol. 268). — Jan Woytiers, smet, h., ibid. (fol. 268 v°). — Peeter Vermylen, scrynmaker, h., ibid. (fol. 269 v°) — Mr. Jacop van Battele, h., ibid. (fol. 270). — Jan Botens, alias Boots, tymmerman, p., ibid. (fol. 270). — De vrouwe van Blaesvelt, p., ibid. (fol. 270 v°). — Jan Claes, ketelare, p., ibid. (fol 270 v°). — Jan van Yeteghem, metser, p., ibid. (fol. 271). — Jan van Pastenaken, ibid. (fol. 271). »

II. Belasting op de huizen der parochie van S. Rombout, (fol. 1-65); van S[te] Catharina, (fol. 65 v°-83); van S. Jan, (fol. 83 v°-101); van S. Pieter, (fol. 101 v°-114); van O. L. V. over de Dyle, en van O. L. V. van Hanswyck, (fol. 114 v°-156).

Register in-folio. (Zonder jaargetal).

III. « Tboeck vanden x[en] ende xx[en] penninck, opghelicht anno xv[c] ende lix, den tweetsten augusti, in Sinte Rombouts prochie. » — Item, in die van O. L. V. over de Dyle, (fol. 1-80); van O. L. V. van Hanswyck, (fol. 88-94 v°); en van S. Pieter, (fol. 103-130). — « Faulten vanden X[en] ende XX[en] penninghen, opghelicht IIII[a]. augusti XV[c]. LIX » in de parochien van S. Jan en S[te] Catharina, alsmede in de huizen der supposten van den Grooten Raad.

Drie registers in-folio.

IV. « Quohier vanden x[en] ende xx[en] penninck, (rakende de parochien van S. Rombout, O. L. V. over de Dyle en S[te] Catharina) gecollecteert totter fortifficatie deser stadt van Mechelen byde gedeputeerde Franchoys Knaeps ende Peeter Noosen. Begonst den lesten april anno XV[c] ende LXXVIII. »

Drie registers in-folio.

Deze belasting op de huizen werd door Z. M. verleend, bij octrooi van den 26[en] april 1578, op een verzoekschrift van den 16[en] derzelfder maand, luidende als volgt :

« Myn heere den Gouverneur, mette Heeren vanden Breeden rade deser stede van Mechelen,... hebben, by consente van die vanden Grooten Raede, (voer soo vele alst hen aengaet) tot minsten last ende meeste verlichtinge vander arme gemeente, eentsamelyck geraempt, gesloten ende gearresteert, dat men, onder octroy van Zyne Maiesteyt, tot behoeff ende voorderinge vande fortificatie, betaelen, oplichten ende collecteren zal eenen thienden ende twintichsten penninck, op alle huysen ende gronden van erffven, binnen dese stadt poorten ende mueren geleghen. Te weten : den voirschreven thienden penninck, tot laste vanden proprietaris oft eygenaere, ende den twintichsten penninck, tot laste vanden huerlinck,... alles op den voet ende weerde

als tselve gegeven es geweest int jaer van XV^c. vierentseventich ende vyffventzeventich. Des sullen in desen thiensten ende twintichsten penninck vry ende exempt gehouden werden, de huysen twee jaer lancx ledich gestaen hebbende ende alnoch staende, mitsgaders maer ses gulden ende daer onder jaerl. geldende. » (1)

V. « REKENINGHE VANDEN TWINTICHSTEN PENNINCK, (rakende S. Rombouts en O. L. V. parochien) ghecollecteert ende ontfanghen by Jonckher Lanceloot van Gottignies, overdeken, ende Heere Johan vander Laen, ridder, ende Heere ende Meester Guilliam van Merbeke, tresoriers dezer stadt Mechelen, daer toe specialyck by myne Heeren vande weth ghecommitteert, ende ghelicht by machte van octroy van Hare Hoocheyt, in dathe IIII novemb. XV^c XCVIII. Beghonst opden XXVII^en july XV^c XCIX. »

Twee registers in-folio.

VI. « COHIER VANDEN XX^en PENNINCK OPDE HUERINGE VANDE HUYSEN, (in de Molle en Portugaelsche wyk) dat is te zeggen in de lage en hooge zijde van S. Rombouts parochie, alsmede in die van O. L. V. over de Dyle, van S. Pieter, S. Jan en Ste Catharina, op genomen byde gedeputeerde schepenen, den sessentwintichsten ende den 30 novembris, ende in decembri 1643. »

Twee registers in-folio.

VII. « COHIER VANDEN XL^en. PENNINCK, op genomen int jaer 1648 » in de Mollewyk, alsmede in O. L. V., S. Pieters en S. Jans parochien.

Register in-folio.

VIII. « COLLECTATIE VANDEN XX^en PENNINCK OPDE HUYSHUREN, vanden jaere 1651 » gedaan in S. Rombouts, O. L. V., S. Jans en Ste Catharina parochien.

Drie registers in-folio.

IX. « RESTANTEN VANDEN VYFFENTWINTICHSTEN PENNINCK, gestelt opde huyshueren in novembri 1653 » te ligten in de parochien van S. Rombout, O L. V., S. Jan en Ste Catharina.

Register in-folio.

(1) Zie C 1°, n° VIII, reg. 1572-1579, fol. 115 v° en 116.

X. « Den twintichsten penninck, opgenomen op de huysen ende erffven int jaer 1658, getrocken vuyt de cohieren van het jaer 1655. Ende alsoo daer middelertyt, (zegt men) vele proprietarissen ende huerlingen waeren verandert, soo by transporten, vercoopingen, sterften, als anderssints, heeft Remigius Vrindts, als collecteur vanden selffven, dese voor een deel moeten veranderen naer zyn ondersoeck ende beste kennelyckheyt. »

Drie registers in-folio, rakende S. Rombouts, O. L. V., S. Jans en Ste Catharina parochien.

XI. « Collectatie vanden xxven penninck op de huyshueren (van voorgenoemde parochien) geset in december 1671. »

Register in-folio.

XII. « Cohier vanden xxven penninck op de huyshueren (van dezelfde parochien) gestelt anno 1674. »

Register in-folio.

XIII. « Cohier vanden xxen penninck, gestelt anno 1698 op de huyshueren » van S. Rombouts parochie, (lage zijde) van O. L. V., (hooge en lage zijde) en der drie andere reeds gemelde parochien.

Drie registers in-folio.

Ziehier, aangaande het ligten van dezen penning, de ordonnantië van den 15en april 1698 :

« Alsoo Zyne Keurvorstelycke Hoogheyt, by acte vanden 3 december 1697, geaccordeert heeft aen myne Heeren wethauderen deser stadt Mechelen, tot betaelinghe van een extra ordinarische subsidie ten dienste van Syne Mat., te doen eene omstellinghe vanden vyfentwintichsten penninck vande hueren van alle huysen ende erven gelegen inde voors. stadt, d'een helf tot laste vanden eygenaer, ende d'ander tot laste vanden huerlinck, den welcken sal verobligeert syn het geheel by provisie te avanceren, ende den eygenaer sal moeten betaelen het geheel vande huysen ende erven, de welcke niet en syn verhuert. Soo wort van weghens den Heere ende weth der voors. stadt Mechelen geadverteert eenen iegelycken, soo eygenaers als huerlingen, de voors. impositie opden voet vande voors. acte,

behelsende octroy ende executorialen tot het lichten dier, promptelyck te comen betaelen aen Hendrick Coop, conchierge van het stadt huys deser voors. stede, in t'comptoir in het welck men hier vorens de voors. impositie heeft betaelt, en waer men ten dien eynde daeghelyck sal sitten smorghes van neghen tot elf uren, ende des achter noens van twee tot vier uren.

Aengaende de baracken geseparecrt vande huysen, inde welcke soldaeten gelogeert syn, salmen moeten betaelen 6 stuyvers, ende van andere baracken, gelyck van andere huysen ende erven.

De gene genietende de H. Geesten en sullen niet vry syn inde voors. impositie, ten zy dat sy woonen in huysen vande welcke de huer niet en is 18 guldens s'iaers.

De voors. betaelinghe sal gedaen worden in conformiteyt vande huercedullen, de welcke de huerlinghen gehouden syn te thoonen aenden collecteur, ende ten reguarde vande eygenaers volgens de cohieren. » (1)

XIV. Cohier van den xx^en^ penning, geligt anno 1700, in de parochien van O. L. V., (lage zijde) S. Pieter, S. Jan en Ste Catharina.

Register in-folio.

XV. Cohier van den xx^en^ penning, ingezameld anno 1701, in de parochien van S. Rombout, (lage zijde) O. L. V., (hooge en lage zijde) S. Pieter, S. Jan en Ste Catharina.

Register in-folio.

XVI-XX. Cohier van den xx^en^ penning der beide zijden van S. Rombouts parochie, geligt in 1704, 1708, 1711, 1713, 1722, 1723, 1724, 1725 en 1726. — Item, der beide zijden van O. L. V. parochie, geligt als te voren. Aan de rekening van het jaar 1708, ontbreekt die der hooge zijde. — Item, van S. Pieters parochie. — Item, van S. Jans parochie. — Item, van Ste Catharina parochie.

Twee en zestig registers in-folio, waarvan 18 voor S. Rombouts parochie, 17 voor O L. V., en 9 voor elke der drie laatste parochien.

XXI-XXV. « Cohier van het huysgelt » van S. Rombouts

(1) Zie C 1°, n° VIII, reg. 1691-1717, fol. 25 v°.

parochie, voor de lage en hooge zijde, in 1746, 1747, 1748 en 1749; en voor deze laatste, in 1750. — Item, voor de beide zijden der O. L. V. parochie, van 1746 tot 1749. — Item, van S. Pieters, S. Jans en Ste Catharina parochien, van 1746 tot 1750.

Zes registers in-folio.

B. BELASTINGEN OP DE SCHOORSTEENEN.

I. « Cohier van xx stuyvers op elcke schouwe in S. Rombouts prochie (Portegaelsche wyck) opgenomen in julio 1632. » — Item, « in onser L. Vrouwen prochie, beginnende aende grootbrugge, aent hoeckhuis vande Soutwerff, tot aende Overste poorte, Bruesselpoorte ende Hanswyckpoorte; ende op de zyde vanden Steene. » — Item, in Ste Catharina parochie.

Register in-folio.

II. « Schouwghelt tot twintich stuyvers elcke schouwe, op genomen in onse L. Vrouwe prochie, in meye XVIe. XXXVIII, beginnende aende groot brugge aende Guldestraet. »

Register in-folio.

III. « Cohier van het schaugelt (Portugaelsche wyck) opgenomen opden 11 july 1645, tegens 1 gulden de schauw. »

Register in-folio.

Ziehier aangaande deze ligting de ordonnantië van den 10^en^ julij 1645 :

« Alsoo op morgen, dwelck wesen sal den XI. deser maendt july 1645, commissarissen vuyter weth gedeputeert sullen vaceren tot het opnemen vande schouwen inde quartieren deser stadt, soo word van wegens den Heer ende weth der selver wel expresselycken geordonneert by desen allen ende eenen yegelycken, wie hy sy, aende voorn. gecommitteerde te geven liber acces in henne huysen, ende pertinentelycken te verclaren hoe vele schouwen sy lieden syn hebbende, op pene arbitraire.

De voorn. gecommitteerde sullen in hen quartier pertinentelycken opteeckenen in een quoyr allen de schouwen die sy lieden aldaer sullen vinden, daer onder begrepen de schouwen van asten, hovens, fourneysen, ende oock de schouwen vande barackcn dienende tot logement vande soldaten.

Sullen de voorn. gecommitteerde oock pertinentelycken inde voors. quoyren aenteeckenen de namen ende toenamen vande eygenaers vande voors. huysen, ende vande huerlingen der selver.

De gene bewoont wordende by arme luyden, sullen oock aengeteeckent worden ende, om van henne armoede onderricht te syn, sullen de voors. gecommitteerde hen addresseren aende Heeren pastoirs vande prochie daer onder sy luyden syn woonende.

De schouwen synde inde huysen vande Heeren vanden Grooten Rade ende van henne supposten, en sullen niet aengeteeckent worden, alsoo de schouwen van de huysen vande voors. supposten sullen aengeteeckent worden by commissarissen by den Hove daer toe te deputeren. » (1)

IV. « Quoyr van s^te^ peeters prochie raeckende de schouwen. » Opgenomen in 1671. (?)

Register in-folio.

C. BELASTINGEN OP DE PERSONEN.

I. « Cohier vant hooftgelt, opgestelt in ja^{rio}. 1654 in de Molle ende Portugaelsche wycke van St Rombouts prochie, in conformiteyt van het octroy daer van synde in date den X^{e}. augusti 1652. » — Item, van O. L. V. parochie (hooge en lage zijde). — Item, van S. Pieters, S. Jans en S^{te}. Catharina parochien.

Register in-folio.

II. « Quoyr van het hooftgelt vande notable persoonen. » Geligt in 1654. — Item, der vyf gilden.

Twee registers in-folio.

(1) Zie Cl^{e}, n° XI, reg. 1642-1650, fol. 71 en volg.

V. GEDANE LEENINGEN DOOR DEN MAGISTRAAT.

I. LEENING OP LIJFRENTEN van een kapitaal van 84,000 guldens aangegaan, in 1676, met drie maatschappijen dezer stad, op den voet van zestig stortingen van 300, zestig van 600 en vijf en zeventig van 400 guldens. Van 1676 tot 1769.

Register in-folio.

II. « REEKENINGHE die doet ende overgeeft Michiel de Brouwer, ontfanger, van een opgenomen cappitael van tachentich duysent guldens wissel gelt door Syne Ma^t. aen dese stadt Mechelen geaccordeert te lichten op lyfrenten tot acht ten honderde corant gelt, by octroy van den 6 october 1729, tot betaelinghe van het schaedelyck slot van deser stadts reekeninghe, gedaen by Her Jan Pauwels van Loy, van den jaeren geexpireert ultima oost 1728. » Rekening gaande van 1729 tot 1730.

Register in-folio.

III. « CAPPITAEL van vyf duysent vyf hondert guldens wisselgelt, opgelicht tot het herstellen van de Olifantsche brugghe, ende het toewelven van het Vlietien, ingevolghe het octroy van Syne Maj^t. de date 29 july 1727. » Rekeningen van 1730 tot 1764; van 1764 tot 1784; en van 1784 tot 1795.

Drie registers groot en zeer groot in-folio.

IV. « OPNEMINGHE VAN EEN CAPITAEL noodigh tot de constructie vanden nieuwen steenwegh van dese stadt naer die van Loven,.... geoctroyert by Syne keyserlycke ende conincklycke Maj^t. de dato 9 juny 1730. »

Register in-folio.

V. « REKENINGHE BEWYS tot het oplichten van eene somme van tachentigh duysent guldens wissel geldt ten behoeve van dese stadt; mede tot den ontfanck van de nieuwe impositien, gesteldt op het bier, wyn, perde ende wegh geldt, ende op de vercoopinghe der goederen ofte meubelen door die van het oude cleercoopers ambacht, tot

remboursement van de voorsch. somme ende de intresten daer van dependerende. Alles inghevolghe het octroy daer van synde van den Heere de Sechelles, in date 2. Xbris 1747, geconfirmeert door Syne conincklycke Hooghydt Carolus, hertogh van Lorrynen ende Bar, etc., in date 17 juny 1749. »

Vijf en veertig registers in-folio, inhoudende de door den Breeden Raad gevolmagtigde rekeningen van Marten De Spinel (1747-1755); van deszelfs weduwe Catharina Cuypers (1756); van Jan-Baptist Joffroy (1757-1760); van Michaël Suetens (1761-1768); van deszelfs weduwe Anna-Petronilla Buys (1769-1770); van Rombout-Jozef De Spinel (1771-1773); en van Rombout-Bartholomeus Beelaerts (1774-1793).

VI. « Liste der capittaelen geligt door die gedeputeerde van den breeden Raede alhier, ten laste deser stads cazernen. » Van den 13 december 1784 tot den 22 februarij 1785. — Item « renten waer mede dese stadscazernen belast waeren ten jaere 1789. »

Register in-folio.

VI. BUITENGEWONE UITGAVEN VAN DEN MAGISTRAAT.

I. « Rekeninghe ende bewys vanden penninghen byden commoingmeesters, schepenen ende raedt der stadt van Mechelen ontfanghen, zoe vanden imposten thiende, twintichste ende veertichste penninghen, als van diverssche andere impositien, by hemlieden met octroy vanden Prince opgestelt sedert tbeghinsel vande leste oirloghe tegens den coninck van Vranckerycke, (dwelck was inden jaere XV^c. eenenvyftich) totten lesten aprilis XV^c. achtentzestich. » Van 1551 tot 1562.

Register groot in-4°.

II. « Rekeninghen die doet Jan Paulus Van Loy, ontfanger vande nieuwe middelen door Syne Maj^t. aen dese stadt Mechelen geaccordeert, by octroy vanden 6^{en}. november 1721, tot betaelinghen vande costen veroorsaeckt ter occasien vande populaire beroerte, troubelen ende

andre omstandigheden daer op gevolght ten jaere 1718, soo ter oorsaecke van het logement vande trouppen, de costen ende misen van justitie geresen door de criminele proceduren, geintenteert (door de orders van Syne Maj^t. in desselfs grooten raeden, op het vervolgh vande seer Edele Heeren raeden; fiscaelen vanden selven raede,) tegens de autheurs ende andre, de welcke ingewickelt syn geweest inde voors. beroerte ende troubelen, als van het desinteressement vande geene die syn geplundert geweest, ofte die geleden hebben ten tyde vande selve troubelen. » Van 1721 tot 1723; van 1723 tot 1724; van 1725 tot 1726; van 1726 tot 1727; van 1727 tot 1728; en van 1728 tot 1729.

Zes registers in-folio.

III. « Rekeninghe ende bewys de welcke is doende Michiel de Brouwer, over de becostinghe vande logementen voor een deel van het regement dragonders van syne Ex^c. den generael grave van Vhelen, alhier in garnisoen gecommen den 25 november 1731, ende vertrocken den vyf en twintighsten mey 1732. »

Register in-folio.

IV. « Rekeninge bewys vande arme gevangenen der stadt Mechelen, van 1759 tot 1766, » overgegeven door hunnen rentmeester G. Benequendorff. — Item, rekeningen van het busgeld ten hunnen behoeve ingezameld, van 1767 tot 1777, in de verschillende wijken der stad, door de hier volgende busmeesters: J.-F. Collaes, Jan Morissens, Marten de Dryver, Pieter-Willem Leemans, C.-J. Louys, Jan Cauthals, D.-R. Blyckaerts, A.-J. Melaert, Pieter Morissens, R. Brants, P.-J. vande Velde, Adriaan van Nuvel, Jan-Karel Fayd'herbe, J.-F. Verhoeven, Jan-Joos van Kiel, J.-C. Dancré, J.-B.-J. Rousseau, Pieter-Frans de Ridder, C. Gilis, A. de Raedt en Constantinus-Jozef vanden Nieuwenhuysen.

Register in-folio.

Ziehier aangaande het onderhoud der arme gevangenen, eenige uittreksels van eene provisionele ordonnantië des magistraats, gedaan in politiekamer den 15^{en} october 1781, en luidende als volgt:

« Alsoo door het verloop van tyde, eenige misbruycken ten opsighte van de administratie der revenuen tot het onderhoudt der arme gevangenen syn ingeslopen, naementlyck door het ontfangen der capitaele penningen, dewelcke in plaetse van geheelyck geremplaceert te worden, allenskens syn vermindert, en ten laesten geheelyck syn te niet gegaen, waer door de middelen tot het onderhoudt der gevangenen gedestineert niet alleenelyck notabel syn versleght, maer nogh daegelyckx staen vermindert te worden,.... hebben Myne Heeren wethouderen in raede gevonden... te verleenen de volgende provisionele instructie :

Dat voortaen alle capitaele penningen, soo van gequete renten ende chynsen, als van donatien ende legaeten, sullen ontfangen worden door den rentmeester, ten bywese van den actuelen dienenden meester, dewelcke daer van gesaementlyck sullen verleenen behoorlycke quittantie, ende des noodt synde procuratie tot cassatie.

Den meester sal alle mogelycke sorghe draegen, dat de capitaele penningen met de eerste occasie aengeleydt worden op vaste panden, ende niet langh verblyven sonder vrughten voorts te brengen.

De penningen voorts comende uyt de bussen, sullen volgens gewoonte ontfangen worden door de meesters, ende voor al geemploiceert tot de noodige alimentatie ende onderhoudt der gevangenen.

Dese daer toe niet genoeghsaem synde, sullen de meesters de noodige ordonnantien geven tot voordere betaelinge, welcke noghtans niet en sullen mogen excederen de hellight der vaste jaerlycksche revenuen....

Indien de almoessen uyt de busschen ende de hellicht der vaste innecomen niet genoeghsaem waeren tot het onderhoudt der stadts gevangenen, het sy ter oorsaeke van de menighte, sieckten der selve, ofte andere particuliere omstandigheden, sal den meester het selve te kennen geven in Policy-caemere, wanneer de magistraet de noodige maetregels sal nemen om daer inne te voorsien, 't sy met de courtresse te doen suppleren uyt de stadts casse, het sy door andere middelen hun te hulpe te comen.

De meesters sullen volgens gewoonte besorgen de sondaeghsche soupe, bestaende in rundt ofte ossen vleesch, met eenige legumen van het saisoen, ofte reys, welckers oncosten voor ideren gevangenen niet en sullen mogen excederen de ses stuyvers. » (1)

V. « EXTRAORDINAIRE REKENINGE BEWYS die is doende Ludovicus Guillielmus van der Vincken, als gecommitteerden van Joncker Augustinus Josephus Husmans de Merbois, rentmeester der stadt ende provincie van Mechelen, soo over synen ontfanck als den uytgeef daer tegens gedaen, ingevolge het decreet van Haere Majt. van date 5 febr. 1771, nopende de becostinge veroorsaeckt door de contagieuse sieckte der grove beesten, voorgevallen soo binnen de voors. stadt ende haer district, ten jaere 1770 ende 1771. »

Register in-folio.

In zijne zitting van den 28ren februarij 1771, werd door den magistraat dezer stad een besluit voorgelezen, genomen door den geheimen raad den 26en derzelfder maand, waarbij deze Heeren hem melden : « hunne intentie te syn, dat men niet alleenelyck sonder faute soude doen dooden de beesten, dewelcke op de eerste teeckenen van sieckte gesepareert synde, immediaet daernaer ofte binnen den termyn van vyfthien daegen, naer het veropenbaeren der sieckte, sullen geven sekere teeckenen vande infectie, maer oock degene die sigh ten tyde van dese separatie in den selven stal sullen hebben bevonden .. Ende belangende de vergoedenisse der eygenaers, welckers vee is gedoodt geweest om geinfecteert te syn bevonden ofte daervan suspect, verclaerende dat dese vergoedenisse sal mogen geschieden, mits dat de denonciatie der sieckte door dese eygenaers niettemin sal wesen gedaen binnen den termyn gepresribeert by Haere Majesteyts edicten, ende dat de andere formalityten daer by gestatueert exactelyck sullen syn geobserveert geweest.... » (2)

(1) Zie Doos 29, n° 7.
(2) Zie C 2°, N° 1, reg. 1768-1773, fol. 120.

L.

OPENBARE WERKEN.

I. BINNEN DE STAD.

I. « Rekeninge, beweys ende reliqua, dewelcke mits desen syn doende Her Joannes Baptista Joffroy, Sr. Remisius Suetens, Petrus J. Van Diepenbeeck, Joannes Franciscus Verhocht, Petrus Vleminckx, beneffens Jouffe Anna Catharina Cuypers, weduwe wylent d'Heer Martinus De Spinel, cortelinghs overleden, inde qualityt van gedeputeerde vanden Breeden Raede deser stadt ende gecommitteerde door myne Heeren wethouderen der selve stadt, ingevolge de speciale authorisatie van den 9 february 1756, gevolght op het vorigh octroy aende selve stadt by Haere Majestydt geaccordeert den 22 january 1756, tot het maecken van een corps casernen binnen dese stadt, dewelcke in conformiteyt van het plan daer van synde ende door Syne Conincklycke Hoogheyd den hertoch Carel van Lorynen &a. geapprobeert ende onderteeckent, ter directie van de rendanten syn gemaeckt ende gebouwt geworden geduerende den selven jaere 1756 in de Nokerstraet alhier by de Cellebroeders. »

Register in-folio.

II. « Rekeninghe, beweys ende reliqua, dewelcke mits desen syn doende Her Joannes Baptista Joffroy, Sr. Remisius Suetens, Petrus J Van Diepenbeeck, Joannes Franciscus Verhocht, Petrus Vleminckx ende Her Joannes Philippus De Vylder, inde qualiteyt van gedeputeerde vanden Breeden Raede deser stadt ende gecommitteert by resolutie vanden selven Breeden Raede, in date den 10en february 1757, tot het maecken van een tweede corps casernen binnen de selve stadt dienende t'eenewegen voor het stallen der peerden van de cavallerie, dewelcke in conformiteyt van het plan daervan synde ende

door Syne Excellentie den grave van Cobenzl, minister plenipotentiair voor het Gouvenement Generael deser Nederlanden &a., geaggreeert ende geapprobeert, ter directie vande rendanten syn gemaeckt ende gebauwt geworden gedurende den jaere 1757 in het Berthauwers hoff by de Bleeckstraet alhier. »

Register in-folio.

III. « Rekeninghe, beweys ende reliqua, die syn doende ende overgevende Guilliam Ryckmans, Ludovicus Guillielmus Vander Vincken, ende Anna Catharina van Lichtenbergh, weduwe van wylent Ludovicus Guillielmus Vander Vincken, als gecommitteerde tot den ontfanck ende innecomen der middelen, gestelt tot het onderhoudt deser stadts cazernen, ende het gene daer van dependeert, gelyck over den uytgeeff by de rendanten daer tegens gedaen, soo over de jaerelycksche croisen ter cause van de opgelichte capitaelen tot constructie der gescyde cazernen, als andersints. » Van 1757 tot 1763; van 1763 tot 1772; en van 1772 tot 1794.

Een en twintig registers in-folio.

II. BUITEN DE STAD.

A. VESTINGWERKEN.

I. « Reeckeninghe ende bewys, die Andries Keynooghe, Jan van Bruhezen, Sebastiaen Huens ende Jan de Regere, syn doende den Heeren vander wedt ende Breenraedt der stadt Mechelen, soo van hunnen ontfanck, als uytgeven der fortifficatie camere aengaende. » Van 1578 tot 1581; van 1581 tot 1585; van 1635 tot 1648; van 1667 tot 1668; en van 1674 tot 1675.

Twintig registers groot in-folio en in-folio.

II. « Rekeninghe ende bewys, dewelcke syn doende Rombout Huens, (de oude) Rombout Huens, (de jonge) ende Sebastiaen Huens,

over den particulieren ontfanck ende administracie vande impositien, geemployeert tot betalinghe vande soldaten liggende opde forten onder de jurisdictie deser stadt, ende tot reparatie vande selve fortten. » Van 1595 tot 1609; en van 1621 tot 1648.

Een en veertig registers groot in-folio en in-folio.

B. STEENWEGEN.

I. « REKENINGE BEWYS over de becostinge, int maecken vande nieuwe cassye van Sempst op Vilvoorden, alsoock int repareren van de ghene van Mechelen op Sempst, begonst den 1en january 1699, alles volgens de commissie verleent by myne Heeren vant magistraet der stede van Mechelen, in date den 26 meert 1698, ende vuyt crachte vande opene brieven van octroy van syne Coe. Mat. ten dien eynde verworven by die der voorschreven stadt Mechelen, in date 17 meert 1698. » Gehouden van 1699 tot 1713, door Jacob Esschericx; van 1714 tot 1721, door Pieter Scheppers; van 1721 tot 1729, door Jan-Pauwel van Loy; van 1729 tot 1741, door Michaël de Brouwer; van 1741 tot 1743, door Marten van Kiel; van 1743 tot 1744, door Augustyn Vleminck; van 1744 tot 1749, door Jacob Scheltiens; van 1749 tot 1751, door Jacob Vermeulen; van 1751 tot 1758, door Lodewyk van Goorlaecken; van 1758 tot 1768, door Jan-Baptist Parasiers; van 1768 tot 1774, door Augustyn-Jozef Husmans de Merbois; en van 1774 tot 1792, door Goosen-Alexander de Richterich.

Negen en tachtig registers in-folio.

II. « REKENINGHE, BEWYS ENDE RELIQUA, over den ontfanck ende uytgeve over de becostinghe in het maecken vanden nieuwen steenwegh van dese stadt naer de gene van Loven, ingevolghe het octroy van syne Keyserlycke ende Coninncklycke Majt. de dato 9 juny 1730, als oock over den ontfanck van het recht vande barieren, ordinaire

vraght coetsen ende factorye, tot dien over de reparatie vanden selven. » Gehouden van 1730 tot 1741, door Michaël de Brouwer; van 1741 tot 1743, door Marten van Kiel; van 1743 tot 1744, door Augustyn Vlemincx; van 1744 tot 1749, door Jacob Scheltiens; van 1749 tot 1751, door Jacob Vermeulen; van 1751 tot 1758, door Lodewyk van Goorlaecken; van 1758 tot 1768, door Jan-Baptist Parasiers; van 1768 tot 1774, door Augustyn-Jozef Husmans de Merbois; en van 1774 tot 1792, door Goosen-Alexander de Richterich.

Acht en vijftig registers groot in-folio en in-folio.

III. BINNEN EN BUITEN DE STAD.

I. « Rekeninghe Rombout Huens, ontfangher van het generael innecomen deser stede Mechelen, die hy particulierlyck is doende vanden handel ende administratie by hem gehadt vande watermuelens deser stede, als daer toe specialycken gecommitteert by acte van myn Heeren vander weth, met expressen last d'innecomen vande voors. muelens niet te diverteren oft anderssins t' employeren, dan tot bethalinghe vande renten daerop by machte van octroy van Syne Mat. vercocht. » Van 1585 tot 1601.

Zestien registers in-folio en groot in-folio.

In de kronijk van Rombout Gootens, fol. 202, vindt men, aangaande het oprigten der watermolens alhier, de volgende belangrijke aanteekeningen :

« Den vierden dagh in den vasten 1470, soo wordt tot Mechelen (zegt hij) dat gat van den watermolen gesloten ende volmaeckt, ende wert teenemael vernieuwt met eenen nieuwen grondt van blauwe sercken, liggende ontrent de 200 stappen lanck, soo buyten als binnen de stadt; ende het bedt van weder seyts is soo breedt als de selve rivier is, op de welcke dat alle de naemen van de principaelste

wethouderen wel diep gegraveert ende gehouwen syn. Ende soo haest dat plaveysel geleydt was, soo syn de Heeren samen gecomen, te weten : den schouteth, twee communemeesters ende andere hoofden van de weth, ende hebben op den selven nieuwen grondt een eerlyck banquet gehouden, met sanck ende spel, tot vereeringe dat den voors. watermolen in toecomende tyden soude wesen een juweel van groote incomen tot welvaert ende profyt van de stadt. ... Ende als de sluyse ende alle d'ander wercken in staet waren, doen sagh men eerst het groot en loffelyck dinstigh te syn voor de alder sterckste fortificatie van geheel de stadt; want men sagh dat men, met het sluyten van sluyse, de landen wel twee uren onder water conde stellen, ter welcke oorsaecke de stadt, van die seyde, van geen vyanden en kan ingenomen worden.

Dit werck is een van de schoonste ende wonderbarigste wercken van geheel Nederlandt, waer op draeyen seven molens. In den eersten, die men noemt den water molen ofte graen molen, syn vier paer molen steenen, te weten : twee voort maelen van rogge, eenen voor terwe, ende eene voor brouw goedt; ende ider paer steenen heeft syn wiel en water gat. — Het tweede batament is den schorsmolen, tot dinste van de huyde vetters, die de selve altydt in pacht hebben. Het derde battament is den volmolen, daer alle lakenen en sargien worden gevolt. Het vierde is het waterhuys genoemt, om dat men met eenen molen, ende daer inne staende 14. ad 16. pompen, het water wel 16. voeten hoogh in alle de stadts grachten ofte vesten brenght.

Aen den voors. volmolen is noch een sterk gewelft gat ende sluys, daer oock het overvloedigh water, comende van Loven, doorloopt tot aen de Winckel poort in de Dele, ende wort genoemt de Millaene ofte Bollaene. Ick staen in twyfelinge, (segt Gootens) ofte de voors. twee sluysen op eenen en den selven tydt soude gebouwt syn. Hier over is t'waerscheynelyck dat de sluys van den volmolen eerst gemaeckt is, ter oorsaecke dat men by antique tyden en traditie bevinde dat, voordesen, de vracht schepen comende naer ofte van

Loven door de selve sluyse ende Milane plegen te varen, ende dat tot dien eynde aen de sluys brugge eene sluyse is geweest om het water te stutten, en om dat de schepen uyt de Dele beter soude connen opwaerts varen, waer van die brugge den naem heeft behouden. Tot dien bevind men dat sekers, tot dien eynde, de andere vyf groote ende geweldige bruggen van de selve riviere met voordacht soo hooghe van boge gemaeckt syn, en dat de meest met dry welfsels.... »

II. « Rekeninghe die doet ende overgeeft Her Jan Paulus Van Loy van een opgenomen cappitael van eenentwintigh duysent guldens wisselgelt, door Syne Maj[t]. aen dese stadt Mechelen geaccordeert by octroy van den vyffden may 1725, tot betaelinghe van de materiaelen ende costen tot het opbouwen van deser stadts affgebranden schors ende vol molen, ten jaere XVII[c] vierentwintigh op den veerthiensten october. » Van 1725 tot 1729.

Zes registers in-folio.

III. « Rekeninghe der becostinghen van het ruymen der Spaey beke, van aen de Laerbrugghe (buyten de Neckerspoel poorte) tot aen het clooster van de Jesuiten ; mits gaeders vande Hairgracht, van aen de Block brugghe tot aen het Clincquet, anno 1722. — Item, vande revierkens, beginnende aen het clooster van Muysen tot aen de Clincquet poorte (langhs de Zele straet), anno 1723. — Item, vande reviere de Milane, beginnende aen het huys van Her Peeter de Meester, ende eyndighende aende brugge van het Oratorie, anno 1725. — Item, van het revierken beginnende achter het clooster vande Rycke Claeren, ende eyndigende in de groote reviere (achter de Lange Schip-straete), anno 1728 ende 1772. — Item, van het Vlitien, beginnende aende erfve van het clooster der Rycke Claeren, ende eyndighende in den Ham aen dese stadtsvesten, anno 1729. — Item, van het revierken beginnende achter de herberghe de Geyte, (in de Geyte straet) ende eyndighende in de Corte Schip straet, anno 1733. — Item, van het revierken onder de Botermerckt, het Vleesch huys, met de Ysere Leene, eyndigende in de groote reviere, anno 1773. » Gehouden in

1722, 1723, 1725, 1728 en 1729, door Jan-Pauwel Van Loy; in 1733, door Michaël de Brouwer; en in 1772 en 1773, door Lodewyk-Willem vander Vincken.

Acht registers in-folio.

IV. AANTEEKENINGEN AANGAANDE EENIGE ANDERE WERKEN.

I. « NOTITIEN UYT DE STADS REKENINGEN VAN DIFRENTE WERKEN ENDE VOORVALLEN. » Van 1600 tot 1622; en van 1701 tot den 29en mei 1796.

Register in-folio.

II. « SPECIFICATIE VANDE WERCK BILLETTEN VAN HET GENE TEN DIENSTE DESER STADT GEWERCKT IS. » Wekelijksche tegenrekeningen der halmeesters, gehouden door Cornelis De Wilde, van den 3en september 1703 tot den 23en november 1705; door A. Peeters, van den 30en november 1705 tot den 24en augustus 1711; door Antoon Van Lier, van den 5en september 1718 tot den 28en augustus 1724; door Jan Woutergeerst, van den 4en september 1724 tot den 25en september van hetzelfde jaar; door Jan De Roy, van den 23en october 1724 tot den 29en julij 1741; en door Jan Verhuyck, van den 31en julij 1741 tot den 27en september van hetzelfde jaar. — Item, van den 1en december 1788 tot den 15en december 1797.

Zes registers in-folio en groot in-folio.

III. « NOTITIE-BOECKEN VANDE HEEREN TURESORIERS. » Van 1719 tot 1793.

Zeven registers in-folio.

IV. « CLEYNE NOTITIE-BOECKEN VOOR DE HEEREN THRESORIERS VANDE MAJts. EXTRAORDINAIRE WERCKEN. » Van 1746 tot 1748, en van 1748 tot 1752. — Onder den titel van : « *Vieringen oost* 1749 », vindt men aldaar eene omstandige rekening van al hetgeen alsdan van stadswege uitgegeven werd voor het onthaal des hertogs Karel van Lorrynen.

Twee registers in-folio.

M.

INRIGTINGEN VOOR HET ONDERWIJS DER SCHOONE KUNSTEN.

I. AKADEMIE VAN BEELDENDE KUNSTEN.

I. « Resolutie-boeck van de academie van teecken, bouw en doorsight-kunde, opgerecht binnen de stadt en provincie van Mechelen. » Van den 22en mei 1771 tot den 16en januarij 1834. — « Uitslagen der pryscampen », van den 25en april 1774 tot den 12en september 1837.

Register groot in-folio.

II. « Rekeninge bewys van koninclycke academie van de teecken en architectuer schole. » Gehouden, van den 1en maart 1774 tot den 3en februarij 1783, door Jonker Andries-Karel-Gisleyn Deudon; van den 3en februarij 1783 tot den 3en februarij 1786, door Lieven Woutergeerts; en van den 3en februarij 1786 tot den 21en augustus 1818, door Karel Woutergeerts.

Register in-folio.

III. « Etat des recettes et dépenses de l'académie. » Van den 21en augustus 1818 tot den 31en december 1830. — Aan de stad geschonken, den 18en junij 1862, door den gemeenteraadsheer Hilaris du Trieu de Terdonck.

Register in-folio.

IV. « Deliberatien van den raad van bestuur van het theater der akademie. » Van den 1en januarij 1826 tot den 26en september 1829.

Register in-folio.

V. « Arrêtés de nominations du conseil d'administration, les règlements spéciaux d'ordre et de service intérieur, les noms de

Messieurs les professeurs et adjoints, et ceux des élèves couronnés à chaque concours. » Van den 5en januarij 1838 tot den 19en mei 1862.

Register in-folio, verguld op snee.

VI. « EXTRAITS DES REGISTRES AUX PROCÈS VERBAUX DE DÉLIBÉRATION DU COLLÈGE DES BOURGMESTRE ET ÉCHEVINS DE LA VILLE DE MALINES. » Van den 13en september 1838 tot den 14en november 1851.

Register in-folio.

VII. BRIEFWISSELING AANGAANDE DE AKADEMIE. Van den 22en september 1838 tot den 9en september 1862.

Register in-folio.

VIII. « BRIEVEN, PLANS EN BESCHEEDEN, RAEKENDE DE ACADEMIE EN DEN THEATER. »

Portefeuille in-folio.

Ziehier hetgeen wij te lezen vinden in de « Revue de la Numismatique belge » Ie reeks, deel IV, bladz. 236 en 237, aangaande de oprigting alhier der Akademie van beeldende kunsten :

L'académie de Malines fut créée en 1771, au moyen de souscriptions volontaires, sous les auspices du magistrat qui appela, pour la diriger, Guillaume-Jacques Herreyns, peintre d'histoire très-remarquable et professeur à l'académie d'Anvers. Les cours s'ouvrirent en 1772, et, dès l'année suivante, les échevins et le conseil de la ville de Malines font le plus grand éloge du directeur et de ses disciples. « Cette académie, écrivaient-ils au conseil privé le 2 août 1773, a déjà fait tant de progrès que le nombre des élèves qui s'appliquent à la peinture et sculpture se monte à quatre-vingts ou quatre-vingt-dix, et de ceux qui s'adonnent à l'architecture, y compris les étrangers qui y viennent de deux à trois lieux à la ronde, à quatre-vingt-dix. Les peines et le temps que Herryns doit employer pour instruire cette jeunesse et autres élèves, en négligeant même ses propres affaires, et cela sans aucune récompense, nous font cependant prévoir que cet établissement si nécessaire pour faire revivre les arts dans Malines, et nous procurer des autres Coxies, Lucs François, Faid'Herbes, Van der Veken, etc., ne sera pas d'une longue durée. Les soins dudit

Herryns, ajoutait le rapport du conseiller fiscal du grand conseil de Malines, sont d'autant plus efficaces, qu'il est parvenu à un des hauts degrés de perfection par sa capacité et application continuelle, de manière que, s'il les continue, l'on pourrait espérer de voir renaître à la suite les grands hommes que Malines fournissait autrefois. »

Par décret du 23 décembre 1774, Charles de Lorraine la prit sous sa protection, et lui accorda le titre d'Académie royale de peinture et de sculpture. Des fêtes brillantes et une cavalcade magnifique eurent lieu à cette occasion. Guillaume-Gommaire-François Verhoeven, secrétaire de l'établissement, composa pour cette circonstance un poëme en vers flamands qui est son début dans la carrière des lettres. Cet ouvrage a été imprimé sans nom d'auteur sous se titre : « Proeve van dicht-kunde op de oudtheyd, eer, achtbaerheyd en voortgang der vrye-konsten ; Loven, J.-F. Van Overbeke, 1774 ; in-4°, 45 pages. » En 1775, on établit l'académie dans une chapelle qui avait appartenu aux Jésuites : elle fut transférée en 1808 dans l'édifice bâti pour servir de maison échevinale en 1374, et converti en 1474 en palais du grand conseil, destination qu'il conserva jusqu'en 1616. Le 8 novembre 1846 on fit l'inauguration du nouveau local construit sur l'emplacement de l'ancien bâtiment des halles. » — Le transfert de l'académie dans les locaux du pensionnat communal, rue Léopold, a été décidé par le Conseil communal en séance du 13 juillet 1893.

II. INSTITUUT VAN SCHOONE KUNSTEN.

I. « Délibérations de la commission directrice de l'institut des beaux-arts. » Van den 5ᵉⁿ november 1840 tot den 26ᵉⁿ october 1868.

Register groot in-folio.

II. « Procès-verbaux. » Van den 3ᵉⁿ augustus 1843 tot den 3ᵉⁿ mei 1869. — Van den 9ᵉⁿ october 1870 tot den 8ᵉⁿ october 1876. — Van den 10ᵉⁿ october 1876 tot den 5ᵉⁿ september 1880.

Drie registers klein in-4° en in-folio.

Het Instituut van schoone kunsten opgerigt alhier den 20en november 1838, door den Heer Karel-Augustyn Wauters (1) en eenige andere kunstminnaars, heeft opgehouden te bestaan in april 1892.

III. STADSZANGSCHOOL.

I. « Extraits des procès verbaux des séances du conseil communal de la ville de malines relativement à l'érection de l'Ecole de chant de cette ville. » Van den 19en februarij 1842 (jaar en dag harer oprigting) tot den 14en april 1862.

Register groot in-folio.

N.

MUNTMEESTERSREKENINGEN.

I. « Compte de louvrage fait a Malines pour Mons. le duc de Bourgne, par Alderigo Interviuel (?) et Jehan Thomas, depuis le derrier jour de fevrier lan MIIIc IIIIxx et trois jusques au premier jour de septembre lan IIIIxx et quatre. »

Rol, op parkement.

II. « Compte des monnoies dor et dargent faites et ouvrees en la monnoie de Mons. le duc de Bourgne en sa ville de Malines, par Regnault Goudry, maistre dicelle monnoie, commenc. le juedi IIIe jour de novembre lan mil CCCIIIIxx et dix jusques au lundi XXIIIIe jour de juing mil CCCIIIIxx et douze, et ce jour inclux, par vertu de la commission de mon dit seigneur. »

Rol, op parkement.

Bij opene brieven gedagteekend uit Arras den 6en october 1390, werd Reinold de Goudry door Filips den Stoute aangesteld, om in

(1) Geboren te Boom den 23en april 1808, overleed alhier den 4en november 1869.

zijnen naam en voor zijne rekening geld binnen Mechelen te slaan. — Ziehier een uittreksel van gemelde brieven, gegeven door den Heer Gyseleers-Thys : « Additions et corrections etc. » Deel I, bladz. 142 :

« Pour considération de choses devant dit es, et que nre ville de Malines est prochaine et marchissant es dits pais, et que les... marchissans y pourront aisement et à petits fraix apporter leurd billon, nous... pour le bien de la chose publique. . et de l'avancement de la marchandise d'icelui, avons voulu et ordonné, voulons et ordonnons par ces présentes, que au telle et semblable monnoie d'or et d'argent d'un tel poid et alloy, comme l'on forge en notre dite monnoie de Gand, soit pour nous en notre nom et à notre profit forgée doresnavant en notre dite ville de Malines.... et pour notre dite monnoie d'or et d'argent faire forger en nre dite ville de Malines, avons commis et deputé, commettons et deputons par ces presentes nre bien aimé Reynoult de Godry..... »

Voor de muntmeestersrekeningen onder Lodewijk van Male, zie : « Revue de la Numismatique belge. » I[e] reeks, deel I, bladz. 86, 88, 89 en 90. — Van de muntmeestersrekeningen alhier onder Filips den Goede, bezitten wij niets. Van der Chys zegt, dat hij ze nergens heeft kunnen ontdekken.

Uit eenen brief van graaf Karel de Charolais, gedagteekend uit Middelburg den 12[en] juny 1454, vernemen wij het volgende aangaande het munten alsdan in Vlaanderen en te Mechelen :

« Les garde, assayeur, tailleur, prevost, monnoyeurs et compaignons de la monnoie de Flandres » lui avaient exposé qu'en vertu de leurs priviléges et franchises, « ils avoient droit et congnoissance » avant tous autres d'exercer « leurs offices et besongnier et ouvrer en Flandres » et ses ap- et dépendances; qu'ainsi lorsque feu le Duc Philippe, son « bisayeul », avait érigé l'atelier de Malines, en même temps qu'il réformait celui de Bruges, le garde de la monnaie de Flandre y avait un lieutenant, « et y avoit entree yssue obeissance et congnoissance en tous cas, et y faisoit quand il y estoit tout

ainsi qu'il faisoit et povoit faire enladicte monnoie de Bruges »; et de même les autres exposants, « chacun en son endroit », y exerçaient librement leurs offices, « et estoffoient et fournissoient lesdictes deux monnoies de ouvriers et compaignons »; comme du reste, on peut en recueillir le témoignage.

Les exposants ayant appris que le Duc avait le projet de « faire forgier et monnoyer » de rechef à Malines, et que déjà il avait donné à ferme ladicte monnaie à Humbrecht Musch et Pierre Ghiselbrecht, et placé pour garde Jacques du Pont de Namur; et craignant qu'on ne vienne à dénier leurs droits, s'ils ne sont de nouveau reconnus et proclamés par le prince; l'ont prié de le faire.

Par suite le comte a rendu l'ordonnance suivante :

Les lettres de commission données à Jacques du Pont ne peuvent infirmer en rien les droits du garde de la monnaie de Flandres. Il pourra, « toutes et quantes fois que bon et expedient lui semblera » aller et demeurer en la monnaie de Malines et y aura sa chambre; et pendant le temps qu'il y sera, il aura « le gouvernement en icelle monnoie pardessus ledit Jacques du Pont avecques auctorite de recevoir les marchans, porter les clefz des coffres servant à l'office de garde, baillier certifications des ouvrages et refections de ladicte monnoie, faire les delivrances, avoir la congnoissance et adrescement des differens questions et debats qui pendant le temps de sa dicte presence et qu'il sera audict lieu de Malines pourroient sourdre et avenir entre les ouvriers monnoyers et compaignons dicelle monnoie ; et generalement de faire toutes et singulieres les choses qu'il fait puet et doit faire en ladicte monnoie de Flandres à Bruges ou ailleurs ou il plaist la mettre et asseoir. » Sauf cependant qu'il ne prendra à Malines, à cause de son office, « aucuns gaiges prouffiz ou emolumens » au préjudice du dit Jacques du Pont, qui les percevra seul suivant ses lettres de commission..... » — Zie L. Gilliodts-Van Severen : « Inventaire des archives de la ville de Bruges. » V[e] deel, bladz. 373 en volg.

O.

AARTSBISDOM.

I. « COMPTE DES BIENS DE LA MAISON D'AFFLEGEM, au cartier de Wavre, depuis le premier jour doctobre XVIe septante cincq, jusque au dernier jour de septembre XVIe septante six, présenté à Monseigneur Alphonse de Berghes, archevesque de Malines, par Jan Baptiste de Ronnet, comme recepveur des dits biens. »

Register in-folio.

II. « CHYNSEN ENDE RENTEN VANDE HEEREN VANDEN CAPITTELE VAN SINTE ROMBOUTS, vernieut anno 1701, by Jan Batist van Eyck, der voornoemden Heeren rentmeester. »

Register klein in-4°.

III. « REKENINGEN RAECKENDE HET PERSONAET VAN WAMBEKE. » Van 1701 tot 1714, door Jan-Baptist van Eyck; en van 1714 tot 1720, door Bernard-Rombout van den Wiele.

Register in-folio.

IV. « REKENINGHE BEWYS die, aende Heeren proost, deken ende capittel der metropolitaine kercke van sinte Rombouts, doende is Anna-Catharina van Eyck, weduwe Bernardus Rumoldus van den Wiele, over den ontfanck, uytgeeff ende administratie by hem gehadt van d'excressentie der assignatie over de jaeren 1720, 1721 ende 1722. »

Register in-folio.

V. « MANUAEL BOECK vanden ontfanck van chynsen, renten ende erffgoederen, competerende de Heeren canonicken der metropolitaine kercke van S[te]. Rombouts. » — Begonnen, in 1745, door Felix-Frans van Kiel.

Register in-folio.

VI. « VERHUERINGHE DER THIENDE, competerende het cappittel metropolitaine van sinte Rombaut. » Van 1746 tot 1750.

Register in-folio.

VII. « NIEUWEN MANUEEL VAN DE LANDEN T' SEMINARIE COMPETERENDE. » Van 1782 tot 1797.

Register groot in-folio.

VIII. « MANUEEL DER GOEDEREN VAN HET SEMINARIE, gelegen onder Puers, Liesel en Ramsdonck. » Van 1783 tot 1797.

Register in-folio.

IX. « MANUALE VAN HET CORPUS DER HEEREN ZELLAEREN. » Van 1793 tot 1798.

Register in-folio.

P.

KERKEN EN KAPELLEN.

I. KERKEN.

A. S. Rombout.

I. « HUYSARMEN TAEFFEL VAN S^t^. ROMBOUTS PROCHIE. »

Register in-folio, inhoudende ten behoeve dezer tafel twee aanzienlijke legaten, gemaakt den 11^en^ augustus 1499 door Gilis Vrancx en zijne gemalin Elisabeth van Duffele, alsmede door Jan de Zagere.

Ziehier, fol. 2 v°, een uittreksel van het eerste derzelver :

« Twaelff eerbaeren armen, huysarmen vander prochien van S^t^. Rombouts, zullen alle weken, te weten des sondaechs, gespyst ende versien worden in deser manieren, te wetene : dat elck vande selven twaelff armen, het zy man oft wyff, diemen allen weken veranderen sal, dan hebben sal een gebuyelt broot van eenen stuyver, oft dry grooten brabants, alsoo veele vleesch, alsmen dan coopen sal

om ses grooten brabants, ende dry grooten brabants, oft eenen stuyver, inde hant in gelde. Maer inden vasten, soo sal elck armen inde stadt vanden voirs. vleesche hebben twaelff haringen ende acht bocxhoringen, oft ses grooten brabants daervoor in gelde. »

II. STATUTEN VAN HET BROEDERSCHAP DER H. DRIEVULDIGHEID, ingesteld in S. Rombouts kerk, anno 1502.

Register in 8°, op parkement, aanvangende alzoo :

« Wii gheloven der heyligher Drievuldicheit in desen dienst te doene rechtveerdicheyt, ende den overman ghehoorsamheit, den dienst Gods nemmermeer te verminderen in gheenre manieren, maer te vermeerderen naer ons macht, Sint Joes dach te eerenne, gheliic men tot desen daghe ghedaen heeft, ende de ordinantie van desen boecke tonderhoudene ende te volghene, gheliic hier na ghescreven staet. Soe moet mii God helpen ende miin man waerheyt. »

III. REKENINGEN VAN S. ROMBOUTS KERK, alsmede des broederschaps van O. L. V. van Kameryk, en der broodmis aldaar, gedaan door Jan Moons, rentmeester van gemelde kerk. Van 1586 tot 1594 ; van 1585 tot 1594 ; en van 1593 tot 1594.

Register in-folio.

Ziehier eenige uittreksels deszelfs rekeningen :

« Item betaelt opten IIII^{en} april 91, aen M^{r}. Willem van Lare, present Her Floris van Paffenrode, voor dierste paye vanden orgelen, dat verschynen zal te paesschen naestcomende, volgens den contracte voor schepenen gepasseert, de somme van..... I^{c} gulden. » (fol. 166).

« Item betaelt int comptoir, voor een dobbel contract dat men den orgelmaeker gesonden heeft, met eenen brief vande weth aende borgmeesters van Antwerpen, ten eynde zy den orgelmaeker een schip souden doen hebben . . . . XV s. » (ibid.).

« Item betaelt M^{r}. Willem van Lare, voorde tweede paye vanden orgelen, vervallen te sinxenen 1591, volgens den contracte, per quitancie . . . . I^{c} gulden. » (fol 167).

« Item betaelt aen Meester Willem van Lare, voorde derde paye vanden orgelen, by hem der kercken gelevert volgens den contracte

daer aff zynde, ende dat ten drye reyssen VII julio 92, dleste, per quitantie . . . . Ie gulden. » (fol. 198).

« Item betaelt aen eenen procureur, woonende ten huysse van myn Heere Buysset, voor een requeste te copieren int franchois, om over te geven inde finantie van Zyne Mat., waer mede verzocht wert by myne Heeren kerckmeesters te hebben behelp, om te repareren het groot gelas, gestaen int cruyswerck vander kercken van Ste. Rombouts inde zuytzyde, gegeven by hooger memorien van keyser Carel . . . . VI s. » (fol. 195).

IV. « REKENINGHE VANDE CHOORALEN VAN SINTE ROMBOUTS KERCKE, gedaen by Guilliam Cleymans, den 18en september 1654, over de jaeren verschenen sint Jansmisse 1653 en 1654. » — Item, bij Jan Bouc...., van den 24en november 1687, tot den 12en october 1695.

Register in-folio.

V. « REKENINGE BEWYS vanden ontfanck ende vuytgeeff gehadt by Jan Vleminex, als rentmeester vande goederen den H. Geest van Ste. Rombouts competerende. » — Item, van Ivo-Jozef Estrix. Van 1675 tot 1714; en van 1789 tot 1792.

Zes registers in-folio.

VI. « CHYNSEN ENDE RENTEN, COMPETERENDE DE BROODT OFTE CLOCKMISSE, gefondeert inde kercke van Ste Rombouts. » Van 1684 tot 1722.

Register in-folio.

VII. REKENINGEN DER RENTMEESTERS VAN HET BROEDERSCHAP CONCORDIA, gehouden, van 1709 tot 1721, door Bernard-Rombout van den Wiele; van 1720 tot 1732, door deszelfs weduwe Anna-Catharina van Eyck; en van 1732 tot 1734, door hunnen zoon Frans-Jozef van den Wiele.

Register in-folio.

VIII. REKENINGEN DER KAPEL VAN DEN H. NAAM JESUS, gehouden, van 1717 tot 1721, door voornoemden Bernard-Rombout van den Wiele, en van 1727 tot 1732, door deszelfs weduwe.

Register in-folio.

IX. « ARM-BOECK, overgegeven door Petrus Leemans aen Ivo Joseph Extrix den 31. 8ber. 1761. »

Register in-4°.

B. Onze-Lieve-Vrouw.

I. « STATUTA ECCLESIÆ COLLEGIATÆ BEATÆ MARIÆ TRANS DILIAM, prævia visitatione renovata et lata per auctoritatem ordinariam D. Andreæ Cruesen, archiepiscopi Mechliniensis ac Belgii primatis. »

Register klein in-4°.

II. ACTEN VAN VERSCHILLENDEN AARD, zooals onder andere, het testament van kanonik Dismas de Briamont.

Register in-folio.

III. BROEDERSCHAP VAN DEN H. HUIBRECHT, ingesteld in 1702, door Jan-Michaël Locquet, burggraaf van Hombeek.

Register groot in-folio, verguld op snee, opgeluisterd met het portret van voornoemden Heilige. (Geschonken aan de stad Mechelen den 21en april 1848, door den pastoor van gemelde kerk, Jozef-Theodoor Janssens).

Ziehier de namen der edellieden wier wapens in dit boek prijken : Jan-Michaël Locquet; Christoffel Hendrik de Kyau, commandeur van Pitzenburg; Jan-Karel Locquet; Alexander-Jozef Rubens; Steven-Jacob-Frans van Wyels; Nicolaas-Jozef van Brouchoven, graaf van Bergeyck; Frans-Rommen van t'Sestich, heer van Ophem; Jan-Engelbert de Romrée, heer van Bonheyden; Jan-Karel de Gerlays, burggraaf van Upigni; Bernard-Alexander van den Zype; Karel-Jozef-Emanuel de Neve; Jozef-Augustyn du Jardin; Willem-Claudius-Jozef de Ruysschen; en Ernest-Norbert-Jozef de Rulle.

IV. BRIEFWISSELING AANGAANDE DE HERINSTELLING VAN VOORNOEMD BROEDERSCHAP, begonnen den 25en junij 1731.

Register groot in-folio, verrijkt met twee fraaie waterverwschilderingen van gemelden Heilige, als ook met de wapens der volgende adellijke personen :

Jan-Frans Locquet, burggraaf van Hombeek; Christoffel-Hendrik de Kyau, commandeur van Pitzenburg; Nicolaas-Jozef van Brouchoven, graaf van Bergeyck; Frans-Rommen van t'Sestich, heer van Ophem; Jan-Engelbert de Romrée, heer van Bonheyden; Jan-Karel de Gerlays, burggraaf van Upigni; Bernard-Alexander Van den Zype; Jozef-Augustyn du Jardin; Willem Claudius-Jozef de Ruysschen; Pieter-Engelbert Coloma, baron van Moriensart; Jozef-Alfons Coloma; Frans-Alexander della Faille; Lanceloot-Ignatius-Jozef de Gottignies, heer van Gestel; Ferdinand-Filips-Ignatius de Visscher, baron van Celles; van Eynatten (deszelfs voornamen zijn uitgelaten); graaf Andries van Licques; graaf Pieter-Alfons Coloma; Melchior-Jozef de Villegas; Karel van Huldenbergh; graaf Karel-Vitalis-Alexander Coloma; Karel-Floris Hidubalt, burggraaf van Nieuport; Jan-Baptist van Brouchoven, graaf van Bergeyck; graaf Ferdinand-Filips de Romrée; Filips-Engelbert-Jozef de Romrée; baron Karel-Ignatius de Spangen; Jan-Lodewyk van Milanen; Antoon van den Steen; en Jan-Frans-Jozef Parys.

V. « LIVRE MANUEL DES RÉSOLUTIONS conclues et arrestées dans les assemblées des Messieurs les confreres de l'illustre confrairie de Saint Hubert. » Van 1730 tot 1781.

Register in-folio. (Geschonken aan het stadsarchief, den 1^en^ mei 1847, door den pastoor van Hauswyck Hendrik Van Campenhout).

VI. « MANUEEL VAN ONTFANGH DER PARTICULIERE FONDATIEN CAPITULI B^œ^ MARIÆ. » Van 1769 tot 1793.

Register in-folio.

C. SS. Pieter en Pauwel.

I. « DIT ES DEN CIIYS DIE TOE BEHOERT DEN HEYLIGHEN GHEEST VAN SENTE PEETERS TE MECHELEN, int jaer ons Heeren doen men screef dusentich vier hondert ende sesse, te Kersavonde. »

Register groot in-4°, op parkement.

D. SS. Jan Baptist en Jan Evangelist.

I. « Chynsen competerende Ste Nicolaes capelle, in S. Jans kercke. » Van 1635 tot 1667, en van 1671 tot 1699.

Twee registers klein in-4°, onder eenen en denzelfden band.

E. Ste Catharina.

I. « Rekeninghe vanden Heylighen Gheest van sinte Cathlynen. » Gehouden in 1612, 1616, 1618, 1619, 1621 en 1622, door Pieter Buydens; en van 1626 tot 1633, van 1641 tot 1644, en van 1663 tot 1666, door Jan Buydens.

Twee registers in-folio.

Ziehier twee uittreksels van het eerste derzelver :

1621. « Mattheeus Leunens, scrynwercker, heeft aengenomen gehadt, omme ende mits der somme van een hondert ende vyfftich guldenen, het maecken van een nieuw rapport in Sinte Cathlyne kercke, omme inne te sitten den heiligeestmeesters. » (fol. 55 v°).

1622. « Gegeven Merten Van Calster, voir het maken van het belt van Christus, verhauwen in pallemen haute, hangende aen tcruyce, metten berch, dienende om te setten op des heylich gheest aultaer, per quictancien sessendertich guldenen. » (fol. 22 v°).

F. O. L. V. van Hanswyck.

I. Goederen verworven of verkocht door het klooster van Hanswyck, in de XIIIe, XIVe en XVe eeuw. Honderd negen en zestig schepenbrieven desaangaande van wege den magistraat van Mechelen, Willebroeck, Duffel, Waelhem en Bertenbroeck.

Register in-4°, op parkement.

II. « Dits de tsiins, dien men sculdich es den heyleghen Gheest van Hansuike. »

Register groot in-4°, op parkement. (Tweede helft der XVe eeuw).

III. « Dits den chys endr de rente, toebehoerende den heyligen gheest van Hanswyc, waer af dit boeck ghemaect ende vernieut bi Jacob vanden Putte ende Jacob de Vos, heylichgeestmeesters, int iaer ons Heeren XV^{c} en de XXIII. »

Register klein in-4°, op parkement.

IV. Rekeningen der rentmeesters van den H. Geest der parochie van Hanswyck, gehouden van 1592 tot 1593, door Michaël Ellewouts; van 1597 tot 1598, van 1600 tot 1601, en van 1605 tot 1607, door Arnold van Hove; van 1638 tot 1647, door Jan vanden Bempden, of du Pré; van 1647 tot 1651, door Frans du Puis; van 1666 tot 1668, door Laureys Walschaerts; van 1675 tot 1685, en van 1687 tot 1693, door Frans du Puis; van 1716 tot 1733, door Antoon de Vos; van 1733 tot 1736, door Gaspard Buts; van 1736 tot 1742, door Andries Festraets; en van 1761 tot 1775, door Nicolaas-Frans Walravens.

Vier registers in-folio.

V. Rekeningen over den ontvang der landen, renten, cynzen en huizen des kloosters van Hanswyck. Gedaan van 1677 tot 1685, door Lodewyk Clymans; en van 1740 tot 1761, door Cornelis-Jozef De Wilde.

Twee registers in-folio, onder eenen en denzelfden band.

VI. « Rekeninge der uytgheef van het gelt, competeerende aen de confrerie der onbevleckte ontfanckenisse Mariæ, in de parochiale kercke der Heeren canoniken regulieren van onse Lieve Vrauwe van Hanswyck. » Gehouden door de bestuurders van gemeld broederschap : Jan-Karel van Lier, van 1733 tot 1744; Hendrik Charlier, van 1744 tot 1755 ; J.-L. Vermeulen, van 1755 tot 1759 ; en A.-L. Cavellier, van 1778 tot 1785.

Register in-folio.

VII. « Expressie van alle de grosse vruchten, dewelcke het

CLOOSTER VAN HANSWYCK S'JAERLYCX IS GENIETENDE ter oorsaecke vande pastorye, genoten ten tyde vanden lesten oorlogh, in de jaeren 1746, 1747 ende 1748. »

Register in-folio.

VIII. KAART EN BESCHRIJVING DER GOEDEREN VAN HET KLOOSTER, GELEGEN ONDER HET GEHUCHT VAN HANSWYCK. — Item, ontvang van deszelfs cijnzen en lijfrenten, alsmede der verpachtingen en verkoopingen van deszelfs zaai- en hooilanden. Van 1767 tot 1789.

Register in-folio.

II. KAPELLEN.

I. « CHYNSEN ENDE GRONDE VAN ERVE, TOEBEHOORENDE SINTE LAMBRECHTS CAPELLE. » Vernieuwd in 1622, door Willem Cleymans.

Register klein in-4°.

II. REKENINGEN RAKENDE Ste ANNA KAPEL. Gehouden van 1645 tot 1650, door Willem Wouters; van 1703 tot 1718, door Pieter t' Servrancx; van 1718 tot 1722, door Bernard-Rombout van den Wiele; van 1722 tot 1733, door deszelfs weduwe Anna-Catharina van Eyck; en van 1733 tot 1734, door hunnen zoon Frans-Jozef van den Wiele.

Register in-folio.

Q.

KLOOSTERS.

I. MANNENKLOOSTERS.

A. PP. Augustijnen.

I. « LIBER PROFESSORUM » of naamlijst der genen die, van 1691 tot 1782, hunne ordesgelofte in gemeld klooster gedaan hebben.

Register in-folio, inhoudende de namen der volgende Mechelaars :

(1^e^ october 1691) Jan Timmermans, zoon van Pieter en van Anna

Herregoudts. — (9e september 1692) Nicolaas Van Lier, zoon van Antoon en van Elisabeth Vereycken. — (9e september 1692) Jacob-Dominicus Desgrouseliers, zoon van Servaas en van Helena Fautrel. — (20e januarij 1693) Jacob van Buscom, zoon van Willem en van Barbara Smets. — (22e januarij 1693) Jan Laureys, zoon van Pauwels en van Susanna vander Strepe. — (4e februarij 1698) Augustyn van Buscom, zoon van Gaspard en van Petronilla Matys. — (28e julij 1698) Fulgens Kersavont, zoon van Jan en van Maria de Vos. — (18e november 1698) Andries vander Veken, zoon van Lambrecht en van Margareta Matthys. — (3e februari 1700) Jacob De Backer, zoon van Michaël en van Anna Symons. —(4e januarij 1701) Jan De Munck, zoon van Antoon en van Elisabeth Pauwels. — (6e januari 1701) Rombout Lissens, zoon van Lambrecht en van Gasparina van Buscum. — (5e julij 1703) Emmanuel Mommaerts, zoon van Filips en van Catharina Stalaers. — (17e julij 1703) Filips van Rymenans, zoon van Pauwels en van Catharina van Erdegeem. — 17e october 1703) Jan-Baptist Hullet, zoon van Jacob en van Maria de Laen. — (13e januarij 1705) Lucas Goeyers, zoon van Rombout en van Catharina de Widt. — (16e januarij 1708) Filips Vlemincx, zoon van Jan-Baptist en van Anna-Philippina van den Bossche. — 16e april 1708) Bernard Jaspers, zoon van Marten en van Maria Gooris. — (12e mei 1709) Prosper Verbeke, zoon van Jan en van Anna Buets.— (11e september 1709) Bernard Lissens, zoon van Lambrecht en van Gasparina Van Buscom. — (19e april 1711) Jan-Frans van Robbroeck, zoon van Jacob en van Elisabeth Davidts. — (12e november 1714) Bernard Peeters, zoon van Adriaan en van Joanna-Maria Hayo. — (29e april 1721) Andries Keldermans, zoon van Wouter en van Antonetta-Theresia de Wilde. — (25e november 1721) Pieter Matthys, zoon van Karel en van Elisabeth Vermeren. — (3e februarij 1722) Cornelis Lambrechts, zoon van Nicolaas en van Catharina Matthys.— (3e februarij 1722) Nicolaas Verschoor, zoon van Augustyn en van Catharina De Munck. — (25e october 1728) Willem Verhulst, zoon van Cornelis en van Maria-Anna Vertruyen. — (6e maart 1729)

Antoon Verschoor, zoon van Augustyn en van Catharina De Munck. — (17e october 1729) Jozef De Bay, zoon van Bertram-Marten en van Maria-Alexandrina Laguere. — (1e october 1731) Rombout Leemans, zoon van Lenard en van Catharina Florken. — (27e december 1735) Karel Bianco, zoon van Frans en van Anna-Theresia van Heerle. — (27e december 1735) Thomas Buytins, zoon van Jan en van Elisabeth Debie. — (3e maart 1737) Cornelis Stappers, zoon van Jan-Baptist en van Elisabeth Pols. — (2e junij 1737) Jan de Coninck, zoon van Lenard en van Anna-Catharina Pens. — (9e februarij 1739) Pieter van Buscom, zoon van Karel en van Anna-Maria Smeulders. — (18e october 1742) Antoon van Eelen, zoon van Andries en van Joanna van Herp. — (2e julij 1753) Nicolaas De Loose, zoon van Jozef en van Mechtilde van den Heybergh. — (19e december 1763) Jan-Baptist van den Kerckhoven, zoon van Pieter-Jozef en van Clara Hellemans.

II. « Declaratie ende specificatie van alsulke costen, deboursementen ende andersints, als hebben moeten doen ende gedoogen die Eerw. Paters Augustynen binnen de stadt Mechelen, ... tegens den Eerw. Heere Prior ende conventualen van het goedtshuys der Celestinen tot Heverle, by Loven.... » Van den 9en januarij 1731 tot den 24en maart 1740.

Register in-folio.

B. Geschoende Karmelieten of Lieve-Vrouwe-Broeders.

I. « Liber depositi carmeli mechliniensis. » Van 1585 tot 1795. — Begonnen den 19en november 1758, door den prior van het klooster Brocardus a Sto Fulgentio, die al de rekeningen van hetzelve, welke tot den jare 1654 op losse en bijna onleesbare vellen geschreven waren, op een nieuw bijeengebragt, herzien en merkelijk vermeerderd heeft.

Register in-folio.

Ter bekoming van nadere inlichtingen rakende deze en eenige andere mannenkloosters, zie : « de Kronyk van Gootens » (EE-I, n° XII), alwaar, fol. 31, gehandeld wordt over de Kommandery van Pitsenburg; fol. 40, over de Minderbroeders; fol. 47, over de Paters Augustynen; fol. 78, over de geschoende Karmelieten of Lieve-Vrouwe-Broeders; en fol. 80, over de Cellebroeders.

II. VROUWENKLOOSTERS.

A. Arme Claren.

I. « Hier volghen de statuten ende ordinancien, waer na hem reguleren sullen die buyten susteren vanden Clarissen binnen Mechelen. » — « Ghescreven int jaer ons Heeren : M : ses hondert XV : den 22 mey. Suster Elizabeth de Keersmaecker. »

Register klein in-4°.

II. « Manieren om in het cloister der Arme Clarissen binnen Mechen (sic) die religievsse te cleeden, professien, berechten ende olien, ende begraven sal; als oock de manier vande jubile. Wt verscheyden boecken by een vergaedert anno 1657. »

Register klein in-4°.

III. « Pointen der constitutie die de Leeke Susters moeten weten. »

Register klein in-8°.

IV. « Livre des comptes de la recepte et depense du couvent des Carmelitres déchaussées de Malines. » Van 1754 tot 1783.

Register in-folio.

B. Leliëndal.

I. Cynzen van het klooster, vernieuwd in 1317, 1349, 1360, 1364, 1400, 1440, 1447 en 1460.

Register groot in-4°.

II. « Dit syn die renten vander pietantien des godshuus van Leliendale (voor de nooddruft en de kleederen der nonnen) in erf tsise, in hueringen ende in coorne, int iaer ons Heren M.CCCC. ende achte » alsmede in 1458 en 1523.

Drie zamengebondene registers klein in-4°, waarvan twee op parkement.

III. « Dit syn die chysen der pytantien van Lelyendale. » . Opgenomen in 1532, door den proost des kloosters Lodewyk vanden Berghe.

Register groot in-4°, op parkement.

IV. Vernieuwing dezer cynzen in 1561.

Register klein in-4°.

V. « Chynsen competerende de prosdye ende clooster van Leliendael. » Opgenomen in het begin der XVII° eeuw.

Twee registers klein in-4°.

VI. « Leenen ende achter leenen, in die prochye van Hombeke, dat het goidshuys van Leliendale te leene houdene es van den keyser, als hertoghe van Brabant. » Opgenomen, omtrent het jaar 1520, door Lodewyk vanden Berghe.

Register groot in-4°.

VII. « Rekeningen der prosdye ende clooster van Leliendael. » Gehouden, van 1538 tot 1539, door gemelden proost Lodewyk vanden Berghe; van 1541 tot 1542, en van 1554 tot 1555, door den rentmeester van het klooster Jan van Lyedekercke; van 1566 tot 1568, 1573-1574, 1586-1594, en van 1596 tot 1597, door de procuratersse Anna vander Heyden; van 1628 tot 1632, en in 1654, door den rentmeester Jan van Voorspoel; van 1654 tot 1670, door deszelfs weduwe; en van 1671 tot 1704, door den rentmeester Bernard-Alexander van Ertborn.

Vier registers in-folio en groot in-4°.

VIII. « Leenboecken vanden heerelycken leenhove Ter Most, competerende de prosdye des cloosters van Leliendale binnen

Mechelen. » Van 1534 tot 1549; van 1532 tot 1668; en van 1619 tot 1716.

Drie registers in-folio.

IX. « Rolle des leen hoffs vande heerlyckheyt Ter Most, resorterende principaelyck onder de meyerye van Sempst ende ander sints competerende den Heere proost van Leliendael, die tselve te leene is houdende van Zyne Co. Ma^t. als hertoge van Brabant. » Van 1629 tot 1640; van 1629 tot 1664; en van 1668 tot 1704.

Register in-folio.

X. « Vonnisse boeck onder d'leenhoff Ter Most, 1631-1637. » — « Register van erffenissen ende contracten onder d'laethoff Ter Most, 1622-1664. » — « Register van beschryff brieven, requisitien ende andere onder d'laethoff Ter Most, 1630-1663. »

Register in-folio.

XI. « Uytgeef boeck. » Van 1737 tot 1747.

Register klein in-4°.

C. Thabor.

I. « Namen alder personen die, vanden beghin dees cloesters, hier ghestorven syn inder heiligher oerdinen. » Aangeteekend door Josina Van Horrioen, van 1465 tot het jaar harer dood in 1542; en door hare medezusters vervolgd, van gemeld jaar tot 1664.

Register klein in-4°, op parkement.

II. « Rekeninge gedaen den goidshuyse van Thabor, by my Cornelis Huygens, priester, als ontfangere van allen den renten, chysen, die tselve goidshuys jaerlycx heffende is bynnen Antwerpen ende daer omtrent. » Van 1547 tot 1555, en van 1556 tot 1567.

Register klein in-4°.

III. « Liggher van alle des cloosters van Tabors renten, landen, bemden ende boschen, die sy nu tegewoordich syn hebbende

ende besittende, met allen de lasten dier op staen, ghemaeckt door Sr. Clementia van Achelen, procuratersse, 1615. »

Register in-4°.

IV. « Ligger ofte hantboeck van de goederen van het clooster van Thabor, geschreven door Suster Maria Theresia Rosa, procuratersse, anno 1710. »

Register in-folio.

V. « Voorwaerde ende conditien, waerop de priorinnen ende procuraterssen des cloosters van Ste. Salvatoors, anders geseyt Taboors, hebben verhuert ende in pachte vuytgegeven des voors. cloosters saylanden, bempden, boomgaerten ende thienden. » Gemaakt van 1629 tot 1634, in 1636, 1638, 1639, 1642, 1643, 1648, 1653 en 1654, door Joanna Ghyselincx en Clementia Van Achelen, door Anna vanden Ghersmeuter en Clementia Van Achelen, door Anna vanden Ghersmeuter en Joanna Cuvelier, en door de procuraterse Maria van Cauteren.

Register in-4°.

VI. « Copie-boeck van allen de brieven ende bescheeden, raeckende de erffelycke goederen, chynsen ende renten, toebehoorende het clooster van Sinte Salvator, den Berch Thabor, eertyts buyten, nu binnen der mueren deser stadt Mechelen, ghemaeckt ende aldus in ordre gestelt by Sr. Joanna Cuvelier, procuratersse van het voorschreven clooster. Begonst in octobri des jaers ons Heere M.DC.XLIIII. »

Register in-folio.

VII. « Fondatien ende ordonantien des cloosters van Ste. Salvator,.... met grooter neerstichEyt ende getrouwelyck by een vergaedert ende gheschreven, vuyt verscheyden oude boecken ende schrieften, door suster Joanna Cuvelier, int jaer 1663. »

Register klein in-4°.

VIII. « Rekeninghe bewys der procuraterssen des cloosters van Salvator, geseydt den berch Thabor, binnen Mechelen. » Gehouden van 1708 tot 1711, door Maria-Theresia Rosa; van 1719 tot 1722,

door Bernardina Van Hove; van 1723 tot 1726, door Petronilla-Susanna Van Diepenbeeck; en van 1777 tot 1780, door Anna De Vos.

Register in-folio.

IX. « Dit syn die insettinghen oft statuten des godtshuys van Thabors. »

Register in-8°. (Begin der XVIIe eeuw).

X. « Dit syn die insettinghe oft statuten des godtshuys van Thabor,.... geschreven door Maria-Tresia Rosa. 1715. »

Register in-8°.

D. Bethaniën.

I. Schepenbrieven der XIVe, XVe en XVIe eeuw, rakende de goederen en cynzen van Bethaniën, zoo te Mechelen als elders.

Twee registers in-folio en groot in-4°, waarvan het eerste op parkement.

Op het einde van het tweede derzelver, vindt men de volledige lijst der bestuurders, der priorinnen en der nonnen des kloosters, van 1422 tot 1778. — Ziehier de namen en geboorteplaatsen der priorinnen van Bethaniën, alsmede het jaar harer professie, en dat harer dood :

I^e priorin. Elisabeth van Thyele, van Diepeven, geprofest in 1423. — IIe. Clara Clercks, geprofest in 1424, sterft in 1471. — IIIe. Elisabeth vanden Velde, van Mechelen, 1425-1478. — IVe. Barbara vander Elst, 1427-1482. — V^e. Elisabeth van Muysene, van Mechelen, 1464-1465. — VIe. Catharina vander Aa, van Mechelen, 1486-1514. VIIe. Margareta Oddyns, van Mechelen, 1490-1540. — VIIIe. Maria de Latere, van Rysel, 1508-1573. — IXe. Maria Meesters, van Brussel, 1551-1558. — X^e. Catharina Smits, van Mechelen, 1553-1597. — XIe. Clara de Gavarelle, van Brussel, 1556-1621. — XIIe. Magdalena Smets, van Antwerpen, 1593-1646. — XIIIe. Josina-Magdalena Hoex, van Zeeland, 1615-1677. — XIVe. Anna-Theresia Mons, van Brussel,

1649-1702. — xv^e^. Maria-Margareta Mommaerts, van Audenaarde, 1666-1702. — xvi^e^. Maria-Anna Birago, van Brussel, 1667-1713. — xvii^e^. Clara de Dryver, van Mechelen, 1676-1719. — xviii^e^. Maria-Anna Verbelle, van Mechelen, 1700-1720. — xix^e^. Catharina Peeters, van Mechelen, 1698-1724. — xx^e^. Joanna-Maria Peeters, van Mechelen, 1705-1763. — xxi^e^. Francisca Ayou, van Mechelen, 1717-1774. — xxii^e^. Augustina vanden Brande, van Thisselt, 1735.

Ziehier nu de namen der nonnen die, alhier geboren, in gemeld klooster geprofest en gestorven zijn, van 1422 tot 1778 :

Catharina van Aerwilre, 1422-1448; Catharina Nots, 1433-1471 ; Catharina Tsermertens, 1433-1503 ; Catharina vanden Eynde, 1437-1487 ; Barbara Haessaerts, 1439-1473 ; Joanna vanden Hoede, 1439-1497 ; Elisabeth Croes, 1440-1484 ; Joanna van Voesdonck, 1448-1492 ; Catharina Bastyns, 1455-1524 ; Elisabeth vanden Bruele, 1458-1492 ; Margareta van Vileyn, 1465-1505 ; Maria van Steynemoelen, 1467-1485 ; Elisabeth Tsermertens, 1472-1514 ; Margareta Tscranen, 1481-1508 ; Maria van Asscheyden, 1485-1490 ; Margareta Boemans, 1487-1515 ; Catharina Speelberchs, 1504-1542 ; Barbara Speelberchs, 1506-1565 ; Anna van Diest, 1511-1550 ; Barbara Hoens, 1518-1557 ; Maria Laethyns, 1521-1578 ; Cornelia Cuypers, 1523-1550 ; Magdalena vander Aa, 1523-1582 ; Maria Bogaerts, 1531-1558 ; Clara van Hanswyck, 1538-1572 ; Barbara Govaerts, 1538-1598 ; Philippina Govaerts, 1538-1582 ; Elisabeth Estricks, 1538-1552 ; Maria van Heyst, 1553-1577 ; Joanna van Nyvele, 1556-1606 ; Paulina van Vossele, 1556-1580 ; Catharina van Cantelbeke, 1558-1581 ; Margareta van Ytegem, 1559-1618 ; Maria Vriers, 1590-1634 ; Joanna van Heyst, 1594-1647 ; Maria van Thielen, 1630-1640 ; Maria Gybels, 1633-1650 ; Joanna Verstappen, 1641-1677 ; Catharina Coop, 1643-1663 ; Anna Elisabeth Smets, 1649-1654 ; Maria Coop, 1650-1675 ; Anna vanden Berge, 1652-1662 ; Monica van Steynemeulen, 1657-1712 ; Catharina van Oostenryck, 1658-1701 ; Elisabeth van Herdegem, 1659-1686 ; Anna van Beneden, 1666 ; Elisabeth vande Plaet, 1702-1716 ; Maria-Theresia Peeters,

1705-1735; Adriana van Lier, 1706-1716; Maria Blickx, 1707-1757; Isabella-Clara Peeters, 1715-1764; Dorothea Ayou, 1715-1772; Elisabeth Peeters, 1717; Cornelia Neefs, 1718-1752; Monica Vermeulen, 1724-1753; Isabella Estricx, 1725-1731; Maria-Anna van Mompeyen, 1735; Constantia Loosen, 1738; Victoria Hoebanghs; 1743; Francisca de Maeyer, 1765; Dorothea Bautemans, 1766-1768; Cecilia Servranx, 1767; en Joanna Stalins, 1778.

II. Oude statuten des kloosters van Bethaniën.

Register klein in-4°. (XVe eeuw).

III. « Register van al de goederen, soo huysen, hoeven, landen, bempden, bosschen, wateren, als renten, cheynsen en erfpachten, toebehoorende onse L. Vrauwen cloistere, genaempt Bethanien. » Van de XVe tot de XVIIe eeuw.

Register in-folio.

IV. « Rekeninghe bewys et reliqua, van al dat B. Willem Middelborch ontfanghen heeft, van den eersten november XVcLXXXVIII totten eersten novembris twee entneghentich. »

Register klein in-4°.

V. Verhuringsacten van goederen, toebehoorende aan het klooster. Van 1600 tot 1621.

Register in-folio.

VI. « Rekeningh bewys ende reliqua, welcke syn doende de procuraterssen, van al sulcke administratie als sy gehadt hebben vande goederen en andere incomen van het clooster van Bethanien. » Magdalena Brans, van 1602 tot 1605; Magdalena Smets, van 1605 tot 1620; Elisabeth Hoeckx, van 1620 tot 1624; Magdalena Smets, van 1624 tot 1628; Anna Antheunis, van 1628 tot 1646; Anna Antheunis en Elisabeth vander Elst, van 1646 tot 1647; Elisabeth vander Elst, van 1647 tot 1674; Monica van Steynemeulen, van 1675 tot 1691, en 1693 tot 1699; Cecilia Lowix, van 1702 tot 1705, (?) 1708 tot 1709, 1715 tot 1716, 1718 tot 1719, en 1729 tot 1749; Maria Blickx, van 1749 tot 1757; Francisca Ayou, van 1758 tot

1772; Maria-Anna Van Mompeyen, van 1772 tot 1774; en Angelina Landuyt, van 1774 tot 1781.

Veertien registers in-folio en groot in-folio.

VII. « Rekeninge van al datter is ontfangen by de procuraterssen des cloosters van Bethanien, van chynsen ende renten, van vercochte goederen, afgelede renten ende aelmoessen, zindert den 1en november 1615, tot den lesten october 1685. » Gehouden van 1615 tot 1618, door Magdalena Smets; van 1620 tot 1624, door Elisabeth Hoeckx; van 1628 tot 1635, en 1642 tot 1643, door Anna Antheunis; van 1655 tot 1670, door Elisabeth vander Elst; van 1677 tot 1679, en 1683 tot 1695, door Monica van Steynemeulen.

Twee registers klein in-4°.

VIII. « Register der landen, bosschen, bemden ende vyvers, competerende het clooster van Bethanien, met hunne groote, regenoten, opwerpen, plantagien, lasten van chynsen, etc., gelyck die syn ten jaere 1780, ende gelyck de selve uytgetrocken syn in de caerten figuratief daer van synde. » Begonnen den 18en february van gemeld jaer, door den bestuurder des kloosters M. Mandervelt.

Register in-folio.

E. Muysen.

I. « Dit siin gratien ende pitantien van spisen ende van rynschen wine, welke wy zuster Marie, priorinne, ende convent tsgoedshuys van Musene, eendrachtechler ende met ghemeynen consente van ons allen, gheordineert ende gheconsenteert hebben te ghevene den convente voirs, op sekere ghenoemde daghe ende feesten feesten, hier na bescreven. Anno M.IIIc.XCVIII. »

Register klein in-4°.

II. « Dit syn erfelike tsise toebehorende den goodshuse van Musene, in den jare ons Heeren dusent vierhondert vierentwintich. »

Twee registers in-4° en klein in-4°, op parkement.

III. Cynsboek van het klooster. — Eerste helft der XVe eeuw.

Register zeer klein in-4°.

IV. « Dit syn erfelike tsise, toebehorende den goodshuse van Musene, in den jare ons Heeren dusent vierhondert. LIIII. »

Register langwerpig in-folio, op parkement.

V. « Dit siin die erfchyse die men jaerlyx gheeft van den goeden te kers. te betalene. » — Tweede helft der XVe eeuw.

Register klein in-4°, op parkement.

VI. « Den ouden register » der goederen des kloosters. – XVe eeuw.

Register langwerpig in-folio, op parkement.

VII. « Dits my vrou Sofie Pauels chysboeck. » A° 1521

Register langwerpig in-folio, op parkement.

VIII. « Vorwerds » van verhuring der kloostergoederen, van 1521 tot 1601. Gemaakt door de priorinnen Sophia Pauwels, Barbara Tscats, Joanna de Haze, Margareta Snellincx en Elisabeth vanden Broecke.

Register groot in-4°.

IX. « Boeck, gheheeten registrum litterarum, van allen den brieven die ons goidshuys nu ter tyt heeft in diversche steden ende dorpen. » Begonnen den 3^en October 1538, door de priorin Barbara Tscats.

Register langwerpig in-folio, op parkement.

X. « Tsys boeck van alle den erfelycken tsysen, die ons goidshuys van Musene jaerlycx wtghevende syn. » Begonnen, als te voren, door voornoemde priorin.

Register langwerpig in-folio, op parkement.

XI. « Desen ontfanck boeck ons goidshuys van musene, begonsten wy zuster Berbel Tscats, priorinne, te scryven den derden dach van octobri anno XV^c. en XXXVIII, van allen den erfrenten, lyfrenten, erfsysen, heuringhe ende pachten, die ons goidshuys jaerlycx heeft incommende. » Van 1538 tot 1553.

Register langwerpig groot in-folio.

XII. « LIGGER DES GOIDSHUYS VAN MUYSEN, inhoudende de copien vanden brieven der goeden, die tselve goidshuys heeft bynnen der stadt van Antwerpen, Bergen opten Zoom, Loveue, Thienen ende Vilvoirden. — Item noch de copien vanden brieven der goeden in alrehande vryheden erde dorpen gelegen, mitsgaders oick vanden goeden onder Bergen, Campenhout ende daer omtrent gelegen » alsmede nog « der goeden die tselve goidshuys heeft bynnen der stadt van Bruessele ende daer omtrent. » Gemaakt in 1545, door meer gemelde priorin Barbara Tscats.

Twee registers groot in-4°.

XIII. « DIT IS MY VROU JOHANNA DE HASE CHYS BOECK. » Begonnen den 20en Maart 1553. — Item, « my vrou Mergriete Snellinckx chys boeck. » Begonnen den 12en Mei 1570.

Twee registers langwerpig in-folio, op parkement.

XIV. « ONTFANCK (door laatst genoemde priorin) van allen den erfrenten, lyfrenten, erfsysen, heuringhe en pachten, die ons goidshuys jaerlyckx heeft incommende. » Van 1570 tot 1575.

Register langwerpig groot in-folio.

XV. « ONTFANCK BOECK by Sr Dymphna Verstreken, priorinne des cloosters van Muysen, van alle erffrenten, lyffrenten, chysen, ende van lanthuringhe in graenen ende gelt, ende oock bemthuringhe. » Van 1663 tot 1641.

Register groot in folio.

XVI. REKENINGEN DER PRIORINNEN DES KLOOSTERS. Gehouden van 1538 tot 1552, door Barbara Tscats; van 1570 tot 1574, door Margareta Snellinckx; van 1575 tot 1609, door Elisabeth vanden Broecke; van 1609 tot 1613, en 1614 tot 1620, door Anna van Roye; van 1621 tot 1625, en 1633 tot 1646, door Dymphua Verstreken; van 1647 tot 1665, door Maria-Robertina de Subia; van 1704 tot 1711, door Theresia Vermost; van 1713 tot 1714, door Catharina-Theresia Sundes; van 1740 tot 1741, door Edmonda van Erp; en van 1756 tot 1782, door Constantia Dens.

Tien registers klein in 4°, in-folio en groot in-folio.

XVII. Rekeningen der rentmeesters des kloosters. Gehouden van 1585 tot 1590, door Jan Peeters; van 1590 tot 1592, door Jan de Meulder; van 1595 tot 1612, 1615 tot 1616, en 1619 tot 1625, door Jan van Rauberghen; van 1655 tot 1656, 1662 tot 1665, en 1668 tot 1669, door Willem Cleymans; van 1670 tot 1671, door deszelfs zoon Willem-Frans Cleymans; van 1680 tot 1687, door Anastasius de Coninck, monnik der abdij van S. Bernard-op-de-Schelde; en van 1687 tot 1690, door F. Pauwels, monnik derzelfder abdij.

Drie registers in-folio.

XVIII. « Onfanck van het cost geld der pensionairen die hier komen woonen syn. » Van 1691 tot 1736.

Register in-folio.

XIX. Verhuringen van goederen toebehoorende aan het klooster. Van 1705 tot 1754.

Register in-folio.

R.

BEGIJNHOVEN.

I. « Dit es de chens van der fermerien binnen shoves te kersavonde ende te sente Jans messe, anno domini M°.CCC°.XXIII°. »

Register groot in-4°, op parkement.

II. « Dit es d'aelmoessen kisten vanden armen Beghinen binnen den Beghinehove van Mechelen iaerliix ende erfeleke chiis, die hen ghegeven es ende dien si ghecocht hebben binnen der stat ende buten, als soe als hi gheleghen es, van straten te straten gheordineert, na de ordinancie vanden a. b. c. d. ende vanden getale I. II. III, IIII., aldus vanden beghinsele vortgaende toten ende, daer men letteren ende brieve af hevet, ende daer men en ghene letteren af en hevet anders niet dan boeke. Ghemaect ende ghescreven dit boec int iaer ons Heren. M.CCC.LIX. te kersavonde. »

Register groot in-4°, op parkement. — Ziehier de namen der

straten, plaatsen en gebouwen, zoo buiten als binnen de muren der stad, welke in hetzelve voorkomen :

« Sente Katelinen strate. - Noker strate. - Rotselaer strate. - Zeelstrate. - Eembeemd. - Gruenendael. - Nonnenstrate. - Boghaerstrate. - de Dekenye. - Peperstrate. - Blidenberghe strate. - Plancstrate. - Tiechelrie. - Molenstrate. - op de Milane achter der Minderbruederen. - in de Moststrate achter der Minderbruederen. - Naustrate. - Beghinen strate. - Steenwech. - Vleeshuis. - Scepenhuis. - achter 't Vleeshuis ane Flietken. - ierste Vleeshouwer strate. - ander Vleeshouwer strate. - derde Vleeshouwer strate. - Visch-brugghe neven de Groetbrugghe. - Scepstrate. - Cortscepstrate. - Leckerstreetken. - Nuwen Bruel. - Nuwen Bruel tuschen beyde Bruele. - Marcht. - Halle. - Ouden Bruel. - Ham. - Austyn strate. - opt Sant bi Tsr Berthous hof. - bi Tsr Berthous hof buten der Zantpoerten. - buten der Zantpoerten in de Neckerstrate. - Mandestrate. - Neckerspoel porte. - Veemarcht. - S. Peters kerchof. - Vetterstrate. - Befferstrate. - Berclemstreetken. - achter den Steen. - Sceerstrate. - Coestrate. - bi onser Vruwen Bruederen. - Paerden marcht. - Biest. - Milane achter onser Vruwen Bruederen. - Sceirmans bloc. - Joedenstrate. - Cattestrate. - Tser Volcard strateken. - Heergracht. - Kerchofstrate. - Wolle marcht. - Herberghe van S. Bernaerds. - Vingebeke strate. - Buten sente Katelinen poerten - Pennincpoel. - Hellincstrate. - Buten der Kerchof porten. - Gortterstrate. - Scheiselberch buten der Coeporten. - Wyngaerdstrate. - Wittebroedstrate. - Wittevenne. - Vriesenstrate. - Scepvortstrate. - Heergrachtte Neckerspoele. - Milderstrate. - Beghinen strate. - Breedstrate. - Ballemans strate. - Hanswiic strate. - Bruesel strate. - Nustrate. - onser Vrouwen strate. - Harinc werf. - Groetbrugghe. - Corenmarcht. - Cuperstraetken. - sente Jacobs strate. - Buten der Overster porten. - Broecstrate. - Ghansdriisch. - Penninc strate. - Buten der Aedengheem poerten. - Heystrate. - Aedengheem strate. - Steenstrate. - Torfwerf. - Conincstrate. - en Keerberghe strate. »

III. Renten van een nieuw huis buiten Ste Catharina poort,

S[te] Anna canvent geheeten, gesticht in 1506, door Aard Cloet en zijne echtgenoot Catharina Tsvriesen.

Register klein in-4°.

IV. « BOECK ghescreven int jaer ons Heeren doen men scref XV[c] ende vertich, inhouwende alle die renten vanden conventen, wt oude boeken ghescreven ende vernyeuet. »

Register in-4°.

V. « CHYSBOECK DES GOIDTSHUYS VANDER KISTEN OPT GROOT BEGYNHOFF TOT MECHELEN, vernieuwt by Guill. Schooffs int jaer XV[c] achtentnegentich. »

Register klein in-4°.

VI. « DIT SYN DE GHEBODE ENDE STATUTEN VAN ONSEN HOVE. » — XV[e] eeuw.

Register zeer klein in-4°.

VII. « STATUTEN VANDEN BEGYNHOVEN ONDER HET ERTSBISDOMME VAN MECHELEN, gheordonneert door Joannes (Hauchinus) bij zendbrief desaangaaude, gedagteekend uit Brussel den 20[en] maart 1588.

Register in-4°.

S.

GAST- EN GODSHUIZEN.

I. Ziekelieden.

I. STATUTEN GEGEVEN DOOR GODEVARD, BISSCHOP VAN KAMERYK, « int iaer ons Heren als men screef. M.CC. ende XX. in de maent van octobre, in den huse der sieckerliede buten Mechlene, dat gesticht es met den goede eens edels mans her Wouter Beerthouts, ende Sophien sier vrouwen, ende der goeder liede aelmoesene. »

Register klein in-4°, op parkement.

II. « DIT ES DEN TSYS DIE TOE HOERT DEN GOEDS HUSE VANDER

ZIEKLIEDE BY MECHELEN, anno domini M°CCC°XXX. » — Item « int iaer ons Heren M°.CCC°.LXXI. »

Twee registers klein in-4°, op parkement.

III. CYNSBOEKEN DER ZIEKELIEDEN. Begonnen in 1438 en 1448.

Twee registers klein in-4°, op parkement.

IV. CYNSBOEKEN. Gehouden van 1518 tot 1548, door Jan vanden Winckele ; en van 1572 tot 1593, door Frans vanden Zande, rentmeesters des gasthuizes.

Twee registers klein in-4°.

V. CYNSBOEK. Vernieuwd in 1632.

Register klein in-4°.

VI. REKENINGEN DER ZIEKELIEDEN. Gehouden in 1481, door Barbara Veronen, huisvrouw van Jan Scoef, en Catharina vanden Bossche. — Item in 1541, door (N.) Spaysmakers.

Twee registers groot en klein in-4°.

VII. REKENINGEN DER GASTHUISNONNEN. Gehouden van 1561 tot 1562, door Elisabeth van Wouterlinge ; van 1571 tot 1572, en van 1589 tot 1591, door Elisabeth van Hanswyck ; van 1592 tot 1628, door Hendrika van Halle ; van 1629 tot 1635, door Anna Cox ; van 1636 tot 1644, door Margareta Vercluysen ; van 1645 tot 1653, door Cecilia vanden Sande ; van 1654 tot 1680, door Constantia van Hamme ; van 1681 tot 1687, door Joanna Sloits ; van 1687 tot 1690, door Elisabeth Bernarts ; van 1691 tot 1693, door Joanna Sloits ; van 1693 tot 1702, door Maria Verhulst ; van 1702 tot 1710, door Theresia vanden Busdom ; van 1710 tot 1713, door Barbara van Espen ; van 1713 tot 1717, door Cecilia vanden Zande ; van 1717 tot 1726, door Theresia vanden Busdom ; van 1726 tot 1747, door Maria-Theresia van Robbroeck ; van 1752 tot 1757, door Maria-Philippina de Schore ; van 1758 tot 1763, door Anna-Catharina Louché ; en van 1764 tot 1780, door Cecilia van Sychen.

Vijftien registers groot in-4°, in-folio en groot in-folio.

VIII. REKENINGEN DER RENTMEESTERS DES GASTHUIZES. Gehouden van 1530 tot 1534, 1537 tot 1538, en 1543 tot 1544, door Jan vanden

Winckele; van 1549 tot 1570, door Gosen van Gestele; van 1592 tot 1622, door Michaël Ellewouts; van 1629 tot 1635, en van 1640 tot 1642, door Jan Buydens.

Twee registers groot in-4° en in-folio.

IX. Voorwaardenboek voor de verhuring der goederen van het gasthuis. Gemaakt van 1570 tot 1697, door Elisabeth van Wouterlinge, Elisabeth van Hanswyck, Hendrika van Halle, Margareta Vercluysen, Constantia van Hamme, Joanna Sloits, Elisabeth Bernarts en Maria Verhulst.

Register in-folio.

X. Voorwaarden voor de verhuring der goederen van het gasthuis, vastgesteld door deszelfs rentmeesters, van 1627 tot 1663. — Verkoopingen van het boomgewas harer bosschen, gedaan door de gasthuisnonnen, van 1626 tot 1696.

Register in-folio.

II. S. Jacobs godshuis.

I. Cynzen van het godshuis. Opgenomen in 1400, 1419, 1426 en 14.., alsmede in 1471.

Drie registers klein in-4°, op parkement.

II. Cynzen van S. Jacobs kapel en godshuis. Tweede helft der XVIe eeuw.

Register langwerpig in-folio.

III. Cynzen betaald aan het godshuis. Van 1640 tot 1650.

Register klein in-4°.

IV. Rekeningen van S. Jacobs godshuis. Gehouden van 1575 tot 1591, door deszelfs rentmeester Jan Moons.

Register in-folio.

III. Ste Barbara godshuis.

I. Rekeningen van hetzelve. Gehouden van 1572 tot 1573, door

de weduwe van Willem Lepelaer; en van 1585 tot 1594, door reeds gemelden Jan Moons.

Register in-folio.

II. « ONTFANCK-BOECK VAN ALLE DE CHYNSEN, RENTEN ENDE ERFFELYCKE GOEDEREN, competerende den godtshuyse van Ste Barbelen, gefondeert by Heer Aerdt van den Bossche ende syne huysvrouwe. » Van 1703 tot 1732. Vernieuwd in 1718, door deszelfs rentmeester Nicolaas van Sinay.

Register in-4°

IV. SS. Pieters en Pauwels godshuis.

I. REKENINGEN VAN HETZELVE. Gehouden van 1717 tot 1723, door voornoemden rentmeester Nicolaas van Sinay.

Register in-folio.

V. Godshuis van Oliveten.

I. REKENINGEN VAN HET GODSHUIS. Van 1783 tot 1797. Gedaan aan den prior van hetzelve, M. Mandervelt, door Jozef-Horatius-Maria van den Bossche, oud schepen en burgemeester dezer stad.

Register klein in-4°.

« In dit huys syn, met den vader, dertigh oude mannen; maer oft daer oock vrouwen in geweest syn, ende ofter voor desen meerder getal van mannen in gestelt syn, en wete ick niet. Tot den voors. vader, synder noch dry opperste toesinders oft proviseurs, te weten : den actuelyck dienende heere tresorier van de stat Mechelen in tyden wesende; item den eerw. heer pastoor van het groot Beggyn hof, ende den heere rector van 't clooster Bethanien. Tot dien hebben sy oock eenen rentmeester. Ider armen man treckt voor prove wekelycks acht stuyvers in gelt ende negen pondt broodt, dagelycks potagie ende dry pinten bier, vier en licht, t'wasschen van leynwaert, ende by tyden goet bier ende recreatie. Hebben eenen prister die sy pastoor

noemen int huys, die dagelycks den godtsdinst verricht.... In dit huys worden oock ontfangen arme boeren die onder de dorpen van de stadt corteren, het gene in d'andere godtshuysen niet en geschiedt. — Zie : « de Kronyk van Gootens » (ÉE-I, n° XII), fol. 207.

Ter bekoming van nadere inlichtingen aangaande de gast- en godshuizen dezer stad, zie de aanteekeningen van Kanonik J. Schæffer verschenen in de *Gazet van Mechelen*, alwaar gemelde schrijver, in 1857, op n° 17 derzelver, over O. L. V. gasthuis handelt. — In 1859, op n° 7, over S. Heilwichs godshuis of de Puttery. — Item, op n° 10, over S. Jacobs godshuis. — Item, op n° 17, over het Spaansch gasthuis. — Item, op n°s 19, 20 en 21, over het Vondelingshuis, het Blaauwhuis, S. Jozefshuis, de School van O. L. V. ter Engelen. — Item, op n° 21, over het Oudmannenhuis. — Item, op n°s 22 en 23, over het godshuis van Oliveten. — Item, op n°s 23 en 25, over S. Pieters godshuis. — Item, op n°s 24 en 25, over S. Juliaans godshuis. — In 1860, op n° 29, over de godshuizen der HH. Barbara en Maria-Magdalena.

EINDE DER EERSTE AFDEELING.

II.

HET DISTRICT.

T.

BELASTINGEN, ZET- EN SUBSIDIEBOEKEN.

I. BELASTINGEN.

I. BELASTINGEN gesteld in 1550 (?) en 1552, op de huizen en erven gelegen onder de gehuchten van Neckerspoel en Pennepoel.

Twee registers groot in-4°.

II. « COHIER VANDEN XX^{en} PENNINCK VANDEN DORPE VAN HEFFEN, ghecollecteert inden jaere XV^{c}XCIX. »

Register in-folio.

III. « COHIER VAN BATTELE, MET DE BUYTENYE VAN DADEGEM POORTE, gemaekt den 14^{en} july 1632, voorde Heeren gedeputeert totte visitatie vande hoff steden, saeylanden, bosschen, bempden, eussels ende weyden, liggende onder de jurisdictie deser stede. »

Register in-folio.

IV. « COHIER VANDE OPGENOMEN BUNDERS, soo landen, bempden, als bosschen, gelegen onder de prochie van Leest, mette proprietarissen ende huerlingen vande selve goederen, om daer vuyt gecollecteert te worden het bundergelt,.... opgenomen van wegens de Heeren van het mag^{t}. deser stadt Mechelen, desen sessentwintichsten augusti XVI^{c}. sessenveertich ende naer volghende daeghen. »

Register in-folio.

V. « DIT IS HET COHIER VANDEN NECKERSPOEL, van het jaer 1646, van het opnemen van de heurelsche weirdde. »

Register in-folio.

VI. « Cohier van 't bunder gelt vanden Neckerspoel, van het jaer 1650, welck is raeckende alleelyck de gemynte. »

Register in-folio.

VII. « Cohier vande zaylanden, bempden ende bosschen, ghelegen onder Hevere ende Heffen, jurisdictie van Mechelen, het welcke te kennen geeft de huerlingen ende proprietarissen der selver, om dyen volgens ontfangen te worden het bundergelt, july 1669. » — Item, van die gelegen onder Hombeeck, Geerdeghem, Auwegem, Battel en Pennepoel.

Zes registers in-folio.

VIII. « Cohier van Muysen, an°. 1671. » — Item, van Battel.

Twee registers in-folio.

IX. « Cohier van Hevere, anno 1674. » — Item, van Muysen, Hombeeck, Leest, Heffen, Hanswyck, Geerdeghem, Auwegem, Battel, Pennepoel en Neckerspoel.

Register groot in-folio.

X. « Generaele rekeninge van het district vande contributien, geaccordeert aen Vranckeryck door de wethouderen deser stadt en provincie van Mechelen. » Van 1707 tot 1713, en van 1712 tot 1714.

Register in-folio.

XI. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs vande fransche contributien van Hansewyck. » Van 1707 tot 1712, Jan van Meulder ; van 1709 tot 1712, Christiaan van Boxem en Jan van Beneden ; van 1710 tot 1712, Andries Peeters ; van 1711 tot 1713, Jan van Beneden ; en van 1712 tot 1713, Marc van Boexhem.

Register in-folio.

XII. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs vande fransche contributien van Battel. » Van 1707 tot 1712, Mattheus De Keyser ; en van 1708 tot 1712, Hendrik Maes.

Register in-folio.

XIII. « Contributie boeck onder Heffen, gestelt den 25en augusti

1710, tot betaelinge vande contributie vanden 15en may 1710 tot 15en may 1711. »

Register in-folio.

XIV. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de geswoorne van het dorp van Heffen » over door hen geligtte penningen in 1717, 1719 en 1746.

Register in-folio.

II. ZETBOEKEN.

I. Hever. « Rekeninghe, bewys ende reliqua, die doende syn de geswoornen van het dorp van Hever, over de penningen by hun ontfanghen vuyt de setboecken. » Van 1677 tot 1696: Cornelis Magnus, Jan Horckmans, Jan Baetens, Jan van Doorne, Rombout Horckmans, Jan Wayenbergh, Marten Speulders, Thomas Guilliams, Antoon de Greef, Michaël Peeters, Jan Servrancx, Jacob de Ronge en Antoon Rombauts. — Van 1698 tot 1709 : Antoon Rombauts, Huybrecht vanden Driesche, Dirk Wayenbergh en Cornelis Verhaegen. — Van 1709 tot 1713 : Cornelis Verhaegen, Daniel Meutermans en Willem Vermeulen. — Van 1715 tot 1717 : Gabriel Geerts en Cornelis Suys. — Van 1717 tot 1719 : Cornelis Suys. — Van 1719 tot 1720 : Cornelis Suys en Jacob Verhaegen. — Van 1720 tot 1725 : Pieter Verhaegen en Cornelis Suys. — Van 1721 tot 1723 : Jacob Verhaegen, Gabriel Geerts en Cornelis Suys. — Van 1723 tot 1726 : Cornelis Suys. — Van 1727 tot 1729 : Hendrik de Winter, Jan Horckmans en Jacob Verhaegen. — Van 1730 tot 1733 : Jan Horckmans en Engel Wayenbergh. — Van 1733 tot 1740 : Jan Huybrechts, Jan Servrancx, Filips De Vos en Pieter van Elsen. — Van 1740 tot 1750 : Pieter van Elsen, Daniel de Laet, Jan Servrancx en Wouter Crols. — Van 1748 tot 1759 : Jan Servrancx, Wouter Crols, Pieter Servrancx en Simon Verdeyen. — Van 1757 tot 1767 : Wouter Crols, Willem Verheyden, Jacob

Servranex en Antoon Schaevaerts. — Van 1765 tot 1779 : Antoon Schaevaerts, Jacob Horckmans, Pieter Verhoeven, Pieter van Elsen en Willem van Elsen. — Van 1778 tot 1792 : Pieter Verhoeven en Pieter Verheyen. — Van 1791 tot 23en pluviôse jaar 7 : Pieter Verhoeven, Pieter Verheyen, Jacob Verheyen en Jan De Prins.

Achttien registers in-folio.

II. Muysen. « Rekeninghe, bewys ende reliqua, die doende syn de geswoornen van het dorp van Muysen, etc. » Van 1677 tot 1696 : Adriaan Wellens, Aard de Prins, Jan Cnops, Hendrik Jacobs, Jan vanden Camp, Pieter van Diefvelt, Jacob Perreliers en Jacob Janssens. — Van 1696 tot 1708 : Jacob Peireleirs, (sic) Willem Sergeysels, Jan Janssens en de meyer Borckelmans. — Van 1706 tot 1723 : Gosen Bernaerts, Antoon Wellens en Pieter van Houtven. — Van 1717 tot 1724 : Gosen Bernaerts en Antoon Wellens. — Van 1720 tot 1726 : Antoon Wellens en Christoffel Verheyden. — Van 1724 tot 1730 : Pieter De Puis, Jan de Keyser en Jacob Daems. — Van 1728 tot 1733 : Pieter De Pues (sic) en Antoon Wellens. — Van 1730 tot 1735 : Pieter De Pues en Jan-Baptist Bernaerts. — Van 1733 tot 1739 : Jan vander Auwera, Antoon Wellens en Frans Janssens. — Van 1737 tot 1747 : Antoon Wellens, Theodoor Boschmans, Frans Janssens en Christiaan Bernaerts. — Van 1743 tot 1763 : Frans Janssens, Christiaan Bernaerts, Gosen Bernaerts, Jacob Brempts en Mattheus Verheyden. — Van 1760 tot 1771 : Mattheus Verheyden, Pieter Bernaerts, Jacob Brempts en Jan van Camp. — Van 1770 tot 1777 : Ghysbrecht van Camp, Jan-Frans Bernaerts, Hendrik Reyers, Hendrik de Laet en Egidius De Boey. — Van 1776 tot 1784 : Jacob van Loock en Egidius De Boey. — Van 1784 tot 1792 : Jacob van Loock, Antoon Van Camp, Hendrik de Laet, Karel Coekelbergh en Frans Peeters. — Van 1791 tot 18en messidor jaar 6 : Jan-Baptist Jacobs.

Zestien registers in-folio.

III. Hombeeck. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van het dorp van Hombeeck. » Van 1730 tot 1749 :

Jacob Verlinden, Willem Buelens, Hendrik De Roeck, Pieter van Cauwenbergh, Jan Buelens en Nicolaas Coeckelberghs.

Register in-folio.

IV. Leest. « Rekeninghe, bewys ende reliqua, die syn doende de geswoornen van het dorp van Leest. » Van 1677 tot 1693 : Mattheus Peeters, Antoon Stroy, Rombout Aerts, Rombout Bulens, Pieter Smets en Nicolaas Loycx. — Van 1693 tot 1722 : Gielis Peeters, Jacob Feremans, Pieter Fierens, Engel Somers, Cornelis Puttemans en Willem de Laet. — Van 1721 tot 1749 : Cornelis Puttemans, Pieter Fierens, Jan vanden Bempt, Jacob Fierens, Antoon Cockelberghs en Jacob vanden Heuvel.

Drie registers in-folio.

V. Heffen. « Rekeninghe, bewys ende reliqua, die syn doende de geswoornen van het dorp van Heffen. » Van 1676 tot 1692 : Jan Gobbens, Adriaan Guens, Hendrik Verschueren, Jan Cauwenberch, Antoon Ceulemans, Antoon Steenmans, Jacob van Winge en Jan vanden Heuvel. — Van 1692 tot 1723 : Jacob Rombauts, Jan van Cauwenbergh, (sic) Hendrik Lambrechts, Jan de Mayer en Wouter Feyen. — Van 1723 tot 1748 : Jan Busschot, Jan de Mayer, Pieter van Wesemael, Jan Buelens, Jan-Baptist Peulders en Frans Cauwenbergh.

Drie registers in-folio.

VI. Hanswyck. « Rekeninghe, bewys ende reliqua, die doende syn de geswoornen van het gehucht van Hanswyck. » Van 1678 tot 1717 : Antoon Servrancx, Pauwel van Bouxem, Jan Peeters, Nicolaas Verschoor, Hendrik de Laet, Rombout Goeyers, Jan Verschoor, Pieter Lauwers, Aard vanden Venne, Willem Mertens, Adriaan van Hooff, Jan van Meulder, Pieter Walschaers, Jan van Beneden, Cornelis Beelaerts en Matthys de Laet. — Van 1715 tot 1725 : Marten de Wit. — Van 1720 tot 1725 : Pieter-Hendrik Grevens en Antoon van den Eynden. — Van 1723 tot 1733 : Antoon van den Eynden en Pieter-Hendrik Grevens. — Van 1727 tot 1735 : Pieter-Hendrik Grevens, Ignatius van der Steen en Pieter vander Auwera. —

Van 1734 tot 1745 : Pieter vander Auwera, Jan Beelaerts, Jan-Baptist Boisacq en Jan-Antoon Goyers. — Van 1739 tot 1745 : Rombout Stiers, Reynier Palmaerts, Jan-Baptist Palmaerts en Joos De Wit. — Van 1743 tot 1751 : Joos De Wit, Andries Verbeeck, Christiaan Bernaerts en Frans Bernaerts. — Van 1749 tot 1757 : Frans Bernaerts, Joos Jacobs, Christiaan Bernaerts, Jan-Baptist De Croes en Pieter Bernaerts. — Van 1757 tot 1774 : Jacob Bremps, Gysbrecht van Camp, Jan van Camp, Jan-Baptist De Croes en Willem van den Eynden. — Van 1774 tot 1782 : Jacob De Croes, Willem van den Eynden en Frans de Nollet. — Van 1781 tot 1789 : Pieter Vandeven, Frans de Nollet, Lambrecht-Frans van Camp en Pieter Verheyen. — Van 1788 tot 16 ventôse jaar 8 : Pieter Verheyen en Gosen Bernaerts. — Van 1792 tot 19en ventôse jaar 8 : Lambrecht-Frans van Camp en Jan-Baptist Jacobs.

Veertien registers in-folio.

VII. Geerdeghem. « Reeckeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de geswoornen van het gehucht van Geerdegem. » Van 1679 tot 1699 : Augustyn Cockelbergh, Jan Beelaerts, Jan van Dyck, Melchior Kersseleer, Cornelis Verstreken, Matthys Vermeulen, Pieter Wouters, Gaspard van den Dries, Jan De Wit, Cornelis Beelaerts, Michaël Lauwens, Gielis Beelaerts, Jan van Loock en Jan Hofmans. — Van 1696 tot 1765 : Bernard Scheltiens, Jan Hofmans, Jan De Wit, Adriaan Guns, Pauwel Verbeeck, Andries Verbeeck, Jan-Baptist Pallemaerts, Pauwel van den Eynde, Hendrik van Dyck, Jan Teurffs en Frans Domin.

Twee registers in-folio.

VIII. Auwegem. « Rekeninghe, bewys ende reliqua, die doende syn de geswoornen van het gehucht van Auwegem. » Van 1676 tot 1699 : Antoon van Beneden, de meyer de Roubaix, Rombout Clottens, Jan Absillis, Jan Buts, Mattheus Verschaeren en Lodewyk Verreyckt. — Van 1696 tot 1722 : Jan Absillis, Adriaan van Turnhoudt en Antoon Absillis. — Van 1710 tot 1722 : de weduwe van Jan Gillis, Andries Absillis, Rombout Smeulders en Antoon Absillis.

— Van 1717 tot 1763 : Antoon Absillis, Lodewyk Verreyck, Rombout Dillens, Hendrik Bal, Gielis Cluytens, Cornelis Schelkens, Hendrik Cluytens, Andries Verbeeck, Jan-Baptist Peulders, Jan van Beirsel en Willem Brems.

Vier registers in-folio.

IX. Battel. « Rekeninghe, bewys ende reliqua, die doende syn de geswoornen van het gehucht van Battel. » Van 1678 tot 1693 : Willem de Nyn, Adriaan Schelkens, Jan Verschueren, Gielis de Keyser, Jan Somers, Pieter Bernaerts, Pieter Aerts en Marten de Maeyer. — Van 1693 tot 1726 : Antoon Mertens, Cornelis van Dyck en Willem de Roey. — Van 1728 tot 1765 : Cornelis Schelkens, Cornelis van Dyck, Ingelbert Verschueren, Jan van Dyck, Jan van Beirsel, Pieter Roomans, Jan Buelens, Jacob Verschueren en Pieter Mertens.

Drie registers in-folio.

X. Pennepoel. « Rekeninghe, bewys ende reliqua, die doende syn de geswoornen van het gehucht van Pennepoel. » Van 1677 tot 1696 : Pieter Frans, Michaël de Hont, Frans Frans, Cornelis van Saet, Adam Cuyckens en Jan Leemans. — Van 1696 tot 1710 : Pieter van Aelst, Jan Verschoor en Jan Verspecken. — Van 1715 tot 1737 : Willem Coppers, Jan Goossens en Willem Bastiaens. — Van 1723 tot 1742 : Gielis Peeters, Gaspard Rombauts, de erfgenamen van wijlen Jan-Baptist Augustyns, Jan-Baptist Boisacq en Antoon Scheltiens. — Van 1740 tot 1749 : Jan-Baptist Boisacq, Pieter Smets en Frans Vermeeren. — Van 1746 tot 1754 : Frans Vermeeren en Gerard Mispelters. — Van 1752 tot 1761 : Pieter Opde Beeck. — Van 1758 tot 1777 : Jan De Swerdt, Gysbrecht van Camp, Pieter Opde Beeck en Willem vanden Eynde. — Van 1777 tot 1786 : Gielis Vermeulen, Willem vanden Eynde, Hendrik Reyers en Melchior Simons. — Van 1786 tot 19en ventôse jaar 8 : Jozef Verhaegen, Gielis Vermeulen, Servaas Hermans en Lambrecht-Frans van Camp.

Tien registers in-folio.

XI. Neckerspoel. « Rekeninghe, bewys ende reliqua, die doende

syn de geswoornen van het gehucht van Neckerspoel. » Van 1677 tot 1699 : Bertel Walschaerts, Gaspard Goyers, Gielis Verhoeven, Frans Vertonghen, Filips vanden Velden, Jacob van Elsen, Jan Janssens, Marten Vermeiren, Jan vande Werf, Antoon Leemans en Adam Cuyckens. — Van 1704 tot 1727 : Simon Suetwey, Anna Andries, weduwe van Jacob van Doorne, Willem van Olmen en Christiaan de Blouw. — Van 1715 tot 1728 : Pieter Verhoeven, Christiaan de Blouw en Gielis Verschueren. — Van 1720 tot 1728 : Gielis Verschueren, Jan de Roye, Frans van Beneden en Gommaar van Espen. — Van 1730 tot 1745 : Ignatius vander Steen, Jan-Baptist Boisacq en Floris Vercammen. — Van 1743 tot 1754 : Gerard Mispelters, Jan de Maeyer, Willem de Winter en Pieter Donies. — Van 1751 tot 1756 : de weduwe van Willem de Winter, Frans Bernaerts en Jan-Baptist De Croes. — Van 1754 tot 1765 : Frans Bernaerts, Filips Verbeeck en Gosen Bernaerts. — Van 1763 tot 1772 : Filips Verbeeck, Bartholomeus De Punder en Mattheus Verheyden. — Van 1771 tot 1782 : Mattheus Verheyden, Willem vanden Eynde, Cornelis-Jozef De Punder, Jan-Baptist Verreth en Jozef Meuldermans. — Van 1781 tot 1792 : Antoon van Camp, Frans de Nollet, Gielis Vermeulen, Pieter Verheyden en Willem vanden Eynde. — Van 1791 tot 14^{en} ventôse jaar 8 : Willem vanden Eynde en Lambrecht-Frans van Camp.

Twaalf registers in-folio.

III. SUBSIDIEBOEKEN.

I. Hever. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van de extraordinaire subsidie boecken onder den dorpe van Hever. » Van 1708 tot 1722 : Cornelis Suys, Hendrik t'Sergeysels, Pieter Peeters, Adriaan Horckmans, Daniel Meutermans en Gabriel Geerts. — Van 1721 tot 1732 : Pieter Verhaegen, Gabriel Geerts, Adriaan Horckmans en Pieter Verstrepen. — Van 1728

tot 1738 : Cornelis Suys, Jan Horckmans, Jan Keuppens, Jacob Verhaghen, Jan Huybrechts en Willem van Elsen. — Van 1737 tot 1776 : Antoon Geerts, Adriaan Eggers, Pieter van Elsen, Wouter Crols, Daniel De Laet en Pieter Verhoeven. — Van 1775 tot 23^{en} pluviôse jaar 7 : Willem van Elsen, Pieter Verhoeven, Pieter Verheyen, Jacob Verheyen en Jan De Prins.

Vijf registers in-folio.

II. Muysen. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs vanden dorpe van Muysen. » Van 1714 tot 1732 : Gommaar van Bompaeyen, Christoffel Verheyden, Jacob Jacobs en Antoon Wellens. — Van 1724 tot 1732 : Christoffel Verheyden en Frans Horckmans. — Van 1729 tot 1734 : Rombout Cnops, Jan van Dyck en Jan vander Auwera. — Van 1733 tot 1749 : Jan De Keyser, Rombout Cnops, Theodoor Boschmans, Frans Janssens, Jan-Baptist De Laet en Frans Bernaerts. — Van 1756 tot 1765 : Gosen Bernaerts, Jan van Camp, Jacob Bremps, Mattheus Verheyden en Pieter Bernaerts. — Van 1764 tot 18^{en} messidor jaar 6 : Jacob Bremps, Jan van Camp, Jan Verhagen, Mattheus Verheyden en Jan-Baptist Jacobs.

Zes registers in-folio.

III. Hombeeck. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van het dorp van Hombeeck. » Van 1729 tot 1749 : Jacob Verlinden, Willem Buelens, Jan Scheurwyckx, Hendrik De Roeck, Pieter van Cauwenbergh, Jan Buelens en Nicolaas Coeckelberghs.

Register in-folio.

IV. Leest. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van het dorp van Leest. » Van 1720 tot 1749 : Jan Verlinden, Pieter Fierens, Jan vanden Bempt, Willem Feremans en Jacob vanden Heuvel.

Register in-folio.

V. Heffen. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs vanden dorpe van Heffen. » Van 1713 tot 1749 : Jan van

Winghe, Jan de Maeyer, Jacob Verlinden, Jan-Baptist Peulders en Frans Cauwenbergh.

Register in-folio.

VI. HANSWYCK. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van het gehucht van Hanswyck. » Van 1712 tot 1722 : Christoffel van Boexhem, Jacob De Wit, Filips Cammans en Jan van Beneden. — Van 1721 tot 1750 : Jacob De Wit, Jan Teurfs en Ignatius-Dominicus vander Steen. — Van 1733 tot 1750 : Jan-Baptist Boisacq, Pieter vander Auwera, Pieter Beelaerts, Jan-Antoon Goeyers, Rombout Stiers, Joos De Wit en Andries Verbeeck. — Van 1746 tot 24en ventôse jaar 8 : Andries Verbeeck, Jacob Bremps, Jan-Baptist De Croes, Lambrecht-Frans van Camp, Pieter Verhagen, Gosen Bernaerts en Jan-Baptist Jacobs.

Vier registers in-folio.

VII. GEERDEGHEM. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van het gehucht van Geerdeghem. » Van 1728 tot 1748 : Adriaan Guns, Jacob Goyers, Jan-Baptist Pallemaerts, Pauwel vanden Eynde en Hendrik van Dyck.

Register in-folio.

VIII. AUWEGEM. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van het gehucht van Auwegem. » Van 1714 tot 1748 : Lodewyk Verreyk, Jan Deurmaelen, Antoon Absillis, Christiaan Kellens, Jan Vermost, Hendrik Bal, Hendrik Cluytens, Andries Verbeeck, Jan-Baptist Peulders en Jan van Beirsel.

Register in-folio.

IX. BATTEL. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van het gehucht van Battel. » Van 1718 tot 1749 : Cornelis van Dyck, Cornelis Claesens, Ingelbert Verschueren, Jan van Dyck, Augustyn Lamberechts, Jan van Beirsel en Pieter Roomans.

Register in-folio.

X. PENNEPOEL. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van het gehucht van Pennepoel. » Van 1712 tot 1733 : Willem Bastiaens, Pieter Cuypers, Willem Coppers, Gielis Peeters,

Jan van Cammeren, Pieter Hasselbergs en Gaspard Rombauts. — Van 1728 tot 1741 : Pieter Hermans en Jan-Baptist Boisacq. — Van 1738 tot 1749 : Pieter Voedt, Nicolaas Verhooght, Jan-Baptist Boisacq en Frans Vermeeren. — Van 1746 tot 1754 : Frans Vermeeren, Gerard Mispelters en Pieter Opde Beeck. — Van 1754 tot 1781 : Pieter Opde Beeck, Jan de Swert, Gysbrecht van Camp en Willem vanden Eynde. — Van 1779 tot 19en ventôse jaar 8 : Gielis Vermeulen, Willem vanden Eynde, Hendrik Reyers, Melchior Simons, Jozef Verhaegen, Servaas Hermans en Lambrecht-Frans van Camp.

Zes registers in-folio.

XI. NECKERSPOEL. « Rekeninge, bewys ende reliqua, die doende syn de collecteurs van het gehucht van Neckerspoel. » Van 1712 tot 1722 : Marten De Cort, Christiaan De Blauw en Adriaan Vertommen. — Van 1719 tot 1722 : Christiaan De Blauw, Jan De Roy en Gielis Verschueren. — Van 1728 tot 1744 : Ignatius-Dominicus vander Steen. — Van 1740 tot 1751 : Floris Vercammen, Gerard Mispelters, Jan de Maeyer, Christiaan Bernaerts en Willem de Winter. — Van 1749 tot 1777 : Willem de Winter, Pieter Donies, de weduwe van Willem de Winter, Frans Bernaerts, Bartholomeus De Punder, Mattheus Verheyden, Cornelis-Jozef De Punder en Jan-Baptist Verreth. — Van 1777 tot 1792 : Jozef Meuldermans, Jan-Baptist Verreth, Antoon van Camp, Gielis Vermeulen en Pieter Verheyden. — Van 1789 tot 14en ventôse jaar 8 : Willem vanden Eynde en Lambrecht-Frans van Camp.

Zes registers in-folio.

IV. VARIA AANGAANDE HET DISTRICT.

I. BRIEVEN EN ANDERE OORKONDEN DER MEYERS EN GEZWORENEN VAN HETZELVE. Van 1699 tot 1724 ; van 1737 tot 1748; van 1751 tot 1759 ; en van 1760 tot 1783.

Vier registers in-folio.

II. « DISTRICKT SET EN AFLEG BOEKKEN. » Inhoudende, van 1742 tot 1794, de toelatingen gedaan door den magistraat dezer stad aan de meyers en gezworenen van het district, tot vereffening der renten en lasten bezwarende de dorpen en gehuchten van hetzelve.

Register groot in-folio.

III. VERZOEKSCHRIFTEN DER MEYERS EN GEZWORENEN aan den magistraat gedaan, om de penningen in hunne dorpen en gehuchten, naar de maat derzelver behoeften, te mogen ligten. Van 1748 tot 1795.

Register in-folio.

IV. NAAMLIJST DER GEZWORENEN VAN HET DISTRICT die, krachtens het reglement van den 5en october 1705, jaarlijks door den magistraat gekozen worden. Van 1707 tot 1742.

Register in-folio.

V. « BORCH EN ONTLAST BRIEVEN VAN DE VREMDE PERSOONEN DIE SYN COMEN OP HET DISTRICT DESER STEDE. » Van 1713 tot 1726.

Register in-folio.

EINDE DER TWEEDE AFDEELING.

III.

HET RESSORT.

U.

HEYST-OP-DEN-BERG EN GESTEL.

I. « BOECK VANDE NYEUWE IMPOSTEN VANDEN THIENSTEN ENDE TWINTICHSTEN PENNINCHEN, gehouden onder Heyst ende Ghestel, voer die van Mechelen, byde commissarisen Heer Jacop Schoefs, ridder, Jan vanden Eynde ende Fraeys, opten iersten septembris XV^{c}. XLIIII. »
Register in-4°.

II. « DECLARATIE VANDEN ERFVEN ENDE ONRUERLYCKE GOEDEN vanden dorpe ende seven hertganghen (gehuchten) van Heyst, ende calculatie vanden X^{en}. ende XX^{en}. penninck, begonst XXVII^{en}. july XV^{c}. tween vyftich, ontfanghen by den Heeren commissarisen byder wet daer toe gecommitteert, als te wetene : Heeren Gielis van Gottengnyes, commoingmeestere, Heer Franchois Cats, Heer Lançeloot van Gottengnyes, tresorier, ende Heer Willem de Clerck, Heer van Bouvekercke, ridders; ende dat, omme te helpen furnieren XIIII^{m}. L artois, der Key. M^{t}. geconsenteert byder stadt ende corpus van Mechelen tot onderstande ende behulp vanden oirloghen etc. »
Register in-4°.

III. REGLEMENT VOOR DIE VAN HEYST van den 31^{en} october 1715.
Register in-folio.

« HET RESSORT ofte onderhoirigheydt van Mechelen is het dorp ende heerlyckheydt van den lande ende vryheydt van Heyst, mitsgaeders het dorp ende heerlyckheydt van Gestel, beyde voor het geestelyck onder het bisdom ven Antwerpen. Het dorp van Heyst werdt verdeylt in seven aert-gangen ofte gehuchten, te weten : Berger-

Aerde, Hallaer, Laer ende Sonderschot, Bosch ende Achterheyde, Boisschot, Werft, Bernhem ende Bruggen-Eynde.

De weth van Heyst bestaet in eenen schouteth (hebbende synen stadthouder) seven schepenen, ende eenen secretaris, ende wyst met advies van dry advocaeten van den Grooten Raede tot Mechelen, door hun benoemt, van welckers gewysde men appelleert naer schepenen der stadt Mechelen, ende van daer by reformatie naer den gemelden Grooten Raede.

Daer zyn oock twee keur-meesters ofte policey-meesters, eenen Amman, eenen Meyer, ende vier dienaers, ende iederen aerthang ofte gehuchte heeft eenen Borgemeester, zynde te bemercken dat het gehucht Bernhem, alhoewel werelyck Heyst, voor het geestelyck is onder de parochie van Iteghem, een bygelegen dorp van Brabant s'Landts van Mechelen.

Heyst wordt te leene gehouden van de Heeren van Mechelen in hunnen leenhove der selve stadt ende provincie, synde het selve beseten geweest door de heeren van Mechelen, tot dat Philippus den II Koning van Spagnien by syne opene brieven, gegeven tot Gendt den 9 augusti 1559, het selve heeft verkocht aen Gaspar Schetz, ridder, Heere van Grobbendonck.

Het dorp en heerlyckheyt van Gestel is gelegen aen de riviere de groote Nethe, een ure en half van Heyst. — De weth van Gestel bestaet in eenen schouteth, vyf schepenen ende eenen secretaris, synde aldaer oock eenen Borgemeester die de penningen der gemeynte ontfanght, ende eenen dienaer.

Van het gewysde van die van Gestel, appelleerde men eertyts naer die van Heyst; maër nu appelleert men van daer naer schepenen van Mechelen, ende ten laetsten wederom by reformatie naer den voorschreven Grooten Raede.

Gestel wordt gelyck Heyst te leene gehouden van de Heeren van Mechelen in hunnen leen-hove der selve stadt ende provincie, ende is door den boven genoemden koningh Philippus den II, by syne opene

brieven van den 28 december 1558, verkocht aen Petrus van den Dale, Choordeken der collegiale kercke van Aelst ende Canonick van O. L. V. kercke tot Antwerpen, den welcken daer in wierdt gegoedt ende geerft den 18 mey 1559, volgens de opene brieven daer op in den voorscheven leen-hove gegeven. » — Zie J.-J. De Munck : « Gedenck-Schriften, enz. » bladz. 41 en volg.

EINDE DER DERDE AFDEELING.

IV.

DE PROVINCIE.

V.

I. GELDWEZEN.

I. « Dit was begonnen int jaer ons Heeren doe men screef M° CCC° tsestech ende zesse vp den dertiensten dach van hoymaent, dat de goede liede van Mechelen thol ghegheven hebben, na de rekeninghe die ghedaen was te Ghent te redeninghen, (in de rekenkamer) vp den twelefsten dach van hoymaent int jaer voer screven. »

Rol, op parkement.

II. « Dits dontfaen vande rentmeesters myns gheduchts Heere van Vlaendren te Mechelen ende van al dat daer toe behoort. » Rekeningen gehouden : van 1371 tot 1375, door Seger Vlaminx ; van 1375 tot 1377, door Baudewyn van der Conderborch ; van 1381 tot 1383, door Cornelis Smeesters, (De Meester) deken van het kapittel van S. Rombouts kerk ; en van 1383 tot 1384, door Lodewyk vander Heyden.

Negen rollen, op parkement.

III « Compte de didier boisot, receveur de Malines et commis de recevoir les deniers du subside fait à lempereur par ceulx du clergie du quartier dud. Malines, diocese de Cambray, tant de recepte que de despence de toutes les partyes par lui receues par vertu des lettres de commission à lui faites par tresreverendissime Larchevesque de Pallaerme, en date du (en blanc) jour de novembre lan XV^c^XXXIII. »

Register in-4°.

IV. « Comptes des fiefs de l'empereur notre S^r^. en ses ville et franchise de Malines, et seigneurie de Heyst. » Rekeningen der leen-goederen van Z. M. gehouden, in 1545, door Jan Peeters ; van 1631

tot 1654, door ridder Jan des Mares; van 1659 tot 1665, door jonker Jacob des Mares; en van 1717 tot 1719, door Jacob-Marten van Dyck. — Van 1769 tot 1778, en van 1779 tot 1782, door Emanuel-Jozef de Perceval.

Drie registers in-folio.

V. « REKENINGHE VAN GHEERARDT GRAMAYE, byden Staten van Brabandt, Valenchyn, Hollandt, Zeellandt, Namen, Utrecht ende van Mechelen, gecommitteert als heuren tresorier opt faict harer oirloighen ende der distributien vanden penninghen, by elcken vanden voren. Staten (naer vermogen der acten vanden consente, wesende vande daten des 17 februarii 1558, ende acceptatie daer op gevolght den 21 mey 1558) synder Ma^{t}. geaccordeert tot onderhout vanden volcke van oirloighen, tot beschermenisse vanden landen van herwaerts overe, voirden somer des jaers XV^{c} acht ende vyftich... » — De ter dier gelegenheid geligtte penningen beliepen: voor de Staten van Valenchyn, tot 15,429 ponden; voor die van Holland, tot 184,227 ponden; voor die van Namen, tot 26,034 ponden, vyf s; en voor de provincie van Mechelen, tot 23,142 ponden.

Register groot in-4°, op parkement.

VI. « ESTAT EN BRIEF DE LA RECEPTE DE MALINES pour vne annee enthiere, escheant le derrier jour de septembre XV^{c}. soixante vng. »

Register in-4°.

VII. « CONFISCATIONS DE LA VILLE ET JURISDICTION DE MALINES. » Rekeningen gehouden, van 1573 tot 1576, door Pieter de Mesmaker. — Item, van 1693 tot 1694, door Francisca Grootendael, weduwe van Jeroon Zeli.

Register in-folio.

VIII. « COMPTES DES CONSEILLIERS ET RECEPVEURS GENERAUX des domaines de Sa Ma^{té}. des ville et jurisdiction de Malines pour vng an enthier. » Rekeningen gehouden, van 1574 tot 1579, door Pieter de Mesmaker; en van 1580 tot 1583, door Silvester van Male. — Item, van 1653 tot 1655, 1656 tot 1657, 1661 tot 1663, en van 1664 tot 1668, door Gerard van Uffels; van 1668 tot 1669, door deszelfs

weduwe Susanna-Catharina Bolarte. — Item, van 1693 tot 1694, door Jeroon Zeti. — Item, in 1748, van 1750 tot 1753, en in 1755, door Filips-Godfried-Emanuel Francquen; van 1760 tot 1764, van 1772 tot 1781, en in 1784, door Emanuel-Jozef de Perceval.

Veertig registers in-folio en groot in-folio.

IX. « GRONDTCHYNSEN die onsen genaedigen Heere den keyser ende coninck, als Heere van Mechelen ende jurisdictie der selver, heffende is op diversche huysen ende gronden van erfven, gelegen binnen de voors. stadt ende jurisdictie der selver. » Vernieuwd in 1594, door Jan vanden Eynde; in 1651, door ridder Gerard van Uffels; in 1696 en 1720, door jonker Alexander-Jozef Rubens, « raedt ende rentmeesters generael van Syne Ma[ts]. domeynen der stede ende lande van Mechelen. »

Vier registers groot in-4° en in-folio, op parkement en op papier.

Ziehier, voor het vernieuwen derzelver, de ordonnantië door Z. M. gegeven den 27[en] september 1594 :

« Alsoot van noode is, tot bewaernisse van onse domeynen int quartier van Mechelen, te vernyeuwen die boeken ende quohieren hier voormaels gemaeckt, dewelcke onse ontfangers plachten te gebruycken int lichten ende ontfangen vande grontchynsen ende heerlycke prestatien diemen ons schuldich is, overmits (die groote veranderingen dier geschiet syn tsedert ettelycke jaeren, mitsgaders dese jegenwoordighe troublen ende beruertten) sommighe hen beste doen om, onder decxsel van desen quaden tytde, de voorn. chynsen te nyeten te doene, ende (hen daervan te ontlasten willende) hen behelpen, mits dat de paelen van henne erven nyet en accorderen mette gene wesende gespecificeert in de voorgaende quohieren; de andere, overmits dat byde brieven daer deur sy sulcke erven vercregen hebben, de voorn. chynsen alleenlyck verclaert staen by appreciatie in gelde, ende by gelycke andere middelen tenderende om de saecke te verdonckeren : zoo EEST, dat wy willende daerinne versien ende remedieren, hebben... geordonneert ende ordonneren by desen... onsen ontfanger, van alles te maecken een nyeuwe register in

behoorlycker vorme, op onsen cost ende last, ende daer van het dobbel te seynden in onse rekencamere te Ryssele, tot conservatie van onse rechten, ende den selven te vernyeuwen van twintich tot twintich jaeren, om des te beter ende lichtelycker te versien tegens alle verduysteringen ende vervrempdingen van onse vooru. rechten. »

X. « Tractaeten vande contributie aen den vyandt, raeckende de stadt ende provincie van Mechelen. » Van 1706 tot 1713.

Register in-folio.

XI. « Recette pour un an, finy le dernier juin 1734, des deniers provenus des biens de S. M. en la ville et jurisdiction de Malines. »

Register in-folio.

XII. « Comptes des aides et subsides de la ville et province de Malines pour un an. » Rekeningen gehouden door Filips-Emanuel-Godfried Francquen, van 1749 tot 1750, 1752 tot 1753, en 1754 tot 1755. — Item door Emanuel-Jozef de Perceval, van 1760 tot 1762, 1765 tot 1766, en 1769 tot 1771.

Acht registers in-folio.

XIII. « Voorwaerde ende conditien, waer op de raedt ende ontfangers generael van Syne Ma^{ts}. domeynen int quartier van Mechelen,... in pachtinge vuytgeven sullen aenden meestbiedende de rechten Syne Ma^{t}. competerende binnen de stadt van Mechelen, genaemt het pontgelt ende sautmaete » met eenige brieven desaangaande. Van 1760 tot 1781.

Register in-folio.

XIV. « Journal pour servir de bilan à la recette generale des aides et subsides de la province de Malines. » Van 1775 tot 1782.

Register groot in-folio.

XV. « Etat de caisse de la recette des subsides a Malines, depuis le 27 novembre 1789 jusqu'au 8 octobre 1791. »

Register in-folio.

XVI. Uitgaven voor het krijgsvolk, gedaan door de stad en de provincie van Mechelen, van 1789 tot 1790.

Register in-folio.

XVII. STORTING VAN 60,000 GULDEN COURANT, toegestaan door de drie leden dezer provincie voor derzelver aandeel in de ligting van drie millioenen, vastgesteld in de zitting der Staten-Generaal van den 26sten februarij 1790. — Item van 120,000 en 90,000 gulden wisselgeld, voor haar aandeel in twee nieuwe ligtingen van twaalf en tien millioenen, gevraagd door dezelfde Heeren in hunne zittingen van den 28^en mei en 12^en augustus van gemeld jaar. — Item van 214,300 gulden courant, gedaan den 19^en januarij 1794, ter uitbetaling van den achterstalligen interest der in 1790 opgenomene kapitalen.

Drie registers in-folio.

II. BRIEFWISSELING VAN DE OVERHEDEN DER PROVINCIE.

I. « BRIEVEN ENDE ANDWOORDEN VAN DE COMITÉ DER PROVINCIE VAN MECHELEN. » Van den 13^en december 1789 tot den 28^en februarij 1790 ; van den 6^den mei 1790 tot den 11^en september 1790 ; en van den 10^en september 1790 tot den 25sten november van gemeld jaar.

Drie registers in-folio. (Afschriften).

Om aan onze lezers te doen kennen de gevoelens welke onze volksvertegenwoordigers alsdan bezielden, laten wij hier volgen een besluit des provincieraads van Henegouwen, genomen in deszelfs algemeene vergadering van den 28^en december 1789, luidende als volgt :

« Ayant été pris de nouveau en considération, en assemblée générale de ce jour, que la bonne intelligence et union seule des habitans de la province entre eux, a donné lieu au développement de cette masse de force qui, en en imposant à la soldatesque, a rendu nuls les efforts du pouvoir armé pour nous réduire sous le joug du despotisme ; que cette bonne harmonie et cette union seule peuvent, en consolidant successivement cette force, lui donner cette énergie et cette vigueur, que les circonstances rendent si nécessaires, pour empêcher efficacement le retour de ce pouvoir, et couronner nos

généreux efforts; que cette union précieuse et si importante n'a cependant d'autre base que l'attachement invariable d'une nation juste et sage à la religion de ses peres, aux loix et aux usages anciens, qui de ce pays en ont fait constamment un des cantons les plus fortunés de l'Europe; qu'attaquer ces principes, en une partie quelconque, seroit rompre en conséquence un des chainons de notre force publique et nous affoiblir inconsidérément; qu'une entreprise de ce genre, quelque légere qu'elle pût être, dans les circonstances actuelles, auroit même des suites plus fâcheuses encore, en ce qu'elle inspireroit de justes défiances à une portion quelconque de nos concitoyens, et successivement à toutes, sur leur existence politique et civile parmi nous, la sureté de leur état, de leurs propriétés, de leur liberté individuelle même; que ces défiances altéreroient alors successivement tous les ressorts de notre organisation, porteroient aux désordres et feroient infailliblement perdre de vue le point important d'un ralliement indispensable de nos forces avec celles des autres provinces ci-devant autrichiennes, et déserter la cause commune; que par une suite de notre désunion alors et de ces désordres, nos efforts jusqu'à présent protégés du ciel cesseroient de l'être, et que cette patrie, si chere à tous ses habitans, rendue à l'anarchie retomberoit indubitablement sous l'affreux pouvoir de ce même despotisme; que ces considérations ont dû et doivent en conséquence faire détester et abhorrer à tout honnête citoyen toute idée de nouveauté, dans ces circonstances, quelque face spécieuse qu'on lui donne, et quelque espece de mieux être qu'on croie y voir; que ces idées de nouveauté et de changement dans ces mêmes circonstances ne sont, ou ne peuvent être en effet, que des pieges qu'une cabale odieuse, mais expirante, et des individus cachés et payés pour nous perdre, tendent à la nation dans le dessein de retarder et de ralentir la continuité des efforts qu'elle doit faire pour assurer la liberté naissante; qu'il se répand cependant dans le public des feuilles ou écrits anonymes dictés par cette cabale, qui, s'ils étoient écoutés, opéreroient infailliblement notre ruine; qu'enfin

l'intérêt général de la nation et de tous bons citoyens de toutes les classes exige impérieusement qu'un changement quelconque, s'il en étoit à faire, fût renvoyé à des temps plus calmes, où la nation, assurée de son sort, pourroit peser tranquillement et sans danger dans sa sagesse, s'il est expédient ou pas à son bien-être et à sa nouvelle position.

Arrêté unanimement : qu'inhérant à sa résolution prise le 19 de ce mois au même sujet, tout député de la province au comité général, et toutes personnes qui y auront été reçues depuis cette date et qui le seront dans la suite, outre le serment d'être *fidèle et loyal à la nation*, y prendront l'engagement solennel rappellé en sa dite résolution du 19, de ne proposer aucun changement à la constitution ni aux loix de ce pays, de rejetter tous ceux qui leur seroient présentés et d'employer tous leurs efforts pour écarter et détruire toute idée de nouveauté.

Qu'elle tiendra et regardera comme ennemi de la patrie et perturbateur du repos public, quiconque, dans les circonstances actuelles, répandra tels écrits incendiaires, inspirant le goût de la nouveauté ou d'un changement quelconque, ou qui à ce moyen et tout autrement, tenteroit à détourner l'attention des habitans de cette province du grand objet de la défense commune qui les occupe.

Qu'au surplus le présent arrêté et celui du 19 décembre seront imprimés pour l'information de tous et un chacun, et afin qu'une nation généreuse et loyale, qui dès 1787 n'entrevit son salut qu'en son adhésion à la devise qu'elle sétoit donnée dès lors, *l'union fait la force*, se prémunisse à temps contre les pieges des perturbateurs et des méchants qui cherchent à la perdre. » — Zie reg. I, fol. 29 en volg.

II. Smeekschriften ingediend « aen de Heeren van de Comité der provincie van Mechelen. » Van 1789 tot 1790.

Register in-folio.

Op het einde van hetzelve, in een request van Cornelis Fransquin, gedagteekend uit Breda den 12en december 1789, vindt men eenige

belangrijke aanteekeningen aangaande het gieten en boren van het grof geschut, in het artilleriehuis der Adeghem straat alhier.

III. « Les États généraux belgiques unis et le congrès souverain. » Verzameling van brieven, gaande van den 13en december 1789 tot den 31en; van den 1en januarij 1790 tot den 31en; van den 1en februarij tot den 28en; van den 1en maart tot den 31en; van den 1en april tot den 30en; van den 1en mei tot den 31en; van den 1en junij tot den 30en; van den 1en julij tot den 31en; van den 1en augustus tot den 28en; van den 1en september tot den 30en; van den 1en october tot den 30en; en van den 2en november tot den 29en van hetzelfde jaar. — Onder deze brieven bevindt men eenen, gedagteekend uit Breda den 14en december 1789, eigenhandig geschreven door Vander Noot.

Twaalf registers in-folio. (Vóór-, na- en afschriften).

III. ORDONNANTIEN EN HANDELINGEN VAN DEN MAGISTRAAT EN DE OVERHEDEN DER PROVINCIE.

I. Ordonnantiën des magistraats. van 1632 tot 1694; van 1695 tot 1702; van 1702 tot 1709; van 1709 tot 1715; van 1716 tot 1722; van 1722 tot 1742; van 1744 tot 1756; van 1758 tot 1769; van 1770 tot 1778; van 1779 tot 1789; van 1789 tot 1790; en van 1791 tot 1795. Alhier gedrukt bij Hendrik Jaye, Robrecht Jaye, Jan Jaye, Gysbrecht Lints, Andries Jaye, Jan Frans Jaye, Laureys Vander Elst, Jan-Frans Vander Elst en Frans-Jozef Vander Elst.

Twaalf registers in-folio.

II. Ordonnantiën van de overheden der provincie. Van 1789 tot 1790.

Register in-folio. (Vóór-, na- en afschriften).

III. Handelingen van de overheden der provincie. Van 1789 tot 1797.

Register in-folio. (Afdruksels).

IV. « Informatien preparatoir, genomen ingevolghe de scriftelyke commissie der Staeten dezer provincie, alsmede ten versoeke van

den Heere schouteth en eenige andere overheden. » Van 1789 tot 1790. — Onder deze stukken bevindt zich de inventaris van verscheidene boeken en papieren, toebehoord hebbende aan den voorzitter van den Grooten Raad, Goswin-Anna-Maria-Felix de Fierlant, gemaakt den 7en december 1790, op bevel der wethouders dezer stad en provincie.

Register in-folio.

V. « Extract uyt den register der resolutien van den Comité der provintie van Mechelen. » Van den 17en december 1789 tot den 25en november 1790.

Register in folio. (Vóór- en afschriften).

VI. « Extrait des résolutions des Etats de Brabant. » Van den 27en december 1789 tot den 18en november 1790.

Register in-folio. (Afschriften).

VII. Volmagten verleend door de Staten der provincien van Mechelen en Braband. Van 1789 tot 1790.

Register in-folio. (Vóór-, na- en afschriften).

IV. HANDELINGEN EN ORDONNANTIEN VAN DEN SOUVEREIN EN DE STATEN GENERAAL DER VEREENIGDE PROVINCIEN.

I. « Peyse » of vredes-, handels- en krygstraktaten, gesloten door onze souvereinen in 1648, 1659, 1660, 1668, 1697, 1725 en 1748, en aan den magistraat van Mechelen verzonden, om op deszelfs bevel ter pui van het stadhuis afgelezen te worden.

Register in-folio. (Af- en drukschriften).

Ter gelegenheid der aankondiging van het Munster's verdrag, gaven de rederijkers der Pioene aan onze wethouders, die ze van eene verhevene plaats vóór het stadhuis zagen, eene vertooning waarin zij beurtelings, zonder te spreken, door hunne kleeding, houding en gebaren, de kwalen des oorlogs en de weldaden van den vrede afmaalden. — Het maken des schouwtooneels voor deze pantomime staat in de stadsrekening van 1648-49, fol. 173, geboekt als volgt :

« Item, voir diversche onkosten van het maken van het theatre voirde kamer vande Peoen, tyde vande publicatie van den peys, met het werck daer boven op gemaect, dwelc is blyven staen tot naer de kermisse. Item, voirt vercieren van eenige wagens inden ommeganc, koecken ende inbyt voirde medekens ende andere personagien geseth op de selve waghens, etc., per specificatie behelsende alle de quitancien onderteeckent byde Heeren tresoriers. . . . . Iᶜ LXIIg. VIsIIId. »

II. Plakkaatboeken. Van 1545 tot 1552; van 1553 tot 1566; van 1566 tot 1572; van 1574 tot 1591; van 1593 tot 1599; van 1599 tot 1604; van 1604 tot 1611; van 1612 tot 1617; van 1618 tot 1625; van 1626 tot 1633; van 1633 tot 1644; van 1642 tot 1652; van 1652 tot 1662; van 1662 tot 1672; van 1673 tot 1686; van 1687 tot 1699; van 1700 tot 1703; van 1703 tot 1708; van 1703 tot 1714; van 1715 tot 1729; van 1730 tot 1742; van 1742 tot 1754; van 1755 tot 1766; van 1766 tot 1782; van 1782 tot 1786; van 1786 tot 1791; en van 1791 tot 1794.

Zeven en twintig registers in-folio. (Afschriften).

Ziehier hetgeen wij, aangaande de inhuldiging alhier van Albertus en Isabella, in het plakkaatboek van 1599-1604, fol. I, te lezen vinden :

« Op den vᵉⁿ dach van december aᵒXVᶜXCIX, deden haer blyde innecompste binnen deser stadt van Mechelen de aertshertoghen Albertus ende Isabella Clara Eugenia, infante van Spaingnien, onse ghenadighe Heeren ende Princen, wesende deselve innecompste gheschiet in der mannieren naervolghende. Jeerst zynde haerlieder Hoocheden jeghens ghereden, tot ontrent de Bousbrugghe, Mynen heere den schauteth Joncheer Jan van Lathem, mitsgaders Joncheer Nicolaes vander Laen ende Joncheer Jan van Wachtendonck, communemeesters, met de gheheele weth ende officieren der selver alsdoen dienende, ghecleet wesende : die vande poorterye, met swerte fluweelen tabbarts, ende die vande ambachten, met armozyne tabbarts, ghevoyert met een sorte van violet armosyn. Met de voors. wethauderen

zyn oyck Haer voors. Hoocheden jeghens ghegaen de vyf gulden, tot v^e in ghetael, elck hebbende op thooft eenen witten hoet, met pluymen van dry deraude coleuren, als te weeten : wit, root ende blauw; ghelyck oyck van dien coleuren waren de vyf bondelen.

Aen Doverste poorte verwachten Haer voirs. Hoocheden mynen eerweerdichsten Heer den Eertsbischop deser stadt, Her Matthias vanden Hove, met de gheheele clergie deser selver stede, die voor Haer voirs. Hoocheden zyn in de stadt ghecomen processie wys. Ende in de selve poorte zyn Haer voors. Hoocheden te peerde gheseth, ende boven Haerlieder is ghedraghen een baldequin van ses der voirs. wethauderen, ende zyn zoo ghereden tot in S. Rombouts kercke, ende van daer voirts naer het hoff van Hoochstraten. Op de passagien waren ghemaeckt dry principale arcus triumfales : den eenen, voor het paleys vanden Grooten Rade, den tweeden ende den grootsten, int inneecomen vande Befferstrate, ende den derden, voor tvoors. hoff van Hoochstraten. — Ende tsanderdaechs, wesende St Nicolaes dach, deden Haer voors. Hoocheden op een groot tanneel voor het stadthuys den eet. »

III. Plakkaatboeken. Van 1624 tot 1630 ; van 1631 tot 1635 ; van 1636 tot 1640 ; van 1641 tot 1650 ; van 1650 tot 1657 ; van 1658 tot 1660 ; van 1661 tot 1666 ; van 1667 tot 1670 ; van 1671 tot 1672 ; van 1673 tot 1675 ; van 1676 tot 1680 ; van 1681 tot 1686 ; van 1687 tot 1690 ; van 1691 tot 1696 ; van 1697 tot 1699 ; van 1700 tot 1701 ; van 1702 tot 1703 ; van 1704 tot 1706 ; van 1707 tot 1710 ; van 1711 tot 1722 ; van 1725 tot 1730 ; van 1731 tot 1735 ; van 1736 tot 1740 ; van 1741 tot 1747 ; van 1748 tot 1750 ; van 1753 tot 1754 ; van 1755 tot 1761 ; van 1762 tot 1766 ; van 1767 tot 1772 ; van 1773 tot 1778 ; van 1779 tot 1786 ; van 1787 tot 1788 ; en van 1789 tot 1791.

Drie en dertig registers in-folio. (Vóór, na- en afschriften), beneven een groot getal drukschriften.

IV. Plakkaten. Van 1703 tot 1732 ; van 1732 tot 1740 ; van 1740

tot 1755; van 1755 tot 1779; van 1779 tot 1786; van 1786 tot 1789; en van 1789 tot 1794.

Zeven registers in-folio. (Afdruksels).

V. Decreten. Van 1740 tot 1742; van 1743 tot 1746; van 1746 tot 1748; van 1749; van 1750; van 1751; van 1752; van 1753 tot 1755; van 1756 tot 1757; van 1758 tot 1760; van 1761 tot 1762; van 1763 tot 1765; van 1766 tot 1768; van 1769 tot 1771; van 1772; van 1773 tot 1774; van 1775 tot 1776; van 1777 tot 1778; van 1779 tot 1780; van 1781 tot 1782; van 1783; van 1784; van 1785; van 1786; van 1787; en van 1788 tot 1789.

Zes en twintig registers in-folio. (Vóór-, na- en afschriften), waarby eenige afdruksels.

VI. Decreten. Van 1751 tot 1784.

Register in-folio. (Afschriften).

EINDE DER VIERDE EN LAATSTE AFDEELING.

De oorkonden dezer vier afdeelingen, ten getalle van drie duizend zeven honderd zeven en zestig registers en negen en dertig rollen, berusten alle in het beneden gewelfde gedeelte van het stadhuis, *den Toren* geheeten, ter uitzondering dergenen onder Letters J en K vermeld, welke, bij gebrek aan plaats, in *de Kapel* of bovenzaal van hetzelve gerangschikt hebben moeten worden.

INHOUDSTAFEL.

AANHANGSEL

AA.

DUPLICATEN VAN HET STADSARCHIEF.

I. Stadsrekeningen. Van 1386-87 ; 1392-93 ; 1410-13 ; 1417-18 ; 1420-21 ; 1433-34 ; 1436-37 ; 1438-39 ; 1485-86 ; 1597-1607 ; 1608-26 ; en 1627-38.

Vijftig registers groot in-folio. (Zie B 1°).

II. Nieuwe geldmiddelen. Rekeningen van 1580 tot 1581 ; van 1590 tot 1649 ; van 1651 tot 1667 ; van 1670 tot 1679 ; van 1681 en 1683 ; van 1686 tot 1688 ; en van 1691.

Honderd een en vijftig registers groot in-folio en in-folio. (Zie K 3°, n° I).

III. Item. Rekeningen van 1590 tot 1668 ; van 1670 tot 1676 ; van 1679 tot 1681 ; van 1683 ; van 1685 tot 1691 ; en van 1694.

Honderd zeven en dertig registers in-folio en groot in-folio. (K 3°, n° II).

IV. Leening door den magistraat gedaan, den 6^{en} october 1729.

Register in-folio. (K 5° n° II).

V. Uitgaven voor den oproer binnen Mechelen, in 1718. Rekeningen van 1721 tot 1729.

Zes registers in-folio. (K 6°, n° II).

VI. Vestingwerken. Rekeningen van 1596 tot 1609 ; en van 1622 tot 1648.

Negen en zestig registers groot in-folio en in-folio. (Zie M 2°a, n° II).

VII. Steenweg van Sempst op Vilvoorden. Rekeningen van 1701, 1704 en 1707 ; van 1721-29 ; 1730-31 ; 1732-33 ; 1734-39 ; 1740-45 ; 1749-63 ; 1764-88 ; en 1789-91.

Drie en zestig registers in-folio. (M 2°b, n° I).

VIII. Steenweg van Mechelen naar Leuven. Rekeningen van 1739-45 ; 1749-63 ; 1764-88 ; en 1789-91.

Zes en veertig registers groot in-folio en in-folio. (M 2°b, n° II).

IX. Watermolens. Rekeningen van 1590 tot 1601.

Veertien registers in-folio en groot in-folio. (M 3°, n° I).

X. Nieuwe schors- en volmolen. Rekeningen van 1726 tot 1729.

Vier registers in-folio. (M 3°, n° II).

XI. Geruimde rivieren en beken. Rekening van het jaar 1722.

Register in-folio. (M 3°, n° III).

XII. Naamlijsten der doopsels, dooden en huwelijken, welke gediend hebben tot het opmaken der alphabetische tafels van onzen ouden burgerstand, begonnen in 1874, en geeindigd in 1882.

Vier honderd vijf en tachtig bundeltjes losse vellen papier.

De oudste onzer doopboeken zijn die van SS. Pieters en Pauwels, van SS. Jan Baptist en Evangelist, alsmede van Ste Catharina parochien, beginnende elk dezer in 1585. — Die van S. Rombout en van O. L. V. van Hanswyck beginnen twee jaren later, terwijl die van O. L. V. over de Dijle slechts aanvangen in 1602. — Onze oudste doodboeken zijn : 1° die van S. Rombout (1506) ; 2° die van SS. Jan Baptist en Evangelist (1519); 3° die van SS. Pieter en Pauwel (1585); 4° die van Ste Catharina (1606) ; 5° die van O. L. V. over de Dijle en O. L. V. van Hanswyck (1615). — De oudste onzer trouwboeken zijn : 1° die van SS. Jan Baptist en Evangelist (1519); 2° die van S. Rombout (1572); 3° die van SS. Pieter en Pauwel (1585); 4° die van O. L. V. van Hanswyck (1587) ; 5° die van Ste Catharina (1596) ; 6° die van O. L. V. over de Dijle (1602). — Het houden dezer registers was dus alhier in voege reeds lang vóór de ordonnantië desaangaande der kerkvergadering van Trenten, te Mechelen afgekondigd den 11^en^ november 1565.

XIII. Duplicaten der doop-, dood- en trouwboeken, jaarlijks door de pastoren dezer stadt aan onze wethouders overhandigd, ingevolge het twintigste artikel van het eeuwig edict des 12^en^ july 1611.

Honderd zes en vijftig registers langwerpig in-folio en klein in-4°, gerangschikt als volgt :

A. Doopboeken van S. Rombouts parochie : Van 1613-23; 1624-30; 1631-39; 1639-44; 1644-52 ; 1652-58; 1658-65 ; 1665-71; 1671-77;

1677-84 ; 1684-93 ; 1694-1703 ; 1704-10 ; 1711-23 ; 1724-36 ; 1736-48 ; 1748-53 ; en 1754-76. — Item van O. L. V. over de Dijle : Van 1635-38 ; 1638-42 ; 1642-46 ; 1646-51 ; 1651-57 ; 1657-63 ; 1663-70 ; 1670-77 ; 1677-82 ; 1682-87 ; 1687-90 ; 1687-92 ; 1692-98 ; 1699-1705 ; 1706-09 ; 1709-14 ; 1715-26 ; 1727-41 ; 1742-49 ; 1750-53 ; 1754-78 ; en 1794. — Item van SS. Pieters en Pauwels : Van 1611-31 ; 1632-49 ; 1649-67 ; 1667-87 ; 1688-1705 ; 1706-27 ; 1728-47 ; 1748-53 ; en 1754-78. — Item van SS. Jans Baptist en Jans Evangelist : Van 1611-25 ; 1625-36 ; 1636-46 ; 1646-69 ; 1669-86 ; 1687-1703 ; 1704-23 ; 1724-53 ; en 1754-78. — Item van Ste Catharina : Van 1611-24 ; 1625-35 ; 1636-45 ; 1645-55 ; 1655-72 ; 1672-86 ; 1687-99 ; 1700-15 ; 1715-46 ; 1747-53 ; 1754-70 ; 1771-78 ; en 1794. — Item van O. L V. van Hanswyck : Van 1611-48 ; 1648-1727 ; en 1728-78.

B. DOODBOEKEN van S. Rombouts parochie : Van 1611-26 ; 1627-51 ; 1651-68 ; 1669-78 ; 1678-91 ; 1692-1705 ; 1706-10 ; 1711-29 ; 1730-37 ; 1737-40 ; 1741-53 ; en 1754-76. — Item van O. L. V. over de Dijle : Van 1611-24 ; 1625-33 ; 1634-45 ; 1645-76 ; 1676-87 ; 1687-95 ; 1695-1710 ; 1711-32 ; 1733-47 ; 1747-53 ; 1754-78 ; en 1794. — Item van SS. Pieters en Pauwels : Van 1611-39 ; 1639-1713 ; 1714-53 ; 1754-78 ; en 1794. — Item van SS. Jans Baptist en Jans Evangelist : Van 1611-31 ; 1632-49 ; 1649-87 ; 1688-1731 ; 1732-53 ; 1754-78 ; en 1794. — Item van Ste Catharina : Van 1611-39 ; 1639-74 ; 1675-1713 ; 1714-53 ; en 1754-78. — Item van O. L. V. van Hanswyck : Van 1615-1746 ; 1747-78 ; en 1794. — Item van O. L. V. gasthuis : Van 1629-90 ; 1691-96 ; 1700-40 ; en 1741-78.

C. TROUWBOEKEN van S. Rombouts parochie : Van 1611-26 ; 1625-44 ; 1644-68 ; 1668-86 ; 1687-1710 ; 1711-53 ; en 1754-78. — Item van O. L. V. over de Dijle : Van 1611-28 ; 1628-39 ; 1640-53 ; 1653-75 ; 1676-94 ; 1695-1722 ; 1723-42 ; 1742-53 ; 1754-78 ; en 1794. — Item van SS. Pieters en Pauwels : Van 1611-69 ; 1669-1719 ; 1720-23 ; 1723-53 ; en 1754-78. — Item van SS. Jans Baptist

en Jans Evangelist : Van 1611-48 ; 1648-80 ; 1680-1713 ; 1714-17 ; 1717-53 ; en 1754-78. — Item van Ste Catharina ; Van 1611-48 ; 1648-92 ; 1693-1753 ; en 1754-78. — Item van O. L. V. van Hanswyck : Van 1611-99 ; en 1700-78.

XIV. Naamlijsten der alhier overledene PP. Predikheeren. Van 1652 tot 1713 ; en van 1714 tot 1795.

Twee op berden geplakte rollen. — Op de eerste derzelver leest men het volgende : « Anno Dni 1651, ab expulsione e civitate et conventu Sylvæ-ducensi ac aliis per Batavos, tandem post varia ac tot pericula rerum, ut videre licet in tabula originali defunctorum dicti conventus, incepimus inhabitare civitatem Mechliniensem et paulatim construere hunc conventum. »

XV. Naamlijsten der afgestorvene PP. Capucienen in hunne twee voormalige kloosters alhier. Van 1605 tot 1675 ; van 1678 tot 1750 ; en van 1755 tot 1795.

Drie op berden geplakte rollen. — De eerste derzelver draagt voor opschrift : « Nomina FF. Min. S. Francisci Capucinorum defunctorum tam in hoc conventu, qui anno 1634 perficiebatur, quam in primo : ubi anno 1599 à S. P. Q. Mechl : fuere recepti sub Illust^mo^ D. Archipis. Math. Hovio, favente Sero^mo^ Principe Alberto Austriaco ».

XVI. Naamlijst der overledene Cellebroeders te Mechelen. Van 1700 tot 1795. — Item. Der Zwartzusters. Van 1622 tot 1777.

Twee op berden geplakte rollen.

BB.

INVENTARISSEN ONZER PAPIEREN EN REGISTERS, ALSMEDE VAN HETGEEN ER AANKLEEFT.

I. Oude inventaris der oorkonden berustende in de kom der beneden gewelfde plaats van het stadduis.

Register in-folio.

II. « Klap boeck der ordonnantien deser stadt en provintie van Mechelen. »

Register klein in-8°.

III. « Brieven-index ». — « Index van de decreten ende brieven van het Gouvernement. » — « Filasse van decreten. » — « Index van de Cryghsorders. » — « Pontpenningen ende octroyen. » — « Index der resolutien, beginnende 20 julii 1585. » — « Filassen der petitien, consenten ende acceptatien der aiden, ter secretarye berustende. » — « Advisen met decreten over vrydommen. » — « Adviesen-index. »

Register in-folio.

IV. « Index van de decreten ende brieven van het Gouvernement, ordre chronologique en alphabetique. »

Register in-folio. (Afschrift).

V. « Rapport over het stadsarchief van den jare 1817 tot den jaere 1830 inclues; gedaen den 31en january 1831, door den Heer Gyseleers-Thys, archivist. »

Register in-folio.

VI. « Inventaire des papiers provenant des anciens corps de métiers et serments. » — Opgemaakt door onzen achtbaren en geleerden voorganger, den Heer Pieter-Jozef Van Doren. (1) — Deze stukken berusten in de boven gewelfde plaats van het stadhuis, *de Kapel* geheeten, alwaar zij in de doozen nos 61-90 gerangschikt zijn.

Register in-folio, met bundel klein in 8°.

VII. « Table alphabétique des quatre volumes Missives, de 1750 à 1794 inclusivement. » — Item.

Register in-folio.

VIII. Tydrekenkundige inventaris der stedelijke oorkonden. Van 1293 tot 1795. — Item.

Register in-folio.

IX. « Tables alphabétique et chronologique des sceaux qui se trouvent dans le cartulaire de la ville, et de ceux qui sont attachés

(1) Geboren te Leuven, den 15en maart 1808, overleed alhier den 6en mei 1870.

aux pièces qui font partie du Supplément à l'inventaire général des archives. Les premiers sont désignées par les lettres R. B. » (Rood Boeken). — Item.

Register in-folio.

X. « ARCHIVES DE LA VILLE DE MALINES. Inventaire général des registres et des papiers. » — Item.

Register in-folio.

XI. « INVENTAIRE GÉNÉRAL DES PAPIERS. » — Item.

Register in-folio.

XII. « TABLE ALPHABÉTIQUE ET ANALYTIQUE DE LETTRES DE PERSONNAGES DISTINGUÉS. » — Item.

Register in-folio.

XIII. « INVENTAIRE ANALYTIQUE, par ordre de matières, de tous les documents non compris dans l'inventaire général des papiers, ni dans la table analytique de lettres de personnages distingués. » — Item.

Register in-folio. (Drie verschillige exemplaren).

XIV. « TABLE ANALYTIQUE ET CHRONOLOGIQUE de tous les documents non compris dans l'inventaire des papiers et dans la table analytique de lettres de personnages distingués. » — Item.

Register in-folio.

XV. « INVENTAIRE DES REGISTRES DE L'ADMINISTRATION. » — Item.

Register in-folio.

Deze laatste en de zeven voorgaande registers des Heeren Van Doren zijn thans overbodig en in onbruik geraakt sedert de door hem en ons, van 1859 tot heden, ter pers gelegde inventarissen.

XVI. Inventaris der stads gebouwen, zegels en penningen, door ons beschreven.

Register in-folio.

XVII. INVENTARIS EENER ZEER GROOTE EN BELANGRIJKE VERZAMELING van allerlei munten en gedenkpenningen, bijeengebragt door Cornelis-Jan-Jozef Tuerlinckx, (1) en in 1884, door zijne dochter Maria-Joanna, (2)

(1) Geboren alhier den 31en mei 1783, overleed den 29en december 1855.

(2) Geboren te Antwerpen den 18en januarij 1806, stierf alhier den 16en mei 1885.

aan de stad Mechelen geschonken. — Door ons opgemaakt en gerangschikt in een en twintig toonkassen, alsmede in een gesloten schrijn voorzien van achttien laden.

Register in-folio.

CC.

UITTREKSELS VAN HET STADSARCHIEF EN ANDERE BRONNEN.

I. « CHRONOLOGISCHE ALGEMEYNEN AENWYSER van het gene in verscheydene boecken, chronycken, manuscripten, stads archiven ende papieren van ambachten, cloosteren, broederschappen, etc., gevonden wordt nopens de Mechelsche geschiedenissen, haere heeren, vermaerde mannen, en op al dat tot dese betrekkelyk heeft, dienende tot vermeerderinge ende verbeteringen der Mechelsche Chronyke door G. D. A. C. Y. B. (Gerard-Dominicus Azevedo-Continho-Y-Bernal). » — Gevormd door den Heer Bartholomeus-Jozef-Frans-Cornelis Gyseleers-Thys, tot archivaris dezer stad benoemd den 13en januarij 1802. (1)

Negen en negentig registers in-folio.

Deze registers bevatten, van het begin der XIIIe tot het einde der XVIIIe eeuw, een ontelbaar getal geschrevene en gedrukte oorkonden rakende Mechelen, getrokken door hem en meer andere schrijvers, zoo uit het stadsarchief, als uit verscheidene andere bronnen. — Ziehier, volgens gemelden archivaris, de beteekenis der letters en woorden gezet onder de door hem en zijne medewerkers bijeengebragte stukken :

De letters E. A. C., beteekenen *ex archivis civitatis mechliniensis.* — E. A. M. C., *ex archivis Magni Consilii.* — R. V. B. S. e C., of B. S. e C., uittreksels van een register getiteld : *Bannen, Submis-*

(1) Geboren alhier den 28en julij 1761, overleed den 17en maart 1843.

sien en Correctien. — e. a. e. b^æ^. M^æ^., *ex archivis ecclesiæ beatæ Mariæ.* — E. A. E. D. P., *ex archivis ecclesiæ divi Petri.* — E. A. E. S. J., *ex archivis ecclesiæ sancti Joannis.* — E. A. M. d. T., *ex archivis monasterii de Thabor.* — De woorden *ex originali*, met het jaar daar achter, beteekenen dat die stukken alsdan door Gyseleers-Thys, gedeeltelijk of in het geheel, uit de oorkonden der doozen overgeschreven geworden zijn. — Door de woorden *ex orig.* 1799, 1800, 1801, 1802, en *in archivis civitatis*, moet men verstaan de door denzelfden op de stadsgriffie gevondene archieven, welke later bij de andere gevoegd werden. — De stukken geteekend *J. J. De Munck*, alleen, en *G. F. J. De Maeyer*, alleen, zijn door deze schrijvers gegeven zonder de minste aanduiding derzelver bronnen. — Door de woorden : *uyt de aenteekeningen van J.-B. Rymenans*, en *ita J.-B. Rymenans ex libro Doodts boek*, moet men verstaan de door dezen in 1800 gedane uittreksels van het stadsarchief, alsmede der doodboeken van S. Rombouts parochie, beginnende ten jare 1506.

Ten einde de zoo talrijke en verschillende zaken, welke in den Tijdrekenkundigen Aanwijzer voorkomen, naar hare waarde te schatten, vinden wij het geraadzaam onder de oogen onzer lezers te stellen de volgende door den Heer Gyseleers-Thys gemaakte lijst, waarin deze de namen van al de schrijvers, aan wier werken elke dezer zaken ontleend geworden is, naauwkeuriglijk te kennen geeft.

A. Azevedo (Gerard de). Korte Chronycke van vele gedenckweerdige geschiedenissen etc. — A 1. Dezelfde. Oudheden der stadt ende provintie van Mechelen. — A 2. Van Gestel (Corn.). Historia sacra et profana archiep. mechl. — A 3. De Munck (J. J.). Gedenckschriften dienende tot ophelderinge van het leven,... van den heyligen Rumoldus. — A 4. Azevedo (Gerard de). Historische saemen-spraeke over de stad van Mechelen. — A 5. Joffroy (J. B.). Verhaling ofte historie der provintie van Mechelen. — A 6. Van den Eynde (R.). Provincie, stad ende district van Mechelen, opgeheldert in haere kercken, etc. — A 7. De Munck (J. J.) De stadt

Lier door de rebellen verrast, etc. — A 8. Valerius (Remmerus). Chronyke van Mechelen.

B 1. De Munck (J. J.) Het leven van de salige maegel Maria, bygen. de Ellendige. — B 2. De Vivario (H. M. F. J.) Sanctus Theodulphus presb. et confessor etc. Trier, 1790. — B 3. Dezelfde. Réponse à un ami sur une académie à Malines au XIIe siècle. — B 4. Dezelfde. Die waerachtige gheschiedenisse welke Damiano a Goes toegecomen is ten tyde als de vianden met Merten van Rosshem voor Loven waeren. Loven, 1760. — B 5. Sollerius (J. B.) Acta S. Rumoldi. — B 6. Le Roy (Jacques). Le grand théâtre sacré du duché de Brabant. — B 7 en C 2. Tollenarius (Joan.) Imago primi sœculi soc. Jesu. — B 8. Colins (Pierre). Histoire des choses les plus remarquables advenues en l'Europe. Tournay, 1643 — B 9. Wichmans (Aug.) Brabantia Mariana.

C. Ryckel (J. G. à). Vita S. Beggæ etc. Lovanii, 1631. — C 3. De Munck (J. J.) Het springen van de Sant-poorte. (H S.) — C 4. Beschryf ende jaerboeck van 't maeghden clooster Thabor, van 1459 tot 1732. (H S.) — C 5. De Munck (J. J.) De kercke van S. Peeter en Pauwel binnen Mechelen, mede de lyk-bus van de artshertoginne Margareta overgevoert naer de Nieuwe kerck. (H S.) — C 6. Dezelfde. De weerdigheden der mechelsche hoofdkercke. (H S.) — C 7. Dezelfde. De capelle van S. Jacob, gelegen by de Overste poorte. (H S.) — C 8. Dezelfde. Opgang, voortgang ende ondergang van S. Nicolaes capelle, buyten de Koy-poorte. (H S.) — C 9. Miræus (Aub.) Rerum belgicarum chronicon.

D. Dezelfde. Rerum toto orbe gestarum chronica. — D 1. Aenteekeningen uit de rekeninghen van het visch vercoopers ambagt. (H S.) — D 2 en G 9. Item, uit die van S. Jans kercke. (H S.) — D 3. Oudegherst (P. d'). Kronyke of jaer-boeken van Vlaenderen. Gent, 1785. — D 4, 5, 6, 7, 8, 9; en E, E 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9. Wekelijks bericht voor de stad ende provincie van Mechelen. — F. Azevedo (Jozef de). Table généalogique de la famille de Corten. — F 1. De Munck (J. J.) Cultus S. Liberti. (H S.) — F 2. Solle-

rius (J. B.) Acta S. Liberti. Ex actis sanctorum. — F 3. Boeck der fondatien der kerke van S. Jans. (H S.) — F 4. De Munck (J. J.) List der geleerde en vermaerde Mechelaren. (H S.) — F 5. Ortelius (Abraham). Théatre de l'univers. — F 6. Siré (P.) Hanswyck ende het wonderdadigh beeldt van Maria. — F 7. Foppens (J. Fr.) Mechlinia Christo nascens et crescens. (H S.) — F 8. De Lozana (J. B.) Chronyke van den oorsprong etc. des cloosters der H. Maghet Maria des Berghs Carmeli. Antwerpen, 1666. — F 9. Pise (Joseph de la). Tableau de l'hist. des princes et principauté d'Oranje. La Haye, 1640.

G. Azevedo (Gerard de). Elogium vitæ Petri Divæi, etc. (H S.) — G 1. Croon (P.) Historie van O. L. V. van Hanswyck. — G 2. Jonghe (Bernard de). Gendtsche geschiedenissen. Gendt, 1752. — G 3. Diercxsens (J. B.) Antverpia Christo nascens et crescens. — G 4. Mann (l'abbé). Abrégé de l'hist. de Bruxelles. Bruxelles, 1785. — G 5. Freherus (D. Paul.) Theatrum virorum eruditione clarorum. Nortbergæ, 1688. — G 6. Foppens (J. Fr.) Bibliotheca belgica. — G 7. Valerius (Andreas). Bibliotheca belgica. — G 8. Register bekent onder den naam van Chaos. — H. Lettre sur l'excommunication du procureur général du roi à Malines. — H 1. Jus asyli læsum etc. — H 2. Motivum juris pro deffensione juris asyli impressum mandato D. Humb. Guil. archiep. mechl. — H 3. Bernartius (Joh.) De utilitate legendæ hist. Antverpiæ, 1593. — H 4. Lovens (J. E). Inleyding tot de blyde inkomsten van de souverynen van Brabant. Loven, 1791. — H 5. Ordonnances, statuts et manière de proceder pour le grand conseil. Bruxelles, 1721. — H 6. Le Paige de la Laghe (l'abbé). Origine et progrès de la province de Malines. (H S.) — H 7. Cuypers (Dan. Fr.) Roodboeken. (H S.) — H 8. Huldenberghe (H. van). Gheboorte-linie der vooghden van Mechelen. Mechelen, 1768. — H 9. Dezelfde. Toonen der gheslachts-afkomste van het huys Berthout. (H S.)

I. Gramaye (J B.) Hist. et antiquit. urbis et prov. mechl. libri III. Lovanii, 1708. — K. Miræus (Aub.) Notitia ecclesiarum

Belgii. Antverpiæ, 1630. — K 1. Van Lom (Ch.) Beschrijving der stad Lier. 's Gravenhage, 1740. — K 2. Castillion (J. B. L. de). Sacra Belgii chronologia. Gandavi, 1719. — K 3. Gyseleers-Thys (B. J. F. C.) Jaerboeken van het clooster van Hanswyk. (H S.) — K 4. Suffridus (Petrus). Historia veterum episcop. Ultrajectinæ sedis. Franequeræ, 1692. — K 5. Domyns (Joan.) Divi archipræsulis Rumoldi vita. Bruxellæ 1569. — K 6. Wachtendonck (J. van). Vita, passio et miracula S. Rumoldi. Mechl., 1638. — K 7. Kort begrijp van 't leven, lijden en mirakelen van den H. Rumoldus. Loven, 1763. — K 8. Verstock (Gasp.) Vitæ ac res gestæ principum Brabantiæ. Antverpiæ, 1672.

L. Saint-Genois (Le comte Jos. de). Monumens anciens utiles à la France, etc. Paris et Bruxelles, 1782-1806. — L 1. Verhoeven (G. F.) Mémoire hist., polit. et crit. sur les constitutions de la nation belgique. Liége, 1790. — L 2 en L 6. Verschyde kronyken van Mechelen, als van Steylaert, Romb. van den Riele, Hendrik van Coelput, Corn. van Gestel en Corn. Vermeulen. (H S.)-L 3. Verhoeven (G. F.) Grond-wet ofte constitutie van Mechelen. 1790. — L 4. Molanus (Joan.) Militia sacra ducum Brabantiæ. Antv. 1592. — L 5 De Munck (J. J.) Verhael van de heylige hostien. Brussel, 1770. — L 7. Van der Linden, stadssecretaris, (J. A.) Aenteekeningen uyt verschydene zoo stads registers, als andere stukken. (H S.) — L 8. Gurnez (J. A. à). Vita et mart. S. Liberti. Mechl., 1639. — L 9. Chronyke van Tongeren. (H S.)

M. Chronica recapitulatio archivorum conventus PP. Augustinorum. (H S.) — M 1. Manuael van Jan De Potes, griffier der stad Mechelen in 1545. (H S.) — M 2. Mechelsche chronyke van 759 tot 1572. (H S.) — M 3. Mechelsche chronyke eindigende in 1579. (H S.) — M 4. Catalogus virorum illust. mechl. (H S.)-M 5. Prælium Woeringanum Joannis I, Lotharingiæ ducis. Bruxellæ, 1641. — M 6. Cuypers (Dan. Fr.) Octroyen verleent aen de stadt Mechelen. (H S.) — M 7. Viri illustres. (H S.) — M 8.

Jaer-boecken der stad Brugge. Gendt, 1738. — M 9. Sweertius (Franc.) Selectæ christiani orbis deliciæ ex urbibus, templis et aliunde. Coloniæ Agr., 1608. — N. Dezelfde. Epitaphia joco-seria, latina, gallica, etc. Coloniæ, 1645. — N 1. Dezelfde. Monumenta sepulchralia... ducatus Brabantiæ. Antv., 1613. — N 2. Foppens (J. Fr.) Historia episcop. antverp. Bruxellis, 1717. — N 3. Zie letter L. — N 4. Dictionnaire historique ou hist. abrégée de tous les hommes nés dans les XVII prov. belg. Paris, 1786. — N 5. Extracten uyt het register politique van 1700 en 1701, en de resolutien van den magistraet in policey camer vergadert. — N 6. Van Spaan (Gerrit.) Gedenkwaardige geschiedenissen behelsende duure tijden, hongersnooden etc. Rotterdam, 1701. — N 7. De Vaddere (J. B.) Origine des ducs et du duché de Brabant. Bruxelles, 1784. — N 8. Neny (de graaf de). Historische en staetkundige gedenkstukken der Oostenr. Nederl. Amsterdam, bij C. M. Spanoghe. — N 9. Guicciardini (Lud.) Totius Belgii descriptio. Amstelodami, 1652.

O. Goedenis-boeken der stad Mechelen. — O 1. De Munck (J. J.) Aenteekeningen uit de stads-archiven en andere. — O 2. Zie letter H. — O 3. De Munck (J. J.) Jaerboeken van Mechelen, beginnende met den jaere 1740 (H S.) — O 4. Antwerpsch chronykje, van 1500 tot 1574, door F. G. V. Leyden, 1743. — O 5. De Munck (J. J.) Extracten uit de stadsrekeningen. — O 6. Heuterus (Pontus). Opera historica omnia. Lovanii, 1649. — O 7. Aenteekeningen uit de rekeningen van het visch vercoopers ambaght, van 1486 tot 1542. — O 8. Gramaye (J. B.) Zie letter I. — O 9. Zie dezelfde letter.

P. De Munck (J. J.) Aenteekeningen uit de archiven der kerk van O. L. V. over de Dyle. (H S.) — P 1. Dezelfde. Kort begryp van het leven van de aertshertoginne Margareta van Oostenryk. (H S.) — P 2. Aenteekeningen uit een lang en smal boekxken van de vis vercoopers binnen Mechelen : « *Dit is den boek van den voorslage dat de stad gheordineert heeft tot behoef, deen helft tot*

sinte Rommers torre, en dander helft tot reparatie van onser lieve Vrouwe visschers, ende was geordineert int jaer ons Heere dusent CCCC ende LXXIX.» — P 3. Aenteekeningen uit een boek der vis vercoopers binnen Mechelen : « *Dit es d'boek van ondancke, 1492.* » — P 4. Naemlist der presidenten, raedslieden en andere van den grooten Rade. (H S.) — P 5. Inventaire des pièces et différends jugés et autres pièces concernant le magistrat de Malines, au greffe du grand Conseil. (H S.) — P 6. Inventaire des procès, différends et autres pièces, qu'on ne trouve pas être jugés concernant le magistrat de Malines, et qui doivent rester au greffe du grand Conseil. (H S.) — P 7. Inventaire des sentences et arrêts rendus au grand Conseil concernant la même ville, depuis le 27 janvier 1503. (H S.) P 8. Jaer boeken van het maeghden clooster Muysen. (H S) — P 9. Beschryf en jaer boek van het maeghden clooster Bethanie, van 1421 tot 1637. (H S.)

Q. Merckweerige zoo geestelyke als tydelyke gedenckstukken, dienende tot verlichting ende vastellinge der mechelsche gebeurtenissen, met eene oude hand geschreven, berustende onder de gebroeders Gyseleers-Thys. — Q 1. Aenteekeningen uit den originelen generalen register van het clooster van O. L. V. van Hanswyk, begonnen door Gaspar Van Veltom, prior van het clooster int jaer 1743. — Q 2. Aenteekeningen uit de rekeningen van het visch vercoopers ambaght binnen Mechelen, van 1542 tot 1578. — Q 3. Aenteekeningen uit eenige rekeningen van S. Jacobs gasthuis, onder de archiven van de visch vercoopers van Mechelen. — Q 4. Extracten uit sekere particulire rekeninge : « *om te wetene den staet ende de rekeninghen aengaende den beden die de stadt van Mechelen geconsenteert heeft der K. M., staende noch ongerekent...* » — Q 5. Notitien getrokken uit de generale rekeningen der stad Mechelen en andere registers der tresorye. — Q 6. Extract uit een register, op parkement, getitelt : « *He sunt copie hereditatum conventus de Hanswica,... tam litterarum scabinalium, quam instrumentorum notarior. ac aliorum autenticorum, anno Domini*

millesimo CCC°LXXIX tricesimo die mensis januarii. » — Q 7. Notitien getrokken uit de rekeningen van het broederschap van het H. Sacrament in O. L. V. kerke over de Dyle, van 1548 tot 1549. — Q 8. Aenteekeningen uit de archiven der aelmoeseniers der stad Mechelen. — Q 9. Extracten uit een boekje, op parkement, toebehoorende het schoenmakers ambaght binnen Mechelen, beginnende a° 1502.

R. Coustumen ende styl van procederen der stad, vryheyd en jurisdictie van Mechelen. Mechel., 1735. — R 1. Item. Antw., 1561. — R 2. Item. Mechel., 1633. — R 3. Institution et priviléges du Grand Conseil. (H. S). — R 4. Inventaris van de privilegien, munimenten... der stad ende prov. van Mechelen, vernieuwt in 1628. (H S). — R 5. Politique ordonnantien voor de stad ende prov. van Mechelen, geemaneert sedert het jaer 1449. — R 6. Zie letter L.

Aan deze voor het stadsarchief en hare boekerij zoo belangrijke oorkonden, ontbreken thans de volgende handschriften en boeken :

B 2, B 4 en B 8. — C, C 3 (H S.), C 4 (H S.), C 5 (H S.), C 6 (H S.), C 7 (H S.) en C 8 (H S.). — D 2 (H S.) en D. 3. — F 1 (H S.), F 2, F 3 (H S.), F 4 (H S.), F 8 en F 9. — G (H S.), G 2, G 4 en G 5. — H, H 1, H 2, H 3, H 4 en H 6 (H S.). — K, K 2, K 3 (H S.), K 4. en K 8. — L 4, L 5 en L 9 (H S.). — M (H S.), M 1 (H S.), M 2 (H S.), M 3 (H S.), M 4 (H S.), M 5, M 7 (H S.), M 8 en M 9. — N, N 1, N 2, N 4, N 5 (H S.), N 6, N 7 en N 8. — O 1 (H S.) en O 4. — P (H S.), P 1 (H S.), P 2 (H S.), P 8 (H S.) en P 9 (H S.). — Q (H S.), Q 1 (H S.), Q 2 (H S.), Q 4 (H S.), Q 5 (H S.), Q 6 (H S.), Q 7 (H S.), Q 8 (H S.) en Q 9 (H S.).

Volgens eenen van den Heer Gyseleers-Thys onuitgegevenen brief, gedagteekend uit Mechelen, den 5en september 1837, (1) zouden deze handschriften en boeken hem ten deele gevallen of ter hand gesteld

(1) Door ons ingelascht in het derde deel zijner « *Additions et corrections à la notice de M. Gachard.* »

zijn geweest door zijnen oom en grootvader, alsmede door zijnen broeder den pastoor van Hever.

II. Alphabetische inhouds-tafel van den tydrekenkundigen aanwyzer, gevormd door den Heer Van Doren.

Zeven registers in-folio.

III. Tydrekenkundige inhouds-tafel van denzelven, gaande van 1200 tot 1300; van 1300 tot 1400; van 1400 tot 1450; van 1450 tot 1500; van 1500 tot 1550; van 1550 tot 1600; van 1600 tot 1700; en van 1700 tot 1791. Door denzelfden.

Acht kokers klein in-8°.

IV. « Extracten uyt de rekeningen der stad Mechelen, t' zedert 1320 tot 1583, door den Heer secretaris Vanderlinden. »

Register in-folio.

Door de stad ingekocht ten verkoopdage zijner boeken, bij resolutie van den 6en juny 1785.

Zie Resolutien 1783-1785, fol. 221.

V. Uittreksels derzelver. Van 1450 tot 1519; en van 1564 tot 1582.

Register in-folio.

VI. Extracten der stadsrekeningen. Van 1311 tot 1791, door den Heer Jan-Baptist Rymenans, griffier bij het vredegeregt van het noordkanton alhier, van 1799 tot 1840. (1) — Dank aan derzelver naauwkeurigheid, worden de opzoekingen in de oorspronkelijke rekeningen merkelijk verkort en vergemakkelijkt.

Vijf registers groot in-4°.

VII. « Geslachts afkomste van het Huys Berthout, door ridder Hendrick van Huldenberghe, geseydt vander Borch van Moesick, wethouder der stadt Mechelen. » (2) — Opgehelderd met verscheidene gekleurde en ongekleurde familie-wapenen, alsmede met eene menigte oorkonden en derzelver afgemaalde zegels.

Register in-folio. (Afschrift der XVIIIe eeuw).

(1) Geboren te Diest den 19en november 1748, stierf alhier den 25en october 1840.
(2) Geboren alhier omtrent 1585, overleed den 28en januarij 1651.

VIII. « ANALECTA MECHLINIENSIA, bestaende in verscheyde gedenckscriften versaemelt uyt de archiven van de stadt, cloosters ende oude scriften,.... met bladt-weyser, in den welcken de respective materien te vinden syn. »

Register in-4°.

Verscheidene dezer analekten zijn ontleend aan de volgende weggeraakte of weinig gekende bronnen :

« Extract uyt den ouden registerboeck van het Kleermaekers ambaght tot Mechelen, ab anno 1572 usque 1585. » — « Ex quodam manuscripto quod habuit quidam Boels scabinus Mechl'., 1301-1638. » — « Extractum ex aliquibus foliis cujusdam manuscripti cronici seculo decimo sexto exarati, 1260-1551. » — « Chronica narratio eorum que, ab anno 1315 usque ad annum 1447, passim in Brabantia et in circumjacentibus locis contigerunt, ubi aliqua etiam de Mechlinia, scripta a religiosa quodam monasterii de Groenendael, in pergameno voluto. » — « Overblyfsel van sekere saemenspraeke tusschen eenen Heer ende eenen catholieken vrindt, alwaer de schelmstucken ende divereyn verhaelt worden, dewelcke geschiet syn ten tyde dat Mechelen, van den jaere 1580 tot 1585, onder het jock van de calvinistsche rebellen versught heeft. »

Op bladz. 172 van gemeld register, vindt men de volgende aanteekening over twee onzer aloude beroemde stadsgenooten :

« Anno 1387, woonde te Mechelen Heer Rombout (andere seggen Jan) Ysewyns, geboren poorter van Mechelen, een goet, voorsightigh ende geleert man, die was parochiaen van S' Peeters kercke binnen Mechelen. Hy trock naer Roomen en wirt daer van Urbanus den V bisschop geconsacreert, anno 1387. Item wert toegeseyt het eerste bischdom dat in Nederlandt soude vaceren.... Hy hadde eenen broeder, Jan Ysewyns genaemt, die veel gescreven heeft in de historie van Mechelen, wiens minute desen scryver becomen heeft. »

Zie verder nog aangaande den eersten dezer : « Tydrekenkundige aanwyzer » an° 1387, (fol. 85 v° en 86) ; 1398, (fol 73) ; 1401, (fol.

27 en 28); 1402, (fol. 24 en 25); en 1408, (fol. 34); alsmede « Kronyk van Gootens » fol. 159 v°.

IX. « SERIES SCABINORUM MECHLINIENSIUM QUI INVENIRI POTUERUNT. » Van 1260 tot 1333 ; van 1357 tot 1402 ; van 1427 tot 1470 ; van 1540 tot 1610 ; en van 1637 tot 1656.

Register in-folio.

X. NAAMROLLEN DER LEDEN DES MAGISTRAATS. Van 1260 tot 1847. Opgeluisterd met de gekleurde wapenen van een groot aantal derzelver.

Register in-folio.

Het oorspronkelyke thans weggeraakte H S., waarvan het tegenwoordige waarschynlyk een afschrift en vervolg is, werd by resolutië van den 3[en] april 1780 door de stad gekocht, ter verkooping der boeken van Kanonik Willem-Jozef Van Meldert, alwaar hetzelve, onder n° 1527 van den kataloog, beschreven staat als volgt : « Oudtheden van Mechelen, ende naem-leyst van alle de gene aldaer in het magistract geweest zyn, sedert den jaere 1260 tot den jaere 1634, met hunne wapens. Manuscript in-fol.»

XI. NABOOTSING ONZER SCHEPENZEGELS. Van 1249 tot 1793. Gemaakt en opgehelderd met eenige geslachtaanteekeningen, door den Heer Augustyn-Jozef-Antoon Van den Eynde. (1)

Vijf registers in-folio.

XII. LISTES ANNUELLES DU MAGISTRAT ET DES MEMBRES DU LARGE CONSEIL, présents à l'audition des comptes. De 1320 à 1638. — Ces dernières, négligées jusqu'ici, serviront à établir la statistique de nos gens de métier, à une époque où tout autre élément d'appréciation à ce sujet nous fait défaut.

Register in-folio. (Opgemaakt door ons).

XIII. EXTRACTEN RAKENDE HET VISCHVERKOOPERS AMBACHT. Door Gerard-Dominicus de Azevedo-Continho-Y-Bernal. (2)

Register in-4°.

(1) Geboren alhier den 8[en] October 1822, overleed den 22[en] April 1861.

(2) Geboren alhier den 4[en] Augustus 1712, stierf den 22[en] Februarij 1782.

XIV. Uittreksels van het stadsarchief aangaande de klok- en busgieters. Byeengebragt door den schryver.

Register in-folio.

XV. Oorkonden betrekkelijk de gouden- leerbereiders. Door ons aan derzelver ambachtspapieren ontleend.

Register in-folio.

XVI. Uittreksels aangaande de ommegangen. Genomen door ons uit de stadsrekeningen.

Register in-folio.

XVII. « Description topographique et chorographique de la ville et province de Malines, par Gérard-Dominique d'Azevedo. »

Register in-folio.

XVIII. Extracten van gemeld handschrift. Gegeven in 1844, door den Heer Hilaris du Trieu de Terdonck.

Register klein in-4°.

XIX. Uittreksels der gordenis-boeken en schepenbrieven. Gedaan door den Heer Van Doren voor de benamingen der straten en plaatsen, zoo binnen als buiten Mechelen.

Vijf kohiers klein in-8°.

XX. Extracten aangaande de stadspoorten en vesten. Door ons aan de stedelijke rekeningen ontleend.

Register in-folio.

XXI-XXII. Gedane uittreksels door onzen voorganger, voor het Schepenhuis of Oud Paleis. Van 1305 tot 1774. — Item, voor den Beiaard of het Stadhuis. Van 1345 tot 1788.

Twee registers in-folio, met twee bundels klein in-8°.

XXIII. Nos extraits des comptes communaux et des registres aux adhéritances concernant le palais du Grand Conseil, actuellement le tribunal de 1re Instance. De 1467 à 1616.

Register in-folio.

XXIV. « Preuves généalogiques des différentes familles a Malines, tirées des regitres originaux des rentes viagères reposantes à la trésorerie de la ditte ville. — Ce que nous attestons, Le comte

de Cuypers de Rymenam. » (Graaf Jozef-Ferdinand-Gisleyn de Cuypers d'Alsingen, Heer van Rymenam). (1)

Register klein in-8°.

XXV. « Bewysen ofte preuven van verschyde familien binnen Mechelen, getrocken uyt de originele goedenisse boecken berustende in de secretarye der selve stadt. — Het gene wy attesteren, Den grave van Cuypers de Rymenam. » Van 1475 tot 1608.

Register klein in-8°.

XXVI-XXVII. Opzoekingen door ons gedaan aangaande de familie Keldermans. Van 1375 tot 1602. — Item aangaande de familie van Halen. Van 1312 tot 1628.

Twee registers klein in-4° en in-folio.

XXVIII. Uittreksels der doopboeken van S. Rombouts en O. L. V. parochien, rakende de familie Snyers en eenige andere mechelsche familien. Van 1593 tot 1707.

Register langwerpig in-folio.

XXIX. « Verzaemeling van echte en bewys stukken, getrokken soo uit de stads archiven, rekeningen, goedenis boekken, als van het kapittel, kloosters, godshuysen en andere stichten, soo tot vermeerdering als verbetering der Historie van Mechelen opgeheldert in haere kercken, kloosters, kapellen, godshuysen, etc. » Door Rombout-Bartholomeus Beelaerts. (2)

Vier registers in-4°.

XXX. « Series pastorum B. Mariæ V. Mechliniæ. » Van 1273 tot 1756. — « Series pastorum Maioris Begginasii. » Van 1287 tot 1756. — « Series pastorum Sanctorum Joannis Baptistæ et Evangelistæ. » Van 1332 tot 1772. — « Pastores SS. Petri et Pauli. » Van 1454 tot 1767. — « Series pastorum Stæ Catharinæ. » Van 1317 tot 1758.

Register in-4°.

(1) Geboren alhier den 28en November 1736, overleed te Brussel den 10en November 1775.

(2) Geboren alhier den 13en Januarij 1753, stierf den 27en Julij 1845.

XXXI. « NECROLOGIUM CARMELI MECHLINIENSIS. » Van 1303 tot 1746. — Naamlijst van al de Arme Claren die te Mechelen, van 1509 tot 1719, hare ordesgelofte gedaan hebben en aldaar gestorven zijn. — Sterfdagen der Priorinnen van Muysen en van nog eenige andere personen die, van 1594 tot 1779, in gemeld klooster overleden zijn. — Liste des religieuses Ursulines qui, de 1690 à 1756, prirent l'habit à Malines et y moururent. — Naamlijst der Zwartzusters die alhier geprofest en gestorven zijn, van 1558 tot 1823.

Register in-folio.

XXXII. « CHARTRIER DE L'ABBAYE DE ROOZENDAEL. » Uittreksels van het Rijksarchief, door Kanonik Karel-Bartholomeus De Ridder. (1)

Register in-folio.

XXXIII. EXTRACTEN UIT DE REKENINGEN VAN O. L. V. GASTHUIS. Van 1391 tot 1580. — Item uit deszelfs staat van goederen, statuten en stichtingen, te zamen met de namen der bestuurders, alsmede met die der genees- en heelmeesters van hetzelve. Van 1220 tot 1793. Het al, door den Heer Van Doren.

Register in-folio, met bundel klein in-8°.

DD.

GESCHIED- EN OUDHEIDKUNDIGE BIJDRAGEN.

1. WERELDLIJKE.

I. « DE BESCHRYVINGHE DER GHEBOORTE LINIE OFT GESLACHTS AFCOMST VANDE EDELE HEEREN BERTHOUDERS, met hunlieden stam-huys vooghden. Oock de naemen vande Heeren bisschoppen van Luyck, t'saemen regeerders met de Heeren Berthouders der stadt, jurisdictie ende s'lants van Mechelen, met veele waerachtighe geschie-

(1) Geboren te Deurne den 24en augustus 1824, overleed alhier den 28en april 1876.

denissen binnen de voorn. stadt als elders, vergaerderdt door Henricus vanden Coelput. » (1) — Allerfraaist H S., opgeluisterd met een groot aantal gekleurde wapenen, alsmede met eene naauwkeurige afbeelding der Zandpoort.

Register in-folio.

II. « Généalogie historique de la maison des Berthout, éclaircie et écrit par Joseph Robert de Malines comte de Bruino (de Bruin). » — Door den W. E. Heer F. de Bertouch aan den schrijver geschonken den 1en maart 1875.

Register in-folio.

III. « Notes pour servir a l'histoire de la ville de Malines. » Aanteekeningen gaande van de vroegste tijden tot het jaar 1557.

Register in-folio.

IV. Inleiding tot de geschiedenis dezer stad. Door onzen voorganger.

Register in-folio.

V. Aanteekeningen rakende dezelve. Door Jan-Bartholomeus Joffroy. (2)

Register in-4°. (Afschrift van den H. Schellens).

VI. « Matériaux recueillis par de Azevedo, van den Nieuwenhuysen (Henri-Dominique), (3) de Vivario (Henri-Marie-François-Jacques), (4) Rymenans et autres antiquaires de Malines, pour former une histoire nationale. »

Register in-4°.

VII. Mechelen onder Lodewijk van Male, 1355-1384. Door den H. Van Doren.

Register in-folio.

VIII. Naamrollen der voorzitters en raadsheeren van den Grooten

(1) Geboren alhier den 18en december 1606, stierf den 6en junij 1669.

(2) Geboren alhier den 27en junij 1669, overleed den 13en maart 1740.

(3) Geboren alhier den 5en augustus 1742, stierf den 20en november 1780.

(4) Geboren alhier den 24en julij 1736, overleed den 9en februarij 1810.

Raad, met hunne lofreden, wapenen en grafschriften. Van 1503 tot 1759. Door Jan-Frans Foppens. (1)

Register groot in-folio. (Afschrift).

IX. « Bescryvinge van de destructie van de Zant-poorte, geschiet 7 augusti 1546. » Door Jan De Pauw, burger van Mechelen en buildrager van ambacht, die er ooggetuige van was. — « De fundatien van de capellanien ende beneficien met hunne vruchten, binnen Mechelen, ende andere aenteekeninge uyt diversche handteekeninge. »

Register in-4°.

X. « Waerachtige historie en getrouwe beschryvinge van de alteratie en veranderinge geschiet in de stadt Mechelen, en oock van de groote tyrannie en ongehoorde wreedtheyt van de Spaignaerden daer naer gevolght, in den jaere 1572. »

Register groot in-4°.

XI. « Excerpta ex epistolis Viglii, presidis, ad Joach. Hopperum, de expilatione urbis Mechliniensis. » — Bewysstukken nopens de plundering alhier gedaan, den 2en october 1572.

Register in-folio.

XII. « Lettre renfermant le récit des troubles arrivés à Malines, en 1718, adressée à M. Devenilz, colonel d'un régiment d'infanterie irlandaise, au service de S. M. J. A., par le maréchal comte de Vehlen. » — Zie Kataloog der Bibl. van Burgondië, IIIe deel, bladz. 212, n° 13745.

Register in-folio. (Afschrift).

XIII. « Solemnele ende blyde incomste van Hunne Serenissime Hoogheden Maria-Anna van Oostenryck,.... ende van Charles Alexandre, prince van Lorreynen ende Bar, stathouder lieutenant-gouverneur der Nederlanden, geschiedt binnen Mechelen, den 25 maert 1744 » — « Solemnele inauguratie van H. M. Maria-Theresia,

(1) Geboren te Brussel den 17en november 1689, stierf alhier den 16en julij 1761.

in qualiteydt als Vrouwe van Mechelen, gecelebreert den 4 mey 1744. » — Zie ibid., nos 17228 en 17229.

Register in-folio. (Afschriften).

XIV. « JOURNAL de ce qui s'est passé à Malines, tandis que Louis XV en était le maître, depuis le 12 mai 1746 jusqu'au 25 janvier 1749 ; de la main de Carolus Major, chanoine de Malines. » — Ibid., n° 17225.

Register in-folio.)Afschrift).

Carolus Major, van jongs aan te Mechelen gehuisvest, en aldaar overleden den 14en december 1765, was van duitsche afkomst.

XV. « VIRI ILLUSTRES MECHLINIENSES, scriptis vel famâ clari : collectore Corn. Van Gestel, (1) canonico eccl. colleg. B. Mariæ, Mechliniæ, 1740. » — Ibid., bladz. 213, n° 17637. — « Beschrijvingen der Mechelsche konstschilders, door Gaspard-Jozef De Servais. » (2) — Ibid., n° 17660.

Register in-folio.

XVI. « KORTE LEVENS-BESCRYF VAN GROOTE MANNEN GEBORTIGT VAN MECHELEN, by een vergaedert ende opgemaeckt uyt diversche scryvers, door Egidius-Josephus Smeyers, (3) konstschilder, en door H. D. van den Nieuwenhuysen. »

Register groot in-4°.

XVII. AANTEEKENINGEN RAKENDE ONZE SCHILDERS EN BEELDHOUWERS.

Register in-folio.

XVIII. AANTEEKENINGEN betrekkelijk het leven en de werken van Rembert Dodoens. Door den H. Gyseleers-Thys.

Register in-folio.

XIX. AFBEELDING DER ADELDOMS KWARTIEREN, welke in het werk van Rombout Van den Eynde slechts aangeduid worden ; door Lucas-Jozef-Antoon de Roovere.

Register in-folio.

XX. « LA MAISON DE DE PLAINE, ses alliances, pierres sépul-

(1) Geboren alhier den 8en december 1658, overleed den 19en januarij 1748.

(2) Geboren te Braine-l'Alleud den 13en julij 1735, stierf alhier den 21en maart 1807.

(3) Geboren alhier den 6en augustus 1694, overleed den 11en april 1771.

chrales et autres mémoires la regardant, colligés par Messire Jean François Joseph de Plaine, seigr. de Terrelst,.... » — Geschonken aan deze stad, door den Heer Willem Frans, oud schepen derzelver. (1)

Register groot in-folio.

XXI. CRAYONS GÉNÉALOGIQUES des familles malinoises de Grauw, Robyns et van den Driessche, dit du Trieu. Dressés par nous.

Register in-folio.

XXII. « PIÈCES CONCERNANT L'HISTOIRE DE LA VILLE DE MALINES. » — Ziehier de voornaamste dezer stukken : 1° Naamlyst onzer schouten, van 1248 tot 1767. — 2° Afschrift der quitantie « vanden werclieden vander cassen myns Heren Sente Rommonts, die si der stad ghegheven hebben, den 6 january 1368. » — 3° Afschrift eens bewijsstuks, dat Jan Standonck uit een wettelijk huwelijk gesproten is, geleverd door den magistraat dezer stad, den 29en september 1498. — 4° Naamlijst der geheimschrijvers van den Grooten Raad, van 1503 tot 1770. — 5° Twee smeekschriften, in het latijn, van den jare 1614, ingediend door den magistraat der stad Mechelen aan Z. M. den keizer van Oostenrijk, ten einde in bezit hersteld te worden eener schilderij met hare zijvleugels, aan S. Rombouts kerk ontnomen, den 9en april 1580.

Register in-folio.

XXIII. BEMERKINGEN over het houden der registers des burgerstands alhier, overeenkomstig de bevelen van den 11en november 1565, 12en julij 1611, 6en maart 1754, en 6en augustus 1778.

Register in-folio.

XXIV. « VERSCHEYDE CRONICA CARMINA ENDE BLAZOENEN, gemaekt door J. B. Joffroy; meest uyt gehangen voor zyne deure oft huys, genaemt de Groote Trektang, ook voor eenige andere huyzen. » Van 1717 tot 1759.

Register klein in-8°.

(1) Geboren alhier den 19en april 1812, stierf den 3en mei 1880.

XXV. « Memorie van het Verwers ambacht, binnen Mechelen. » Door J. B. Joffroy.

Register klein in-8°.

XXVI. « De geraepte loetens, later de Lischbloem, en de Boonbloem. » Door den H. Van Doren.

Register in-folio.

XXVII. Verhandelingen, door denzelven, over het Schepenhuis, of Oud Paleis. — Over den Beiaard, of het Stadhuis. — Over Nieuwland en Hoeberghen. — Over O. L. V. en S. Jozefs gasthuizen.

Register in-folio.

XXVIII. « Notice sur la Cour de Beffer. » Door denzelven.

Register in-folio.

XXIX. Navorschingen nopens de namen der straten en plaatsen dezer stad. Door denzelven.

Register in-folio.

XXX. « Onderzoek naer den oorspronk van het wapen van Mechelen. » Door den Heer August-Antoon-Eduard De Bruyne. (1)

Bundel in-folio.

XXXI. « Méreaux et autres plombs de la ville de Malines. » Door denzelven.

Register in-folio.

XXXII. Beschrijving der kunstgewrochten, binnen en buiten Mechelen.

Register in-folio.

XXXIII. « Konst-minnende wandelingen, wesende een kort beschryf van alle hetgene dat binnen Mechelen in de publieke plaetsen te sien is, met eene korte aenteekening van de principaelste wercken : getrocken uyt diversche schryvers ende handschriften, met een kort levens-relaes van diversche beeld-houwers ende konst-schilders, de welcke binnen Mechelen geboren zyn, ofte het grootste deel hun leven versleten hebben, ofte overvloedighe wercken alhier gemaeckt

(1) Geboren alhier den 5en augustus 1813, stierf den 30en juni 1889.

hebben. » Zie Kataloog der Bibl. van Burgondië, IIIe deel, bladz. 213, n° 17232.

Register in-folio. (Afschrift).

XXXIV. Verzameling van eenige verslagen en ontwerpen aan H. M. gedaan en voorgesteld door de overheden der provincien en steden van Mechelen en Namen. — Ziehier het voorwerp van een dezer laatste, gedaan den 18en september 1736, door den Baron de Leeuw, schout dezer stad : « Projet pour établir à Malines deux pauvres écoles, avec une maison forte, afin de prévenir et de banir à perpétuité de cette ville tous les désordres qu'y commettent journellement les fénéans et autres personnes de mauvaise vie. »

Register in-folio.

XXXV. « Observations pour ceux du magistrat de la ville et province de Malines, au sujet de l'octroy demandé par ceux de la ville de Louvain, pour la construction d'un canal, depuis ladite ville de Louvain jusques à la rivière la Dyle, près de l'hameau de Battel, territoire de Malines. »

Register in-folio.

XXXVI. « Mémoire déductif des moiens dont est appuiée la représentation des communemaitres, échevins, conseil, bourgeois et communs habitants de la ville de Malines, au sujet des articles 19, 14 et 28 de l'octroi, accordé à ceux de Louvain pour la construction de leur canal, le 27 de janvier 1750, et du décret de Son Altesse Roiale, ensuivi le 28 janvier 1754. »

Register in-folio.

XXXVII. « Bemerkingen over de onderneminge van eenen waterbak en gemeenschap van de Lovensche vaert met de riviere de Dyle, tegen de stadt van Mechelen, 1811. »

Register klein in-8°.

XXXVIII. « Mémoire sur le projet de joindre, par un canal, la Meuse au Demer, et par celui-ci à l'Escaut; par Jean-Baptiste Joffroi, Lic. en méd. » (1)

Register in-8°.

(1) Geboren alhier den 26en july 1735, stierf den 14en april 1815.

XXXIX. Verzameling van al hetgeen, in boeken of nieuwsbladen gedurende deze en de voorgaande eeuw, over de geschiedenis en de oudheden der stad Mechelen uitgegeven werd. Bijeengebragt en opgehelderd door onzen achtbaren en vernuftigen vriend, den Heer Frans-Mattheus Steurs. (1)

Vijf en twintig registers in-folio. — Door hem aan zijne moederstad geschonken.

Ziehier de lijst zijner bijdragen, welke, van 1871 tot 1874, in « *De Mechelsche Courant* » verschenen : De Militaire Broodbakkerij, of het huis de Groote Lepelaar, op de Zoutwerf, in 1871. — De Oude Bruggen van Mechelen, in 1871 en 1872. — Het Ambachtshuis der Vischverkoopers, in 1872. — S. Andreas Autaar in O. L. V. kerk over de Dijle, in 1872. — Eenige terechtwijzingen aangaande den oorsprong van Mechelen en het eerste sticht van den H. Rumoldus bij deze stad, in 1872 en 1873. — Het Ambachtshuis der Metzers, hun altaartafereel, en ook de marmeren tuin hunner kapel in S. Rombouts kerk, in 1873. — De Bohemers te Mechelen, in 1873. — De Glasraam der Lakenmakers in S. Rombouts kerk, in 1874. — De Glasraam verbeeldende de geslachten der doorluchtige Huizen van Burgondië en Oostenrijk in S. Rombouts kerk, in 1874. — De Burcht op Neckerspoel, in 1874.

II. KERKELIJKE.

I. « Hier beghint dat leven des heyleghe bisscops ende martelare Sinte Rombout, hooghe ende werdighe patroen vander stat van Mechelen. » — Zie Kataloog der boeken van Burggraaf A.-P.-C. van Vaernewyck, bladz. 155, n° 3677.

Register klein in-4°. (XIVe eeuw).

II. « Oratio apologetica pro firmanda traditione vulgari, præsertim de prosapia regia et episcopatu Dublinensi, quæ in vita S. Rumoldi

(1) Geboren alhier den 9en junij 1831, overleed den 4en maart 1885.

per Theodoricum, abbatem S. Trudonis, minime reperiuntur, contra eruditissimos hagiographos Societatis Jesu in actis sanctorum, præcipue J. B. du Sollier; proclamata in loco capitulari ecclesiæ metropol. Divi Rumoldi, per Rev. D. Hieronymum Stevart, Can. grad. et ejusd. ecclesiæ Decanum, anno 1740. » (1)

Register klein in-4°.

III. « De martelir van den H. Jacobus, nu Damianus, aertsbisschop van Antiochien, vant' geselschap der elf duysent maeghden, die tot Mechelen in het clooster van Blyenbergh rust. — Gecopieert uyt een boecksken met de handt geschreven, berustende int clooster, door my G. D. de Azevedo y Bernal, proost der collegiale van Onse Lieve Vrouwe, ten jaere MDCCLXXIII. »

Register in-8°.

IV. « Van de artsbiscopen, cloosters en kapellen van Mechelen; door J.-B. Joffroy. »

Register in-folio.

V. « Beschryving der parochie kerken, kloosters, kapellen, godshuysen, enz., van Mechelen. » Opgesteld door den Heer Gregorius-Bartholomeus-Jozef-Antoon Thys, pastoor van Hever. (2) — De beschrijving der mannen- en vrouwenkloosters is grootelijks getrokken, gelijk hij zegt, uit de aanteekeningen van Foppens op de : « Historia archiepiscopatus etc. » van Cornelis Van Gestel.

Twee registers klein in-4°, opgeluisterd met een aantal teekeningen. (Afschrift van F. Schellens).

VI. Hetzelfde werk; aangeteekend door den H. Aug. De Bruyne.

Drie registers groot in-4°. (Afschrift van A.-J.-A. Van den Eynde).

VII. « Beschryvinge der metropolitane kerke van Ste Rombout, en van Ste Rombouts thoren. » Door Frans Schellens.

Register klein in-4°.

VIII. Varia rakende de Cellebroeders.

Register in-folio.

(1) Geboren te Brussel in 1675, overleed alhier den 2en november 1750.
(2) Geboren alhier den 20en junij 1759, stierf te Hever in 1835.

III. DESIDERATA.

1. Daniel-Frans Cuypers. Beschryvinge van de oudheyt en geschiedenisse van Mechelen, van 661 tot het jaer 1574. In-fol. (Zie Kataloog der Bibl. van Burgondië, IIIe deel. bl. 209, n° 6715).

2. Van Gestel. Stemma Bertholdorum, excerpta pro historiâ tam sacrâ quam profanâ Mechliniensi. (Eindigende in 1477). In-4°. (Item, bl. 210, n° 15956).

3. Pièces diverses concernant la Seigneurie de Malines. (Item, Ie deel, bl. 249, n° 12405).

4. Van den oorspronck ende naeme van Mechelen. (Item, bl. 345, n° 17209).

5. Histoire du Conseil de Malines. Armoiries et portraits. (Item, bl. 196, n° 9938).

6. Propositions faites par les Etats-Généraux assemblés à Malines en 1533. (Item, bl. 297, n° 14836).

7. Jan De Pauw. Beschryvinghe van die wonderlycke destructie tot Mechelen, geschiet in 't afbranden van de Santpoorte, den 7 augustus 1546; met twee teekeningen derzelver. In-fol. (Item, IIIe deel, bl. 211, n° 17216).

8. Nic. Stalaerts. Beschryvinge van het springen der Sandtpoorte, 7 augusti 1546. In-12°. (Item, bl. 211, n° 17217).

9. Collectie van verscheydene stucken aengaende de stad ende provincie van Mechelen, ten tyde van de revolutien dezer landen, 't sedert het jaer 1566 tot den jaere 1574 inclues. In-8°. (Item, bl. 211, n° 6203).

10. Stukken aengaende de troubelen van Mechelen, 1566-1574. (Item, Ie deel, bl. 345, n° 17218).

11. Discours du pillage de Malines, fait le 2 octobre 1572. In-fol. (Item, IIIe deel, bl. 211, n° 14949).

12. Brief discours et déclaration de la forme et manière que les

preches des huguenots ou calvinistes furent introduits en la ville de Malines, l'an 1578. In-fol. (Item, bl. 212, n° 13602).

13. De la surprise de Malines, en 1580. In-fol. (Item, bl. 212, n° 14956).

14. Het ontzet van Lier van dien van Antwerpen en van Mechelen, 14 october 1595. (Item, Ie deel, bl. 125, nos 6224 en 6225).

15. Pièce concernant l'administration de Malines, XVIIe siècle. (Item, bl. 350, n° 17496).

16. De incendio turris mechliniensis; item Brugensis. In-4°. Cet ouvrage concerne presquéntièrement l'incendie imaginaire de la tour de Malines prétenduement arrivé en 1687 ; il y a deux satyres et mascarades. (Item, IIIe deel, bl. 211, n° 15680).

17. Hieronymus Stevart EPINIKION D. D. C. ab Hieronymo Stevart, Bruxellensi, Ludovico XV Franciæ et Navariæ regi, cum captà urbe Mechliniensi, anno 1746, idibus maii, sub occasum solis ascendisset turrim ecclesiæ metropolitanæ S. Rumoldi. In-4°. (Item, bl. 212, n° 17226).

18. Fête célébrée a Malines, en 1766. In-fol. (Item, bl. 212, n° 13740).

19. E. J. Smyers. Analecta Mechliniensia. (Item, Ie deel, bl. 345, n° 17208).

20. Documents pour les confréries ou gildes de Malines, XVIIe et XVIIIe siècles. In-fol. (Item, IIIe deel, bl. 214, n° 17677).

21. Documents sur la chambre de rhétorique dite le Pion, (de Pioen), à Malines, du XVIe, du XVIIe et du XVIIIe siècles. In-fol. (Item, bl. 213, n° 17676).

22. Swaertsen, Siré. Pièces en vers flamands sur la société de rhétorique dite le Pion, en 1713. In-fol. (Item, bl. 213, n° 16210).

23. Othoris Esquens, Mechliniensis; Blottingen; De Vriek et aliorum Belgarum. Mechlinia illustrata. Eloge de la ville de Malines,

en vers latins. In-4°. Avec des miniatures au simple trait. (Item, bl. 210, n° 14617).

24. ARMOIRIES DE PLUSIEURS FAMILLES DE MALINES. In-4° (Item, bl. 211, n° 13732).

25. JOSQUIN DES PRÉS et autres. Musique pour Marguerite d'Autriche. Miniatures. (Item, 1e deel, bl. 5, n° 228).

26. VAN DER CRUYCE. Analecta et excerpta D. Sebastiani Van der Cruyc S. T. L. can. grad. et poenitentiarii eccl. metropolitanæ S. Rumoldi, pro historià tam sacrà quam profanà Mechliniensi. In-4° (Item, IIIe deel, bl. 210, n° 13957).

27. PIÈCES CONCERNANT L'ÉVÊCHÉ, ensuite archevêché de Cambrai. (Item, 1e deel, bl. 250, n° 12477).

28. PIÈCES CONCERNANT L'ARCHEVÊCHÉ DE MALINES. (Item, bl. 250, n° 12478).

29. PIÈCES CONCERNANT L'ÉGLISE DE S. ROMBAUT. (Item, bl. 275, n° 13730).

30. NOPENS HET MONASTERIUM DER VICTORINNEN BINNEN MECHELEN. (Item, bl. 125, n° 6240).

31. WILHEMI DE MECHLINIA. Vita Beatricis Priorissæ Nazareth, XIVe eeuw. (Item, bl. 90, n° 4461).

32. HISTOIRE DU GRAND CONSEIL DE SA MAJESTÉ AUX PAYS-BAS ET DE SON HÔTEL en 1775, par M. Brenaert, conseiller ecclésiastique dans ce tribunal. Rehaussée de plusieurs vues de Malines, des portraits de Philippe-le-Hardi, Jean-sans-Peur, Philippe-le-Bon, Charles-le-Téméraire, Marie de Bourgogne, Maximilien, Philippe-le-Beau et de plusieurs conseillers et de leurs armoiries, le tout à l'aquarelle, mais supérieurement bien colorié. In-fol. cartonné. (Ecriture de M. Schellens). — Zie « Catalogue des livres et manuscrits de Monsieur De Crane d'Heysselaer, n° 13. » — Dit kostbaar HS. werd gekocht in 1878, door den Heer A.-L.-J. Dierckxsens, voorzitter der regtbank van 1en aanleg te Turnhout, voor de som van 330 franken.

EE.

KRONYKEN EN JAARBOEKEN.

I. ALHIER BERUSTENDE.

I. « CHRONICON VEL HISTORIA MECHLINIENSIS, ex bibliothecâ Tungrensi, et de novo descripta ex originali per Petrum de Hautpré. » Van de vroegste tijden af tot het jaar 1530.

Register in-folio. (Afschrift in het vlaamsch der XVIIIe eeuw). — Zie Kataloog der Bibliot. van Burgondië, IIIe deel, bladz. 209, n° 17202.

II. « AUDE CRONYCKE VAN DE MEMORABELSTE GESCHIEDENISSEN DES NEDERLANDTS, en de principalyck vande provincie van Mechelen, by de canonicken regulieren van S[t]. Augustinus tot Tongeren. » Dezelfde kronyk, vervolgd tot 1785, door Jan-Jacob van Goorlaecken, van Mechelen.

Register klein in-4°.

III. « CRONYCK OFT HISTORIE DER STADT, VRYHEYT EN DE JURISDICTIE VAN MECHELEN. » Van 712 tot 1498. — Gemaakt in 1634.

Register klein in-4°. (Afschrift der kronyk van Rombout van den Riele.)

IV. « CHRONYCKE VAN MECHELEN, en de hoe het selve tot het Christen geloove is gebracht ende door wien, mits gaeders noch veele memorabele geschiedenissen. » Van den tyde van Noë af tot het jaar 1540. Getrokken uit de kronyk van Luik. (fol. 1-27). — Daarby zyn gevoegd: 1° De verwoesting veroorzaakt in de stad, den 7[en] augustus 1546, door het springen der Zandpoort, beschreven door Nicolaas Steylaert die er ooggetuige van was. (fol. 27-54). — 2° Een waerachtige corte cronycke der stadt Mechelen, en de watter geschiet is t' sedert het jaer 1447 tot 1503, ende is gecopieert geweest by Rombaut van den Riele, den ouden, die het selve al gesien ende geschreven heeft. » (fol. 54-90). — 3° Kronyk van Mechelen, van 1532 tot 1595, door Cornelis Vermeulen, liefhebber der Pioene, binnen deze stad, « den welcken het

naervolgen altsaemen geschreven en selver geleeft heeft. » (fol. 90-98).

Register klein in-4°.

V. « KRONYCK VAN MECHELEN, beschreeven door Nicolaas Staelarts, van 't jaer 775 tot het jaer 1546. »

Register in-folio. (Afschrift). — Zie Kataloog der Bibliot. van Burgondië. IIIe deel, bladz. 208, n° 7134.

VI. « DIE CRONIKE VAN DAT SCOONE ENDE HEERLYKE LAND ENDE STADT VAN MECHELEN. » Van 641 tot 1572.

Register klein in-4°. (Vóórschrift).

Ziehier volgens den nameloozen schryver dezer kronyk, de oppervlakte onzer stad « ghemeten (zegt hy) met myn stappen, an° 1542, na dat M. van Rossem ghepasseert was : »

« Van de Neckerspoel porte tot te Santpoorte... 307 stappen.— Van de Santpoorte tot aen den scorsmolen.... 729 stappen. — Van den scorsmolen tot over die Hanswycstrate... 229 stappen. — Van daer tot de Brueselpoorte.... 472 stappen. — Van daer tot de Hoochpoorte.... 742 stappen. — Van daer tot aen Dadegheem poorte... 995 stappen. — Van daer tot aen dWinket.... 326 stappen. — De Dele is wyt.... 39 stappen. — Vanden Vleeshouwers torre tot de Nonne poorte.... 419 stappen. — Van de Nonne poorte tot de Katrynen poorte.... 424 stappen. — Van daer tot de Kerkhof poorte.... 288 stappen. — Van daer tot de Coepoorte.... 562 stappen. — Van daer tot de Blockpoorte.... 640 stappen. — Van daer tot Neckerspoel poorte.... 204 stappen. Al te samen.... 6376 van mynder stappen. — Den diameter van de ronde vander stadt.... 2026 9/11 stappen. — Area.... 3,225,435 5/22 stappen. »

VII. KRONYK VAN MECHELEN EN DER NEDERLANDEN. Van 694 tot 1646.

Register in-folio.

VIII. « HISTORIE VAN MECHELEN. Door Dominicus Vriendt. » Van 712 tot 1665.

Register klein in-4°.

IX. OVERBLYFSEL EENER KRONYK VAN MECHELEN EN DER NEDERLANDEN,

aanvangende met het jaar 1752 en gaande tot 1763, waaraan de 333 eerste bladzijden ontbreken.

Register in-folio.

X. « Chronyck ende beschryvinge vande geschiedenissen voorgevallen in ende ontrent de stadt Mechelen ; wanneer ende op wat conditien het District daer aenghecomen is, sondage naer Ste Pauwels bekeeringhe, 1307 ; ende hoe Mechelen verheven is by Frederich Roomsch Keyser tot een graefschap, den 10 januarii 1490. By een vergaedert ende op syn ordre ghestelt door Joncker Daniël-Frans Cuypers, Garde des chartres der stadt en de provincie van Mechelen. » (1) Van de vroegste tijden tot 1699.

Twee registers groot in-folio.

XI. « Chronyck van Mechelen, van 1500 tot 1743 inclus, door Cornelis Van Gestel. » — Daarbij zijn gevoegd geworden : 1° Een vervolg op dezelve, van 1744 tot 1821. — 2° « Annales des Pays-Bas, de 1200 à 1757. » — Zie Kataloog der boeken van Burggraaf A.-P.-C. van Vaernewyck, bladz. 164, n° 3797.

Register in-folio.

XII. « Chronyk van Mechelen. » Door Rombout Gootens. (2) Van de vroegste tijden af tot 1703. Deze kronijk wordt als bron meermalen aangehaald, door Kanonik David, in zijne geschiedenis van Mechelen.

Register groot in-folio. (Ie deel). — Het IIe berust in de boekerij van den Heer de Vrière-Neeffs.

XIII. « Mechlinia Christo nascens et crescens, seu acta urbem, ecclesiam Mechliniensem ejusque viros pietate et dignitate conspicuos concernentia, a primis fidei christianæ hic promulgatæ exordiis, ad usque archiepiscopalis sedis erectionem. Collecta et ordine disposita per Rev. ac Ampl. Dom. D. Joannem Franciscum Foppens, Bruxellensem, S. T. L., ecclesiæ S. Rumoldi canonicum graduatum et archidiaconum. » Van 670 tot 1760.

Register in-folio. (Vóórschrift).

(1) Geboren alhier den 22en november 1653, overleed den 4en maart 1725.
(2) Geboren alhier den 6en februarij 1684, stierf den 8en maart 1748.

XIV. Hetzelfde handschrift.

Drie registers in-folio. (Hedendaagsch afschrift).

XV. « Tydt-wyser van sommige gedenckweirdige dingen, die geschiet syn binnen ende buyten de stadt ende provincie van Mechelen. » Van 1730 tot 1790. Door den notaris Jan-Jozef Wyndrickx. (1)

Register klein in-8°. (Naschrift).

XVI. « Vervolg der cronyke van Mechelen, ten tyde van het Gouvernement van den Prince Alexander van Parma, sedert den 19 november MDLXXXII tot syne doodt den 3 decemb. MDXCII. » Door G.-D. de Azevedo; en vermeerdert met verscheyde aenteekeningen, door J.-B. Rymenans. »

Register in-4°. (Vóórschrift).

XVII. « Kort begryp der chronycke van Mechelen, in de seventhiende (en achttiende) eeuwe. » Door gemelde schrijvers geschreven en aangeteekend : voor de eerste, in het voorgaande en, voor de volgende, in het tegenwoordige register.

Register klein in-4°. (Vóórschrift).

XVIII. Uittreksels dezer kronijk. Van 1598 tot 1669.

Register in-folio. (Hedendaagsch afschrift).

XIX. « Vervolge van de chronyck van Mechelen, sedert het jaer 1743 tot het jaer 17... (1776) inclus, in het eerste by een vergadert door H. D. V. D. N. » (Hendrik-Domiaan vàn den Nieuwenhuysen). Zie Kataloog der Bibliot. van Burgondië, IIIe deel. bl. 210, n° 17204.

Register in-folio. (Hedendaagsch afschrift).

XX. « Jaerboecken van Mechelen. » Van 1740 tot 1786. Door Jozef-Jacob De Munck. (2).

Register in-folio. (Naschrift).

XXI. Jaarboeken van Mechelen. Door den H. Van Doren. Van 1549 tot 1672.

Twee registers in-folio.

(1) Geboren alhier den 8^{en} februarij 1711, overleed den 29^{en} maart 1798.

(2) Geboren alhier den 15 maart 1740, overleed den 9 mei 1792.

XXII. « MECHELSCHE CHRONYCKE. » Door den Heer Frans Schellens. (1) Van 1260 tot 1613; van 1600 tot 1637; van 1638 tot 1699; van 1700 tot 1750; van 1751 tot 1776; van 1777 tot 1797; van 1789 tot 1798; van 1798 tot 1814; van 1814 tot 1829; van 1830 tot 1838; van 1839 tot 1849; en van 1850 tot 1855. — Deze kronyk is allerbelangrijkst voor de laatste jaren der XVIII[e] eeuw.

Twaalf registers klein in-4°.

XXIII. « CHRONYCKE VAN MEMORIEN, RESOLUTIEN, ORDONNANTIEN ENDE GESCHIEDENISSEN, voorgevallen van de voor gaende ende teghenwoordige tyden, van de Caloveniers gilde. »

Register klein in-8°.

XXIV. « JAER BOEKEN DER PAROCHIE KERK van den H.H. Joannes Baptist en Joannes Evangelist, binnen Mechelen; getrokken en by een vergaedert, etc., door den Heer Gaspar Joseph de Servais. » Van 1308 tot 1790.

Register groot in-4°. (Afschrift). Twee exemplaren.

XXV. « JAERBOECKEN VAN DE PATERS AUGUSTYNEN, binnen Mechelen. » Van 1242 tot 1648.

Register in-folio.

XXVI. « CRONYKE VAN BETHANIEN. » Van 1580 tot 1657.

Register klein in-4°.

XXVII. « OP ENDE VOORTGANCK van het wydt vermaerdt clooster ende abdye van Roosendael der orde van Cisteaux, buyten Mechelen; gemaeckt door broeder Bernaert De Grande, religieux der selver orde ende Pater confessor van Roosendael, a° 1663. » Van 1220 tot 1663.

Register klein in-4°.

II. DESIDERATA.

1. DE VYLDER, (Jan-Filips.) (2) Chronyck van Mechelen, van het jaer 712 tot het jaer 1447. In-fol. — Zie Kataloog der Bibl. van Burgondië, IIIe deel, bladz. 209, n° 13733.

(1) Geboren alhier den 25[en] februari 1809, stierf den 10[en] april 1855.

(2) Oud schepen van Mechelen; geboren alhier den 15[en] december 1711, overleed den 16[en] januarij 1771.

2. DEZELFDE. Chronyck van Mechelen, te weeten uyt de Luyksen chronyck, tot het jaer 1483. In-fol. — Item, bladz. 208, n° 13734.

3. DEZELFDE. Chronyck van Mechelen, tot het jaer 1599. In-4°. — Item, bladz. 208, n° 13729.

4. DEZELFDE. Mechelsche chronyck, van het jaer 1740 tot 1766. In-4°. — Item, bladz. 208, n° 13728.

5. HERCULES DUPONT. Extract uyt sekeren oud hand-boek, gemaekt by Hercules Dupont. In-fol. — Item, bladz. 209, n° 13727.

6. FRANS VAN DEN BOSSCHE (1) en JAN VAN WACHTENDONCK. (2) Extraits de chroniques et d'autres pièces concernant Malines. In-4°. — Item, bladz. 209, n° 6206.

7. « MECHELSCHE CRONYCKE. » Van Rombout Vischhaven, geboren Mechelaar, vicaris des bisschops van Kameryk. — De schryver van zekere kronyk, geschreven omtrent het jaar 1600, welke te Gent by de erfgenamen van den H. Berlaer berust, zegt dat hy in de zyne van gemelde kronyk gebruik gemaakt heeft. (Aanteekening van den H. Gyseleers-Thys).

FF.

OORKONDEN RAKENDE HET LAND VAN MECHELEN.

I. OP- EN VOORTGANG VAN HETZELVE.

I. « KORTE HISTORIE VAN DE STAD ENDE LANDT VAN MECHELEN, met desseffs verdeylinge ende andere toevallen. »

Twee registers in-folio. (In het vlaamsch en in het fransch).

II. « PARTICULIER BELEYD van al het gepasseerde ende gebesoigneerde inde solemnelle generaele vergaderinge opt feyt vande divisen rechten, gehouden id 1646. » — « Particulier verhael van allen 't gene

(1) Geboren alhier den 30en mei 1591, stierf den 5en october 1655.

(2) Geboren alhier den (?) february 1592, overleed te Brussel den 25en jany 1668.

gepasseert is inde vergaderinge van t' hooft ende leden vanden divisen rechte, gehouden binnen Mechelen den XXI[en] octobris 1664. » — Opene brieven desaangaande van koning Maximiliaan en aartshertog Filips, gegeven te Brugge den 15[en] maart en 9[en] april 1486, alsmede den 7[en] mei 1487. — « Liste des lieutenants, des drossards et des greffiers de la cour féodale du pays de Malines, depuis l'an 1500 jusques vers l'an 1680. »

Register in-folio.

III. « Rekeninghe Willems de Clercq, (1) ridders, Heers van Boevekercke, stadthoudere van den leenen ons genadichs Heeren des keysers in zynen lande van Mechelen, van allet ghene hy vanden voers. officien weghen ontfaen ende vuytgegeven heeft, by versterften, coope oft vertydinghe. »

Zestien rekeningen gaande van 1551 tot 1552 ; van 1552 tot 1553 ; van 1553 tot 1554 ; van 1554 tot 1555 ; van 1555 tot 1556 ; van 1556 tot 1558 ; van 1558 tot 1560 ; van 1560 tot 1562 ; van 1562 tot 1565 ; van 1865 tot 1567 ; van 1567 tot 1569 ; van 1569 tot 1572 ; van 1572 tot 1574 ; van 1574 tot 1578 ; van 1585 tot 1587 ; en van 1587 tot 1589.

Register in-folio.

II. ERF- EN ONTERVINGEN IN DE DORPEN EN HEERLYKHEDEN VAN HETZELVE.

I. Berlaer. Schepenbrieven van 1674 tot 1675 ; van 1675 tot 1678 ; van 1678 tot 1679 ; van 1680 tot 1681 ; van 1682 tot 1684 ; van 1685 tot 1687 ; van 1688 tot 1689, en van 1691 tot 1693 ; van 1693 tot 1695 ; van 1698 tot 1701 ; van 1702 tot 1703, en van 1706 ; van 1706 tot 1707 ; van 1709 tot 1712 ; van 1712 tot 1717 ; en van 1717 tot 1721.

Veertien registers in-folio.

II. Put. Schepenbrieven van 1673 tot 1675 ; van 1676 tot 1683 ; van 1684 tot 1689 ; van 1690 tot 1710, en van 1692 tot 1721 ; van 1699 tot 1710 ; en van 1710 tot 1720.

Zes registers in-folio.

(1) Gewezen burgemeester en schout van Mechelen, overleed den 10[en] sept. 1597.

III. O.-L.-V. Waver. Schepenbrieven van 1689 tot 1698; en van 1699 tot 1721.

Twee registers in-folio.

IV. Schrick en Grootloo. Schepenbrieven van 1673, 1677, 1694, 1695, 1696, 1697, 1709, 1712, 1713 en 1715.

Register in-folio.

V. O.-L.-V. Waver, Bonheyden en Rymenam. Schepenbrieven van 1604 tot 1615.

Register in-folio.

VI. « Declaratie van de goedenissen geschiedt voor den domaniale Hove van Befferen, onder de dorpen van Berlaer, Put, Schrick en Grootloo, O. L. V. Waver en Beersel, waer over Syne Majesteyts pontpenningen syn betaelt ten comptoire van den ontfanger generael van Haere Majesteyts domynen s'Landts van Mechelen. » Van den 1en january 1779 tot den 31en december 1781.

Register in-folio.

III. HOF VAN BEFFEREN.

A. Regtsgebruiken en Vierschaarrollen.

I. « Costumen vanden Hove van Beffer. »

Register klein in-4°.

II. « Ghenecht boecken vanden Hove van Beffre. » Van 1582 en van 1585 tot 1589; van 1589 tot 1603; van 1604 tot 1611; van 1631 tot 1636; van 1660 tot 1662; van 1665 tot 1669; van 1677 tot 1682; van 1696 tot 1701; van 1711 tot 1712; van 1712 tot 1714; van 1714 tot 1715; van 1716; van 1716 tot 1718; van 1719 tot 1720; van 1721 tot 1723; en van 1755 tot 1779.

Zestien registers in-folio.

B. Vonnissen en Handelingen.

I. « Vonnissen gewesen by myne Heeren schepenen vanden Hove

ende hoofftbancke van Beffere, in saecken van appellatien, tsedert het restaureren vande voirs. bancke binnen de heerlycheyt van Putte, geschiedt opden thiensten february XVI° vyfthiene. » Van 1615 tot 1620; van 1621 tot 1625; en van 1644 tot 1646.

Drie registers in-folio.

II. « Acten voor schepenen vanden Hove van Beffere. » Van 1623 en 1645; en van 1648 tot 1649.

Twee registers in-folio.

GG.

OORKONDEN VAN WEINIG OF GEEN BELANG VOOR DEZE STAD.

I. WERELDLYKE.

I. Oorkonden rakende Brussel en Uccle. « De lantcore in dammanscap van Bruessel. » (1292). — « Dit siin die rechten van Uckele, met vele vonnissen na volgende. » (Zonder jaargetal) — « De previlegien vanden scepenen van Uccle. » (11° juny 1431) — Opene brief van Z. M. Maximiliaan en zijnen zoon Filips aangaande de schepenbenoemingen der bank van Uccle. (11° maart 1489). — « Costumen ende rechten der hootbanck van Uccle. » (5° januarij 1513).

Register groot in-4°, op parkement en op papier. (Afschriften).

II. Oorkonden rakende de stad Leuven. « Den lantcharter van Lovene. » (mei 1312). — Charter der blyde inkomst van Maria van Burgondië. (29° mei 1477). — Bekrachtiging derzelver door haren gemaal Maximiliaan van Oostenrijk. (4° december 1477).

Register groot in-4°. (Afschriften).

III. Oorkonden rakende de raadkamer van Braband. Ordonnantië aangaande derzelver regtspleging. (20° junij 1472). « Ordinantie aengaende die brieven ende beneficien van cessien. » (20° maart 1530) — Statuten en ordonnantiën aangaande de leengoederen van Braband.

(13e november 1446, 22e augustus 1523 en 10e januarij 1528). — « Vonnisse inden raide van Brabandt aengaende leveringe van zekere meysseniers lieden. » (11e mei 1500). — « Leenrechten van Brabandt, vanden Hove van Zanthoven ende van Genepien. » (Zonder jaargetal). — « Ordinantie aengaende den duerwerderen, executeurs, boden te peerde oft te voete, ende styl van procederen in onsen voirs raide. » (Zonder jaargetal).

Register groot in-4°. (Afschriften).

IV. Oorkonden rakende de stad Brugge. « Dit zyn copie van chaerters toe behorende Coppin Braderícke, f. Heinric Bradericx. » (1342-1399). — « Dit zyn de chaerters van leengoede toe behorende Joncvrouwe Lisebetken Bradericx, dwelke de voors. Joncvrouwe hefft over haer daerde van Jacop Braderic haeren broeder, ende waren Heinric Bradericx kinderen, die hy hadde bi Joncvrouwe Lisebet ten Ser Jan Hoste dochter. » (1333 1362) — « Dit es de verdelinghe ende vereffinghe tusschen myn Heere vanden Gruuthuuse ende Heinric Bradericx kinderen. » (1368 1417).

Register groot in-4°. (Afschrift der XVe eeuw).

V. « Extrait des previleges, octroix, mandemens, sentences, actes, ordonnances, appointemens, commissions, en brief, des registres de la Chambre du conseil en Flandres, cueillie hors de laudience par vng notaire delad.e Chambre, nommé maistre Jehan Neyt. » (1251-1534).

Register groot in-4°. (Afschrift der XVIe eeuw).

VI. « Dit es een register, omme ghereedelic te wetene welken tiden dat cost last oft subventien commen up tghemeene lant van Vlaendren, hoe men die taxeren ende omme zette sal up elke poort ende elke casseirie, ende hoe vele elc ghelden sal in elke c pont par., welke tax ghegrosseert ende ghetrocken es vten bezeghelden brieven, die ghemaecht waren by zekeren commissarisen van ons gheduchs Heeren weghe van Burgoengen, grave van Vlaendren, ende van den vierleden weghe, int iaer M. CCCC. ende VIII »

Register klein in-4°, op parkement.

VII « Mémoires politiques sur le gouvernement des Pays-Bas autrichiens. »

Register in-folio. (Afschriften der tweede helft der XVIIIe eeuw).

VIII. « Remarques sur la Joyeuse Entrée des ducs de Brabant, par Messire Léon Jean de Pape, chevalier, seigneur de Glabbecq, du conseil d'Etat de Sa Maj^té. et chef président en son conseil privé. » — Remarques sur différents mémoires concernant le Brabant, le Limbourg, la province de Liége et la Zélande, par le conseiller de commerce Nicolas Bacon.

Register groot in-folio.

IX. « Mémoires du conseil de commerce, recueillis par N. Bacon, député du commerce. » Van den 3^en november 1750 tot den 19^en december 1759; van den 2^en january 1760 tot den 18^en december 1762; en van den 14^en january 1763 tot den 18^en december 1765.

Drie registers groot in-folio.

X. « Avis rendus par le conseiller de commerce Nicolas Bacon. » Van den 20^en december 1761 tot den 4^en april 1764.

Register groot in-folio.

XI. « Etat général des revenus de Sa Maj^té. Imp^le. et Cath^e. aux Pais Bas, et des charges y affectées, par N. Bacon. » Van 1730 tot 1733.

Twee registers groot in-folio.

II. KERKELIJKE.

A. S. Michielsabdy, te Antwerpen.

I. « Dit syn die chysen ende renten toebehorende mynen Heere van sente Machiels, die hy iaerlics heft binnen der stat van Machlen. » Opgesteld in 1474, door den rentmeester Jacob Robbyns.

Register zeer klein in-4°, op parkement.

B. Arme Claren, te Hoogstraten.

I. « Manuael van gronden, van erven ende renten, soo binnen Mechelen als daer ontrent, competerende t' clooster van S[te] Clara tot Hoochstraeten, gemaeckt anno 1648 »

Register klein in-4°.

II. Rekeningen van ontvangst en uitgaaf voor dezelve, gedaan van 1675 tot 1678, door den notaris Hendrik vander Meulen; en van 1696 tot 1699, door Anna-Isabella, dochter van wijlen Jan de Pastorana.

Register in-folio.

C. Ryke Claren, te 's Hertogenbosch.

I. « Copie vanden scepenen brieven ende instrumenten van alsulcken chynsen ofte jairrenten, als dat convent ende goidshuys van Synter Claren, in Shertogenbossche, inde Hynthammerstraet gelegen, jairlics geldende heeft bynnen der voirs. stadt ende huere meyeryen. Ende wairt dit boeck gemaect int jair XIV[c] XCIX. » — « Copie van scepenen brieven ende instrumenten van alsulcken pachten, als dat convent oft goidshuys vander Claren, inde Hintamerstraet, jairlics heeft geldende bynnen ende buyten der stadt vanden Bosch. »

Twee registers groot in-4°. (Geldig gemaakte afschriften der XIV[e], XV[e], XVI[e] en XVII[e] eeuw).

II. « Cshyns des convents van sinte Claeren, in Shertogenbossche, diemen den selven convente jaerlix gilt des sondaigs na sinte Andries dach inder prochien van Berlikem, ende op onser Lieven Vrouwen dach nativitas inder prochien van Roesmalen. Ende dit registre vermaket int iaer ons Heren duysent vier hondert vyfeude tseventich. » — Item. « Vermaict int jaer ons Heren dusent vyfhondert ende thiene. »

Twee by elkander gebondene registers groot in-4°, op parkement en op papier.

III. « Dit syn alsulkene renthen, chynsen ende pacten, als dat convente van sinter Claren in Shertogenbosch jairlix geldende heeft.

Beginnende inden hoechtyde van paesschen int jair XIIII^{c}. LXXXV. » Tot 1487.

Register klein in-4°.

IV. « Register vanden renten, chynsen ende pachten, die men den goidshuse van sancte Claren in Schertogen bosch jaerlix geldende is bynnen ende buyten der stadt van Schertogen bossche. » Van 1517 tot 1518. — Item, van 1521 tot 1527.

Twee registers klein in-4°.

V. « Register vanden renten, chynssen ende pachten, die men den goidshuys van Ste Cleren cloester in Schertoghen bossche jaerlix geldende is bynnen ende buyten dese stadt. » Van 1545 tot 1554.

Register groot in-4°.

VI. « Dit boeck is gemaect by Henricken de Wolff, des convents rentmeester int jaer XV^{c} zess ende vyftich, inneboudende van wien dat eensdeels des convents goeden gecomen syn, ende wat die naebescreven susteren int convent gebrocht hebben, ende hoe veel elck suster aen sekere renten gehadt hebben, ende de welcke gereet gelt int convent gebrocht hebben; zyn nochtans tot renten soe vele die penninghen bedroegen, op des convents erffgoeden gestelt, omme een euwige memorie daer aff te hebben, ende die susteren syn gestelt elck op synen naem, ouderdom ende letter per a. b. c., etc. ».

Register groot in-4°.

VII. « Register voir de Jouffvrouwe procuraterssе des convents ende goidtshuys van Ste Clara, aende Geerlaxe brugge, in de Hyntbamer straet binnen Shertogenbossche gelegen, der fundatie van zaliger Heerens Willemen vanden Bossche, ridder, beginnende op ten dach van Ste Clara voirs., anno sesthien hondert ende vier. » Ontvang der cynzen, lyf- en erfrenten, van 1604 tot 1629; en van 1620 tot 1629.

Twee registers in-folio.

VIII. « Rekeninge Victors vander Moelen, rentmeester des goidshuys van Ste Claeren in Shertogenbossche. » Van 1507 tot 1509.

Register klein in-4°.

IX. « Rekeninge Henricxs Kuysten, Geritss, rentmester des goedthuys van S[te] Claeren in Shertogen bossche. » Van 1517 tot 1519; van 1521; van 1523 tot 1528; van 1530 tot 1535; van 1536 tot 1539; van 1540 tot 1543; van 1545 tot 1548; van 1550 tot 1551; en van 1553 tot 1554.

Negen registers klein in-4°. (Kleine rekeningen).

X. « Groete rekeninge Henricxs Kuysten, Geritss, rentmester etc. » Van 1517 tot 1519; van 1523 tot 1526; van 1526 tot 1527; van 1529 tot 1532; van 1532 tot 1536; van 1537 tot 1543; van 1544 tot 1546; van 1548 tot 1551; en van 1552 tot 1554.

Negen registers groot in-4°.

XI. « Rekeninge Henricx die Wolff, als rentmeester des goidshuys ende convents van S[ter] Claren clooster bynnen der stadt van Shertogenbossche. » Van 1555 tot 1557.

Register groot in-4°.

XII. « Rekeninge Jans vander Steghen, als rentmeester etc. » Van 1558 tot 1560.

Register groot in-4°.

XIII. « Rekeninghe Stevens vanden Dyck, als rentmeester etc. » (1560-1563). — Item, Jans van der Meer. (1563-1564). — Item, Coenraerts van Covelens. (1564-1566).

Register groot in-4°.

XIV. « Rekeninge ende bewys Catherine Coelboerus, abdisse des convents ende godshuys van sinter Clara binnen der stadt van Shertoigenbossche. » (1566-1567). — Item, Heer Wouters van Linther, priester, als rentmeester etc. (1567-1571).

Register groot in-4°.

XV. « Rekeninge Willems vander Schant, rentmeester des convents vander Claren bynnen der stadt Tshartoigenbossche » Van 1571 tot 1579.

Register groot in-4°.

XVI. « Rekeninghe Goyarts van Engelant, rentmeester etc. » Van 1579 tot 1583.

Register groot in-4°.

XVII. « Reeckeninge Henricx Franssen van Ghestel, rentmeester etc. » Van 1583 tot 1584; van 1589 tot 1594 ; en van 1603 tot 1609.

Drie registers in-folio.

XVIII. « Reeckeninge Peters van Gestel, rentmeester etc. » Van 1611 tot 1615 ; van 1615 tot 1617 ; van 1619 tot 1623 ; en van 1623 tot 1630.

Vier registers in-folio.

XIX. « Rekeninge Lazarus van Ronst, rentmeester etc. » Van 1630 tot 1634 ; van 1637 tot 1646 ; en van 1646 tot 1650.

Drie regisiers in-folio.

XX. « Dit zyn acht hoeven den convent vanden Claeren inden Bosch toe behoerende, ende die verpachtinge vander selven. » Van 1516 tot 1546.

Register groot in-4°.

XXI. « Missen die ter weecken ende daegelicx (van stichtingswege) inder kercke vanden Claren clooster binnen Shertogenbossche gedaen worden. »

Register in-folio.

XXII. « Ontfanck ende wtgeven vande missen in onse kercke van S. Clara ghefundeert. Begint S. Jansmisse anno 1627. »

Register klein in-4°.

D. Zusters van den Derden Regel, te Heusden.

I. « Rekeninge Jacops vanden Eynde, rentmeester ende ontfanger vanden renthen die die zusteren vanden derden regulen van S[te] Franciscus, wonende tot Hoesden, jairlix bynnen der stad vanden Bosch ende hoere meyeryen geldende hebben. » (1474-1507). — Item, Jans van Balen, rentmeester, etc. (1507-1517).

Twee registers klein in-4°.

II. « Rekening der reyntten die wy iaerlicx geldende syn vuyt onsen goeden, beghinnende anno XVe seven en tsestich. »
Register klein in-4°.

HH.

MENGELINGEN.

I. Wisselgezangboek voor zeven missen des toondichters Pieter de la Rue, verheerlijkt door acht wonderschoone miniatuurschilderingen, werk van eenen tot nog toe onbekenden meester, en opgeluisterd met drie zeer fraaie gekleurde lettergewrochten eener andere hand, waarschijnlijk die van Jaques Scoon, wiens naam op het laatste dezer te lezen staat. Dit zoo kostelijk juweel, geschenk van keizer Maximiliaan aan zijne dochter Margareta van Oostenrijk, wordt opgegeven als volgt in den inventaris der boekerij dezer prinses, gemaakt alhier den 9^en^ julij 1523 :

« Item, ung grant (Livre), couvers de cuyr, qui se dit Livre de champt, que l'empereur donna à Madame, commenceant con Kirieleyson. La premiere messe dudit livre est de Madame Saincte Anne, fetes par Pirechon de La Rue. » (Bulletins de la commission royale d'histoire, 3e série, tome XII, p. 30) — Ziehier hoe zich de Heer Pinchart aangaande gemeld H S. uitdrukt :

« La Bibliothèque publique de Malines possède un superbe volume, grand in-folio, avec la notation musicale, orné de miniatures de la plus belle exécution, et dont nous ne désespérons point de découvrir un jour le peintre. Ce manuscrit fut la propriété de Marguerite d'Autriche, et d'après quelques observations que nous avons faites en l'examinant attentivement, il semble être le livre que son père Maximilien lui donna en 1511. Cette supposition ne fût-elle pas vraie, nous n'hésiterions pas encore à l'attribuer à Pierre Alamire.

L'œuvre qui y est transcrite est de Pierre de la Rue, dont le nom se

lit sur un des derniers feuillets. » (Archives des arts, sciences et lettres, tome I, p. 236).

Op parkement, verguld op snee. H. 66 cent., B. 43 cent.

II. Getyboek, in 't latijn, inhoudende vier puik geschilderde miniaturen, met lijsten van allerfijnst loofwerk omgeven, alsmede eenen zeer schoonen feestdagwijzer, in gouden en gekleurde letteren geschreven. Verder nog bemerkt men in hetzelve een gouden wapenschild, waarop een in blaauw en zilver geschaakt kruis, vergezeld van vier zwarte leeuwen, verbeeldende waarschijnlijk dat der familie voor wie gemeld boek bestemd was.

Klein in-4°, op parkement. (XVe eeuw). Geschonken aan de stad den 22en junij 1844, door den Heer Huibrecht-Jozef-Antoon-Armand de Perceval, grooten begiftiger der boeken onzer bibliotheek.

III. « Description des Pais-Bas, ou l'art de bien gouverner les Pais-Bas. »

Register in-folio. (Geschenk van denzelfden).

IV. « Algemeyne inleyding tot de al-oude en midden-tydsche Belgische historie. » Door den Heer Willem-Gommer-Frans Verhoeven. (1)

Register in-folio. (Vóórschrift).

V. « Voor-reden tot de historische tyd- en oordeel-kundige verhandelingen tot antwoord op de vraeg : Welk is den oorsprong geweest van de compagnien, bekent in de steden van Brabant onder den naem van eed ofte van gilden ? Welke waeren de pligten en de voor-regten van de gildebroeders ? Welke zyn de krygs-verrigtingen die deeze compagnien by-gewoont hebben ? » Door den zelfden schryver.

Register in-folio. (Vóórschrift).

VI. « Verhandeling over het Roomsch Recht in de Oostenryckschen Nederlanden. Door G. G. F. Verhoeven, koopman tot Mechelen, XVIIc. LXXXII. »

Register in-folio. (Naschrift).

(1). Geboren te Lier, den 24ste julij 1738, overleed alhier den 16en mei 1809.

VII. « Nieuwe chronycke van vele geschiedenissen. » Van 1591 tot 1762.

Register klein in-8°. (Geschonken door den Heer Adolf Reydams in 1892).

VIII. « Reflexions propres a avantager la ville d'Ostende et à rendre son port un de plus florissants de l'Europe, en faisant tomber la route tardive et incertaine de Rotterdam sur Nimegue et Cologne, par une nouvelle toute courte, très favorable et plus expéditive, moiennant une modique somme de cent vingt quatre mille florins de Brabant. » Door J. J. de Munck.

Register in-folio. (Naschrift).

IX. « Aenmerckinge op het jus terrendi et laudandi, oft het verschil tusschen de territoriale jurisdictie der stadt Mechelen, ende de gront jurisdictie vande heerlycheyt ende baronnie van Blaesvelt, voor Vrouwe Agnes Bernaerdine de Montmorency, gravinne douagiere de Couppignies, baronnesse van Blaesvelt etc., resumente ende rescribente, jegens d'erffgenaemen van Jan Verhoeven, originele supplianten, met hun gevoeght die van het magistraet der stadt Mechelen. »

Register in-folio.

X. « Dispvtatio apologetica de translationibvs et apparitionibvs magicis circa qvamdam pvellam rvsticam prope Lvxembvrgvm pene continvo factis, et de fide ei adhibenda vel non, scripta per Matthiam Levchen, jvris consvltvm, advocatvm senatvs provincialis dvcatvs lvxembvrgici, nec non syndicvm et scabinvm monasterii et cvriæ mvnsteriensis ibidem. »

Register in-folio.

XI. « Regime de mestre Jehan de Nymes, docteur en medicine en Tournay. » Leefregel, door hem aan zijnen vriend Willem Moreel alzoo aanbevolen en voorgedragen :

« A tant mon treschier segnieur et mon treshonoure compere. Je mais fin et repos a mon œvre, priant treshumblement a notre sauveur et createur Jhesus, que son plaisir soit que aussi parfaitement mon conseil puisse a vostre guarison proufiter, comme jen ay en luy lespoir et

la pleniere confience. Escript en Tournay, le XXIe jour du moys de novembre lan de grace M. IIIIc. IIII. xxX., de la main de le tout entierement vostre ami et serviteur Jehan de Nymes, le moindre des medicins de son tamps. »

Register groot in-4°.

XII. « Medecinen-bouc. Hier nar wolgende seker proper medesinen, om sieckten ende wonden mede te ghenesen, ende velerhande saden, cruden ende wortelen van groter macht, om ghesondicheyt van de mensche, die dickwil gheproeft gheweest syn. » — Dit boek behoorde eertijds aan Willem Moreel, den jongen, toe.

Register groot in-4°.

XIII. Verzameling van vlaamsche liederen, door J.-B. Rymenans en zijne vrienden gedicht.

Register, met bundel in-folio.

XIV. « Fondamenten van den Bas-continu, door C. L. J. André, vermeerdert door C. J. J. Tuerlinckx. »

Register in-folio.

XV. « Laeste muziekwerk van Mr Karel-Lodewyk-Jozef André, organiste van S. Rombout. » (1)

Register in-folio.

XVI. « Grond-bas, oft tafels van Bas-continue. » Door Michaël-Hendrik De Rydt. (2)

Register groot in-4°.

XVII. « Oeuvres-musicales de feu Corneille-Jean-Joseph Tuerlinckx. (3) Données à la ville par son frère Joseph Tuerlinckx, sculpteur, en témoignage de son patriotisme et pour en honorer la mémoire de l'artiste. »

Vijf zeer lijvige bundels in-folio.

XVIII. « Bibliotheca C. Van Gestel, can. eccl. colleg. B. M. V. Mechliniæ, 1742, cum prætiis. »

Register in-4°.

(1) Geboren te Ath den 23en februarij 1765, stierf alhier den 8en april 1839.
(2) Geboren alhier den 29en september 1767.
(3) Geboren alhier den 31en mei 1783, overleed den 29en december 1855.

XIX. « CATALOGUS BIBLIOTHECÆ C. MAJOR, CAN. ZELL. »

Register in-folio.

XX. « CATALOGUE MANUSCRIT des livres de feu Monsieur Jean Henri Haenen, en son vivant doyen et chanoine gradué de l'église métropolitaine de Saint Rombaut à Malines. » (1)

Register in-folio.

XXI. « INVENTAIRE DES TITRES ET DOCUMENS DE LA FAMILLE DE LE BOUCQ ET DE SES ALLIÉS. » Den Heere Van Doren, door de familie töevertrouwd.

Bundel in-folio.

XXII. MENIGERHANDE STUKKEN RAKENDE MECHELEN.

Bundel in-folio.

De oorkonden en andere handschriften dezer nieuwe reeks, ten getalle van elfhonderd achttien registers, vier honderd drie en tachtig bundels, acht rollen en dertien kokers, berusten alle in de Kapel van het stadhuis, ter uitzondering nogtans des Tijdrekenkundigen Aanwijzers en der registers van den Burgerstand. De eerste, uit hoofde van deszelfs dagelijksch gebruik, berust in de eerste boekenkamer; de laatste worden, veiligheidswege, in de kas der benedenplaats van het stadhuis bewaard.

(1) Geboren te Maastricht in 1719, stierf te Breda, den 4en februarij 1803.

II.

STADSPLANNEN, KAARTEN, GEBOUWEN EN BIJZONDERHEDEN.

I. ONDER GLAS.

A. Plannen.

Ie Reeks. I. PLAN DER STAD MECHELEN EN VAN HAREN OMVANG; gemaakt in 1578, door den landmeter Jan van Hanswyck, als blijkt uit de volgende opgaaf der stadsrekening 1577-1578, fol. 175 v° :

« Betaelt Jan van Hanswyck lantmeter XII gulden eens, van dat hy tbeginsel vander fortificatie deser stede een bewerp van het circuyt deser stadt met de buytemueren daerom liggende, op den cleynen voet, deur bevel vanden myn Heeren vander weth alsdoen wesende, by ordonn. vanden XXVen meye LXXVIII, de voers....... XII p. »

H. 112 cent., B. 144 cent.

II. NABOOTSING VAN HETZELVE in 1850, door Jan-Baptist-Andries De Noter. (1).

H. 112 cent., B. 150 cent.

Ziehier hetgeen wij desaangaande lezen in het verslag der zitting van den gemeenteraad des 8en december 1849 :

« La ville possède un objet d'art très-curieux et tel que peut-être aucune autre ville n'en possède un semblable, un plan de la ville et de tous ses environs, à l'époque de 1594 (sic) ; que ce tableau est extrèmement délabré, que pour ne pas le perdre sans retour, il conviendrait de le faire recopier par un artiste habile dans ces sortes d'ouvrages. »

Den 13en junij 1594 (welk jaar in gemeld verslag voor dat van het opmaken des plans genomen is geworden) dichtte Jan van Hanswyck eenen lofgalm welke, ter gelegenheid der blijde intrede van den nieuwen

(1) Geboren te Walhem den 30en november 1786, overleed alhier den 8en mei 1855.

landvoogd Aartshertog Ernst van Oostenrijk, op de beide uiteinden van hetzelve geplakt werd.

III. Nabootsing van hetzelve op de helft zijner schaal ; gemaakt door hem in 1812, voor Jan-Ernst-Gisleyn-Xaverius Coloma, baron van S.-Pieters-Leeuw.

H. 59 cent., B. 76 cent.

IV. « Caerte ende platten grond der stad ende provincie van Mechelen, gelyck den selven voor de troubelen deser Nederlanden in wesen was. » (Nateekening der XVIIIe eeuw.) — Zie Inventaris van het Rijksarchief, n° 124.

H. 53 cent., B. 50 cent.

V. Plan van Mechelen tijdens Karel V van Jacob de Deventer. Hedendaagsche nabootsing van hetzelve, door « l'Institut national de géographie » van Brussel.

H. 54 cent. 1/2, B. 61 cent.

VI. Gekleurd plan en aloverzigt der stad, opgeluisterd met de wapenen van Filips II en die van Mechelen, voerende voor opschrift : « Nitidissimæ civitatis Mechliniensis, in meditvllio Brabantiæ sitæ, exactis. delineatio. » Door Frans Hogenberg (1) ; getrokken uit het werk van Braun : « Civitates orbis terrarum. »

H. 33 cent., B. 45 cent. 1/2. — H. 11 cent., B. 47 cent. (Beide onder hetzelfde glas.)

VII. Plan zeer weinig verschillend van het voorgaande ; getrokken uit het werk van Lodewyk Guicciardyn, gedrukt te Amsterdam in 1648.

H. 22 cent. 1/2, B. 31 cent.

VIII. « Machlinia. » Stadsplan met de wapens van Filips II.

H. 37 cent., B. 49 cent.

IX. « Mechlinia vulgo Malines. » Getrokken uit het werk van J. Le Roy : « De kastelen en borgten van de Edelen van Brabant etc. » ; gedrukt te Amsterdam in 1696.

H. 45 cent., B. 56 cent.

(1) Geboren alhier in 1555 (?), stierf te Keulen in 1590.

X. « MECHLIN OR MALINES, the capital of one of the ten provinces of the Netherlands in Brabant an archbishoprick, situated upan ye Dyle. For M^r. Tindal's continuation of M^r. Rapin's history of England. » Nabootsing van het voorgaande plan, door Arnold-Frans Van den Eynde. (1)

H. 36 cent., B. 47 cent.

XI. « MALINES. » H. 14 cent., B. 18 cent. — « MECHELEN. » Plan der stad, met aanwijzer harer voornaamste gebouwen. H. 10 cent. 1/2, B. 13 cent. — « MACHELEN. » Item, met loftitel in 't latijn. H. 10 cent., B. 12 cent. — ALOVERZIGT DER STAD. H. 9 cent. 1/2, B. 19 cent. 1/2.

Alle vier onder hetzelfde glas.

XII. « MECHELN. » Plan der stad in 1700, met derzelver beschrijving.

H. 15 cent., B. 19 cent.

XIII. « KAERTE VAN MECHELEN, met de aenwysinge ende korte beschryvinge van de gelegentheydt der besondere plaetsen soo binnen als rondom de selve stadt. » Gegraveerd in 1778, door Berlin, naar eene teekening van Jan-Frans Vander Elst. (2)

H. 46 cent., B. 40 cent.

XIV. DEZELFDE KAART; in 't fransch.

H. 45 cent., B. 39 cent.

XV. NOG DEZELFDE, op eene grootere schaal; geteekend door J.-B.-A. De Neter.

H. 57 cent , B. 82 cent.

XVI. « PLAN TOPOGRAPHIQUE DE MALINES. » Gegraveerd in 1799, door Mattheus-Jozef-Karel Huuin. (3)

H. 60 cent., B. 61 cent.

(1) Geboren alhier, den 11^en maart 1793, overleed den 12^en januarij 1885.
(2) Geboren alhier den 3^en februarij 1728, stierf te Brussel den 26^en decemb. 1811.
(3) Geboren alhier den 18^en september 1770, overleed den 7^en november 1851.

XVII. « Plan de Malines. Eau-forte par A.-A. Maheu, juillet 1820. »

H. 11 cent., B. 15 cent.

XVIII. « Plan de la ville de Malines; avec légende. » Getrokken uit het werk van Kanonik Willem Van Caster : « Malines. Guide historique et description des monuments. »

H. 20 cent., B. 25 cent.

XIX. Plan der stad Mechelen; uitgegeven in 1891, door den Katholieken Werkmanskring.

H. 17 cent., B. 22 cent.

IIe Reeks. I. Plan van een groot gedeelte der stad Mechelen, met alle hare kerken, kapellen, kloosters en godshuizen; opgenomen en geteekend den 2en december 1624, door den stadslandmeter J. Wyaerts. — Zie Inventaris van het Rijksarchief, n° 129.

H. 34 cent., B. 51 cent.

II. Inrigtingsplan eener nieuwe verdeeling der parochien dezer stad; gemaakt in 1786. — Zie ibid., n° 126.

H. 70 cent., B. 33 cent. 1/2.

IIIe Reeks. I. Gekleurd plan der stadsvesten, met afbeelding derzelver poorten en torens; naar eene teekening der XVIe eeuw. — Zie Inventaris van het Rijksarchief, n° 448.

H. 48 cent., B. 61 cent.

II. Grondplan derzelver; graveersel der XVIIIe eeuw.

H. 30 cent., B. 40 cent.

IVe Reeks. I. Gekleurd aloverzigt van Mechelen; getrokken uit de eerste italiaansche uitgaaf van Lodewyks Guicciardyn's werk, gedrukt te Antwerpen in 1567.

H. 25 cent., B. 33 cent. 1/2.

II. Gekleurd aloverzigt van Neckerspoel; grondteekening der XVIe eeuw.

H. 71 cent., B. 40 cent.

III. « MALIGNES. » Aloverzigt der stad in 1570. H. 8 cent., B. 12 cent. 1/2. — « MALIGNES. — FORTI FUROR ARMA MINISTRAT. » Item in 1638. H. 6 cent., B. 14 cent. — « MECHELN IN BRABANDT. — POST NUBILA PHOEBUS. » Item. H. 7 cent., B. 14 cent.

Alle drie onder hetzelfde glas.

IV. « MALINES. » Houtsnede. H. 4 cent., B. 7 cent. 1/2. — « MECHELEN. » Graveersel. H. 5 cent. 1/2, B. 8 cent. 1/2. — « MECHLINIA-MECHELEN. » Aloverzigt der stad aan den kant der Antwerpsche poort. H. 14 cent., B. 20 cent. — « LA VILLE DE MALINES EN BRABANT. » Item ; opgeluisterd met twee groepen te paard en te voet. H. 21 cent., B. 26 cent. 1/2. — « MECHELEN. » Item ; opgeluisterd met een groot getal lieden te voet en te paard. H. 20 cent., B. 27 cent. 1/2. — « MECHELEN. » Aloverzigt der stad ; gegraveerd in 1659, door Gaspar Merian. H. 19 cent. 1/2, B. 52 cent. — « MECHLINIA-MECHELN. » Item, met eene beknopte beschrijving derzelver in 't latijn en 't duitsch ; gegraveerd te Augsburg, door Johann-Christian Leopold. H. 19 cent. B. 28 cent.

Alle zeven onder hetzelfde glas.

V. « MALINES. — Ville considérable des Païs-bas catholiques, capitale de sa seigneurie qui forme une des 17 provinces, etc. » Gekleurd aloverzigt der stad ; zonder jaargetal.

H. 17 cent., B. 24 cent.

VI. « MECHELN. » Gekleurd aloverzigt der stad in 1790.

H. 13 cent., B. 27 cent. 1/2.

VII. « LA VILLE DE MALINES, VUE DU COTÉ DU NORD ; dessinée et gravée par J. Hunin, l'an 10 de la République Francoise. » Gekleurd aloverzigt in 1802.

H. 24 cent. 1/2, B. 52 cent.

VIII. « PANORAMA VAN MECHELEN. — PANORAMA DE MALINES. » Gegraveerd door Ruff in de eerste helft dezer eeuw, naar eene teekening van A. Ditzler.

H. 8 cent. 1/2, B. 53 cent. 1/2.

B. **Kaarten**.

I[e] **Reeks**. I. « La seigneurie de Malines. » Gegraveerd in 1607.
H. 18 cent., B. 25 cent.
II. « Mechlinia dominium. » Zonder jaargetal.
H. 15 cent., B. 22 cent. 1/2.
III. « Mechlinia. » Gegraveerd in 1617, door Petrus Kærius. — Zie deszelfs atlas : « Germania inferior, id est XVII provinciarum ejusque novæ et exactæ tabulæ geographicæ, etc. »
H. 37 cent., B. 49 cent. 1/2.
IV. « Brabantia ducatus. — Machliniæ urbis dominium. » Getrokken uit gemelden atlas.
H. 34 cent., B. 50 cent.
V. « Tabula nova geographica exhibens ducatum Brabantiæ ; e cura et sumtibus Joannis Walehii Augustæ Vindeli. »
H. 54 cent. 1/2, B. 46 cent. 1/2.
VI. « Mechlinia dominivm et Aerschot dvcatvs ; auctore Michaele Flor. a Langren regis catholici mathematico. » Gegraveerd te Amsterdam, door Jan Janssonius.
H. 40 cent. 1/2, B. 50 cent. 1/2.
VII. « Marchionatus sacri imperii et dominii Mechelini tabula ; auctore F. De Wit. » Zonder jaargetal.
H. 48 cent., B. 56 cent.
VIII. « Mechlinia dominium et Aerschot ducatus ; auctore Nicolao Visscher. » Zonder jaargetal.
H. 46 cent., B. 57 cent.
IX. « Nieuwe caerte ende platten grondt der stadt ende provincie van Mechelen, waer in de selve figurativelyck wordt aen-gewesen met allen haere dorpen, gehuchten, rivieren, stracten, casteelen, huysen ende andre plaetsen die daer gelegen oft te vinden zyn ; gemeten ende gemaeckt in het iaer 1730, door Pieter van Antwerpen, landtmeter. » (1) Gegraveerd te Antwerpen, door P.-B. Bouttats.
H. 35 cent., B. 46 cent. 1/2.

(1) Geboren alhier den 5[en] februarij 1704, overleed den 24[en] februarij 1737.

X. Dezelfde kaart, met de grondteekening der Leuvensche vaart.

H. 35 cent., B. 46 cent. 1/2.

XI. « Plan van de Lovensche vaert, met het renvoyen van de naemen der dorpen. » Gemaakt in 1750.

H. 10 cent., B. 28 cent.

XII. « Plan du canal de Louvain tracé sous le village de Battel, au confluent de la rivière de la Senne dans la Dyle, endroit dit vulgairement het Sinnegat. » Gegraveerd door Antoon Opdebeeck. (1).

H. 25 cent. 1/2, B. 138 cent. 1/2.

XIII. « Carte particuliere des environs de Lier et de Malines. » Zonder jaargetal.

H. 21 cent. 1/2, B. 30 cent.

IIe Reeks. I. Kerkelijke afdeelingskaart der Nederlanden, vóór het oprigten aldaar der nieuwe bisdommen ; met de pen geteekend door Kanonik Jan Schæffer. (2).

H. 64 cent. 1/2, B. 50 cent. 1/2.

II. « Descriptio dioeceseos (sic) archiepiscopatvs Mechliniensis, ex adversariis geographicis Jacobi-Florentii van Langren. » Gegraveerd door Richard Colin. — Boven deze kaart ziet men de gekleurde portretten der drie eerste aartsbisschoppen en dat van Jacob Boonen, aan wien zij opgedragen is. Onder dezelve zijn verbeeld de kleederdragten van al de geestelijke orden des aartsbisdoms.

H. 48 cent., B. 90 cent.

Gemelde kaart is vermeld als volgt in de stadsrekening 1644-1645, fol. 143 :

« Bet. Mr Michiel Florentius van Langren Matematecien de somme van vierentwintich guldens, in recompense van eenige exemplarien van de quaerte van het Artsbisdom van Mechelen, by hem gemaect ende aende Heeren vande Magistrat geschoncken, per ordon. op requeste ende quitancie.... XXIIIIg. »

III. « Descriptio geographica archiepiscopatvs Mechliniensis, primatvs Belgii, et episcopatuum Antverpiensis, Gandensis, Buscoducensis,

(1) Geboren alhier den 16en augustus 1709, stierf den 31en october 1759.

(2) Geboren te Antwerpen den 14en september 1804, overleed alhier den 4en junij 1877.

Brugensis, Yprensis et Ruremundensis Metropolis. » — Deze kaart uitgegeven te Brussel door de gebroeders t' Serstevens, by octrooi van den 14en october 1673, is opgeluisterd met de portretten der acht eerste aartsbisschoppen.

H. 68 cent., B. 89 cent. 1/2.

IV. « DESCRIPTIO GEOGRAPHICA ARCHIEPISCOPATUS MECHLINIENSIS, etc. Accuratior et correctior. » Gegraveerd in 1725, door Jacob Harrewyn.

H. 39 cent. 1/2, B. 87 cent.

C. Gebouwen.

Io Reeks. I. TWEE GEZIGTEN DER ZANDPOORT, in 1500 en 1540 ; graveersels.

H. 10 cent., B. 14 cent. 1/2.

Onder hetzelfde glas.

II. « OUDE STADS POORTEN VAN MECHELEN, op verschyde tydstippen. » Twaalf groote en twintig kleine waterverwschilderingen ; gemaakt in 1840, door J.-B.-A. De Noter.

H. 44 cent., B. 65 cent.

III. SCHEPENHUIS OF OUD PALEIS. Waterverwschildering, door A.-J.-A. Van den Eynde.

H. 33 cent. 1/2, B. 47 cent. 1/2.

Het portaal van hetzelve werd afgebroken in 1715, als blijkt uit de volgende resolutië des Magistraats, genomen den 26en augustus van gemeld jaar :

« Eodem is geresolveert af te breken het portael voor het audt paleys tot de eerste borst weiringe, dreygende te vallen, ende publiquelyck de herstellinghe aen te besteden, ende aen den aennemer de materiaelen over te laeten. » (1)

IV. HERSTELLINGSONTWERP DER STADSHAL. Voorgesteld in 1869, door onzen ervaren oudheidkundige, den Heer Gustaaf-Lodewijk Bernaerts. (2) — Zie aangaande hetzelve : *Bulletin communal,* 1886, bladz. 69.

H. 50 cent., B. 47 cent. 1/2.

(1) Resolutiën 1703-1716, fol. 290 v° en 291 r°.

(2) Geboren alhier den 11en augustus 1841, overleed den 14en november 1879.

V. « Halles et Palais du Grand Conseil. — Malines. — Essai de restauration. » Lichtteekening van het plan gemaakt in 1889, door den stadsbouwmeester Filips Van Boxmeer.

H. 13 cent., B. 9 cent. 1/2.

VI. Hervormingsplan der stadshal in paleis van den Grooten Raad, door Rombout Keldermans (1); op parkement.

H. 40 cent., B. 99 cent. 1/2.

In de stadsrekening 1530-1531, fol. 221, staat de uitgaaf voor hetzelve geboekt als volgt:

« Item gegeven Mr Rommont Keldermans, voer zyn moyte van d'beworpen vander hallen, IIp.Xs. Ende Laureysen Keldermans, voer zynen arbeyt, XXXs., samen..... IIIIp. »

VII. Nateekening van gemeld plan, door (?); voortkomende uit de boekery van wylen Kanonik J. Schæffer.

H. 44 cent., B. 106 cent.

VIII. « Paleys van den Grooten Raedt te Mechelen. » Lichtteekening van een groot gewasschen plan, gemaakt naar het voorgaande, door Kanonik Willem Van Caster.

H. 13 cent. 1/2, B. 22 cent.

IX. Blokhuis op de Vrouwvliet; gezigt van 1570. Gegraveerd door de la Rue, naar eene schilderij van graaf de Cuypers.

H. 11 cent., B. 14 cent.

IIe Reeks. I. « Afbeeldsel van St Rombauts thoren te Mechelen, gelyk hy volgens voorgenomen model moet voltrokken zyn ter hoogde van 600 voeten. » Gegraveerd in 1644, door Wenceslas Hollar.

H. 71 cent., B. 35 cent. 1/2.

II. Ecclesiæ metropolitanæ S^ti Rumoldi Mechliniæ ektupon turris elegantissimæ.... » Gegraveerd in 1725.

H. 34 cent., B. 45 cent. 1/2.

(1) Geboren alhier omtrent 1460, overleed te Antwerpen den 15^en december 1531.

III. GEZIGT VAN S. ROMBOUTS KERK, naar de zijde van het stadhuis ; gegraveerd in 1823, door M.-J.-K. Hunin.

H. 49 cent., B. 40 cent.

IV. BINNENGEZIGT DERZELVER; gegraveerd door hem in 1821.

H. 51 cent. 1/2, B. 44 cent.

V. GEZIGT VAN S. ROMBOUTS KERK, naar de zijde van den hoofdingang derzelver; gegraveerd door hem in 1835, naar eene teekening van De Noter, vader en zoon.

H. 95 cent., B. 28 cent.

D. Bijzonderheden.

Ie Reeks. I. VERGADERINGEN VAN HET PARLEMENT onder Filips den Goede en Karel den Stoute. — Twee waterverwschilderingen, gemaakt door A.-F. Van den Eynde.

H. 50 cent., B. 36 cent. 1/2. — H. 52 cent., B. 42 cent.

IIe VERGADERINGEN VAN DEN GROOTEN RAAD, gehouden in 1473, door Karel den Stoute. (H. 40 cent., B. 56 cent.) — In 1485, door Aartshertog Maximiliaan. (H. 34 cent. 1/2, B. 57 cent.) — In 1503, door Filips den Schoone. (H. 34 cent. 1/2, B. 58 cent. 1/2.) — In 1515, door Aartshertog Karel. (H. 29 cent., B. 45 cent.) — In 1559, door Filips II. (H. 27 cent., B. 44 cent. 1/2.) — In 1616, door Albertus en Isabella. (H. 26 cent., B. 47 cent.)

Zes waterverwschilderingen, door denzelfden. — Voor de beschrijving dezer acht schilderijen, zie Rombout Van den Eynde: « Provincie, stad ende district van Mechelen opgeheldert, etc. » IIe deel, bladz. 300 en volg.

III. « DE OUDE KAPELLE VAN DEN GROOTEN RAEDE. » Waterverwschildering.

H. 32 cent., B. 24 cent.

IIe Reeks. I. « DE OFFICIERS DER STAD MECHELEN. » Hunne kleeding in de XVIIIe eeuw.

H. 18 cent., B. 14 cent. 1/2.

II. STADSWAPEN onder het oostenrijksch, het fransch en het hedendaagsch bewind.

Drie gekleurde teekeningen, elke onder een afzonderlijk glas.

IIIe Reeks. I. VERWOESTING DOOR HET SPRINGEN DER ZANDPOORT, veroorzaakt alhier den 7^en augustus 1546.

Waterverwschildering gemaakt in 1813, door J.-B.-A. De Noter, naar eene oude schilderij berustende in het stadsmuseum.

H. 31 cent. 1/2, B. 70 cent. 1/2.

II. DE VERWAANDE MECHELSCHE TORENBRAND, in de nacht van den 27^en en 28^en januarij 1687. H. 9 cent., B. 6 cent. 1/2. — H. 8 cent., B. 12 cent. 1/2. — H. 13 cent., B. 9 cent. — H. 19 cent., B. 25 cent. 1/2.

Vier gelijktijdige graveersels rakende denzelven; onder hetzelfde glas.

III. DEZELFDE, verbeeld in eene waterverwschildering, gemaakt in 1812, door J.-B.-A. De Noter, voor M.-J.-K. Hunin. — Geschenk van Baron Leopold-Donatus-Alexander Duvivier, gewezen voorzitter onzer regtbank.

H. 37 cent., B. 51 cent.

IVe Reeks. I. « GROOT-VADER. » Koperen plaat met derzelver afdruk; gegraveerd in 1825, door M.-J.-K. Hunin, naar de teekening van J.-B.-A. De Noter.

H. 23 cent., B. 18 cent.

II. « DEN REUS. — DE REUSIN. — KLAESKEN, oudste zoontje van den Reus. — MIEKE, dogterken van den Reus. — JANNEKEN, jongste zoontje van den Reus. » — Vijf koperen platen met hare afdrukken; ook van hen.

H. 17 cent., B. 10 1/2 en 9 cent.

III. « SIGNOORKEN oudsten borger der stad Mechelen In sYn aLLersChoonste kLeeDIng Voor 't JUbeLfeest Van S^t roMbaUt. » — « HAY-OPPA SIGNOORKEN. » — Twee item; nog van hen.

H. 13 cent., B. 9 cent. — H. 17 cent., B. 11 cent.

Ve Reeks. I. DRIELUIKIG TAFEREEL, waarvan het hoofdpaneel, in 1515, door Jan Gossaert, gezegd Mabuse, en de zijvleugels, verschei-

dene jaren later, door Michaël Coxcie voor het altaarstuk der schilders-gilde in S. Rombouts kerk gemaald werden. Dit kleinood ontsnapt den 9en april 1580 aan de woede der beeldstormers, geraakte in handen van Aartshertog Matthias, die het in 1582, bij zijn vertrek uit de Nederlanden, naar Praag deed vervoeren, alwaar het thans in de domkerk van gemelde stad te prijken staat. — Lichtteekening van hetzelve. (Verboden nadruk).

H. 27 cent. 1/2, B. 24 cent. 1/2.

II. Hoofdpaneel, op de helft zijner grootte. — Lichtteekening. (Verboden nadruk).

H. 27 cent., B. 17 cent. 1/2.

III. « Philippo Quarto regi svo opt. max. sed erepto castrvm hoc doloris inexpvgnabile posvit S. P. Q. M. » Gegraveerd in 1666, door Pieter de Jode, naar de teekening van Lucas Fayd'herbe.

H. 53 cent., B. 31 cent. 1/2.

Ziehier hetgeen wy desaangaande vinden in de stadsrekening 1667-1668, fol. 146 v° :

« Aen Me Lucas Fayd'herbe de somme van twee hondert guldens op rekening van meerdere somme, voirt becostigen vant snyden vande platen soo vande *Chapelle Ardante* als vanden Hoogen Aultaer, gestaen hebbende voor het choor in St Rombouts kercke, ten tyde vande solemnele vuytvaert gehouden over de doot van Syne Co: Mat Philippus den 4den Hoog : memorie. 24. novembris. 1665., per quitan.... IIc g. »

IV. « Plan des décorations de l'église métropolitaine de St Rombout, pour l'année du Jubilé 1775 ; dessiné par Pierre Valckx, sculpteur à Malines. » (1)

H. 52 cent., B. 110 cent.

V. De vischvangst van den H. Petrus. Gegraveerd door Schelte à Bolswert, naar de schilderij van Pieter-Pauwel Rubens, berustende in de O.-L.-V. kerk over de Dijle.

H. 54 cent. 1/2, B. 84 cent.

(1) Geboren den 1en maart 1734, stierf den 3en mei 1785.

VI. PRAALGRAF VAN MARGARETA VAN OOSTENRIJK. « Geplaets in de hof kerke van St Peeter en Pauwel binnen Mechelen, en is vernietigt door de Guesen in den jaere 1581. » Oude teekening van hetzelve.

H. 38 cent., B. 26 cent.

VI[e] Reeks. I. GROEP VAN VIER EN TWINTIG VERMAARDE MECHELAARS; geteekend en op steen gebragt in 1853, door den Heer Egidius-Augustyn-Frans Ketelaars, gewezen schepen dezer stad. (1)

Ziehier de namen, den stand of het bedrijf derzelver, alsmede het jaar hunner geboorte en dood :

1. Nicasius Van Woerden, godsgeleerde, (1440-1492). (2) — 2. Christoffel de Longueil, letterkundige, (1488-1522). — 3. Michaël Coxcie, schilder, (1499-1592). — 4. Cypriaan Rore, toondichter, (1516-1565). — 5. Rembert Dodoens, plantbeschrijver en geneesheer, (1517-1585). — 6. Filibert de Bruxelles, regtsgeleerde en staatsman, (1518-1570). — 7. Augustyn Hunnœus, kerkgeschiedschrijver, (1521-1578). — 8. Alexander Colin, beeldhouwer, (1527-1612). — 9. Jan Bol, schilder en plaatsnijder, (1534-1593). — 10. Mathias Hovius, aartsbisschop van Mechelen, (1542-1620). — 11. Jan Snellinckx, schilder, (1544-1638). — 12. Cornelis Lancelot, levensbeschrijver en godsgeleerde, (1574-1622). — 13. Lucas Franchoys, schilder, (1574-1643). — 14. Frans van den Zype, regts- en godsgeleerde, (1578-1650). — 15. David Vinckenboons, schilder, (1578-1629). — 16. Frans Hals, schilder, (1584-1666). — 17. Ernst van Mansfeld, veldoverste, (1585-1626). — 18. Jan van Wachtendonck, aartsbisschop van Mechelen, (1592-1668). — 19. Pieter Franchoys, schilder, (1606-1654). — 20. Lucas Fayd'herbe, beeldhouwer en bouwmeester, (1617-1697). — 21. Jan-Filips van Thielen, schilder, (1618-1667). — 22. Laureys van der Meulen, beeldhouwer, (1645-1719). — 23. Theodoor Verhagen, beeldhouwer, (1701-1759.) — 24. Cornelis-Frans de Nelis, geleerde prelaat, (1736-1798), gewijd tot bisschop van

(1) Geboren den 20[en] december 1802, overleed den 25[en] april 1874.

(2) «Item gegeven meester Nicasio den blinden, licenciaet inder godheit, by overdragene vander gemeynder cameren, tot hulpe zynder promocien in zynder doctorisacien, XXII juny XCII.....VI p. V s. » — Zie stadsrekening 1491-1492, fol. 173 v°.

Antwerpen den 5en junij 1785. — De ter dier gelegenheid ingerigtte feesten zijn omstandig beschreven in de Kronijk van Schellens, VIe deel, fol. 459 en volg.

H. 83 cent., B. 66 cent.

II. Afzonderlijke portretten van Mechelaars en andere personen, die met hen den naam dezer stad opgeluisterd hebben :

1. Margareta van Oostenrijk, landvoogdes der Nederlanden, (1480-1532). — 2. Joachim Roelants, geneesheer, (XVe eeuw-1560). — 3. Christoffel de Longueil. (Zie no 2). — 4. Michaël Coxcie. (It. no 3). — 5. Cypriaan Rore. (It. no 4). — 6. Rembert Dodoens. (It. no 5). — 7. Alexander Colin. (It. no 8). — 8. Frans De Coster, kerkgeschiedschrijver, (1532-1619). — 9. Jan Bol. (Zie no 9). — 10. Jan Snellinckx. (It. no 11). — 11. Georgius Petri (Peeters), Carmeliet, (1551-1633). — 12. Thomas de Rye, geneesheer, (1560-1606). — 13. Cornelis Lancelot. (Zie no 12). — 14. Lucas Franchoys. (It. no 13). — 15. Dismas de Briamont, proost van O. L. V. kerk, (1574-1652). — 16. Frans van den Zype. (Zie no 14). — 17. Pieter Franchoys (It. no 19). — 18. Valerius Wouters, kronijkschrijver en wiskundige, geboren te Berchem, Noord-Braband, (1607-1687) — 19. Lucas Fayd'herbe. (Zie no 20). — 20. Jan-Filips van Thielen. (It. no 21). — 21. Pieter Cuypers, regtsgeleerde, raadsheer bij den Grooten Raad, geboren te Roosendaal, (1620-1669). — 22. Frans Vande Venne, geestelijke raadsheer bij den Grooten Raad, (1627-1689) — 23. Willem Cuypers, regtsgeleerde, geboren te Roosendaal, (1632-1702). — 24. Rombout Backx, predikant en schrijver, (1648-1703). — 25. Daniël-Frans Cuypers, stadsarchivaris en kronijkschrijver, (1653-1725). — 26. Cornelis Van Gestel, kerkgeschied- en kronijkschrijver, (1658-1748). — 27. Frans Lodewyk de Sanguessa, Franciscanermonnik, bisschop van Roermond, (1663-1741) (1) — 28. Pieter Dens, godsgeleerde,

(1) » Gepresenteert aen den voors. Eerw : pater Guardiaen eene aelmousse van hondert twintigh guldens, ter oorsake vande meiteringe vanden hoogw : pater Franciscus Sanguessa, gebortig van dese stad, benoemden Bisschop van Utica, coadjutor ende successeur van syne hoogw : den Bisschop van Ruremonde, als blyckt by appostille op hun request de dato 5en meert 1721 : per ord : ende quittc..... Ic. XXg. » — Zie stadsrekening 1720-1721, fol. 112.

geboren te Boom, (1690-1775). — 29. Theodoor Verhagen. (Zie n° 23). — 30. Gerard-Dominicus de Azevedo-Continho-Y-Bernal, kronijkschrijver, (1712-1782). — 31. Frans-Cornelis-Gisleyn Cuypers van Rymenam, kunstminnaar, (1731-?). — 32. Jozef-Jacob De Munck, geschiedschrijver, (1740-1792). — 33. Willem-Jacob Herreyns, schilder, eerste bestuurder onzer akademie van beeldende kunsten, geboren te Antwerpen, (1743-1827). — 34. Jan-Frans-Gisleyn Huleu, godsgeleerde, geboren te Geeraardsbergen, (1746-1815). — 35. Jan-Ernst-Gisleyn-Xaverius Coloma, baron van S.-Pieters-Leeuw, lid van den adelstaat in Braband, (1747-?). — 36. Jan-Baptist Rymenans, oudheidkenner en dichter, geboren te Diest, (1748-1840). — 37. Jan-Frans Van Geel, beeldhouwer, (1756-1830). — 38. Jacob-Jan De Raedt, schilder, (1757-1838). — 39. Bartholomeus-Jozef-Frans-Cornelis Gyseleers-Thys, stadsarchivaris, (1761-1843). — 40. Mattheus-Jozef-Karel Hunin, plaatsnijder, (1770-1851). — 41. Pieter-Frans De Noter, schilder en plaatsnijder, geboren te Waalhem, (1779-1842). — 42. Baron Goes-Jozef-Augustyn de Stassart, fabelschrijver, letterkundige en staatsman, (1780-1854). — 43. Jan-Baptist-Andries De Noter, oudheidkenner en schilder, geboren te Waalhem, (1786-1855). — 44. Lodewyk Royer, beeldhouwer, (1793-1868). — 45. Pieter-Jozef Van Doren, stadsarchivaris, geboren te Leuven, (1808-1870). — 46. Pieter-Pauwel-Aloïsius Hunin, schilder, (1808-1855). — 47. Jozef-Jan-Antoon Tuerlinckx, beeldhouwer, (1809-1873) — 48. Pieter-Jozef Van Beneden, hoogleeraar en schrijver, (1809-1894). — 49 Augustyn-Josef-Antoon Van den Eynde, oudheidkenner en schilder, (1822-1861).

II. IN ALBUM'S EN KOKERS.

A. Gebouwen.

I. Honderd negentien met oostindischen inkt gewasschen teekeningen, door Jan-Frans Mardulyn. (1) — « Het is aan hem (zegt

(1) Geboren alhier den 13en october 1751, overleed den 2en february 1843.

Schellens, XI[e] deel, fol. 155 zijner kronijk) dat men alle verpligting moet; want zonder hem zoude men berooft zyn van vele schoone oude monumenten van onze stad, die hy altyd gemaekt heeft van zyne jongste daegen voor een stuk brood. »

Album langwerpig zeer groot in-folio.

II. Vijf honderd zeven waterverwschilderingen, door J.-B.-A. De Noter, A.-J.-A. Van den Eynde en J. Schæffer, verbeeldende: Van n° 1 tot 63, de stadspoorten gezien op verscheidene tijdstippen. — Van n° 64 tot 150, de kerken en kapellen binnen en buiten Mechelen. — Van n° 151 tot 269, de mannen- en vrouwenkloosters. — Van n° 270 tot 281, de toevlugtsoorden van eenige abdijen en kloosters. — Van n° 282 tot 325, de gods- en gasthuizen. — Van n° 326 tot 401, de stadsgebouwen, prinsenhoven en heerenwoningen. — Van n° 402 tot 416, de rederijk- en gildekamers. — Van n° 417 tot 439, eenige ambachts- en andere voorname huizen. — Van n° 440 tot 474, onze opene plaatsen, straten en bruggen. — Van n° 475 tot 507, de kasteelen en bolwerken in den omtrek van Mechelen.

Tien album's langwerpig groot in-folio.

Deze voor de stad zoo belangrijke verzameling werd in 1878, bij het verkoop der boeken van Kanonik Schæffer, door het gemeentebestuur gekocht.

III. Negen en veertig waterverwschilderingen, gemaakt door J.-B.-A. De Noter, in gevolge eener resolutië der schepenkamer van den 16[en] december 1850.

Album langwerpig zeer groot in-folio.

IV. Honderd twee en veertig gewasschen teekeningen, door A.-J.-A. Van den Eynde, verbeeldende: Van n° 1 tot 31, de burgerlijke- en krijgsgebouwen. — Van n° 32 tot 51, de kerken en kapellen dezer stad. — Van n° 52 tot 110, de mannen- en vrouwenkloosters. — Van n° 111 tot 123, de gods- en gasthuizen. — Van n° 124 tot 142, de kerken en kapellen van het district en het ressort van Mechelen.

Drie album's langwerpig zeer groot in-folio.

V. Zeven en tachtig bouwkundige lijn- en gewasschen teekeningen,

door G.-L. Bernaerts, verbeeldende : Van n° 1 tot 36, de stadspoorten en andere gebouwen. — Van n° 37 tot 44, de kapel van den H. Geest en eenige godshuizen.— Van n° 45 tot 69, de munt, heeren- en andere woningen. — Van n° 70 tot 87, gedeelten van verscheidene gestichten en eenige andere teekeningen. — Door hem aan zijne geboortestad geschonken.

Album langwerpig groot in-folio.

VI. Zeven en twintig gesteendrukte platen der voornaamste gebouwen binnen en buiten Mechelen ; geteekend door J.-B.-A. en David De Noter.

Album groot in-4°.

VII. Drie en veertig lichtteekeningen der voornaamste gebouwen en beelden dezer stad.

Koker in-4°.

VIII. Een en tachtig gewasschen teekeningen der kerken, kloosters, gemeentehuizen en lusthoven des lands van Arkel ; gemaakt door A.-J.-A. Van den Eynde voor den Heer de Crane d'Aertselaer.

Album langwerpig in-folio.

IX. Twaalf platen rakende Mechelen ; gegraveerd door Frans Hogenberg voor het werk van Mich. Aitsinger : « De Leone belgico. » Daarby is gevoegd geworden eene plaat van eenen anderen meester, verbeeldende P. Pieter De Wolf, vermoord alhier door de Geuzen in1580. (1)

Album langwerpig in-folio.

B. Bijzonderheden.

I° Reeks. Geëtste portretten van twaalf nieuwe vermaarde Mechelaars : Lambrecht vander Burch, geschiedschrijver, (1542-1617). —

(1) « Betaelt heeren Peeteren Lupus, prioor vande Carmelyten, hem gegunt voor een gratuiteyt ende in recompense van sekere moyte ende dienst, nv badt dan twee jaeren, gedaen inden turbulenten tyt soe in preken als anderssins, blyckende byde ordonn. mette quitan. bedragende..... CXXg. » — Zie stadsrekening 1567-1568, fol. 307.

Filips Couplet, Missionaris, schrijver, (1623-1692). — Pieter Croon, schrijver en dichter, (1633-1683). — Egidius Estrix, P. Jesuit, redetwister, (1624-1694). — Gregorius van Goorlaecken, Augustyner, (1645-1677). — Willem van Goorlaecken, Minderbroeder, schrijver, (1648-1706). — Nicolaas vander Laen, hoofdman der Kolveniersgilde, (?-1629). — Rombout vanden Male, Minderbroeder, (?-?). — Jan Neeffs, Augustyner, schrijver, (1656-1736). — Claudius Verrydt, pastoor van Audenaarde, stichter van studiebeurzen, (?-?). — Jan van Wachtendonck, Aartsbisschop van Mechelen, schrijver, (1592-1668). — Cornelis Wischavens, P. Jesuit, (?-1559). — Item van vijf andere door ons reeds opgegeven : Rembert Dodoens. — Lucas Fayd'herbe. — Christoffel de Longueil. — Jozef-Jacob De Munck. — Frans van den Zype.

Album in-4°.

IIe Reeks. I. Zestig gekleurde teekeningen, verbeeldende de kleederdragten der mannen- en vrouwenkloosters alhier op het einde der voorgaande eeuw, en eenige andere.

Album in-4°.

II. Zes en veertig gekleurde tafereeltjes, verbeeldende de dagelijksche oefeningen der Begijnen, gepaard met godvruchtige nadenkingen op elke derzelver. Gemaakt naar eene schilderij der XVIe eeuw, toebehoord hebbende aan het Groot Begijnhof buiten deze stad. — Ziehier hetgeen wij aangaande deze schilderij te lezen vinden bij G.-D. de Azevedo, in zijne « Historische saemen-spraeke over de stadt van Mechelen, tusschen Pipinus ende Ludolphus » bladz. 168 :

« Pip. ick hebbe besonder plaisier gehadt van aldaer (in het gasthuis) te sien eene oude schilderye, van ontrent vyf voeten in 't vierkant, verdeelt in sesen-veertich kleyne quartellen, waer in verbeldt wort het hantwerck ende levens maniere van de Begyntiens, waer van de figuerkens constig uytgewerckt zyn. In 't midden van dit stuck schynt te zyn verbeldt den grondt van het oudt Begyn Hof buyten de Antwerpsche poorte. »

Album in-folio.

IIIe Reeks. STALEN VAN MECHELSCHEN KANT, tentoongesteld door

l'Institut des Beaux-Arts in 1872 en 1873. Dertig lichtteekeningen derzelver.

Koker in-4°.

Ziehier hetgeen wij over den Mechelschen kant te lezen vinden in een werk uitgegeven in 1890, door Mme Bury Palliser : « *Histoire de la Dentelle* » bladz. 102 en volg. :

« La malines est une des plus jolies dentelles : elle est légère, transparente et produit beaucoup d'effet... Ce qui la caractérise, c'est un gros fil plat formant l'entourage des fleurs et lui donnant un peu l'apparence d'une broderie... On la faisait à Anvers, à Lierre, à Turnhout, aussi bien qu'à Malines.

Il serait difficile de préciser le moment où la malines proprement dite devint en vogue. Avant 1665, presque toutes les dentelles de Flandre étaient connues dans le commerce, sous le nom de *Malines*.... Les édits de Charles II ayant prohibé les dentelles de Flandre en Angleterre, la malines n'est pas mentionnée dans les documents de l'époque. En France il en est question dès Anne d'Autriche, que Marion de Lorme dit avoir vue portant un voile « *en frizette de Malines* ».

III. IN TASCH OF PORTEFEUILLE.

A. Stadsplannen en kaarten.

I. « MALINES-PROJET DU BASSIN MARITIME. » Plan gegraveerd te Brussel in 1871.

II. « BIENS OCCUPÉS PAR DES CORPORATIONS RELIGIEUSES A MALINES. » Item in 1886.

III. KAART EN ALOVERZIGT VAN MECHELEN ; gegraveerd in 1624, door C. Visscher.

IV. KAARTEN RAKENDE DE VAART VAN LEUVEN OP MECHELEN. (Twee teekeningen).

V. « DÉPARTEMENT DES DEUX NÈTHES. » Kaart zonder jaargetal.

VI. GRONDSCHEIDING tusschen de gemeente Ste-Catharina-Waver en Mechelen. Kaart afgeleverd door het kadaster in 1818.

VII. « CANAL DE MALINES A RUMPST avec raccordement au chemin de fer de l'Etat. » Kaart gegraveerd te Brussel.

B. Gebouwen.

I. GRONDTEEKENINGEN. — I[e] **Reeks.** 1. Der binnen- en buitenvesten tusschen de Koe- en de Neckerspoel poort, met gezigt der eerste; verlaagd op drie meters en half in 1808, en beplant in 1809. — 2. Item tusschen deze laatste en de Hanswyck- of Leuvensche poort; geslecht in 1808, en beplant in 1810. — 3. Item tusschen de Kerkhof- en de Koepoort. (1)

II[e] **Reeks.** 1. Der Overste- of Brusselsche poort; gemeten in 1805 en 1812 (Drie teekeningen). — 2. Der Adeghem- of Gentsche poort. — 3. Der Waterpoort. — 4. Der Koepoort; gemeten in 1808.(Twee teekeningen). — 5. Der Cathelyne- of Antwerpsche poort; afgebroken in 1811. (Drie teekeningen). — 6. Der Hanswyck- of Leuvensche poort; gemeten in 1815. — 7. Der watermolens; gemeten in 1809.

III[e] **Reeks.** 1. Der stadshal. (Twee teekeningen). — 2. Der Groote Markt; gemeten in 1815. — 3. Van het stadhuis; gemeten in 1809. — 4. Van S. Rombouts toren. — 5. Der regtbank van 1[en] aanleg. — 6. Der K. Akademie van teekenkunst. — 7. Der kanongieterij bij de Oude Brusselsche poort; gemeten in 1806, door den stadsbouwmeester Pieter-Frans De Noter. (2) (Twee teekeningen). — 8. Van het K. Wapenhuis in de Adeghem straat. — 9. Der Fonteinbrug. (Twee teekeningen). — 10. Der Kraanbrug. (Drie teekeningen). — 11. « Generael plan der gedeeltelyke overwelving van de revier de Keting, leydende langst de Zeele straet, binnen de stad Mechelen. » Opgemaakt door den stadsbouwmeester Frans-Jan Bouwens. (3).

IV[e] **Reeks.** 1. Van den hof des Jongen Voetboogs in de Oude Brusselsche straat, op parkement; gemeten door den gezworen landmeter J.-D.

(1) De stadsvesten werden geslecht bij K. besluit van 25 Prairial an treize (14[en] juny 1805).

(2) Geboren te Rumpst den 8[en] maart 1748, overleed alhier den 6[en] october 1830.

(3) Geboren te Sas-van-Gent den 4[en] november 1800, stierf alhier den 3[en] julij 1865.

Bogaerts. — 2. Van denzelven, op papier; gemeten in 1770, door J. Chenot. — 3. — Van het gildehuis des Ouden Voetboogs op de Korenmarkt; gemeten in 1867, door G. Vanderauwera.

V° Reeks. 1. Der Spuibeek. — 2. Des steenwegs van Leuven naar Mechelen; gemeten in 1754, door J.-D. Bogaerts, en in 1779, door J.-B. Joris. (Twee teekeningen). — 3. Der Leuvensche vaart; gemeten in 1794, door J.-J. Van Haecht. — 4. Eens uitwegs van het hof van Berentrode naar de heerbaan van Put op Mechelen; gemeten in 1734, door P. Van Antwerpen. — 5. Van Neckerspoel en van Auwegem; gemeten in 1787, door J.-J. Van Haecht. (Twee teekeningen). — 6. Eener heide onder Hever; gemeten door hem in 1794. — 7. Van zekere erven onder Mechelen. — 8. Der gemeenten Heyst-op-den-Berg en Hallaar. (Twee teekeningen van 1675 en 1708). — 9. Grenspalen der provincien van Mechelen en Brabaud. (Teekening geschonken aan ons door den Heer Adolf Reydams.

VI° Reeks. 1. Van het Aartsbisschoppelijk Paleis in 1819 en hedendaags. (Twee teekeningen). — 2. Der Kommanderij van Pitzenburg; gemeten in 1812. — 3. Van het klooster der O.-L.-V. Broeders; gesloten in 1796 en eenige jaren daarna afgebroken. — 4. Van dat der PP. Capucienen; gemeten in 1797, door P.-F. De Noter, en vernietigd in 1798. — 5. Van dat der PP. Jesuiten; gemeten door hem in 1803. — 6. Van derzelver kerk en aanpalende erven. — 7. Van het klooster der Hanswyck heeren; grondschets der XVI° eeuw. — 8. Van dat der Cellebroeders; gemeten in 1747, door J.-D. Bogaerts. — 9. Der erven van het Aartsbisschoppelijk Seminarium; gemeten in 1853.

VII° Reeks. 1. Van het klooster der Arme Claren aan de Melaan. — Van dat der Theresianen. — 3. Van het oud en nieuw klooster der Zwartzusters. (Twee teekeningen). — 4. Des kloosters van Leliëndal; gemeten in 1799. — 5. Item van Thabor; gemeten in 1802. — 6. Item van Blydenberg; vernietigd in 1796. — 7. Van het Groot Begijnhof alhier; grondschets der XVII° eeuw, op parkement.

VIII° Reeks. 1. Van SS. Pieters en Pauwels godshuis; gemeten in

1808. — 2. Item van Oliveten en Ste Barbara ; gemeten hetzelfde jaar. — 3. Item van S. Juliaan. — 4. Item van Nassau ; gemeten in 1808. — 5. Van het Spaansch gasthuis; gemeten in 1808. — 6. Item van O.-L.-V.; gemeten in 1857.

II. PLANNEN.— I^e^ Reeks. 1. Der Overste-of Brusselsche poort; gemeten in 1812. (Twee teekeningen). — 2. Der Adeghem- of Gentsche poort; afgebroken in 1810. — 3. Der Waterpoort; gemeten in 1812. — 4. Der Cathelyne- of Antwerpsche poort; gemeten in 1811. (Twee teekeningen).

IIe Reeks. 1. Der stadshal. (Twee teekeningen). — 2. Binnengezigt derzelver in 1827, door P.-F. De Noter; steendruk. — 3. Gezigt der Groote Markt (noord- en zuidzijde) in 1580 en 1810. (Vier teekeningen). — 4. Van S. Rombouts toren; gegraveerd door M.-J.-K. Hunin, naar eene teekening van J.-B.-A. De Noter. — 5. Van het Hof van Margareta van Oostenrijk; steendruk naar eene teekening van den Heer L. Blomme, Prov. Bouwm^ter^. — 6. Van dat van Hoogstraten ; begonnen in 1512. (Twee waterverwschilderingen). — 7. Der brug van Hanswyck ; oude teekening.

IIIe Reeks. 1. Van den laatsten houten gevel op de Groote Markt, geheeten « *In de Swaen* » ; afgebroken in 1818. (1) — 2. Van een huis aan de overzijde derzelver, hersteld in 1892 ; lichtteekening. — 3. Der huizen in de Reuzen straat; geteekend in 1844. — 4. Der ambachtskamer van de oudekleerkoopers op de Botermarkt ; geteekend in 1760. — 5. Des houten gevels aan de Kraanbrug, gezegd het *Duivels huis*. — 6. Van den gang en de huizingen der Aanslagers Heergracht ; geteekend in 1657. — 7. Van de huizen aan de Stalenbrug in Ste Catharina straat, genaamd *de Olifant, de Yzeren Korf, de Donderbus* en *de Engel*.

IVe Reeks. 1. Des kasteels van Eechoven bij de Waalhemsche brug ;

(1) In 1774, waren nog te Mechelen 373 houten gevels. — Zie stadsrekening 1773-1774, fol. 149 v°.

geteekend in 1806. — 2. Der Artilleriekazerne buiten de Koepoort, opgemaakt in 1891, door den bouwmᵗᵉʳ. O. Geerling ; lichtteekening.

Vᵉ Reeks. 1. Van S. Rombouts kerk. Twee graveersels derzelver, door P. Devel en Spol. — 2. Van O.-L.-V. kerk, buitengezigt ; gegraveerd in 1753, door Ant. Opdebeeck. — 3. Item binnengezigt ; waterverwschildering. — 4. Van Sᵗᵉ Catharina kerk ; waterverwschildering. — 5. Van O.-L.-V. kerk van Hanswyck ; gesteendrukt te Mechelen. — 6. Van het Aartsbisschoppelijk Seminarium in 1700 ; steendruk naar eene teekening van David De Nôter.

VIᵉ Reeks. 1. Van het klooster der Predikheeren, binnengezigt ; gegraveerd in 1716, door J. Harrewyn. — 2. Van dat der PP. Jesuiten, buiten- en binnengezigt ; gegraveerd door R. Blokhuyse. — 3. Van de hedendaagsche kerk der PP. Minderbroeders ; gesteendrukt in 1869, naar eene teekening van den bouwmᵗᵉʳ P. Stoop.

VIIᵉ Reeks. 1. Van het klooster der Arme Claren in de Kerkhof- of Stassart straat ; geteekend in 1844, door F.-J. Bouwens. — 2. Van dat der Zwartzusters in 1747 ; gegraveerd in 1855, naar eene teekening van A.-J.-A. Van den Eynde. — 3. Van hetzelve, naar de zijde der stadsvesten en naar die van den hof. (Twee teekeningen). — 4. Der kerk van Leliëndal, binnengezigt ; gekleurde teekening. — 5. Der woning van den Proost des kloosters in 1780 ; gekleurde teekening. — 6. Der eetzaal van SS. Pieters en Pauwels godshuis in 1767 ; gekleurde teekening.

VIIIᵉ Reeks. 1. Der abdij van Rozendal, bij Waalhem, binnengezigt ; waterverwschildering. — 2. Van het onderwijsgesticht Coloma. (Vijf steendrukken rakende hetzelve bijeengebragt op een enkel blad). — 3. Der pastorij van S. Nicolaas kerk, buiten de Koepoort ; geteekend in 1846, door A.-J.-A. Van den Eynde.

C. Bouwkundige- en andere teekeningen.

Iᵉ Reeks. 1. De sluis der melaan ; geteekend in 1798, door P.-F. De Noter. (Twee teekeningen). — 2. Buiten- en binnengezigt der kraan

aan de Dyle, en doorsnede derzelver; geteekend door A.-F. Van den Eynde. (Drie teekeningen).

IIe **Reeks**. 1. Ingangsdeur van het stadhuis; geteekend in 1832, door J.-B. Poplemon. — 2. Nis bestemd voor het O.-L.-V. beeld in den Bruel, prijkende aan den voorgevel der voormalige kerk van Leliëndal. — 3. IJzeren kruis der Hoogbrug; weggerukt in 1798. — 4. Lantaarn der Groote Markt, vervangen in 1849, door het standbeeld van Margareta van Oostenrijk. — 5. De klokken en de trommel van den beiaard. (Zes teekeningen).

IIIe **Reeks**. 1. Praalschouw met laag verheven beelden, waarin drie wapenschilden der familie Cortenbach-Eechoven, (1) alsmede het jaargetal 1583. — 2. Praalpomp op de Veemarkt; gemaakt in 1718, door Frans Langhmans (2) en Willem Van Buscom. (Drie teekeningen).

D. Bijzonderheden.

I^e **Reeks**. — *a*). PRENTEN TER EERE VAN DEN H. ROMBOUT, den patroon dezer stad: 1. Dertien portretten van hem, waarvan eene houtsnede der XVIe eeuw; vier graveersels, geteekend: Mich. Cabbaey, Joan Galle, H.-F. Diamaer en Michaël Hayée; zeven andere, zonder naam noch jaargetal; en eene teekening. — 2. Bekkeneel van gemelden H.; drie graveersels. — 3. Reliquiarium's van denzelven; vier item. (3) — 4. Troonhemel voor het laatste derzelver; twee gekleurde teekeningen, gemaakt in 1825. — 5. Eerste houten kas dienende tot hetzelve; gemeten in 1822. — 6. Vijf teekeningen van praalwagens voor het X^e eeuwfeest van S. Rombout gevierd in 1775; gemaakt in 1770 en 1772, door W.-J. Herreyns.

b). 1. ZEVEN EN TWINTIG BEELDEN VAN O.-L.-V. VAN HANSWYCK, waaronder een van 1663; gegraveerd door Jac. Neeffs, naar de teekening van

(1) Zie „Graf- en gedenkschriften der provincie Antwerpen, stad Mechelen." Bladz. 300 en 391.
(2) Geboren alhier den 18^en maart 1661, overleed in 1720.
(3) Zie J.-J. De Munck: „Gedenk-schriften etc." bladz. 213 en volg.

Ph. Fruitiers. Ter uitzondering van een enkel van 1710, en eenige andere zonder jaargetal, dagteekenen de overige van 1815, 1838, 1844, 1863, 1876, en 1888. -- 2. Bedevaartvaantje van Hanswyck ; afdruk eener houtsnede gemaakt naar die van Christoffel Jegher.

c). Gekleurde prent, op parkement, der O.-L.-V. vereerd te Mechelen bij de PP. Augustijnen ; gegraveerd t' Antwerpen, door Frans Huberti.

d). O.-L.-V. van den Rozekrans der abdij van Rozendal, te Waalhem ; gegraveerd door Martinus vanden Enden.

e). Wimpelvormige vaantjes der kapel gezegd « *Bruynen-Cruyce* » ; graveersel van 1758, en eene teekening zonder jaargetal.

f). Prenten ter gedachtenis van den H. Damianus, Aartsbisschop van Antiochie, wiens ligchaam in het klooster van Blydenberg berustende was ; gegraveerd door Jacob de Man, J. de Backer en Michaël Hayée. — Voor nadere inlichtingen rakende de overblijfsels van gemelden Heilige, zie Schæffer : « *Gazet van Mechelen* » 1861, n°s 46 en 47.

IIe Reeks. I. Nabootsing der schilderijen prijkende in de vóórzaal van het paleis des Grooten Raads. — Zeven waterverwschilderingen, door A.-F. Vanden Eynde, verbeeldende : Filips den Stoute, Jan Onversaagd, Filips den Goede, Karel den Stoute, Maria van Burgondië, keizer Maximiliaan en Filips den Schoone.

II. Portretten onzer landvoogdessen : 1. Van Margareta van Oostenrijk ; drie graveersels en een steendruk, verbeeldende haar standbeeld alhier opgerigt. — 2. Van Maria van Hongarye ; graveersel.

III. Portretten van eenige leden des Grooten Raads : 1. Nicolaas Everardi, voorzitter van denzelven, geboren in 1462, die alhier overleed den 9^en^ augustus 1532. — 2. Pieter Peckius, raadsheer, geboren in 1529 en gestorven te Mechelen den 27^en^ julij 1589. — 3. Balthasar van Ayala, raadsheer, geboren in 1548 en overleden in 1584. — 4. Jacob Roelans, ondervoorzitter van den Grooten Raad, geboren in 1568, die alhier stierf den 25^en^ augustus 1651.

IIIe Reeks. I. Portretten der volgende Aartsbisschoppen van Meche-

len : 1. Antoon Perrenot de Granvelle. — 2. Jacob Boonen. — 3. Jan van Wachtendonck. — 4. Thomas-Philippus. (Twee van hem). — 5. Jan-Hendrik van Franckenberg. — 6. Jan-Armand de Roquelaure. — 7. Frans-Antoon de Méan.

II. Portretten van : 1. Amatus de Coriache, Vicaris-Generaal van het aartsbisdom. (1) (Teekening). — 2. Antoon van den Put, Secretaris van den Kardinaal-Aartsbisschop van Franckenberg. (Teekening). — 3. Pieter-Emmanuel Collier, Vicaris-Generaal. — 4. Filips Corten, item. — 5. Frans-Willem Van Aerschot, Eerkanonik der metropolitane kerk. (Twee van hem).

IVe Reeks. I. Portretten van beroemde Mechelaars en van eenige andere mannen die zich alhier vermaard gemaakt hebben : 1. Rembert Dodoens, 1517-1585. (Zes van hem). — 2. Jan Snellinckx, 1544-1638. (Twee van hem). — 3. Willem Klincx, griffier der Hoofdbank van Befferen, 1590-1660. — 4. W.-J. Herreyns, 1743-1827 ; uitgegeven door « *De Eikel* ». — 5. J.-B. Rymenans, 1748-1840. — 6. Jan-Baptist Olivier, gewezen Burgemeester van Mechelen. (2) — 7. B.-J.-F.-C. Gyseleers-Thys, 1761-1843. (Twee van hem). — 8. P.-F. De Noter, 1779 1842. — 9. Frans-Jozef-Gisleyn de Cannart d'Hamale, gewezen Senator en Gemeenteraadsheer van Mechelen. (3) — 10. J.-J.-A. Tuerlinckx, 1809-1873 ; uitgegeven door « *De Eikel* ». — 11. Antoon-Jozef-Frans-Alexander-Eugeen de Kerckhove, gewezen Volksvertegenwoordiger en Burgemeester dezer stad. (4) — 12. Willem Geets, kunstschilder ; uitgegeven door « *De Eikel* ».

II. Kunstgewrochten van hen : 1. Twee tafereelen, gegraveerd door Hans Bol, verbeeldende : het eene, Eliezer en Rebecca ; het andere, de verzoening van Esau met Jacob. — 2. Zes andere, getrokken uit de geschiedenis van den goeden Samaritaan ; gegraveerd naar hem, door

(1) Geboren alhier in 1601, overleed den 6^en^ october 1682.
(2) Geboren alhier den 9^en^ october 1757, stierf den 27^en^ julij 1840.
(3) Geboren te Leuven den 1^en^ junij 1803, overleed alhier den 2^en^ october 1888.
(4) Geboren te Antwerpen den 6^en^ december 1817, stierf alhier den 19^en^ september 1889.

Crispyn vande Passe. — 3. Drie der halfverheven werken van Alexander Colin, prijkende op het praalgraf van Keizer Maximiliaan, te Inspruck; geëtst door Ch. Onghena. (1) — 4. Lijst omringd van eenen allerfraaisten loof- en bloemenkrans, opgeluisterd met eenen minnegod en twee vrouwenhoofden; vervaardigd door den beeldhouwer Laureys van der Meulen. (2) — 5. Twee prenten rakende Klein Loretten in Noord-Amerika; gegraveerd te Mechelen, door Courtois. — 6. Bedevaartvaantje van den H. Remigius, te Beersel; naar eene houtsnede van C. Opbebeeck. (sic). — 7. Acht koolteekeningen naar het leven verbeeldende eenige onzer ambachtslieden; gemaakt door David De Noter, in 1842 en 1853. — 8. Vier item, van eene andere hand.

Ve **Reeks.** I. Graveersels der schilderijen van Rubens, verdwenen uit onze kerken, in 1794, en niet meer terug gekeerd: 1. De Voetafwassching der Apostelen; gegraveerd door P. Spruyt. — 2. Het Avondmaal; gegraveerd door Boetius à Bolswert. — 3. Christus' Geboorte; gegraveerd in 1620, door Lucas Vorsterman. — De twee eerste waren in S. Rombouts-; de laatste was in S. Jans kerk. (3).

II. Graveersels van eenige schilderijen nog aanwezig in onze kerken: 1. De H. Lucas afmalende de gelaatstrekken van O.-L.-V., van Abraham Janssens, in S. Rombouts kerk; gegraveerd door F. Peeters. — 2. De Vischvangst van den H. Petrus, van Rubens, in O.-L.-V. kerk; gegraveerd door Cornelis de Boudt. — 3. Christus' Doop, van Rubens, in S. Jans kerk; gegraveerd door F. V. W. en J.-L. Krafft. — 4. De Marteldood van den H. Joannes den Dooper, van Rubens, ibidem; gegraveerd door P. Spruyt. — 5. De Onthoofding van den

(1) In de schepenbrieven, reg. 1598-1599, fol. 121 r° en v°, vinden wij eenen belangrijken act rakende de familie van Alexander Colin, opgenomen door den Heer Emm. Neeffs in zijn werk: *Histoire de la peinture et de la sculpture à Malines*, IIe deel, bladz. 82.— Zie verder nog, fol. 134 v° en 135 r° van gemeld register, eenen act van den 13en maart 1599, voleindigende dien van den 16en februarij door hem aangehaald.

(2) Geboren alhier den 17en junij 1645, overleed in 1719 (?).

(3) Zie Ch. Piot: « *Rapport à Mr le Ministre de l'Intérieur sur les tableaux enlevés à la Belgique en* 1794 *et restitués en* 1815 » bladz. 52.

H. Joannes den Evangelist, van Rubens, ibidem; gegraveerd door denzelfden. — 6. De Onthoofding van denzelfden Heilige, van Lucas Franchoys, ibidem; gegraveerd door Adriaan Lommelin. — 7. De Marteldood der H. Barbara, van Lucas Franchoys, ibidem; gegraveerd door Richard Collin.

VIe Reeks. Acht portretten van ons Signorken, regt staande, zittende of geslingerd. Het eerste derzelver zag het licht in 1775, ter gelegenheid van S. Rombouts eeuwfeest. — Voor deszelfs jubelfeest van vijftig jaren, verschenen in 1825 zes portretten van gemeld mannetje, waarvan drie, uitgegeven door Hunin; een, door Courtois en Hunin; een ander, door Jan-Jozef-Augustyn Vervloet, gewezen bestuurder der Akademie van beeldende kunsten; (1) en het laatste, door eenen aan ons onbekenden persoon.

Ter gelegenheid van het bezoek gedaan in 1834 aan de stad Mechelen, door Z. M. den Koning en de K. Familie, maakte de H. Victor Vervloet, leeraar onzer Akademie, een nieuw portret van Signorken. De laatste zijner afbeeldingen bestaat in eene lichtteekening, getrokken in 1875 voor een vlugschrift van ons: « *La vérité sur Op, Signorken!* »

Den 30^en december 1797, verscheen Signorken voor de laatste reis in den reuzenstoet die de straten der stad doorkruiste, ter gelegenheid van het vredestraktaat gesloten tusschen den Keizer van Oostenrijk en de Fransche Republiek. — Zie: « Kronijk van Schellens » VIIe deel, fol. 885.

VIIe Reeks. SPOTPRENTEN. I. « Relaes van de procedure gheventileert hebbende voor den particulieren Raedt van Gheel tusschen de Maen-Blusschers van Mechelen.... »; gegraveerd in 1687. (2)

II. « Copye van de requeste ghepresenteert door de Maensuchtighe Mechelaeren.... »; gegraveerd in 1693. (3)

III. Het kasteel van Zellaar, te Bonheyden, bestormd door eene krijgsbende voorzien van allerlei oorlogstuig, gekomen uit Mechelen

(1) Geboren alhier den 28^en augustus 1790, overleed den 21^en october 1869.
(2) Zie Mertens: *Iets over de spotnamen onzer belgische steden*, bladz. 15 en volg.
(3) Zie ibid., bladz. 75. — Onze plaat verschilt grootelijks met die des H. Mertens.

om zich van hetzelve meester te maken. Buiten het venster van den toren hangt eene vlag aan eenen bezem, uitgestoken door eenen boer die de aanvallers allerbeleefdst groet. — Gekleurde teekening. (Tweede helft der XVIII[e] eeuw).

Deze spotprent was welligt gemaakt, om de krijgsoefeningen van den artillerietrein alhier, welke jaarlijks sedert 1769, te Bonheyden, uitgevoerd werden, over den hekel te halen. Ziehier waarin deze bestonden :

« Den 15 dezer maend augusti 1780, zyn om half vyf ueren s'morgens, naer de misse gehoort te hebben in de kerke der Eerw. Paters Predikheeren, vertrokken naer Bonheyden de twee compagnien canoniers alhier in garnisoen liggende, om aldaer ingevolge de orders van Haere Majesteit op te regten een *Camp van Plaisantie* geduerende een maend. — Siet hier ter dier gelegentheyd den dag register van het geene aldaer op heden geoeffend is en in het vervolg moet gedaen worden.

15 augusti, gemarcheerd.

16 . . . . rustdag.

17, 18 en 19, fascienen en schans korven gemaekt.

20 . . . . kerk parade gemaekt.

21 . . . . gelyk 17, 18 en 19.

22 en 23, batteryen gebouwd.

24, 25 en 26, eene batterye van fascine getimmerd.

27 . . . . kerk parade.

28 en 29, eene sinkende batterye van schans korven te bouwen.

30 en 31, hand kleef exercitien.

1 en 2 september, gelyk 30 en 31 augusti.

3 . . . . kerk parade.

4, 5 en 6, met het canon naer de schyv schieten.

7 . . . . cartarchen (kartouwen, eene soort van grof geschut) naer de schyv schieten.

8 . . . . kerk parade.

9 en 10 . gelyk 7.

11 september, dag der groote exercitie, des smorgens vroeg zal men beginnen met alle de beweegingen, waer naer men met de aubitzen zal slingeren naer de schyv; des middags zullen de bomben geworpen worden, ende des avonds zal men ragetten (een soort van vuur stekende fuséen) werpen, als ook pek kransen en pek fascinen ; dan zal men storm stangen stellen waer door den alarm zal gemaekt worden : waer naer licht kogels, vuur ballen en brand kogels zullen geworpen worden.

12, 13 en 14 dito, batteryen vernietigen ende 15 september, marcheeren naer hunne garnisoen plaetse. » — Zie kronyk van Schellens, VIe deel, fol. 211 en volg.

VIIIe Reeks. MENGELINGEN. I. « Loterie van Sint-Joris gulde binnen (Mechelen). » Kaart waarop verbeeld en beschreven is allerlei tafelzilver, te verloten alhier den 13en april 1520; uitgegeven door de schutters van den Jongen Voetboog dezer stad. (1)

II. « Caert van de princepaelste Thoorens van de steeden en dorpen die konnen gesien worden van den Grooten thooren der stadt Mechelen.... »; teekening zonder jaargetal.

III. « Bénédiction de la grosse cloche nommée Salvator »; gesteendrukt in 1844.

IV. IN ROLLEN.

A. Stadsplannen en kaarten.

Ie Reeks. I. Plan der stad Mechelen met hare voornaamste gebouwen zoo wereldlijke als geestelijke; met de pen geteekend en gekleurd, door Kanonik J. Schæffer.

II. « Carte figurative des places publiques, portes et boulevards de la ville de Malines... Dressée en 1851, par E.-A.-F. Ketelaars, Echevin. »

(1) « Item ghegeven der gulden van St. Jooris, want zy oerzaecke was vanden proffite ghecomen vander Lotheryen tot behulp van haren silveren Sint Jooris die zy ghemaect hebben..... XVsbr. » — Zie stadsrekening 1520-1521, fol. 227 v°.

III. « Plan itinéraire de la ville de Malines et de ses faubourgs ; publié par l'Administration communale en 1868. »

IIe **Reeks.** I. Kaart figuratief der vaart van Brussel tot de verbrande brug, gemeten in 1650, door Adriaan Vander Hagen ; op parkement.

II. Ontwerp om gemelde vaart te leiden langs Vilvoorden, of wel langs Peuthy ; voorgesteld in 1664, door den Ingenieur Antoon Van Marcke.

III. Kaart figuratief des steenwegs van Pasbrug op Boisschot.

IV. Kaart der Leuvensche vaart op het grondgebied van Mechelen.

IIIe **Reeks.** I. Kaart figuratief van Pennepoel ; gemeten in 1722, door Jan Van Acoleyen.

II. « Extract uyt de twee carten figuratief der generaele metinghe van den Pennepoel...» genomen in 1741, door C. Everaert, uit de twee gemelde kaarten, gemaakt door hem in 1739.

III. « Caerte figuratief van dat deel van de parochie van Ste Catharine Waever s'lands van Duffel, alwaer den Heer Paster van Ste Catharine ende den Heer Paster van Ste Jans parochien binnen Mechelen, het recht syn hebbende van doopen ende begraeven. » Gemaakt in 1748, door J.-D. Bogaerts.

IV. Kaart figuratief der heide gelegen onder Muysen en Hever ; gemeten in 1741, door A.-D. Bruyn.

V. Erve gelegen onder de heerlijkheid van Keerbergen ; gemeten in 1785, door J.-D. Bogaerts.

IVe **Reeks.** I. Kaart der binnen- en buitenvest tusschen de Brusselsche- en de Waterpoort ; gemeten in 1810.

II. Kaart der binnen- en buitenvest tusschen de Adeghem- en de Waterpoort ; gemeten in 1820, door P.-F. De Noter.

B. Gebouwen.

I^e **Reeks.** I. Grondplan, hoogte en doorsneden der caserne in de Stassart straat ; opgerigt krachtens het octrooi van den 22^en januarij 1756.

II. Grondplan, hoogte en doorsneden der caserne op het Berthouten plein ; opgemaakt den 29en junij 1800, door den Genieoverste Filips Briquelet.

IIe Reeks. Grondplan der kloosters van Muysen binnen de stad ; gemaakt in 1790.

C. Bijzonderheden.

I. Stamtafel der Hertogen van Burgondië, gesproten uit het Huis van Frankrijk ; opgeluisterd met hunne gekleurde wapenen.

II. Stamtafel der Berthouten, opgeluisterd met hunne gekleurde wapenen ; op parkement. Geschenk van den Heer F.-J.-G. de Cannart d'Hamale, gedaan aan de stad in 1852. — Tentoongesteld in de eerste boekenkamer.

In de stadsrekening 1639-1640, fol. 142 v°, vinden wij de volgende aanteekening rakende eene dergelijke kaart, opgedragen aan den magistraat door Jonker Hendrik vander Borch :

« Bet. Jonckhr. Henrick vander Borch voor eene gratuiteyt ende vereeringhe over de quaerte vande Heeren van Mechelen aen myne Heeren vande Magistrat gededicieert, per ordonnan. ende quitan.... IIcXLg. »

De laatste Berthout van Mechelen, geboren alhier, zag het daglicht den 21en september 1710, alzoo ons te kennen geeft de volgende act, getrokken uit de doopregisters van S. Rombouts parochie :

P. Nobilis Dominus Eduardus van Mechelen De Berthout.
M. Domina Maria Ludovica De Buyle.
Infans Nicolaus Josephus.
Sc. Dominus Eduardus Carolus van Mechelen.
Sc. Dlla Joanna Clara Joseph van Mechelen.

Tot staving van ons gezegde, zie de Herckenrode : *Nobiliaire des Pays-Bas et du comté de Bourgogne*, bladz. 1318, en : *Armorial* van denzelven, fig. 1430.

III. Zijden banier ter vereering van haar vijftigjarig kloosterleven,

opgedragen den 29^en^ september 1778 aan Jongvrouw Clara-Henrica van Kiel, Overste van het Groot Begijnhof alhier ; allerfraaist opgeluisterd door W.-J. Herreyns met vijf tafereeltjes uit den Bijbel, en twee engelscharen bekroonende haar wapenschild. — Tentoongesteld in de laatste boekenkamer.

V. Desiderata.

1. PLAN de l'enceinte de Malines, des routes qui conduisent aux différentes portes, et du cours de la Dyle et de ses affluents, tant dans la ville que dans ses environs ; levé au XVIIe siècle. — Zie plannen en kaarten van het Rijksarchief, n° 127.

2. PLAN d'une partie de l'enceinte de la ville de Malines, avec les dessins de quelques-unes de ses portes ; dressé vers la même époque que le précédent. — Ibidem, n° 128.

3. PLAN des fortifications de la ville de Malines ; levé en 1782, à l'occasion de leur démolition. — Ibid., n° 1652.

4. AUTRE PLAN des mêmes fortifications ; levé la même année et à la même occasion que le précédent. — Ibid., n° 1653.

5. PLANS figurant les terrains des portes et des bastions des mêmes fortifications ; levés la même année et à la même occasion que les deux plans précédents. En seize feuilles. — Ibid , n° 1654.

6. CARTE FIGURATIVE d'une partie des remparts de la ville de Malines, depuis le moulin à scier jusqu'à la tour dite *Tour à la poudre* ; faite en 1764, par le géomètre J.-D. Bogaerts. — Ibid., n° 1655.

7. CARTE FIGURATIVE du blocaus et des terrains en dépendants, situés hors de la porte d'Anvers, à Malines, près du château dit *Blouwen-Steen* ; dressée en 1783, à l'occasion de la démolition dudit blocaus pour le redressement projeté de la chaussée de Malines à Anvers. — Ibid., n° 1656.

8. PLAN GÉNÉRAL de l'hôpital militaire, à Malines ; levé en 1755, par Ferdinand Hancko, lieutenant d'artillerie. — Ibid., n° 1920.

9. VUE A VOL D'OISEAU, du même hôpital ; dessinée en 1755, par le même. — Ibid., n° 1921.

10. Plan et élévation d'une partie des bâtiments du couvent des Carmélites, à Malines; faits par F. Verhuyck, en 1788, à l'occasion de l'aliénation de ces bâtiments, qui furent acquis par Emmanuel-Joseph de Perceval, conseiller et receveur général des domaines de la province de Malines. — Ibid., n° 1918.

11. Plans des souterrains et du rez-de-chaussée du couvent d'Hanswyck, à Malines; levés à l'occasion de la vente de ce couvent, faite en 1786. En deux feuilles. — Ibid., n° 1919.

12. Carte du district de Malines; dressée dans la seconde moitié du XVIIIe siècle. — Ibid., n° 125.

13. Ancienne carte figurative de la chaussée de Malines à Sempst, et de la route de Sempst à Eppegem; sans date. — Ibid., n° 286.

14. Vieille carte intitulée au dos : « *Bosschen van Mechelen.* » Sans date. — Ibid., n° 822.

15. « Cartboek van alle de gehugten liggende onder Mechelen, de gemeyntens Heffen en Leest; opgesteld door Ch. Everaert in 1736, en gecopieert door G. J. De Servais. Mss. in-fol. » — Zie kataloog der boekerij van den Heer Pierets de Croonenburgh, verkocht alhier in 1838, n° 1912.

16. « Caertboek der gemeente Hever; opgesteld en gecopieerd door den zelfde. Mss. in-fol. » Ibid., n° 1913.

VI. Weggeraakte plannen en teekeningen.

1. « Item betaelt Mess^e Donnato ende den lieutenant vander artilleryen, voer zekere vacantien by henlieden inde fortificatien vander stadt gedaen...... XXVIIg.Xsbr. »

Stadsrekening 1542-1543, fol. 218 v°.

« Item diveerssche gelagen oft bancqueten gepresenteert Mess^e. Donato (sic), als hy alhier was om die stadt te metene, ende andere van buyten, costen tsamen....... IIIg.IIIIs.IId. »

Item 1544-1545, fol. 195.

2. « Item Mr Joos le Pescheur, lantmetere, gesonden in diveersche

stonden tot Hombeke, om een charte te maken vande separatie vanden lande van Mechelen ende van Brabant, cost.......XVs. »

Item 1543-1544, fol. 198 v°.

« Item betaelt Mr Joos le Pescheur, lantmeter, voer een charte gemaect van beleydinge van Hombeke ende Smaelbrabant.....XVIIIs.»

Item 1544-1545, fol. 221 v°.

3. « Betaelt meester Cristiaenen Sgroots ter causen van diversche vacatien by hem gedaen tusschen Mechelen ende Maestricht int visiteren vanden Demeren, nopende der geconcipieerde schepvaert vander Masen, als oick voer tbeworp ende charte by hem gemaect vande nyeuwe vaert, der weth deser stede kennelyck...CLg. »

Item 1562-1563, fol. 302.

4. « Betaelt Peeter vander Borcht van zekere chaerte vander vaert van Mechelen tot Diest, by hem tot behoef vander stadt gemaect, per ordinau...... XVIIIg. »

Item 1566-1567, fol. 227.

5. « Betaelt Barbara Smets, wed^e. M^r. Jacobs van Deventer, chaertsnyder, zes guldens ener verdienden loon die zy gedaen heeft van te haelen ende besorgen van twee caerten die zy gedaen heeft aen die vander stadt, die wylen haeren man gemaect heeft vander voors. stadt van Mechelen, die gelevert syn alle beyde in handen van M^r. Jacob van Oyen, Lingeniaire woonende te Bruysele, by ordonn. vanden XXI^en february LXXVIII......VIg. »

« De zelve betaelt de somme van dertich guldens voor zeeckere twee caerten vander stadt ende lande van Mechelen gemaect seer constich ende op tcompas, haer geeyst om op de selve die fortifficatie deser stede te bewerpen in tjaer XV^c LXXVIII, by ordon. vanden XI^en juny XV^c LXXVIII ende haer quyctan. de voors...... XXXg.»

Item 1577-1578, fol. 176 r° en v°.

6. « Betaelt sekeren scilder, Prinsken genaempt, (Jan Ghuens) voir dafsetten van een caerte houdende de figuere deser stadt ..... Xs.»

Item 1591-1592, fol. 123.

7. « Betaelt sekeren scilder, by toenname Prince genaemt, van een caerte by hem gemaeckt, inhoudende die situatie van de foirten gemaeckt hier rontomme Mechelen...... XXXIIIIs. »

Item 1595-1596, fol. 200 v°.

8. « Bet. Michiel Florentius van Langren, Mathematicus, tot veereeringhe van eenighe caerten by hem gemaeckt van Fossa S^e Marien, aen Myne Heeren gepresenteert, per apostille op requeste ende syne quitáncie de somme van...... LXXIIg. »

Item 1626-1627, fol. 189.

9. « Bet. Michiel Florentio van Langren, Mathematicus, voir sekere kaerten by hem aan dese stadt gepresenteert van Therlochdom van Brabant, per ordon. op req^te ende quitan...... VIg. »

Item 1630-1631, fol. 138.

10. « Item aen Peeter Vrancx, voor het maecken vander chaerte figuratif vande Leemputten, gelegen buyten de oude gesloten Brusselsche poerte, by Vorssenborch aldaer, per ordon. de somme van...... IXg.XIIs. »

Item 1640-1641, fol. 175.

11. « Betaelt Peeter Vrancx, lantmeter, sessen dertich guldens, voir de quaerte gemaect vanden plant deser geheele stadt met de buytenyen der selver. »

Item 1642-1643, fol. 169.

12. « Betaelt Cornelis Steenback, voirt maken van eene quaerte figuratiff van dese stadt van Mechelen, door ordre van Myne Heeren vande Magistrat, per ordonnantie...... VIg. »

Item 1648-1649, fol. fol. 185 v°.

13. « Betaelt aen den Heer Ingenieur van Marcke de somme van hondert vyftich guldens, voor syne debvoiren gedaen int nivelleren vande nieuwe vaert, met het maecken van twee caerten figuratiff, aen dese stadt overgelevert, per billet, ordonnan. in date X september 1664 ende quitan...... I^c L. »

Item 1664-1665, fol. 143.

14. « Betaelt aen Mr Jacques de Horne, schilder, voor dat hy ten

versoecke vande Heeren tresoriers ende pensionaris Moreels, geschildert heeft den omvanck van Mechelen met syne bollewercken ende vesten, in april 1667...... Vg. »

Item 1666-1667, fol. 137.

15. « Item betaelt Hendrick Daems de somme van hondert ende twintigh guldens,voor ten dienste deser stadt gemaeckt te hebben eene caerte figuratiff aenwysende de gemortificeerde plaetsen der cloosters, by accoordt, ordonnantie ende syne quitt^e^...... I^c^XXg. »

Item 1692-1693, fol. 160 v°.

16. « Betaelt Francois Langhmans,voor diversche teeckeningen ende modellen gemaeckt te hebben, met copien vande gevels van het stadthuys, Suyckerhuys ende de huysen daer nevens tot aende Schale, het huys op den hoeck vande Koye straete, tsedert 24 meert 1714 tot 17 augusti 1715, twee hondert achtentwintigh guldens, by specificatie, ord^e^ ende quitt^e^......II^c^.XXVIIIg. »

Item 1714-1715, fol. 159.

17. « Eodem (27^en^ maart 1730) syn gesien eenige teekeninghen gemaekt door N (Joos) Versluys, onder andere, van den Thoren vande kerke van S^e^ Romb. ende vande Craen brugghe; is geresolveert hem van dese stads wege te worden gegeven tien pattakons. »

Resolutiën 1727-1731, fol. 210.

18. « Betaelt aen Jan Bapt: Joffroy viertigh guldens, over op den 16 meert 1741, ten dienste deser stadt geteeckent ende gelevert te hebben eene afbeldinge van de catafalque, gestaen hebbende inde choor van St Rombouts kercke ten daege van de voors. uytvaert,(van Z. M. Karel VI) per ord^e^. ende quitt^e^.....XLg. »

Stadsrekening 1740-1741, fol. 150 v°.

19. « Betaelt aen Petrus De Doncker thien guldens, veerthien stuyvers, over in oost 1749 geteeckent ende gelevert te hebben het plan van de nieuwe vaert van Loven, per ord^e^. ende quitt^e^..... Xg.XIIIIst. »

Item 1748-1749, fol. 215 v° en volg.

20. « Betaelt aen J: D: Bogaerts hondert achten dertigh guldens, acht stuyvers, over vacatien by hem gedaen in t' meten ende maecken van eene caerte figuratieff van de situatie tusschen de Pasbrugge ende

het dorp van Put, ten eynde van te leggen eenen steenwegh, t' sedert 2 maii tot 11 ditto 1753, per ord^{e} ende quitt^{e}......I^{c}.XXXVIIIg.VIIIs. »
Item 1752-1753, fol. 170 v°.

21. « Betaelt aen J: D: Bogaerts negen en dertigh guldens, seven stuyvers, over syne devoiren in het examineren vanden nieuwen steenwegh van Loven naer Arschot, ende van allen 't geexamineerde gemaeckt te hebben eene caerte figuratief, volgens specificatie, ord^{e}. ende quit.....XXXIXg.VIIs. »

Item 1769-1770, fol. 150 v°.

22. « Betaelt aen Van der Elst hondert dertig guldens, thien st., om by accord overgelevert t' hebben ten dienste dezer stadt twee exemplairen van de nieuwe landkaerten dezer Nederlanden, waer van besonderlyck eene is geillumineert, by ord^{e}. ende quitt..... 130-10. »

Item 1778, fol. 164 v°.

23. « Betaelt aen d'heer Brauwberg, bombardier, veerthien guldens, over het maeken van het plan van sekere fortificatie, genaemt het Blokhuys, by ord. ende quitt^{e}......14-0-0. »

Item 1783, fol. 162.

24. « Betaelt aen den zelven vyf en twintig guldens, over gemaekt te hebben verscheyde plans tot het maeken van den nieuwen steenweg buyten d'Antwerpsche poort, als van de fortificatie rontom dese stadt, by ord. ende quitt......25-0-0. »

Item et ibidem.

25. « Betaelt aen F. Verhuyk hondert vyf guldens, over het maeken vande plangs ende kaerte figuratief van het clooster van O. L. V. Gasthuys. — Item van het clooster van Muysen, by spec., ord. ende quitt.... 105-0-0. »

Item 1784, fol. 149.

26. « Betaelt aen den Controlleur Verhuyck ses enseventigh guldens, thien st., over gemaekt te hebben het plan vanden nieuwen geprojecteerden steenwegh van aende Pasbrugge tot door Boisschot,en voordere devoiren, by spec., ord. quitt......76-10.

Item 1785-1786, fol. 135 v°.

27. « Eodem (31^{en} maart 1788) is op het rapport van de Heeren Tresoriers geresolveert van aen sekeren Raemberge, onder officier der artillerie, te laeten op lynwant plakken de groote carte, over eenige jaeren herwaerts by bevelen van de Majestyt door het corps der artillerie geformeert ende alhier gegraveert, hebbende den voors^{e}. Raemberge hiertoe eene besondere handelinge. »

Resolutiën 1785-1788, fol. 203 v° en 204 r°.

JJ.

ZEGELS.

I. DER HEEREN VAN MECHELEN EN HUNNER GEREGTSHOVEN.

I^{e} Reeks. 1242. Zegel van Wouter Berthout II, (nabootsing van denzelven, door A.-J.-A. Van den Eynde). — 1252. Van Wouter III, in was. — 1264. Van Maria d'Auvergne, gemalin van Wouter III, item. — 1283. Van Wouter IV, item. — 1291. Van Sophia, dochter van Wouter III, item. — 1295. Van Floris, broeder van Wouter IV, (nabootsing). — 1298. Van Jan, zoon van Wouter IV, in was. — 1304 en 1306. Van Egidius, broeder van Jan, (nabootsingen). — 1304. Van Theobald de Bar, bisschop van Luik, (nabootsing). — 1311. Van Floris Berthout, oom van Egidius, in was.

IIe Reeks. I. Zegel van het Hof van Befferen, van 1431, in was. — Item, zonder jaargetal. — Item, van 1721.

II. Zegel van het Leenhof van Mechelen, van 1726, in koper.

IIIe Reeks. Zegel van den Grooten Raad onder Karel VI, in koper ; ongeldig gemaakt in 1740, bij de troonopklimming van Maria-Theresia. — Item, zonder jaargetal, in was.

II. STADSZEGELS.

I^{e} Reeks. Van 1268, in was. — Van 1337, item. — Van 1420, item. — Van 1420 bis, (nabootsing). — Van 1440, in was. — Van 1490,

(zegel en tegenzegel); twee in zilver. (1) — Van 1499, in was. — Van 1502, in zilver. (2) — Een zonder jaargetal, in koper. — Twee item, in zilver. — Van 1572, in was. (3) — Van 1574, in zilver. (4) — Van de eerste helft der XVII[e] eeuw tot de fransche omwenteling : drie in koper, en vier in was of op papier.

II[e] Reeks. Van 1792 tot heden : vijf en dertig zegels in koper, en vier en dertig in was of op papier.

III[e] Reeks. Zeven zegels zonder randschrift noch jaargetal, in koper.

III. SCHEPENZEGELS.

I[e] Reeks. Verzameling van zeven honderd zeven en zestig oorspronkelijke zegels zoo in was als op papier, en van twee honderd vier en tachtig nabootsingen derzelver, door ons bijeengebragt en vereenigd in zes toonkassen, gaande van 1246 tot 1359 ; van 1360 tot 1443 ; van 1443 tot 1541 ; van 1542 tot 1627 ; van 1627 tot 1736; en van 1737 tot 1795.

(1) « Item betaelt Segeren van Steynemolen, voer twee groote silveren zegelen die hy der stad gemaect ende gelevert heeft, den eenen dienende toter stad erffelicheit, ende den anderen toter stad lyftochten, tsamen wegende boven de oude zegelen die hy vander stad in stucken ontfinck, comt op XV onzen, XV ingelsche, elc onze te IIIIs. ende VI d. ; ende van dat zyn silver beter was dan der stad silver, elc onze IIIg°., ende vanden faetsoene van beide den vors. zegelen te stekene III p. VIs..... » — Stadsrekening 1490-1491, fol. 174.

(2) « Item betaelt Segheren van Steynemolen, gouwsmed.... van eenen silveren zegel gemaect voerde paelders, coste XVs. » — Item 1501-1502, fol. 190 v°.

(3) « Betaelt Janne Carpreau, voor dmaken sekere twee segels tot behoeve vander stadt zoe in de secretarye, met eenige leveringe van silvere, blyckende by twee distincte ordonn. mette quitan.....XIIg. XVIIIs. » — Item 1572-1573, fol. 146.

(4) « Jan Carpereau, vanden grooten stadts zegele van silvere gemaeckt te hebben, blyckende byde specificacie ende certifficacie, mitsgaders ord[e] hier overgelevert...IXg. Vs. VId. » — Item 1574-1575, fol. 217 v°.

Den 24en october 1794 « is geresolveert, dat schepenen sig konnen passeren van segel, mits onderteekenende de acte die voor hun sullen gepasseert worden. » — Resolutiën 1793-1794, fol. 203.

IIe Reeks. Schepenzegels in koper: 1645. Van Rombout Neeffs. — 1706. Van Pieter Scheppers. — 1719. Van Bernard-Alexander Huens. — 1719. Van Michaël de Bardry. — 1736. Van Gaspard-Jan Charles. — 1744. Van Nicolaas Colibrant. — 1747. Van Christoffel Gommaers. — 1749. Van Hendrik-Frederik van Meldert. — 1749. Van Rombout Matthys. — 1749. Van Pieter Geniets. — 1751. Van Mattheus-Jan Morissens. — 1759. Van Simon-Robrecht Douglas, gezegd Schott. — 1771. Van Andries-Karel-Gisleyn Deudon. — 1783. Van Willem-Jozef van Steenwegen. — 1783. Van Jan-Lucas le Febure. — 1789. Van Jan-Jozef Lenaerts. — 1790. Van Egidius-Rombout Casseur. — 1790. Van Jan-Frans vander Meeren. — 1790. Van Nicolaas-Jozef Jongelincx. — 1790. Van Pieter-Jozef de Broyer.

De uitgaven gedaan voor de schepenzegels komen zeer zelden voor in de stadsrekeningen. Van 1449-1450 tot 1583-1584, treffen wij slechts een en dertig aanteekeningen aan rakende dezelve.

1449-1450, fol. 164. Schepenzegel van Christoffel Tryapayn; gegraveerd door Daniël van Yetegheem. — 1459-1460. Item van Bartholomeus vander Voert en Jacob de Becker, (fol. 161), en van Antoon vander Aa (fol. 162); gegraveerd door denzelfden. — 1460-1461, fol. 165. Item van Pieter vanden Dale en Willem vanden Wynckele; nog gegraveerd door hem. — 1544-1545, fol. 223. Item van Jonker (Matthias) Croeser. — 1546-1547, fol. 235 v°. Item van Cornelis Hoedermans, alias Lanceloots. — 1547-1548, fol. 230 v°. Item van Gerard vanden Eynde en Pieter van Flourssem; gegraveerd door Jan de Gruytere. — 1549-1550, fol. 244 r° en v°. Item van Frans de Greve en Jonker Jan van Gottingnys; gegraveerd door Jan van Lyere. — 1559-1560. Item van Jonker Filips vander Aa en Jan Boels, (fol. 305 r°), en van Cornelis (1) Lanceloots (fol. 305 v°); gegraveerd door Jan de Gruytere. — 1580-1581, fol. 94 v°. Item van Baptist vanden Dries-

sche, Jonker Filips Doublet, Eustache Marotelle, Jan van Thielen, Gerard Kerssavonts, Pieter van Vossele, Jonker Lodewyk van Oyenbrugge, Jonker Willem de Hertoghe, Jan van Dieven, Gielis de Meyere en Hendrik vander Heyden; gegraveerd door Nicolaas en Frans vanden Bossche. — 1581-1582, fol. 75 v°. Item van (Hendrik) vander Vekene en Jan Quacribbe; gegraveerd door Nicolaas vanden Bossche. — 1583-1584, fol. 83 r° en v°. Item van Pauwel Kerssavonts, Antoon Faiderbe, Mattheus de Beuff en meer andere (sic), ongenoemd.

IV. AMBACHTS- EN GILDEZEGELS.

A. Ambachtszegels.

Ie Reeks. Zegel der Vischverkoopers, XVIIIe eeuw, in koper. — Der Brouwers, van 1524, item. — Der Bakkers, XVIIIe eeuw, item. — Der Kramers, XVe eeuw, item. — Der Kleermakers, XVIIIe eeuw, item. — Der Vettewariers, XVe eeuw, item.

IIe Reeks. Zegelafdruk der Vischverkoopers, XVe eeuw, in was. — Der Vleeschhouwers, XVIIe eeuw, item. — Der Schippers, XVIIIe eeuw, in koper, tin, was en op papier. — Der Gouden Leerbereiders, van 1683, op papier. — Der Oudekleerkoopers, van 1764, nabootsing. — Der Wondheelers en Barbiers, van 1649, item.

IIIe Reeks. I. Zegel der Smeden. « Het wapen (van hen) was bijna overal een gekroonde hamer, waarbij in eenige steden eene nijptang gevoegd was. » Zie J. Schæffer: *Gazet van Mechelen*, 1862, n° 18.

II. Zegel der Timmerlieden. Zie: *Verzameling der graf- en gedenkschriften van de provincie Antwerpen. — Stad Mechelen.* Bladz. 296.

III. Zegel der IV Gekroonden. Vier gouden kroonen, de eene boven de andere, op een rood geschilderd veld. Zinspeling op den H. Claudius,

(1) *Lees*: Pieter.

patroon der Metselaars; den H. Nicostratus, patroon der Steenhouwers; den H. Simphorianus, patroon der Kleinstekers; en den H. Castorius, patroon der Glazenmakers. — Zie: *Verzameling der graf- en gedenkschriften* etc., bladz. 198.— Emm. Neeffs: *Inventaire des tableaux et des sculptures de Malines*, bladz. 15. — Aanteekening onder de losse papieren van den H. Gyseleers-Thys, door ons ingelascht in het HS. van A.-J.-A. Van den Eynde: *Sceaux des échevins de Malines*, I[e] deel, bladz. 1.

In de rekening van het Metselaarsambacht 1600-1601, reg. I. fol. 141 v°, vindt men de volgende aanteekening rakende de IV Gekroonden:

« Item betaelt tot Henderick Voudts, doen wy den vier gecronden stelden van Adriaen Verbrughen, de somme van....XXVIIIs.»

IV. Der Molenaars. De H. Victor, patroon van het ambacht, eenen windmolen in de hand.

V. Der Vier Neringen of der Stoeldraaiers, Horenbrekers, Lans- en Rademakers, verbeeld door eenen stoel, eenen horen, eene lans en een rad.

B. Gildezegels.

Zegel van den Ouden Voetboog. Een rood geschilderd kruis op zilveren veld. — Van den Handboog. Twee pijlen dwars over elkander, met de punten naar beneden. — Ontleend aan het werkje van den Heer Willem-Jan-Joos Van Melckebeke (1): *De S[t] Sebastiaan of Handbooggilde te Mechelen*, bladz. 10. — Der Kolveniers. « Twee vuurroeren in S[t]-Andries kruis geplaatst, de kolven naar beneden; op het gansch en het middenpunt de Burgondische vuurkade, vlammen uitwerpende. In het hoofd een disteltak met bloemen. » Zie zijne *Aanteekeningen rakende de Sint-Christoffel of Kolveniers-gilde*, bladz. 12. — Der Schermers. « Van Keel met de hellebaard van zilver praalwijs geplaatst, geëvend van twee zwaarden van zilver met het gevest van goud, in S[t]-

(1) Geboren alhier den 3[en] october 1811, overleed den 30[en] januarij 1886.

Andries-kruis geplaatst, het gevest naar beneden; op het gansche en het middenpunt, de Burgondische vuurkade van goud. In het hoofd, boven den hellebaard, eene kroon van goud.» Ontleend aan zijn werkje: *De S. Lambrechts- of Schermersgilde*, bladz. 6.

V. GENOOTSCHAPZEGELS.

I^e^ Reeks. S. Lucasgilde. Twee zegels, in koper. — Akademie van beeldende kunsten. Twee, item. « Institut des beaux-arts-Malines. » In was.

IIe Reeks. « Sceau de la Société des sciences médicales et naturelles de Malines. » In was. — « Cercle Polymnie, à Malines. » In koper.

VI. KERKZEGELS.

I^e^ Reeks. Bisdom van Kameryk. Negen zegels in lood, waarvan twee groote, drie van middelbare grootte en vier kleine.

IIe Reeks. Aartsbisdom van Mechelen. 1583. Zegel en tegenzegel van Jan Hauchinus, in was. — 1589 1596. *Sigillum vic. gen. archiep. Mechl. sede vacan.*, in tin. — 1605. Van Matthias Hovius, in was. — Nog van den zelven, zonder jaargetal, in was. — 1621. *Contra sig. cap. eccl. metrop. Mechl. sede vac.*, nabootsing. — Zegels in was, zonder jaargetal: Van Jacob Boonen. — Van Thomas-Filips d'Alsace. — Van Jan-Hendrik van Franckenberg. —Van Frans-Antoon de Méan.

De zegel van Kardinaal de Granvelle, zooals wij het aangeteekend vinden in zijnen brief van den 13^en^ februarij 1576, inhoudende de toelating tot het verkoopen van verscheidene goederen toebehoorende aan het kerkbestuur van O.-L.-V. over de Dijle, voerde voor randschrift: *Anthonius miseratione divina tituli S^ti^ Petri ad vincula sancte Romane Ecclie pbr Cardinalis Granvellanus Mechlinien.* (1)

IIIe Reeks. 1296. Zegel van Nicolaas Baten, deken van S. Rombouts

(1) Zie Schepenbrieven, reg. 1575-1576, fol. 82 v°.

kerk, in pleister. — 1315. Van het kapittel derzelver, in was. — 1321. Van den deken derzelver, item. — 1372. Van het kapittel derzelver, item. — XIVe eeuw. Der kanoniken van Zellaar, item. — XIVe eeuw. Twee zegels der H. Geesttafel van S. Rombouts kerk, item. — Zegel der oude S. Pieters kerk, item.

VII. KLOOSTERS- EN ANDERE ZEGELS.

Ie **Reeks**. 1282. Zegel der PP. Augustynen, in was. — 1282. Van hunnen Prior, item. — 1297. Der Minderbroeders, item. — 1657. Derzelver, in koper.

1668. Zegel der Zwartzusters, op papier. — 1491. Der Nonnen van Muysen, in was. — Der Ursulinen, in koper.

IIe **Reeks**. 1283. Zegel van het Groot Begynhof, in was. — 1287. Van Thomas de Filfordia, eersten pastoor van hetzelve, item. — 1651. Nabootsing.

XVe eeuw. Zegel van het Klein Begynhof, in was.

IIIe **Reeks**. 1289. Zegel der Ziekelieden, in was.

VIII. ZEGELS VAN HET DISTRICT.

I **Reeks**. Zegel van het District. « Een gulde veldt met dry staeken van keel, ende het hoofd van azur met twee tegen- een klimmende leeuwen van goudt, getonght ende geclauwt van keel. » Zie J.-J. De Munck : *Gedenck- schriften dienende tot opheldering van het leven van den H. Rumoldus*, bladz. 39.

IIe **Reeks**. I. Schepenzegels van Nieuwland. 1263. Van Egidius Scimmelpenninck, in was. — 1282. Van Hendrik de Deelt en Matthias Cocobolle, item. — 1303. Van Arnold vanden Putte en Jan van Rimenam, item.

II. Schepenzegels van Neckerspoel. 1283. Van Nicolaas Percamenarius, *scabinus de vado Neptuni*, in was. — 1303. Nog van denzelven, Hever, *vander eyden buten Neckerspoele*, item. — 1288. Van Gielis van *scepen* item. — 1290. Van Lambrecht Hasaert, item.

IIIe **Reeks**. 1305. Zegel der kerk van Leest, in was.

IX. ZEGELS VAN HET RESSORT.

Iᵉ Reeks. I. Zegel van Heyst. « Een schildt met eene swaene staende op een bergsken ofte heuvelken, met dit omschrift : *Sigillvm commvnitatis Heystensis* 1588. » Zie De Munck, ibid., bladz. 42.

II. Zegel van Gestel. « Wapen-schildt van Mechelen, met dit omschrift : *Gestel* 1610. » Ibid., bladz. 44.

IIᵉ Reeks. Schepenzegels van Heyst. 1403. Van Hendrik vanden Bossche, in was. — 1411. Van Jan Danys, item. — 1435. Van Gielis vander Voert, item.

X. ZEGELS DER PROVINCIE.

I. Groote zegel, op papier, zonder jaargetal, met het randschrift : *Sigillum : statuum : Mechliniæ :*

II. Kleine zegel, in was, item, met het randschrift : *Parvum : sigillum : statuum : Mechliniæ :*

Voor verderen uitleg dezer in oogenschouw genomene zegels, zie bladz. 21 en volg. van onzen Kataloog : *Exposition malinoise d'art ancien août-septembre* 1888.

KK.

PENNINGEN.

I. WELDADIGHEIDSPENNINGEN.

Iᵉ Reeks. I. Koperen medailje met het jaargetal 1600, overhandigd aan de armen bedeeld door de opperintendenten dezer stad. — Zie Minard-Van Hoorebeke : « *Description des méreaux et jetons de présence, etc. des gildes et corps de métiers, églises, etc.* » IIᵉ deel, bladz. 217, nº 404.

II. Loodjes der opperintendenten voor de armentafel alhier ; twee verschillige, met het jaargetal 1670. — Ibid., bladz. 210, nº 377.

III. Loodjes van hen voor schamele- of huisarmen; drie verschillige, met het jaargetal 1749. — Ibid., bladz. 210 en volg., n°s 378 en 379. — De vorm gediend hebbende tot het gieten ervan bevindt zich in het stedelijk Muzeum.

IV. Loodje voor de arbeiders zonder werk, voerende voor rand- en middenschrift : *Attelier public-de Malines;* voorgeschreven bij ordonnantië van het fransch bewind, gegeven den 19^{en} julij 1791.

V. Toelatingsmedailjes tot bedelen vóór huis- en kerkdeuren, verleend door den magistraat aan allen die in de onmogelijkheid waren te werken om hun brood te verdienen. Vier, waarvan eene met het jaargetal 1710, en drie verschillige met dat van 1727. — Ibid., bladz. 208, n° 369 en bladz. 217, n° 403.

De uitgaaf voor deze laatsten wordt in de stadsrekening 1727-1728, fol. 152 v°, opgegeven als volgt:

« Betaelt Niclaes Bertrams hondert achtentwintigh guldens, vyfthien stuyvers, voor gheleveert te hebben ten dienste deser stadt twee hondert vyffentwintigh pont poeder, ende 275 madallien voor de arme ten jaere 1727, per 2 ord^{en} ende quitt^{en}..... I^{c}.XXVIIIg.XVst. »

VI. Achtkantige tinnen medailje voor de bedelaars, geslagen ten jare VIII der fransche republiek. — Ibid., bladz. 208, n^{c} 370.

IIe Reeks. I. Kerkloodjes van S. Rombout : 1. Armenpenning. — Ibid. bladz. 208, n° 371. — 2. Bijzondere bisschopsarmenpenning. — Ibid., bladz. 209, n° 374. — 3. Geldpenning. — Ibid., bladz. 210, n° 375. — 4. Broodpenning. — Ibid., bladz. 211, n° 380. — 5 en 6. Penningen der H. Geestkapel. — Ibid., bladz. 213, n°s 388 en 389.

II. Armenpenning der Mariakapel, in O.-L.-V. kerk. — Ibid., bladz. 218, n° 408.

III. Armenpenning der H. Maagdkapel, in SS. Pieters en Pauwels kerk, met het jaargetal 1599. — Ibid., bladz. 218, n° 409. — Item des broederschaps van den H. Naam Jesus. — Ibid., bladz. 219, n° 410. — Item dezer kerk, met het jaargetal 1636; onbekend aan meermaals gemelden schrijver.

IV. Broodloodjes van S. Jans kerk, van 1547 en 1606, en een zonder jaargetal. — Ibid., bladz. 215, n° 397, bladz. 214, n° 395, en bladz. 218, n° 406. — De vorm tot het gieten van het tweede dezer berust op het stadsarchief. — Onderstandspenning voor hout, van 1544. — Ibid., bladz. 215, n° 396. — Geldpenningen van 4 grooten en van 3 stuivers. — Ibid., bladz. 216 en volg., n°s 401 en 405.

IIIe Reeks. I. Penningen voor de kerkzangers van S. Rombout, met de getallen 54, 72 en 90. — Ibid., bladz. 212, n°s 384 en 383, en bladz. 211, n° 382. — Penning met het getal 180; onbekend aan onzen schrijver. — Bijzondere kardinaalspenning met het laatste getal. Ibid., bladz. 209, n° 373.

II. Geldpenningen der Oratoren van 1, 2 en 3 stuivers.

III. Catechismuspenning der Ursulinen.

IVe Reeks. Drie penningen ons onbekend.

Den 5en mei 1545, werd der pui van het stadhuis afgelezen een allerschoonst reglement rakende het armwezen, goedgekeurd door keizer Karel V den 14en april van gemeld jaar. Werden alsdan door den magistraat als opperintendenten der armen aangesteld: « Heer ende meester Joachim Roelants, doctoor in medecijnen, Heer Aerdt Staes, Nicolaes Lapostole ende Jan de Greve. » — Zie Ordonnantiën van den magistraat, n° VIII, reg. 1, fol. 171 en volg., alsmede Doos XVI, n° 5. — In de Kronijk van Gootens, fol. 289 en volg., vindt men de volledige lijst onzer opperintendenten der armen, van 1554 tot 1742.

II. AMBACHTS- EN GILDEPENNINGEN.

A. Ambachtspenningen.

Ie Reeks. I. Zestig loodjes der XIIIe, XIVe, XVe, XVIe en XVIIe eeuw, gediend hebbende tot het teekenen der mechelsche lakens. Aan zeven derzelver kleeft nog een stukje laken. — Deze zoo kostbare verzameling zijn wij te danken aan den Heer A.-A.-E. De Bruyne.

II. Drie groote aloude loodjes der Lakenmakers van eenen geheel anderen aard als de voorgaande.

IIe Reeks. Twee loodjes der Vischverkoopers, waarvan het jongste verbeeld en beschreven is door Minard-Van Hoorebeke, bladz. 203, n° 353. — Loodje der Bakkers, verschillend met dat gegeven door hem. — Item der Kramers. — Twee loodjes der Hoefsmeden, verschillig van grootte. — Loodje der Geelgieters. — Vier loodjes der Tinnegieters, waarvan een rond en drie achtkantig zijn. — Loodje der Schoenmakers, hetzelfde als dat van bladz. 204, n° 358. — Item der Bontwerkers.

IIIe Reeks. Negentien loodjes, tot nu toe onbekend.

B. Gildepenningen.

Twee der Handboogschutters.

III. GEDENKPENNINGEN.

Ie Reeks. Gedenkpenning van het negende eeuwfeest van S. Rombouts marteldood, gevierd in 1680; in zilver en koper. — Herinnering van hetzelve in 1775; twee penningen in zilver. — Item in 1825; twee, waarvan de eene in zilver, de andere in bronst en tin. — Item in 1875; zeven, waarvan een groote in bronst, en zes kleine in koper verguld of tin. — Gedenkpenning van O.-L.-V. van Hanswyck jubelfeest, gevierd in 1838; in bronst, koper en tin. — Item in 1863; penning van gewone en dubbele dikte in zilver, bronst, geel koper, rood koper en tin.

IIe Reeks. Gedenkpenning der Maatschappij van den Kruidtuin, verheven in 1849 tot K. Maatschappij; in zilver en bronst, gegraveerd door Laureys-Jozef Hart. — Item van den mechelschen Hoveniers- en den antwerpschen Landbouwersbond, gehouden hetzelfde jaar; in bronst, gegraveerd door Leopold Wiener. — Item der Wereldtentoonstelling van Londen, toegekend aan ons in 1874; in bronst.

— Item van den mechelschen Gymnastklub in 1878 ; in bronst, gegraveerd door Jacob Wiener. — Item der Tentoonstelling alhier der catholijke scholen in 1883 ; in tin. — Item der Wereldtentoonstelling van Brussel, toegekend aan het stadsarchief in 1888 ; in koper verguld, gegraveerd door A. Fisch. — Item der Wereldtentoonstelling van Parijs, toegekend aan het gemeentebestuur in 1889 ; in nickel, gegraveerd door Daniël Dupuis. — Item van het Groot Festival, gehouden te Mechelen in 1892 ; in koper verguld.

IIIe Reeks. Prijspenningen : 1° Der Akademie van beeldende kunsten, onder Karel van Lorrynen ; twee, in zilver verguld en zilver. — Item in 1819, 1829 en 1833 ; drie, in zilver verguld, zilver en bronst. — Item in 1853 ; penning in zilver, bronst en tin. — 2° Van het stadsgymnasium in 1838 ; penning in zilver. — 3° Der stadszangschool in 1844 en 1846 ; twee penningen, in zilver verguld en zilver. — 4° Der Ursulinen van christelijke leering in 1835 ; penning in zilver. — 5° Van den Kruidtuin in 1841 ; penning in zilver en bronst, gegraveerd door Adolf-Christiaan Jouvenel. — 6° Model van prijspenning, aangenomen door den Gemeenteraad bij resolutië van den 7en april 1849 ; penning in bronst, gegraveerd door L.-J. Hart. — 7° Prijspenningen der Voetboogschutters, in zilver en zilver verguld ; geschonken aan hen in 1836 en 1843, door de HH. Willem-Karel Van Caster en De Lapoitry. — 8° Prijspenning in zilver, behaald in 1846 door den Heer G.-E. Luckx, in den wedstrijd des Handboogs naar het doel.

IVe Reeks. Prijspenning van menschlievendheid in bronst, toegekend in 1840 aan den Heer Jacob Scheffermeyer. — Item van zelfopoffering in zilver, toegekend in 1843 aan den Heer J.-B. Jacqmans.

IV. VEREERINGSPENNINGEN.

1. Drie penningen in zilver en zilver verguld, aangeboden in 1824 en 1842 aan den kunstschilder Karel Brias (1) ; door de

(1) Geboren alhier den 22en april 1798.

familie van hem aan zijne geboortestad geschonken. — 2. Penning in zilver verguld, aangeboden aan den Heer F. Jonghmans, bij resolutië van den Gemeenteraad des 7[en] augustus 1847. — 3. Penning in bronst, aangeboden in 1877 door den Magistraat dezer stad aan den wereldberoemden Hoogleeraar en Schrijver Pieter-Jozef Van Beneden (1). — 4. Penning in bronst, aangeboden in 1883 aan den Heer Filibert-Alfons Verhaghen, (2) gewezen Burgemeester alhier, ter gelegenheid van het 25[e] jaar zijner aankomst in den Gemeenteraad.

V. LEGPENNINGEN.

I[e] **Reeks.** Der rekenkamer alhier, in 1478 en 1494. (Van Mieris, I[e] deel, bladz. 144 en 261). — Der ridders van het Gouden Vlies, ter gelegenheid hunner vergadering te Mechelen in 1491. (Ibid., bladz. 236). — Der verheffing dezer provincie tot een graafschap; penning met het jaargetal 1492. (Dugniolle, I[e] deel, n[o] 495). — Vier penningen van Margareta van Oostenrijk, geslagen in 1520, 1521, 1526 en 1529. (Van Mieris, II[e] deel, bladz. 98, 120, 243 en 300).

II[e] **Reeks.** Van Jan Van Hemelryck. (3) Tien verschillige penningen dragende de jaargetallen 1400, 1490 en 1569, waarvan acht in zilver, en twee in bronst. Deze penningen werden aan de stad geleverd, van 1753 af, door Jacob de Keyser; van 1773, door P. Alewaters; van 1780, door C. Gillis; en van 1785 tot 1792, door J. Boschmans. Ziehier aangaande dezelve eenige uittreksels der stadsrekeningen :

1551-1552, fol. 287 v°. « Betaelt voor die Heyligeestpenninghen die men distribueert den wethouders alle jaere in augusto, als men die wet verset, naervolgende die fundatie van M[r] Jan Hemelrycx.

(1) Geboren alhier den 19[en] december 1809, overleed te Leuven den 8[en] januarij 1894.

(2) Geboren alhier den 2[en] februarij 1824, stierf den 2[en] mei 1892.

(3) « Item betaelt vander doot van meester Jan Hemelryc van 11 lb. out in ja°. in julio.... XX gr. » (Stadsrekening 1490-1491, fol. 147 v°).

Dies compt der stadt te baten die rente van M[r] Jan voers. daer toe gelaten. Ende dit voer twee jaeren, te wetene van augusto eenvyftich ende augusto tweenvyftich, costen tsamen metten oncosten daer op gedaen..... XXg. »

1568-1569, fol. 216 v°. « Betaelt aen Jeronimus van Antwerpen, voor steken ende graveren van de ysers van de Heyligeestpenningen die men jaerlycx den wethouders distribueert, per ordonnantie.... XVg. — Betaelt den muntmeestre van Antwerpen, voor slegen van de Heyligeestpenningen van de wethouders gedistribueert in augusto LXIX, per ordonnantie.....XXg.»

1599-1600, fol. 205. « Betaelt Niclaes vanden Bossche, silversmidt, vyfenderlich guldens, XVst. eens, voor tweenzestich Hey. Geest penninghen by hem der stadt gelevert ende gedistribueert aende wethouderen met andere officieren, inde misse van halff oogst XV[c].XCIX, volgende dordon. ende quitan.... XXXVg.XVst. »

1644-1645, fol. 165 v°. « Bet. m[r]. Dierick van Eyck, silversmidt, de somme van dertich guldens, XVIIIst., voirde leveringhe van sevenenviertich Heylighe Gheest penninghen, om gedistribueert te worden onder de Heeren vande Magistrat onder de misse vanden H. Gheest, ten ordinaris daghe vande veranderinghe vande weth in augusto XVI[e] viereuviertich, synde de resterende totten vollen nomber allenskens vergadert van overschot van voirgaende iaren, per bill. ende quitan. onderteeckent by de Heeren Tresoriers.....XXXg XVIIIs.VId. »

1743-1744, fol. 153 v°. « Betaelt aen Jan Verschueren negen en viertigh guldens, twee stuyvers, een oort, over gelevert te hebben de H. Geestpenningen aen de Eerw. Heeren wethouderen ende andere officialen deser stadt onder de misse van den H. Geest, ten jaere 1744, per ord. ende quitt....XLIXg.IIst. I oort. »

1791-1792, fol. 124. « Betaelt aen J. Boschmans negen en veertig guldens, twee st., dry den., over leveringe van de H. Geest penningen voor de Heeren wethouderen ende andere officiaelen, voor den jaere 1792, by ord. et quitt.....49-2-3. »

In de Kronijk van Rombout Gootens, fol. 162, zijn deze penningen beschreven en uitgelegd als volgt :

« 1400 heeft Jan Van Hemelen tot Mechelen gefondeert de silvere penninge die de magistraet alle jaeren treckt, als sy hunnen kerck ganck doen tot het verhanderen van de weth; waer op d'eene zyde staet eenen heyligen Geest met in 't ronde dese woorden : *sante* (sic) *Spiritus adsit nobis gratia tua*, dat is : H. Geest syt by ons met uwe gratie. En op d'ander zyde staet als een hemels huys met twee deuren, daer eenen hengel aen staet ende salige sielen inlaet met dese woorden : *Pax huic domui et omnibus habitantibus in ea*, dat is : den vrede aen dit huys ende aen alle dier in woonen. — Dese syn soo gegeven tot 't jaer 1703; ende mits het selve merck by nae versleten was, tot het jaer 1743, getrocken ider twee schellingen, wanneer de voors. merck is vernieuwt geworden ende selve penninge weder gegeven syn; maer sy wegen achtien asen in gewicht minde als de voors. houde penninge. — T'waer te wenschen dat volgens de intentie van den fondateur dit geseyt huys altydt in vrede was. »

Voor nadere inlichtingen aangaande gemelde penningen, zie: « *Wekelycks bericht voor de provincie van Mechelen* » 1778, bladz. 414 en volg..

VI. HISTORIEPENNINGEN.

Iᵉ Reeks. Zeer groote penning geslagen in 1501, ter gelegenheid des huwelijks van Margareta van Oostenrijk met Hertog Filibert II van Savoye; nagieting van denzelven in bronst. — Twee penningen van haar, in bronst en koper verguld ; gegraveerd door Adolf-Christiaan Jouvenel.

IIᵉ Reeks. Penning, in bronst, van Christoffel De Longueil; gegraveerd door Simon. — Item van Michaël van Coxcie ; door denzelfden. — Item van Rembert Dodoens, in lood ; proefneming der XVIᵉ eeuw. — Drie hedendaagsche penningen van hem, waarvan een, in bronst, gegraveerd door Fonson ; en twee, in bronst en koper

verguld, door A.-C. Jouvenel. — Elf penningen van Baron Goes-Jozef-Augustyn de Stassart, (1) waarvan tien, in bronst, en een, in zilver, gegraveerd in 1811, door Bertram Andrieu; in 1830, door Barbier; in 1835, door A.-C. Jouvenel; in 1839 en 1842, door L.-J. Hart; en in 1854, door L. Wiener.

III[e] Reeks. Van Kardinaal Antoon Perrenot de Granvelle, eersten Aartsbisschop van Mechelen: (2) Vijf penningen geslagen in 1560, 1562, 1563 en 1571, waarvan een in zilver, twee in lood, een in geel koper, en een allermerkwaardigste, gebrandschilderd op tin. (Zie Van Loon, I[e] deel, bladz. 48, n[os] 2 en 6; item 57; item 59, n° 1, en 141, n° 1). — Van Kardinaal-Aartsbisschop Engelbert Sterckx : (3). Drie penningen, in bronst, waarvan een gegraveerd in 1838, door Juliaan Leclercq; en twee in 1867, door Karel Wiener en F. Baetes. — Van Kardinaal-Aartsbisschop Victor-August-Isidoor Dechamps: (4) Penning in bronst, gegraveerd in 1868, door K. Wiener.

IV[e] Reeks. XVII[e] Nederlandsch taal- en letterkundig Congres, gehouden alhier van den 24[en] tot den 27[en] augustus 1879; penning in bronst, gegraveerd door Em. Grielens.

V[e] Reeks. Herinrigting der Katholyke Hoogeschool van Leuven, gedaen in de algemeene vergadering der bisschoppen van ons land, gehouden alhier den 4[en] november 1834; penning in bronst, gegraveerd door A.-C. Jouvenel. — Algemeene vergadering der Katholyken te Mechelen in 1863, van den 18[en] tot den 22[en] augustus. Twee penningen in bronst, gegraveerd de eene, door L. Wiener; de andere, door J. Stordeur en J.-P. De Haen.

VI[e] Reeks. Inhuldigingspenning der vaart van Leuven naar Mechelen in 1753; in zilver, gegraveerd door Jacob Roettiers. — Standbeeldspenning van Margareta van Oostenrijk, door Jozef-Jan-Antoon Tuer-

(1) Geboren alhier den 2[en] september 1780, stierf te Brussel den 10[en] october 1854.
(2) Geboren te Ornans den 20[en] aug. 1517, overleed te Madrid den 21[en] sept. 1586.
(3) Geboren te Ophem den 22[en] novem. 1792, stierf alhier den 4[en] decemb. 1867.
(4) Geboren te Melle den 6[en] december 1810, overleed alhier den 29[en] sept. 1883.

linckx, (1) onthuld alhier den 2en julij 1849; in zilver verguld en bronst, gegraveerd door L.-J. Hart. — Buitengezigtspenning van het stadhuis van Gent, opgerigt in 1518 naar de plannen van Dominicus De Waghemaekere en Rombout Keldermans; in bronst, gegraveerd in 1851, door Jacob Wiener. — Buiten- en binnenplanspenning van het celgevangenhuis alhier in 1874; in bronst, gegraveerd door Constantinus Jéhotte.

VIIe Reeks. Praalbeeldpenning ter nagedachtenis van Aartsbisschop Frans-Antoon de Méan, (2) ingehuldigd in S. Rombouts kerk den 19en augustus 1837, in bronst, gegraveerd door Leonard Jéhotte. — Buiten- en binnengezigtspenning van S. Rombouts kerk, in bronst; gegraveerd in 1848, door J. en L. Wiener.

VII. STICHTINGS- EN OVERLIJDENSPENNINGEN.

Ie Reeks. Penning eener stichting in S. Rombouts kerk, gedaan in 1590, door Anna Bernaerts, weduwe van Aard van den Wiele; in geel koper.

IIe Reeks. Overlijdenspenning van den vermaarden predikant en schrijver Rombout Backx (3); in geel koper. — Item van Aartsbisschop Alfons de Berghes (4); in geel koper. — Item van Kardinaal-Aartsbisschop Engelbert Sterckx; in bronst.

VIII. GODSVRUCHTPENNINGEN.

Drie zilveren penningen van O. L. V. van Hanswijck, waarvan twee oude zonder jaargetal.

IX. MENIGERHANDE PENNINGEN.

Looden penning, verbeeldende het masker eens tooneelzots, met het wapen van Mechelen aan de keerzijde; gevonden te Neckerspoel.

(1) Geboren alhier den 2en november 1809, stierf den 6en februarij 1873.
(2) Geboren te Saive den 6en julij 1759, overleed alhier den 15en januarij 1831.
(3) Geboren alhier den 24en aug. 1648, stierf te Antwerpen den 3en junij 1703.
(4) Geboren te Brussel den 9en sept. 1624, overleed aldaar den 7en junij 1689.

Sedert 1518, zooals het op bladz. 85 gezegd wordt, was aldaar eene rederijkkamer, *de Boon-bloem* geheeten, welke met hare schouwspelen de aanwezenden verlustigde.

LL.

MUNTEN DER HEEREN VAN MECHELEN GESLAGEN ALHIER.

Ie Reeks. Van Lodewyk van Male. Nieuwe gouden penning. Geslagen zoo te Mechelen als te Gent, van 1373 tot 1379; en hier ter stede alleen, van 1379 tot 1383. — Zie V.-L.-M. Gaillard: *Recherches sur les monnaies des comtes de Flandre.* Bladz. 163; plaat XXVI, n° 218.

IIe Reeks. Van Johanna en Filips den Stoute. Enkele groot. Gemeenschapmunt geslagen zoo te Mechelen als te Leuven, van 1384 tot 1389. — Zie P.-O. Van der Chys: *De munten der voormalige hertogdommen van Braband en Limburg.* Bladz. III; plaat XI, n° 6.

IIIe Reeks. Van Filips den Goede. De gouden leeuw. Eerst in Vlaanderen en, later, te Mechelen geslagen. — Zie J.-H. Ghesquière: *Mémoire sur trois points intéressants de l'histoire monétaire des Pays-Bas.* Bladz. 145 en volg. — Zilveren muntje. — Zie Van der Chys, bladz. 159; plaat XVI, n° 10 — Koperen munt. — Ibidem, bladz. 161; plaat XVI, n° 14.

IVe Reeks. Van Keizer Maximiliaan en Filips den Schoone. Penning van zes grooten, geslagen te Mechelen in 1485. — Zie Frederik Verachter: *Documents pour servir à l'histoire monétaire des Pays-Bas.* » n° 6 — De dubbele Mechelaar, of penning van drie grooten, geslagen alhier hetzelfde jaar. — Ibid., n° 10. — Penning van een en een halven groot. — Ibid., n° 11. — De dubbele griffoen, of dubbele stuiver van Mechelen, geslagen in 1487. — Ibid., n° 4. — De enkele

griffoen, of stuiver, geslagen in 1488. — Ibid., n° 5. — Penning met de vier leeuwen, geslagen hetzelfde jaar. — Ibid., n° 9.

Het munten te Mechelen begon den 8en augustus 1357, in een huis aan de muntmeesters verkocht door Jan Sconejan, schout dezer stad, als blijkt uit de twee volgende bewijsstukken, ontleend aan een artikel van den Heer C. Piot, verschenen in 1845 in de « *Revue de la numismatique belge* » bladz. 83 en volg.:

« Item baillet à Jehan Sconejan, escouthet de Mallines, pour l'achat fait à lui de le maison où ens on fait les monnoyes monsigneur, ainsi que par lettres dou dit Jehan Sconejan appert, CLX liv. de gros ; valent 1m IXcXX liv. »

« Ch'est li comptes des monnoyes d'or et d'argent c'on fait à Mallines de par monsignour de Flandres par les mains Henry de le Streye et Aldry Intermivelis, maistres des dites monnoyes, par le virtut des lettres de commission mon dit singnour; et commenchirent à ouvreir le VIIIe jour d'aoust, l'an mil CCCLVII jusques au XVII jour de juing l'an LVIII apres sieuwant. »

Op bladz. 85 van gemeld artikel, zegt de Heer Piot: « Nous avons trouvé une suite de comptes des monnaies fabriquées à Malines de 1357 à 1392, d'où il résulte que l'on y fabriqua des moutons, des écus et des réaux en or, et des gros d'argent. »

Ter oorzake eener leemte in onze schepenbrieven, gaande van 1354 tot 1371, is het ons onmogelijk de ligging op te geven van het eerste munthuis alhier. — In eenen schepenact van den 4en februarij 1407, berustende in de doos n° 103, is er spraak van een huis gelegen aan den Steenweg, zijde der Beggijnen straat, alsdan *de Munte* en, sedert den 3en january 1701, *den Pellicaen* geheeten, zooals men het te lezen vindt in de Wijkboeken, reg. 10, fol. 201 en 211. Zou dit welligt, vragen wij ons af, het bedoelde munthuis niet zijn geweest ?

Bij opene brieven gedagteekend uit Atrecht den 6en october 1390, stelt Hertog Filips de Stoute Reinold de Gondry aan, om in zijnen naam en voor zijne rekening binnen Mechelen geld te slaan. Deze brieven luiden als volgt :

«..... pour considération de choses devant dit es, et que nre ville de Malines est prochaine et marchissant es dits pais et que les dits marchissans y pourront aisement et à petits frais apporter leurd billon, nous... pour le bien de la chose publique de tout notre dit pais et de l'avancement de la marchandise d'icelui, avons voulu et ordonné, voulons et ordonnons par ces présentes, que au telle et semblable monnoie d'or et d'argent d'un tel poid et alloy comme l'on forge en notre dite monnoie de Gand, soit pour nous en notre nom et à notre profit forgée doresnavant en notre dite ville de Malines,... et pour notre dite monnoie d'or et d'argent faire forger en nre dite ville de Malines, avons commis et deputé, commettons et deputons par ces presentes nre bien aimé Reynoult de Gondry.... » — Zie Gysceleers-Thys: « *Additions et corrections etc.* » Tome I, p. 142.

Bij brief van den 5en augustus 1423, verkoopt Filips de Goede aan Adriaan Adelyen het tweede munthuis alhier, gelegen in den Ouden Bruel. Ziehier eenige uittreksels van denzelven ontleend aan het tweede deel van gemeld werk, bladz. 59 en volg.:

«.... par ces pntes vendons, cedons, transportons et delaissons au dessus nomé Andrien Adeleyn, une aut Maison appellée *la Monnoye*, seant en nre avant dite ville de Malines en la rue appellée le oude Brueil, tenant dun costé à lostel te heritoige de Messr. Henry de Collem, dune part et daut costé à une petite ruelle appellée Tstoofstraetken, et sestent jusques à la riviere appellée le Melane, semblemt avec tout ce qui y apptient devant et derrie.... »

« De muntmeestersrekeningen van Mechelen, gedurende de regering van Filips den Goede, schijnen verloren te zijn geraakt, en berusten althans niet in de Rijks-Archieven te Brussel. » — Zie van der Chys, bladz. 152.

Van den 12en april 1485 tot den 24en december 1489, werd hier ter stede een ontzaggelijk getal geldspecien geslagen, waarvan heden nog ter naauwer nood, beweert Verachter, vijftig exemplaren gevonden worden. — Deze penningen waren gemunt, zeggen wij, in een huis van Jan Schoof, gelegen in de Adeghem straat tusschen *den*

Kemps en *den Lepeleir*, als blijkt uit den volgenden schepenbrief van den 15en april 1491, reg. 1488-1492, fol. 69 v°:

« Claes Schoof, wylen Jan Schoofs sone, heeft terve gegheven Janne Schoof sinen brueder, syne huysinghen ende erven metten hoven, plaetsen, stallen, gronde ende allen anderen haeren toebehoerten, *dair men geplogen heeft de munte te houden*, geleghen inde Acdegeemstrate, tusschen een erve geheeten den Kempe, toehoerende Gommaren de Poirter, aen deen zyde, ende een erve geheeten den Lepeleir, toehoerende Merten de Reghere, aen dander zyde, hen streckende achterweerts met twee poertkens tot in een strate aldair, ende oic tot aen des voers. Jans Schoofs zyns brueders erve, met allen den anderen zyden, gelyc ende in alle der maniren den voergh. Claesen, by eender scheydinghen ende deylinghen tusschen henlieden by vrienden ende maghen gemaect, alle de voergh. huysinghen ende erven aengescheyden ende aengedeylt zyn geweest A. D. M. »

Gemeld huis, zegt Verachter, werd in 1485 door Jan Schoof aan de Aartshertogen verhuurd, tegen negentig Ryns gulden 's jaars.

EINDE VAN HET AANHANGSEL.

INHOUDSTAFEL.

ERRATA EN ADDENDA.

Bladz. XII, 16e regel, staat: 1857. *Lees:* 1757.

— 6, laatste, staat; 13-4443. *Lees:* 1344-45.

— 15, 28e regel, staat: 19en april 1691. *Lees en vul aan:* 29en april 1691, van den 21en april 1698 tot den 12en sept. 1702.

— 23, 20e regel, staat: zeeldrayers. *Lees:* zeeldraayers.

— 23, 24e regel, staat: stoeldrayers. *Lees:* stoeldraayers.

— 31, 20e regel, staat: VII. *Lees:* VIII.

— 36, 13e regel, staat: Vier registers in 4°, etc. *Lees:* in 4°, klein en groot in 4°, op parkement en op papier.

— 68, 7e regel, te vervangen door regels 7 en 8 van bladz. 69.

— 83, 8e regel, staat: 1482. *Lees:* 1478.

— 93, 25e regel. Voeg bij: 1577-1598.: In gemeld register bestadigt men eene leemte tusschen den 7en april 1580 en den 29en july 1585; de oorzaak ervan wordt, op fol. 44 van hetzelve, aangegeven als volgt:

» Nota dat alzoo dese stadt Mechelen bij den rebellen ende vyanden van Zyner Mat inne ghenomen ende overvallen werdt, op den IXe Aprilis 1580, ende ick secretaris der selver stede alsdoen mynen staet ende oyck de selve stadt verlaten hebbe, dat daeromme tsedert voor my in de voors. qualiteyt egheen testamenten oft approbatien meer ghepasseert en syn ter teyt toe, dat int jaer XVcLXXXV, op den XIX July, de selfve wederom met Zyner voors. Mat ghereconcilieert synde, ick wederom in den selven staet ende officie ghestelt ende ghecontinueert ben gheweest, synde dies volghen voor my daer naer ghepasseert de testamenten ende approbatien hier naer volghende. »

— 102, 19e regel, staat: 1754 tot 1714. *Lees:* 1734 tot 1744.

— 106, 29e regel, staat: F. Verhayck. *Lees:* F. Verhuyck.

— 177, 22e regel, staat: 1663 tot 1641. *Lees:* 1633.

— 180, 1e regel, staat: canvent. *Lees:* convent.

— 256, 17e regel, staat: 1865 tot 1567. *Lees:* 1565.

Bladz. 270, 13e regel, staat: XIIp. *Lees:* XIIg.

— 301, 4e regel, staat: der kloosters. *Lees:* des kloosters.

— 312, 8e regel. Voeg bij *bladz.* 1. :
Zie nog P. H. Mertens en K. L. Torfs : *Geschiedenis van Antwerpen.* IVe deel, bladz. 200.

TABLES.

TABLE ANALYTIQUE.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

J.

L.

M.

Magistrat (Ordonnances du). *Archives.* Concernant les règlements de police, *(corebrief)* de 1304 à 1350, 10; — It. concernant la draperie, *(de wollewerke)* de 1331 à 1360; — It. concernant les matières alimentaires de première nécessité *(het coren, de rog, de tarwe)*; — Concernant les marchandises exposées à la halle, de 1342 à 1444; — Concernant le partage des biens de mainmorte, *(coren en de deylinghen van goede vander doderhant)* sans date, 11; — Concernant les bourgeois en général et les métiers en particulier, de 1387 à 1408; — Ordonnances relatives à la ferme des accises, renouvelées en 1449, 1476, 1552, 1580, 1590 et 1623; — Ordonnances concernant la bourgeoisie, de 1438 à 1522, entremêlées d'actes de toute nature et date *(Novum chaos)*; — Ordonnances recueillies et codifiées par ordre de Charles-Quint, en 1527, 12. — Annotation: Extrait du compte communal de 1527-1528; — Ordonnances proclamées au perron de l'hôtel de ville, de 1523 à 1579, et de 1589 à 1795; — It. concernant la chambre de police, de 1616 à 1652, et de 1704 à 1742, 13; — It., de 1612 à 1788, avec index, et de 1794 à 1795, 13 et 14. — Annotation: Ordonnance concernant l'enseignement à donner aux enfants du peuple n'allant pas à l'école, de 1623, 13.

Magistrat (Résolutions du). *Archives.* Résolutions de la chambre de police, de 1585 à 1795, avec la table des matières, 14 et 15; — It. de la chambre de conseil, de 1680 à 1699, 15. — Annotation: Récit de la réception faite au duc de Bavière, en 1692; — Résolutions concernant l'entretien des aliénés, de 1702 à 1795; — Procès-verbaux de la chambre de conseil, de 1738 à 1739. — *Voy.* **Large conseil.**

Magistrat (Actes du). *Archives.* Affaires restées en suspens, de 1605 à 1634, 16; — Actes concernant la trésorerie, *(oud en verminkt Roodboek)* du XVe et XVIe siècle; — It., de 1585 à 1797, *(nieuwe Roodboeken)*. — Annotation: Recouvrement de l'ancien *Roodboek*, en 1802; — Contrats de diverse nature passés entre le magistrat et différentes autorités ou des particuliers, de 1698 à 1786, 17; — Actes concernant le droit de bourgeoisie, *(ghecochte poorters)* de 1445 à 1795; — Certificats de filiation et autres, *(getuigschriften)* délivrés par le magistrat, de 1610 à 1619, de 1627 à 1629, et de 1647 à 1794. — Annotation: Attestation d'actions d'éclat délivrée par le magistrat, en 1647, 18. — *Voy.* **Large conseil.**

Magistrat (Correspondance du). *Archives.* Avec les délégués de S. M., au sujet d'affaires litigieuses et autres, de 1599 à 1794, 18; — Avec la Cour et le Conseil souverain, en guise de consultation, de 1621 à 1739; — Avec la Cour, au sujet de certains emplois subalternes à conférer en ville, de 1765 à 1789, 19; — It., au sujet de requêtes renvoyées à lui pour avis, de 1639 à 1788; — Avec ses souverains, pour obtention de subsides, de 1606 à 1788; — Avec la Cour, pour remises de payement, *(Brieven van inductie)* de 1618 à 1780; — Avec son délégué, à Bruxelles, *(Brieven van den Agent)* de 1760 à 1794; — Avec les habitants de la ville, pour obtention de franchises, de 1572 à 1576; — Avec la Cour, au sujet de semblables requêtes renvoyées à lui pour avis, de 1772 à 1785; — Correspondance concernant les affaires de la ville et celles de quelques habitants, de 1602 à 1612, 20; — It. concernant le droit d'issue, *(Concordaeten issu)* de 1683 à 1786; — It. concernant la séquestration d'aliénés et de dissipateurs de leur fortune, de 1753 à

N.

O.

P.

Ordonnances concernant les compteurs de poisson, en 1537, 1550, 1559 et 1563; — It. concernant les porteurs, en 1648; — Rentes et biens du métier, de 1527 à 1669; — Statuts de la confrérie de saint Jacques, patron des poissonniers, en 1313. — Annotation : Extrait du compte, de 1606 à 1607, concernant un Christ en croix, peint par Jean de Namur, 24. — *Extraits des archives*. 235. — *Albums*. 284. — *Sceaux*. 311 — *Méreaux*. 318.

Portefaix. *Archives*. Liste des maîtres et des apprentis appartenant à l'ancienne corporation, de 1686 à 1789, 55; — It. de ceux de la nouvelle corporation, *(der nieuwe natie)* de 1721 à 1795. — Annotation : Ordonnance concernant les portefaix, du 22 juillet 1452, 55 et 56.

Portraits. Groupe de vingt-quatre célébrités malinoises, 282; — Portraits de quarante autres personnages, nés ou s'étant illustrés, à Malines, 283 à 284, et 295; — It. de quelques membres du Grand Conseil, 294; — It. des archevêques, 295. — It. de quelques chanoines de la métropole.

Preuves généalogiques. *Extraits des archives*. Preuves concernant différentes familles de Malines, 236 et 237; — It. de celles de Keldermans et de van Halen, 237; — It. de la famille de Suyers. — *Notices*. Tables généalogiques de la famille de de Plaine, 241; — Crayons généalogiques des familles de Grauw, Robyns et van den Driessche, dit du Trieu, 242. — *Dessins*. Tableau généalogique des ducs de Bourgogne, 301.

Prisonniers indigents. *Archives*. Comptes relatifs à leur entretien, de 1759 à 1777, 141. — Annotation : Ordonnance du magistrat à ce sujet, en 1781, 141 à 143.

Processions. *Voy*. **Ommegangen**.

Procuratoria. *Archives*. Procurations conférant au magistrat le pouvoir de régler des affaires d'un intérêt particulier, de 1507 à 1523, de 1537 à 1541, de 1552 à 1642, de 1647 à 1693, de 1698 à 1790, et de 1794 à 1795, 91 et 92.

Province (Comptabilité de la). *Archives*. Compte en rouleau du tonlieu de Malines, de 1366, 200; — It. de la recette des domaines de la ville, de 1371 à 1377, et de 1381 à 1384; — It. des deniers prélevés par l'empereur sur les biens du clergé de Malines, en 1533; — Comptes aux reliefs des fiefs de la ville et du territoire de Malines, en 1545, de 1631 à 1654, de 1659 à 1665, de 1717 à 1719, et de 1769 à 1782, 200 et 201; — Comptes des deniers levés par S M., en 1558, pour la défense du pays, sur les Etats de Brabant, de Valenciennes, de Hollande, de Zélande, de Namur, d'Utrecht et de Malines, 201; — Etat sommaire de la recette domaniale de Malines, en 1561; — Comptes it., de 1574 à 1583, de 1653 à 1657, de 1661 à 1669, de 1693 à 1694, en 1748, de 1750 à 1753, en 1755, de 1760 à 1764, de 1772 à 1781, et en 1784; — Comptes des biens en la ville et la juridiction de Malines dévolus à S. M. par droit de confiscation, de 1573 à 1576, et de 1693 à 1694; — Cens prélevés, à Malines, sur les domaines de la couronne, en 1594, 1651, 1696 et 1720, 202; — Accords entre la ville et la province de Malines concernant le payement des frais de guerre, de 1706 à 1713, 203; — Recette des biens de S. M. en la ville et juridiction de Malines, en 1734; — Comptes des aides et subsides de la ville et de la province de Malines, de 1749 à 1771; — Conditions d'adjudication des droits perçus par le souverain sur la valeur pécuniaire des marchandises, *(pontgelt)* et la vente du sel, *(soutmaete)* de 1760 à 1781; — Recette géné-

rale des aides et subsides de la province de Malines, de 1775 à 1782; — It., de 1789 à 1791; — Argent pour les militaires dépensé par la ville et la province, de 1789 à 1790; — Emprunts consentis par les trois membres de la province, en 1790 et 1794, 204. — Annotation: Ordonnance de S. M. relative au renouvellement des titres de ses domaines en la ville et juridiction de Malines, du 27 septembre 1594, 202 à 203.

Province (Correspondance des autorités de la). *Archives*. Lettres et réponses du Comité de la province, du 13 décembre 1789 au 25 novembre 1790, 204; — Requêtes adressées au Comité, de 1789 à 1790, 206; — Lettres des Etats généraux et du Congrès souverain, du 13 décembre 1789 au 29 novembre 1790, 207. — Annotation: Résolution importante prise par le conseil provincial du Hainaut, en 1789, 204 à 206.

Province (Ordonnances et actes du magistrat et des autorités de la) *Archives*. Ordonnances du magistrat, de 1632 à 1742, de 1744 à 1756, et de 1758 à 1795, 207: — It. des autorités de la province, de 1789 à 1790; — Actes des autorités de la province, de 1789 à 1797; — Informations prises à la demande des Etats de la province, de l'écoutète et de quelques autres autorités, de 1789 à 1790, 207 à 208; — Extraits des résolutions du Comité de la province de Malines, du 17 décembre 1789 au 25 novembre 1790, 208; — It. des Etats de Brabant, du 27 décembre 1789 au 18 novembre 1790; — Procurations délivrées par les Etats des provinces de Malines et de Brabant, de 1789 à 1790.

Province (Actes et ordonnances du souverain et des Etats généraux des provinces unies). *Archives*. Traités concernant la paix, le commerce et la guerre conclus par nos souverains, en 1648, 1659, 1660, 1668, 1697, 1725 et 1748, publiés au perron de l'hôtel de ville, 208; — Placards, (*Plakkaatboeken*) de 1545 à 1572, de 1574 à 1591, et de 1593 à 1794, 209; — It., de 1624 à 1722, de 1725 à 1750, et de 1753 à 1791, 210; — It., de 1703 à 1794, 210 à 211; — Décrets, de 1740 à 1789, 211; — It., de 1751 à 1784. — Annotations: Représentation dramatique donnée par les membres de la Pivoine à l'occasion de la publication du traité de Munster, en 1648, 208 à 209; — Inauguration, à Malines, d'Albert et d'Isabelle, en 1599, 209 à 210. — *Dessins*. Délimitation des provinces de Malines et de Brabant, 290. — *Sceaux*. 315.

Put (Commune de). *Voy*. **Pays de Malines**.

R.

Rentes. *Archives*. Viagères. (*Lyfrenten*). De 1302 à 1309, 124; — It., de 1302 à 1318; — It, de 1342 à 1367, 125; — It., de 1360 à 1367, 126; — It., de 1363 à 1450; — It., de 1463 à 1546, de 1575 à 1576, de 1589 à 1627, de 1639 à 1668, et de 1690 à 1735, 127. — Héréditaires. (*Erfrenten*). De 1421 à 1438, et de 1570 à 1794, 127; — It., en 1545. — Viagères et héréditaires. (*Lyf- en erfrenten*). De 1551 à 1557, et de 1560 à 1577, 127 à 128; — It., de 1556 à 1557, et de 1569 à 1577, 128. Annotations: Preuves généalogiques concernant deux anciennes familles patriciennes de cette ville, 124 à 127.

Ressort. *Archives*. Levée du Xe et XXe denier levés dans les villages et

S.

R.

U.

V.

W.

Z.

TABLE ONOMASTIQUE.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

U.

V.

W.

Y.

Z.

ADDITIONS

ET

RECTIFICATIONS.

A.

CARTULAIRES ET REGISTRES DIVERS.

I.

AUX ARCHIVES DU ROYAUME, A BRUXELLES.

1. Inventaire, dressé au XVIIIe siècle, de privilèges, ordonnances, sentences, lettres patentes et autres actes concernant la ville et la province de Malines. A la fin du volume se trouvent plusieurs privilèges et autres actes concernant la même province. 1304-1645.

In-quarto sur papier, 350 pages.

2. Actes de toute nature, émanés des ducs de Brabant, concernant la ville et la province de Malines. Un grand nombre de pièces se rapportent à des différends qui avaient surgi entre la ville de Malines, les villes d'Anvers et de Bruxelles. 1232-1432.

In-quarto sur papier, 141 feuillets, écriture du XVe siècle.

3. Actes émanés pour la plupart des ducs de Brabant et autres pièces concernant les différends surgis entre les villes d'Anvers et de Malines, au sujet des étapes de poisson, d'avoine et de sel. Documents 1232 à 1416.

In-quarto sur papier, 66 pages. Ecriture du XVe siècle.

4. Registre aux reliefs, ventes, transports et autres actes passés par-devant Samuel d'Alveringhem, seigneur de Hoefwegen, lieutenant de la cour féodale du pays de Malines, à ce commis par les rebelles et le conseil du prince d'Orange, du 26 avril 1578 au 7 novembre 1581, jour de sa mort.

Ce registre fut remis par sa veuve au magistrat de la ville de Malines, le 23 décembre 1581. Voici ce que nous lisons à ce sujet dans le compte communal de 1581-82, fol. 41 v° :

« Betaelt Matteeus Lantsloots vander leveringhe van sekere halve ame Rinswyns, gepresenteert der weduwen wylen heeren Samuel van Alveringhen, schouteth, voer doverleveringhe vanden boecken ende munimenten vanden Leenhove des Lants van Mechelen, per ordinan. quitan. XXIIIen decembris LXXXI — XVIII L. »

5. Actes relatifs aux revenus et aux statuts de l'église de Saint-Rombaut, de 1230 à 1445.

In-quarto sur papier, 18 feuillets, écriture du XVIe siècle.

6. Documents du couvent des Augustins, de 1254 à 1692.

In-folio sur papier, 180 pages, écriture du XVIIe siècle.

7. Documents du couvent des Carmes, des XIVe et XVe siècles.

In-quarto sur parchemin, 180 feuillets, écriture du XVe siècle.

II.

JADIS AUX ARCHIVES, A MALINES.

1. Cinq registres concernant le pays et la ville de Malines transcrits, en 1554, par Paul van Orssele pour le seigneur de Bouvekercke, lieutenant de la cour féodale du pays de Malines. Ils sont mentionnés, comme suit, dans le compte communal de 1554-55, fol. 281, 282, 283, 284 et 290 :

« Bet. Pauwels van Orssele voir zekere copien bij hem gescreven aengaende der stadt ende Landen van Mechelen, groot zynde LXXXI blaederen, welcke copie de selve gelevert heeft in handen vanden heere van Bouvekercke, stadthouder vanden Leenen, blyckende by ordonnantie vande wet ende quitancie hier tot verificatie overgeleyt beloopende — IIIIg I s. »

« Bet. Pauwels van Orssele voir diversche copien by hem voirde stadt gescreven aengaende den Landen van Mechelen, groot CV bladeren, tot eenen stuver tbladt, compt per ordonn. vander wet hier

voiren gebleken, ende dit by quitancien ende recepisse vanden heeren van Bouvekercke — VgV s. »

« Bet. Pauwels van Orssele voir diversssche copien by hem gescreven voirde stadt aengaende den Landen van Mechelen, groot CXLIII blaederen, gelevert in handen van myn heere de schoutyt, per ordonn. vander wet ende quitancie — VIIgIII s. »

« Bet. Mr. Pauwels van Orssele voir zekere copien, groot CXXXVIII blaederen, by hem voirde stadt gescreven aengaende den Landen van Mechelen, tot I s tblat, gelevert in handen van Dno de Bouvekercke, per ordonnancie — VIgXVIII s. »

« Bet. Pauwels van Orssele van diversssche copien by hem gescreven voirde stadt aengaende den Landen van Mechelen, groot CLXXXVI blaederen, gelevert in handen vanden heere van Bouvekercke, stadthouwe, omme de selve voirts te leveren in handen vande heeren tresoriers, blyckende by zyn recepisse ende quitancie — IXgVI s. »

2. Registres de la cour féodale du Brabant au pays de Malines. — Le maire de la ville de Malines C. De Plaine, dans une lettre du 24 décembre 1806, adressée par lui à Monsieur De Wargny, sous-préfet de l'arrondissement de Malines, s'exprime ainsi à ce sujet : « Il y avoit encore une autre cour féodale dite du Brabant au pais de Malines, mais on m'a positivement assuré que tous ses archives ont été transportés en Allemagne. » *Voy.* Archives, liasse 185.

3. Inventaire des registres des couvents supprimés dans le canton de Malines remis, le 24 fructidor an 5, par l'administration municipale de celui-ci au citoyen Cavaignac, receveur au bureau de l'enregistrement du dit canton.

« Couvent supprimé des Récollets. Un registre relié en parchemin, sur lequel est écrit ce mot en flamend *Uytgeef*, commençant le 5 juillet 1793 et finissant le 11 décembre 1796, et commençant de l'autre coté la même date et finissant le 7 décembre 1796, auquel étoient jointes quelques comptes et quittances. Mem. 15 pièces.

Couvent des Dominicains. Un registre relié en parchemin, sur

lequel est écrit en flamend *Notitie-boek der lyfrenten de welcke moeten betaelt worden*, concernant les rentes viagères qui doivent être payés et les rentes hereditaires que le susdit couvent doit recevoir, coté N° 1 jusqu'au N° 177. Item N° 1 jusqu'au N° 213.

Un dito relié en parchemin, sur lequel est écrit en flamend *Uytgeef boeck aen vleesch, penceryen enz.*, concernant les dépenses dudit couvent, commençant le 20 septembre 1792 et finissant le 29 aout 1796, et commençant de l'autre coté le 1r décembre 1795 et finissant le 29 aout 1796.

Couvent supprimé des Petits Carmes. Un registre relié en parchemin, sur lequel étoit écrit en latin *Exposita*, commençant par l'année 1767 et finissant par 1796.

Un dito relié en parchemin, sur lequel étoit écrit en flamend *Lyfrenten* et de l'autre coté *Erfrenten*, concernant les rentes viagères et hereditaires.

Un dito relié en carton, sur lequel étoit écrit au dos en flamend *Huysen, Fondatien Bergen*, coté N° 1 jusqu'au N° 8, avec quelques notes concernantes les rentes sur la bancque de Vienne.

Un dito relié en carton, sur lequel étoit écrit en flamend *Cheynsen*, concernant les censes annuelles, coté N° 1 jusqu'au N° 18.

Item quelques feuilles coussus concernant le boni et mali dudit couvent.

Couvent des Augustins. Un registre relié en parchemin, sur lequel étoit écrit *Augustins*, coté N° 1 jusqu'au N° 276, concernant les depenses, debourses et recettes dudit couvent.

Couvent des Grands Carmes. Un livre relié en parchemin, sur lequel étoit écrit au dos *Pacht boeck* 1787, coté N° 1 jusqu'au N° 55, concernant les actes de loyers des biens. — Mem. N° 1.

Item un livre relié en maroquin, coté N° 1 jusqu'au N° 159, de l'autre coté depuis le N° 1 jusqu'au N° 49, concernant les actes de loyers de biens et procurations. — Mem. N° 2.

Un dito lié en parchemin, sur lequel étoit écrit en latin *Recepta*,

concernant les depens et revenus dudit couvent, commençant l'année 1763 et finissant 1796.

Un dito lié en parchemin, sur lequel étoit au dos en latin *Registrum*, concernant les censes, rentes, maisons, terres etc. du susdit couvent, coté N° 1 jusqu'au n° 234.

Un dito lié en parchemin, sur lequel étoit écrit au dos en flamand *Notitien*, concernant les depenses du susdit couvent, coté N° 1 jusqu'au n° 371.

Un dito en parchemin, sur lequel étoit écrit en flamand *Manuael boeck*, concernant les censes, rentes, biens etc. du susdit couvent, coté N° 1 jusqu'au n° 365.

Un dito en maroquin, sur lequel étoient ces chiffres romains VI, concernant les censes, rentes, donations etc. du susdit couvent, coté N° 1 jusqu'au N° 355.

Un dito en maroquin, sur lequel étoit écrit *Grands Carmes*, concernant les rentes, censes, contrats etc. du susdit couvent, coté N° 1 jusqu'au N° 720.

Un dito en maroquin, sur lequel étoient ces chiffres romains VI, concernant les rentes, censes etc., coté N° 1 jusqu'au N° 270.

Couvent supprimé des Frères Celites. Un registre lié en carton, sur lequel étoit écrit en flamend *Renten boeck 14 november* 1764, concernant les rentes, obligations, recettes etc. du dit couvent, coté N° 1 jusqu'au N° 126.

Un dito en carton, sur lequel étoit écrit en flamand *Alexiens memorie boeck* 1753, concernant les charges des maisons du dit couvent.

Couvent des Oratoriens. Un registre en carton concernant les comptes du dit couvent, coté N° 1 jusqu'au N° 31, sur lequel étoit écrit en flamend *Rekeninge zedert den* 14 *september* 1793 *tot den* 4 *october* 1796.

Un dito coussu en quelques feuilles, sur lequel étoit écrit en flamend

Rekeninge zedert den 4 october 1796 *tot den*, concernant les revenus et depenses du dit couvent. »

Voy. Culte, liasse 183.

4. Inventaire des papiers, livres, registres etc. de l'église paroissiale de Saint-Jean, à Malines, remis aujourd'hui (sans date) au secrétariat de cette commune, par les ci-devant marguilliers Van Brée et J. F. Taymans.

« Quelques anciens lettres de cens et autres originaux, comptes et documens concernant la chapelle de St Nicolas.

Quelques documens concernant la confrerie de St Antoin.

Quelques documens et comptes de la confrerie du Rosaire.

Quelques papiers et comptes concernant la confrerie dit Trinité.

Quelques comptes et autres papiers de la confrerie de la St Croix et St Jean.

Quelques comptes concernant la chapelle du St Sacrement.

Dito deux livres de cens, rentes et autres papiers concernant St Aurie (André) etc.

Quelques papiers concernant la chapellanie *Nost. D. in puerperio*.

Quelques originaux et autres papiers concernant differentes capellanies.

Differentes comptes et fardes en doubles de l'église. Rentes, cens, procedures et autres papiers.

Fondations de la ditte église.

Le chant dans la ditte église. Differens comptes et doubles.

Quelques anciens livres de cens, manuels, inventaires etc. Trois fardes contenans anciens baels et autres originaux etc.

Les pauvres de la ditte église. Plusieurs comptes. — Deux anciennes livres de revenues. — Une farde de procédures. — Une farde contenans les rentes, testamens etc. »

Voy. Culte, liasse 183.

B.

COMPTES COMMUNAUX.

Rectification. Les soixante-dix registres in-folio, de 1719 à 1793, figurant à la page 150 de l'Inventaire sous la rubrique de : « *Notitie-boecken vande heeren thresoriers* » font double emploi avec ceux des comptes communaux.

Dans le dernier registre de cette collection nous trouvons, concernant la médaille commandée par le magistrat à Théodore van Berckel, le renseignement inédit que voici :

« Aen den heere van Berckel, over by requisitie van het magistraet gemaekt te hebben *een paer stempels tot medalien*, om gepresenteert te worden aen de gewesene representanten des volks ten tyde der occupatie der fransche trouppen — 131-5. »

La dite somme lui fut payée en vertu de la résolution suivante du magistrat, prise le 7 octobre 1793 :

« Eodem (7 october 1793) is gelesen den brief van d'Heer van Berckel, met gevoeghde specificatie over verschotten ende arbeydsloon int graveren van de stempels tot geordonneerde medaillen, om gedistribueert te worden aen de Membres uytgemaeckt hebbende de representantie van het volk van Mechelen ten tyde van laeste fransche occupatie, beloopende de voors. specificatie tot 131-5-0, die de heeren tresoriers geauthoriseert zyn geworden te betaelen, *ende den heere Raedpensionnaris Goubau gelast hem te versoeken van ons dese stempels te willen toe senden.* »

Voy. Résolutions, reg. 27, fol. 29.

Les efforts faits par Goubau pour mettre le magistrat en possession des coins de la médaille n'aboutirent à aucun résultat, et depuis lors, ajouterons-nous, on n'y songea plus. Le coin portant pour inscription : **LEGE-SERVATA - VIRTVTE ET - CONSTANTIA - DELEGATIS - BENEMERITIS - D. D. - S. P. Q. M.** - MDCCXCIII., au lieu de se trouver ici, où il devrait être, est conservé dans l'hôtel des monnaies, à Bruxelles.

Nos archives possédaient naguère une catégorie de livres qui, sous le nom de *Wisselboeken*, faisaient partie intégrante de nos comptes communaux, comme il appert par les deux extraits suivants empruntés au compte communal de 1396-97, fol. 120 :

« It. H. Frizo van *II rekenboeken* te bindene ende van *II wisselboeken* te bindene, ende noch van *enen wisselboeke* dat gherekent es te settene in *I. ander reken. boec,* IIII in merte XCVI, comt op VI sg° vlem. val. — I s VI d g°. »

« It. Jan de Perkementer van XII cooffertueren der *stad reken. boeke* ende *wisselboeke* inte bindene, costen II s VIII d g° vlem. val. — VIII d g°. »

L'ignorance de ces livres est la cause de plus d'une erreur que les historiens de nos anciens monuments auraient su éviter grâce à ceux-ci. Pour convaincre nos lecteurs de ce que nous avançons, il suffira de leur citer l'extrait suivant du compte communal de 1369-70, fol. 71 :

« Item van dat de Brueselporte ghecost heeft tusschen IX in merte LXIX, doe deerste paye viel, ende in febr. LXX, doe de leste paye viel die in dit boec steet, van metselrien, van steenen, van calke, van zavele, van yse ende van loode, ende van allen audren dinghen die daer toe behoren, van timmerwerke, van houte, van ysere, van appelen, van vanen ende van allen andren dinghen die daer toe behoren, ende van deckene *daer de partien af staen in onse wissel boec, die hier te lanc waren te noemene* — CVII lib. XII s g° I ing. »

II.

PLANS ET DESSINS.

IV. EN ROULEAUX.

1. Projet de façade latérale pour la halle, du côté de la rue dite derrière la halle, en concordance avec le projet de façade principale

du côté de la place d'Armes. Par l'architecte de la ville F. J. Bouwens, 1843.

II. Plan général du rez-de-chaussée de la halle, avec la distribution du projet des changements à y faire pour l'érection d'un nouveau local pour l'Académie de dessin etc. Par le même, 1843.

III. Ier étage de la halle, avec la distribution du projet des changements à y faire pour l'érection d'un nouveau local pour l'Académie de dessin etc. Par le même, 1843.

II.

V. DESIDERATA.

Cartes de la Seigneurie de Malines renseignées, par M. A. Dejardin, capitaine du génie, dans les Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique, 1re série, tomes 19 et 20, et IVe, tome 2.

I. Machliniæ urbis dominium. — *Voy.* Theatrum orbis terrarum..., par Ortelins, 1592. (IV, 2 p. 237).

II. Mechliniæ territorium. — *Voy.* Le miroir du monde ou, Epitome du théâtre d'Abraham Ortelius. Amsterdam, 1598. (Item, p. 238).

III. Mechlinia dominium. Petrus Kærius cælavit. — *Voy.* Gerardi Mercatoris atlas... Amsterodami sumptibus Johannis Cloppenburgy. Anno 1632. (1,20 p. 558).

IV. Tabula ducatus Brabantiæ continens Marchionatum sacri imperii et dominium Mechliniense magnâ curâ edita a Nicolao Joanne Visscher. Anno 1633. — Cette carte est encadrée par le plan de dix villes et par des personnages en costume du temps. (Item, p. 68).

V. Mechlinia dominium. Description de la Seigneurie de Malines. — *Voy.* L'ardante et flamboyante colomne de tous les Pays-Bas, autrement dict les XVII provinces. Amsterdam, chez Jacob Colom. Anno 1636, (I, 19 p. 41).

VI. Seigneurie de Malines. Par P. Du Val, Géographe du Roy.

1667. — *Voy.* Cartes et tables de géographie, des provinces eschues à la reine très-chrétienne, par le decez de la reine Elisabeth sa mère, du prince Dom Balthazar son frère, et du roy catholique Philippe IV, son père. (IV, 2 p. 251 et suiv.)

VII. Marchionatus S. I. et Dom. Mechlini. P. J. Harrewyn, fecit. 1692. Au-dessus du titre sont les armoiries du marquisat et celles de Malines. — *Voy.* L'atlas en abrégé, ou nouvelle description du monde, tirée des meilleurs auteurs de ce siècle, par Jaques Peeters, à Anvers. (I. 19 p. 46).

VIII. La seigneurie de Malines. 1697.—*Voy.* Le théâtre de la guerre dans les Pays-Bas, ou représentation des principales villes qui sont en Flandres, Hainaut, Brabant, etc.... On y a joint des cartes géographiques pour marquer leur situation. Le tout recueilli par les soins du Sr de Fer, etc. Paris, 1696. Deux volumes in-4°. (IV, 2 p. 253).

IX. S. R. I. sive Antverpiæ Marchionatus, et Dominium Mechliniæ... Auctore Carolo Allard Amstelo-Batavo. — A. Allard integrum fecit acu. 1709. — *Voy.* La galerie agréable du monde, où l'on voit en un grand nombre de cartes très-exactes et de belles tailles-douces, les principaux empires, roïaumes, républiques, provinces, villes, etc. Leyde, Pierre van der Aa, 1709, 66 tomes reliés en 35, t. IV des Pays-Bas catholiques, n° 81 (Item, p. 258).

X. Mechliniæ dominium. La Feuille excudit. 1735. — *Voy.* Kleyne en beknopte atlas, of tooneel des oorlogs in Europa. begrypende meer als twee hondert accurate kaerten en plans der voornaemste sterke vestingen in Duitschland, Vrankryk, Spanjen, Portugaal,.... de XVII Nederlandsche Provincien, Italien en Savoyen, etc. Amsterdam, J. Ratelband, 1735. (Item, p. 261).

XI. De Heerlykheid Mechelen. Nevens haar onderhoorig Gebied volgens de nieuwste waarneminge. 1786. — *Voy.* Compleete zak-atlas, van de zeventien Nederlandsche Provinciën, begrepen in XXXI, zeer naauwkeurig en zindelijk in 't koper gebragte kaarten, op nieuw vervaardigd, naar de laatste verbeteringen van de Heeren Fraex,

Bachine, en andere voornaame aardryks-kundigen. Amsterdam, Elwe et Langeveld, 1786. (Item, p. 262).

XII. Die markgrafschaft des heilighen römischen reichs Antwerpen mit der herrschaft Mechelen. Gestochen von Ignaz Albrecht. 1791.— *Voy.* Schauplatz der funftheile der welt nach und zu Anton Friedrich Büschings grosser erdbeschreibung von Franz Johan Joseph von Reilly. Vienne, 1791. (Item, p. 263).

II.

VI. PLANS ET DESSINS AYANT DISPARU.

28. « It. bet. Mr Rommond Kelderman, van zekere patronen te beworpene *der stadt* ende den hove van my vrouwen van Savooyen aengaende, IIIIa sept. — IIgX s. »

Compte communal 1517-1518, fol. 230.

29. « It. bet. Mr Romm. Kelderman, voer een patroon ghemaect oft beworpen *der stadt aengaende* — XXX s. »

Item 1519-1520, fol. 229.

30. « It. bet. Mr Romm. Kelderman, van diverssche patroonen te beworpene tot my vrouwen van Savooyen — IIgX s. »

Ibid., fol. 229 v°.

31. « It. ghegheven Mr Romm. Kelderman, *voer zekere patroonen te maecken ende te beworpene*, voer zyn moeyte — XXXVIII s. »

Compte communal 1520-1521, fol. 227.

32. « It. gegeven Mr Robbert Pery, van eenen patroene vanden coremente vanden keyser, voer een gratuite — XXX s. »

Item 1530-1531, fol. 221.

33. « It. bet. Mr Laureys Keldermans, van dat hy over twee jaeren patroonen beworpen ende andere besteken gemaect heeft, voer XXV daghen gevaceert thebbene — IIgX s. »

Item 1533-1534, fol. 220.

34. « It. bet. Mr Cornelis Yemans, voer diveerssche patronen te maken vander hallen, ende alhier gevaceert zoe metten heeren vanden Raide, als metten heeren vander stadt, op dordinaucie van der hallen, tsamen — IIIIgX s. »

Item 1538-1539, fol. 215.

35. « It. betaelt voer een carte van Brabant, als die coninghinne alhier was — II s. »

Item 1541-1542, fol. 217 v°.

36. « It. betaelt Mr Gielis Vereycken, secretaris, voer zekere moeyte die hy gehadt heeft int beworp vander Santpoorten, als die verbrant was — VI s. »

Item 1545-1546, fol. 226.

37. « It. Mr Matheeus Heyns, gesonden tot Bruessel, ende was vuyt II. dagen, tsds. IIII s, ende noch gevaceert XIIII dagen, int maken vanden patroone van me vrouen hof, tsds. III s X d, tsamen IIgIII s. »

Item 1547-1548, fol. 210.

38. « Betaelt meester Mattheeus Heyns, ter causen van zekeren nieuwen patroon by den zelven gemaeckt, dienende totten nieuwen bellefroit opten thorren, per ordonn. ende quitan. — XX s. »

Item 1558-1559, fol. 310.

39. « Betaelt Mr Mattheeus Heyns, voir zekere twee patroonen die de zelve voirde stadt gemaeckt heeft, per ordonn. ende quitan. — IIg. »

Ibid., fol. 316.

40. « Betaelt Mattheeus Heyns, cleynstekere, ter causen van sekere voirwairden ende patroonen vander houten brugge by hem gemaect, mitsgaders sekere charte vander geconcipieerde scepvaert vander Masen, per ordonn. — IIIg. »

Compte communal 1561-1562, fol. 325 v°.

41. « Betaelt Mattheeus Heyns, cleynstekere, voir beworp van twee

patroonen, deene vander groot brugghe, ende dandere vander houten brugghe, per ordonn. ende quitan. IIIg. »

Item 1562-1563, fol. 319 v°.

42. « *Matheeus Heyns, voor sekere beworp vander figure van Sinte Rombouts thooren, tot behoeff van der stadt gecocht,* per ordonnan. — XXVg. » (1)

Item 1574-1575, fol. 226.

---

(1) Ce plan, d'après nous, doit avoir été le plan original de Rombaut Keldermans, l'architecte par excellence de la tour de S. Rombaut et de la ville, (meester werckman vanden torre ende vander stad) tel qu'il est désigné dans le compte communal de 1516-17, fol. 232 v°. C'est le plus ancien plan connu de notre tour; d'après nos extraits 28, 29 et 31, il doit remonter de 1517 à 1521.

Dans sa notice intitulée : « Le prétendu plan original de la tour de Ste Waudru à Mons, ne serait-il pas plutôt un ancien plan de notre tour malinoise? » M. Ph. Van Boxmeer, l'architecte actuel de la ville, nous dit : que les Montois déléguèrent à Malines, en 1547, trois architectes « *pour visiter et prendre le patron de la thour Sainct-Rombault* » à laquelle besogne ils vaquèrent, dit-il, pendant six jours.

Pour remplir en si peu de temps une si rude tâche, il fallait que ces artistes étrangers à notre cité eussent sous les yeux l'ancien plan de notre tour, et qu'ils fussent guidés dans leurs travaux par l'architecte de la ville Matthieu Heyns. En guise de récompense pour leurs communs services, le magistrat honora son architecte et ses trois confrères d'un banquet, lequel, dans le compte communal de 1547-48, fol. 197, est annoté comme suit : « *It. Een banckel gedaen by Mr Matheeus Heyns ende ander meesters werckluyden, coste III s. III d.*

L'ancien plan de la tour, acheté pour le compte de la ville, deux ou trois ans après le sac de celle-ci, après avoir servi de modèle à celui commandé par le magistrat, en 1643, fut reproduit, six ans plus tard, par le burin de Wenceslas Hollar.

En mettant le plan de la tour de S. Rombaut, gravé par lui, en 1649, en regard du dessin original de Rombaut Keldermans, représentant le palais du Grand Conseil à Malines, l'on remarquera dans leur ensemble et leurs détails respectifs tant de points de concordance, qu'on conclura avec nous, que le plan de Hollar doit être, comme il le dit lui-même, la fidèle reproduction de celui de notre illustre architecte. (EKTUPON turris elegantissimæ S. Rumoldi Mechliniæ, etc.).

Dans son « Histoire de la peinture et de la sculpture à Malines » tome II, p. 138, M. Emm. Neeffs se trompe évidemment, en avançant : que le plan de la tour de S. Rombaut, renseigné dans le compte communal de 1574-75, est l'œuvre de l'architecte Matthieu Heyns. En se basant sur l'extrait mutilé que voici : « *Item betaelt Mathees Heyns voor sekere beworpe van figure van Sinte Romonts thoren tot behoeff van der stad. IIII libr. X s.* » l'erreur de notre ami était inévitable. Le secrétaire de la ville Jean-Alexandre Van der Linden, dans ses extraits des comptes communaux, fol. 28, abondant dans notre sens, dissipe la dite erreur en s'exprimant comme suit : « *Matheus Heyns heeft tot behoef von der stadt gecoght seker beworp van figure voor St Rombauts toren.* »

43. « Gepresenteert Melchior Medelius, 4 muncken, voor een kaerte, geintituleert *Parentalia passionis Christi*, gededicieert aen schouteyt, burgem. ende raedt deser stede van Mechelen, per ord^e^. vanden XXVIII^en^ january LXXVII — VIg. »

Item 1576-1577, fol. 129.

44. « It. aen Franchois de Wille betaelt de somme van tuegentich guldens, *voir eene copye by hem gemaect vant project van Ste Rombouts thoren*, dwelck Myne Heeren geschoncken hebben aen Syne Excellentie Cantelmo, per ordonnantie ende quitancie — XCg. »

Item 1643-1644, fol. 140°.

45. « 10 Jan. 1718, heeft den heere Thresorier Huens int collegie getoont twee teekeninghen van modellen van den bauw van het stadts huys, ende is geresolveert, al voren die over te senden naer het ministerie, te nemen schriftelyk advys van twee experte architecten, omme het selve samen over te senden. »

Résolutions, reg. 8, fol. 87.

46. « Betaelt P. J. Verlinden, schilder, sesthien guldens, voor ten dienste van dese stadt geformeert te hebben een model voor het stadthuys, per ord^e^. ende quitt^e^. van den 2 feb. 1718 — XVI g. »

Compte communal 1717-1718, fol. 170.

47. « Betaelt Fr. Carpentier negentigh guldens, over gevisiteert te hebben differente rysen St Rombauts thoren, mitsgaders het maecken van een model voor den voors. thoren, alsmede voor de druyende brugge, per 2 ord^e^ ende quitt. — XC g. »

Item 1729-1730, fol. 156.

48. « Betaelt Judocus Versluysen acht en twintigh guldens, over ten jaere 1730 gepresenteert te hebben in pollicye camer een model van St Rombauts thoren, per ord^e^. ende quitt. — XXVIII g. »

Item 1730-1731, fol. 153 v°.

49. « Betaelt aen J. D. Bogaerts hondert guldens, over gemeten te hebben differente limiet schydingen, mitsgaders gemaeckt te hebben

differente caerten figurative, tsedert juni 1752 tot 2 september 1754, per specificatie, ord^{e}. ende quitt^{e}. — I^{e} g. »

Item 1754-1755, fol. 145 v°.

50. « Eodem (31 julii 1780) is in het collegie getoont de caerte figuratief geformeert door den gesworen landtmeter van Dendermonde, met naeme N. Segers, over de breede der publiecke wegen onder het gehucht den Neckerspoel by hem naer behoorelycke metinge alomme bevonden. Is geresolveert.... dat de heeren tresoriers souden afteeckenen de betaelinge van het import synder overgegevene specificatie van vacatien ende devoiren met het maecken derselve caerte, tsaemen int geheel bedraegende acht en negentigh guldens. » — Les plans ayant servi à la confection de cette carte étaient déposés chez le maïeur du hameau Van den Bossche.

Résolutions, reg. 22, fol. 133 v° et 130.

JJ.

III. SCEAUX SCABINAUX.

Voici, d'après les comptes de la ville, de 1445-46 à 1706-07, la liste de nos sceaux scabinaux et de leurs graveurs.

1. Daniel van Yeteghem. 1445-46, fol. 159 v°. « *Van 41 scepen zeghele te steken, de scepen brieve mede te zeghelen opt' scepenhuys.* » — « *It. van vier scepenen zegelen te stekene van ouden scepenen dier noch gebraken.* » — 1446-47, fol. 165 et 166 v°. Sceaux de Michel Gherts et de Guillaume-Jean Schof. — 1447-48, fol. 166 et 169. Cinq sceaux (*). — 1448-49, fol. 167. Deux sceaux (*). — « *Van Jan Zoetmonts te versteken, daer de clerken qualiken de name af over gegeven hadden.* » — 1449-50, fol. 164 Sceau de Christophe Tryapayn. — 1454-55, fol. 158. Sceau de Mathias Steurs. — 1455-56, fol. 158 v°. Sceaux de Gérard vander Aa, de Guillaume vander Molen et de Paul de Cale. — 1459-60, fol. 161 et 162. Sceaux

de Barthélemy vander Voert, de Jacques de Becker et d'Antoine vander Aa. — 1460-61, fol. 165. Sceaux de Pierre vanden Dale et de Guillaume vanden Wynckele. — 1461-62, fol. 167 v°. Quatre sceaux (*). — 1462-63, fol. 165 v°. Sceau de Rombaut van Baerdeghem.

2. Guillaume Trabukier. 1450-51, fol. 163. Sceau de Jean Vos. — 1451-52, fol. 162. Sceau de Guillaume Schoofs. — 1453-54, fol. 156 v°. Sceau de Jean Schoofs. — 1456-57, fol. 158. Sceau de Gilles van Gestele.

3. Jean van Orssaghen. 1464-65, fol. 160 Sceau de Jacques Schoef. — 1466-67, fol. 157. Sceau de Godefroid de Vrieze. — 1468-69, fol. 178. Sept sceaux (*). — 1469-70, fol. 173. Quatre sceaux (*).

4. Siger van Steynemolen. 1471-72, fol. 153. Trois sceaux (*). — 1472-73, fol. 153. Deux sceaux (*). — 1473-74, fol. 160 v°. Sceau d'Antoine vander Aa. — 1476-77, fol, 153 v°. Quatre sceaux (*). — 1477-78, fol. 151 v°. Six sceaux (*). — 1479-80, fol. 156 v°. Un sceau (*). — 1480-81, fol. 133. Quatre sceaux (*) — 1483-84, fol. 162. Treize sceaux (*). — 1485-86, fol. 171 v°. Sept sceaux (*). — 1487-88, fol. 173. Six sceaux (*). — 1492-93, fol. 177 v°. Deux sceaux (*). — 1494-95, fol. 186. Un sceau (*). — 1495-96, fol. 180 v°. Un sceau (*). — 1497-98, fol. 185. Un sceau (*). — 1501-02, fol. 190 v°. Un sceau (*). — 1502-03, fol. 208. Cinq sceaux (*). — 1503-04, fol. 208v°. Quatre sceaux (*). — 1505-06, fol. 209 v°. Un sceau (*).

5. Jean van Ophem. 1510-11, fol. 216. Deux sceaux (*). — 1529-30, fol. 224. Un sceau (*).

6. Jean de Gruytere. 1529-30, fol. 224. Un sceau (*). — 1531-32, fol. 216 v°. Sceau de Jean Keynout. — 1532-33, fol. 221 v° et 222. Sceaux de Gilles van Gottignys et de Lanceloot de Gottignies. — 1534-35, fol. 222v°. Deux sceaux (*). — 1535-36, fol. 225. Sceau de Jean van Beeringhen. — 1536-37, fol. 211, 212 et 214 v°. Sceaux de (*), de Paul de Cuyper, de François Peeters van Cats et

de Jean Mol. — 1537-38, fol. 211. Sceaux de Gilles Schoefs et de Jacques Robbyns, le jeune. — 1539-40, fol. 222. Un sceau (*). — 1540-41, fol. 220. Sceau de Jean Vyt. — 1541-42, fol. 217. Un sceau (*). — 1544-45, fol. 223. Sceau de Mathias Croeser. — 1545-46, fol. 227. Un sceau (*). — 1546-47, fol. 235 v°. Sceau de Corneille Hoedermans, dit Lanceloots. — 1547-48, fol. 230 v°. Sceaux de Gérard vanden Eynde et de Pierre van Flourssem. — 1548-49, fol. 238 v°. Un sceau (*). — 1553-54, fol. 257. Sceaux de van Keerberghen et de Corneille de Greve. — 1554-55, fol. 277 v°. Sceau de Jérôme Cats. — 1555-56, fol. 268 v°. Deux sceaux (*). — 1556-57, fol. 264. Sceau de Jacques vander Ee. — 1557-58, fol. 284 v° et 289. Sceaux d'Hubert Wellemans et d'Antoine Reyers. — 1558-59, fol. 323. Deux sceaux (*). — 1559-60, fol. 305 r° et v°. Sceaux de Philippe vander Aa, de Jean Boels et de Corneille Lanceloots. — 1560-61, fol. 321. Sceau de Jean van den Broecke. — 1561-62, fol. 327 v°. Sceaux de Jérôme vanden Stocke et d'Augustin Weyns.

7. Jean van Lyere. 1543-44, fol. 221 v°. Un sceau (*). — 1549-50, fol. 244 r° et v°. Sceaux de François de Greve et de Jean van Gottingnys. — 1551-52, fol. 278. Sceaux de Jean van Oyenbrugghe et de Guillaume Staes.

8 et 9. Nicolas et François vanden Bossche. 1579-80, fol. 202 v°. Sceaux de Jean van Paeffenrode, de Rombaut van Mookenborch et de Jean van Wachtendonck. — 1580-81, fol. 94 v°. Sceaux de Baptiste vanden Driessche, de Philippe Doublet, d'Eustache Marotelle, de Jean van Thielen, de Gérard Kerstavonts, de Pierre vanden Vossele, de Louis van Oyenbrugge, de Guillaume de Hertoghe, de Jean van Dieven, de Gilles de Meyere et de Henri vander Heyden.

Nicolas vanden Bossche. 1581-82, fol. 75 v°. Sceaux de Henri vander Vekene et de Jean Quacribbe. — 1588-89, fol. 126. Sceaux de Philibert van Boevekercke, de Guillaume van Meerbeke et d'Adrien Esterix. — 1589-90, fol. 127 v°. Sceau de Jacques Gommaers. — 1590-91, fol. 118. Sceau de Jérôme Leliblooms. — 1591-92, fol.

111 v°. Sceaux de Philippe Huysmans et de Jean Croonen. — 1592-93, fol. 133 v°. Sceaux d'Antoine Moons et de Gaspard Belien. — 1593-94, fol. 190 v°. Sceaux de Josse vander Hoeven et de Guillaume Huens. — 1595-96, fol. 192 v°. Sceaux de Philippe-René Scoeff, de Jacques de Ridder et de Jérôme de Backer. — 1598-99, fol. 202 v°. Sceaux de Pierre Sucquet, d'Adrien vander Burcht et de Gaspard Charles. — 1600-01, fol. 204. Sceaux de Pasquier vanden Hove, de Nicolas de Vos, de Nicolas vanden Eynde et de Gaspard van Baesrode. — 1603-04, fol. 184 v°. Sceaux de Côme van Prant, de Henri van Hanswyk et de Martin de Clercq. — 1604-05, fol. 187. Sceaux de Balthasar Charles, de Jacques Beernaerts et de Chrétien van Steensel. — 1605-06, fol. 184. Sceaux de Philippe Snooy et d'Adolphe vanden Heetvelde. — 1606-07, fol. 184. Sceaux d'Antoine du Pin, de Josse Bernaerts et d'Antoine Mathys. — 1608-09, fol. 192. Sceaux de Grégoire Gootens et de Nicolas vander Laen. — 1609-10, fol. 188. Sceaux de Josse van Heulen, de François Blieck et de Jean de Munck. — 1610-11, fol. 188. Sceau de Jean van Boevekercke, dit Voosdonck. — 1611-12, fol. 184. Sceau de Remi de Tournon.

10. Louis vanden Bossche. 1582-83, fol. 80 v°. Sceaux d'Adrien vander Kammen, de Josse Smout et de Nicolas Daems.

11. Nicolas Congnet. 1582-83, fol. 80 v°. Sceaux de Jean Verlinden, de Jean van Vuythem et de Daniel Snellincx.

12. Remi Oliviers. 1614-15, fol. 177 v°. Sceaux de Corneille de Meyer et de Louis van Christynen. — 1615-16, fol. 177 v°. Sceau de Philippe vanden Kerckhove. — 1616-17, fol. 177. Sceaux de Guillaume de Somer, de Rombaut de Grauw et de Jacques Gommaers. — 1617-18, fol. 177. Sceaux de Thierri vander Laen, de Philibert van Cranendonck, de Pierre Loobosch et de Nicolas vanden Eynde. — 1618-19, fol. 169 v°. Sceau de Gilles Estricx. — 1619-20, fol. 171 v°. Sceau de Nicolas vander Laen. — 1620-21, fol. 167 v°. Sceaux de Philippe-Matthieu de Hennin et de Henri Vrancx. — 1621-22, fol. 168 v°. Sceau de Jean Vlemincx. — 1622-23, fol. 170 v°. Sceaux de

Balthasar van Haeften et de Jean van Thielen. — 1623-24, fol. 182 v°. Sceaux de Jean van Ophem et d'Antoine van Tsestich.

13. Thierri van Eyck, le vieux. 1624-25, fol. 171 v°. Sceaux de Jean-René Kerreman, de Jean Huens et de Guillaume vanden Eynde. — 1625-26, fol. 180 v°. Sceau de Jean Gootens. — 1628-29, fol. 166 v°. Sceaux de Charles de Buile et de Henri van Immerseel. — 1629-30, fol. 162 v°. Sceaux d'Engelbert van Wachtendonck et de Pierre Michiels. — 1631-32, fol. 162. Sceaux de Chrétien van Lathem, de Louis van Meerbeke et de Paul van Berghen. — 1632-33, fol. 175 v°. Sceaux d'Antoine de Ruyschen et de Rombaut Neeffs. — 1633-34, fol. 177. Sceaux de Jean vander Hoeven, de Henri vander Borch et de Jean-Jérôme le Clercq. — 1634-35, fol. 166. Sceau de Gérard de Somer. — 1636-37, fol. 164 v°. Sceau de Jacques Buysset.

14. Thierri van Eyck, le jeune. 1638-39, fol. 165 v°. Sceaux de Jean Looffs et de Pierre vander Meiren. — 1639-40, fol. 162. Sceau de Rombaut David. — 1644-45, fol. 165 v°. Sceau de François Bernaerts. — 1645-46, fol. 164. Sceaux de Jean Louché, de François de Grauwe et d'Antoine Matthys. — 1646-47, fol. 160 v°. Sceaux de Corneille Louché, de Jean Verberct, de Guillaume Smets et de Pierre Scheppers. — 1647-48, fol. 164. Sceaux de Rombaut de Grauw et de Josse Verberct. — 1650-51, fol. 159 v°. Sceau de Corneille Matthys. 1652-53, fol. 161 v°. Sceau de Serraets. — 1653-54, fol. 165 v°. Sceaux de Bouwens vander Boye (Jean-Engelbert), de Jean-Jacques de Caluart, de Nicolas Hamers, de Jean-François vander Laen et de van Reynegom (Philippe). — 1655-56, fol. 173 v°. Sceaux de Jacques-Antoine de Sestich, de Josse Vlemincx et de Pierre de Regere. — 1658-59, fol. 168. Sceau de Jean vanden Kerckhoven. — 1659-60, fol. 126. Sceaux de Pierre Verberckt, de Jean vanden Eynde, de Corneille Neeffs et de Douglas dit Schot (François). — 1660-61, fol. 125. Sceau de Pierre Gryp. — 1661-62, fol. 128 v°. Sceaux de de Coxie (Corneille) et de Siger Mathys. — 1662-63, fol. 134. Sceau de Nicolas Somers. — 1664-65, fol. 132. Sceau d'Antoine vander Laen. — 1669-70, fol. 126. Sceau de Morissens (Rombaut). — 1670-71,

fol. 161 v°. Sceaux de Martin de Reyere, de Josse Verberckt, de Jean de Vos, de Rombaut Huens, de Guillaume van Rynegom, de Jean Antoine Pensaert, de Florent Baert, de Jean van Rymenam et de Jean Vermost. — 1672 73, fol. 159. Sceaux de Jean Verhuyck, de Jean-Baptiste Vleminex, de Pierre Jacobs et d'Antoine de Meyer. — 1673-74, fol 170. Sceaux d'André Verberckt, de Josse van Noterschaten et de Romré (Jean-Charles). — 1675-76, fol. 178. Sceaux de Josse vander Hoeven, de Simon Sutens, d'Antoine Walravens, de Jean Davidts et d'Erard (Théodore) vander Laen.

15. Corneille van Gestel. 1681-82, fol. 170 v°. Sceaux de J.-C. vanden Venne (Jacques-Charles), de B.-V. Douglas dit Schott (Bernard-Victor), de S.-J. Gerlays (Sébastien-Ignace), de D.-F. Cuypers (Daniel-François) et de J.-P. Heydenryck (Jacques-Pierre). — 1682 83, fol. 172 v°. Sceau de Corneille Kerssavont. — 1683-84, fol. 169 v°. Sceaux de Pynsen vander Aa (Louis-François), de François Huens, de Jean van Loye, de Jean Peeters, d'Augustin vander Meeren et de Gilles Hillema. — 1685-86, fol. 169 v°. Sceaux de Jean Huens, de Jacques Esscherickx et de Jacques van Robbroeck.— 1687-88, fol. 191 v°. Sceau de Matthieu Gommaers. — 1689-90, fol. 168. Sceau de Stalins (Jacques-Dominique). — 1692-93, fol. 153. Sceaux de Jean-Baptiste vander Laen, de Jean-Antoine de Haze, de Jean van Loven, de Paul de Grauw, de Corneille Kerssavonts, de Jean-Baptiste Stroybants et de Rombaut Genits. — 1693-94, fol. 155. Sceau de Georges d'Ittere de Castre. — 1695-96, fol. 160. Sceau de Pierre de Meester. — 1696-97, fol. 143 v°. Sceau de Jean Cauthals.

16. Pierre de West. 1706-07, fol. 196. Sceau de Conrard van Rymenam.

Sceaux sans nom de graveur. 1583-84, fol. 83 r° et v°. Sceaux de Paul Kerssavonts, d'Antoine Faiderbe, de Matthieu de Beuff et de plusieurs autres (*). — 1612-13, fol. 187. Sceaux de Guillaume van Merode, de Philippe van Lathem en de Rombaut van Cruybeke. — 1702-03, fol. 196 v°. Sceau de Pierre Walravens.

Aux graveurs de sceaux précités, ajoutons encore ceux découverts

aux archives du royaume par feu M. Pinchart, qui nous les fait si bien connaître dans son ouvrage : *Recherches sur la vie et les travaux des graveurs de médailles, de sceaux et de monnaies des Pays-Bas.* Voici leurs noms :

Bouwens (Hubert), graveur de sceaux et de monnaies, à Malines, de 1473 à 1488.

De Gruterе (Antoine), orfèvre et graveur de sceaux, à Malines, mort en 1518.

Van den Dorpe (Rombaut), orfèvre et graveur de sceaux, à Malines, de 1506 à 1524.

Van der Moelen (Henri), orfèvre et graveur de sceaux, à Malines, cité en 1524.

LL.

ATELIERS MONÉTAIRES.

Le premier atelier monétaire, remontant à l'année 1357, était établi au Vieux Bruel, comme il résulte des trois données suivantes empruntées au compte communal de 1369-70, fol. 70 :

« It. van makene *de brugghe in den ouden bruel,* van den ouden muere te brekene, van gravene, van botdraghene, van metsene, van houwene, van calke, van zavele, van quareelen, van ordune, van egsteene, van listen, van penanten, van tafelmente, van trapsteenen, van vrachte van op doene, van waghenscote ende van andren houte op te welvene, van dien houte te timmerne ende te saghene, van der brugghen te slutene, van ringhen scepe ane te meerne, van andren yser wercke ende van loode van vele payen. It. *van II slotelen ter munten daer de stoffe in lach,* van tobben, van ysren te scerpene, ende van den diken ute te doene in weder side der brugghen — XVII lib. X s III dg° I ing. »

« It. van makene *de voirt bi der munten,* van gravene, van metsene,

van calke, van zavele, van ordune, van egsteene, van vrachte ende *van huyshueren van der munten* — XXXVIII s I d g°. »

« It. van XIIII roeden caucieden ghemaect *op te brugghe bi der munten* ende daer ane, ende van savele ende steenen daer toe te voerne. It. van V roeden caucieden ghemaect ane de voirt aldaer, ende van LVII voeten spondesteenen daer toe ghebesecht — XXXIX s VIII d g°. »

Le nom de munte donné, en 1407, à une maison rue de la Chaussée, n'était qu'un nom d'emprunt et rien de plus. Ainsi donc vient à tomber notre conjecture relative à l'endroit de la ville occupé par le premier atelier monétaire de Malines.

Par acte du 5 août 1423, comme il est dit à la page 327, Adrien Adelyen acquit l'ancien hôtel de la monnaie, situé rue du Vieux Bruel. — Le 18 octobre 1425, celui-ci échut à Jacques de Heffene et, le 19 août de l'année suivante, à Gauthier de Duffle dit Berthout. — En 1448, il appartenait en partie aux frères Jean et Florent Bock. — L'année suivante, ceux-ci vendirent à Jean de Muysene leur part dans la moitié du dit hôtel. — De 1476 à 1507, il fut habité successivement par le chancelier de Bourgogne Guillaume Hugonet et son fils Guillaume de Saillant, qui le vendit alors à Philippe Wielant, conseiller et maître des requêtes près le Grand Conseil. — De 1507 à 1558, cette propriété fut possedée, d'abord par Messire Ferry Laureyns, seigneur de Tardeghem, puis par Albert Bouwenssen, procureur près le Grand Conseil, et enfin par Messire Jacques Quarré. — En 1635, elle passa sous la désignation vulgaire de *thuys van Quarré* en mains de Pierre de Dryver, qui la convertit en brasserie. — Dès lors disparaît cette dernière dénomination pour faire place à celle de *den Eenhoren* (la Licorne), nom qu'elle porta jusqu'à sa démolition, en 1870.

PIÈCES JUSTIFICATIVES.

I. « Henricus Adelien, Dorothea eius uxor, Egidius de Musene, Johannes vander Heyden ac Johannes de Bost junior, tutores et

proximi Andree, filii dicti Henrici et Dorothee quem infra annos ac in se susceperunt, vendiderunt Jacobo de Heffene hereditatem sive mansionem nuncupatam **munte** cum universis suis pertinenciis ante et retro, sitam in veteri Brolio inter domini Henrici de Oyenbrugge alias de Coelem militis, et privam plateam dictam Stoefstraetken, tendentem retrorsum usque Milanam. A W° de Duffle alias Berthout war. — XVIII oct. 1425. »

Actes scabinaux, reg. 36, fol. 24.

II. « Rumoldus de Haecht ad opus Walteri de Duffle alias Berthout consecutus est hereditatem dictam **munte**, olim spectantem ad dominum nostrum ducem Burgundie, nunc vero ad Jacobum de Heffene, in veteri Brolio situatam inter plateam dictam Stoofstrate et domini Henrici de Oeyenbrugge alias de Colem militis. Ex censu. — XIX aug. 1426. »

Item, reg. 39, fol. 7 v°.

III. « Osto Bock obtulit ad opus Johannis et Florencii Bock suorum fratrum omnem partem et omne jus quam et quod ipse Osto habuit in hereditatem sive mansionem cum ort., domibus retrorsum, fundo etc. dictam **de munte**, sitam retro phalam in veteri Brolio inter plateam ibidem et quondam domini Henrici de Colem militis. A. D. M. war. etc. — XIII jan. 1448. »

Item, reg. 67, fol. 29 v°.

IV. « Johannes Bock et Florencius Bock, eius frater, pro se ipsis pro una tercia parte, dictus Johannes Bock et Osto Bock, eius frater, ex parte patris, Ludovicus Hertoge et Johannes Smed, ex parte matris, tutores et proximi amici Johannis, filii quondam Jacobi de Wilde, infra annos et pro etc., quem in se susceperunt pro alia tercia parte, necnon Arnoldus, filius quondam Arnoldi de Wilde, ut usufructuarius, ac Johannes et Willelmus de Wilde, fratres, filii eiusdem Arnoldi, nominibus propriis ac nomine fratris Petri de Wilde, eorum fratris absentis, religiosi in monasterio de Grymbergen, quem in se susceperunt, ut heredes, pro una semitercia parte, necnon Melchior, filius quondam Johannis de Wilde, pro alia semitercia parte dimidietatis

hereditatis infra scripte, vendiderunt Theoderico Adriani, clerico, ad opus Johannis de Muysene, nostri conscabini, dimidietatem hereditatis sive mansionis dicte **de munte**, cum universis pertinenciis suis ante et retro, site in veteri Brolio, inter quondam domini Henrici de Oyenbrugge, alias de Colem, militis, et plateolam dictam Stoofstraetken, tendentis retrorsum usque ad Mylanam, cuius hereditatis sive mansionis reliqua medietas Johannis de Heffene, filii quondam Jacobi de Heffene, esse dinoscitur. A W° de Duffle alias Berthout war. ec. — XXVIII febr. 1449. »

Item, reg. 68, fol. 67.

V. « Barbara vander Heyden relicta quondam Mychaelis Laureyssone, cum tutore, obtulit usufructum quem ipsa habuit in hereditate cum priva placia, fundo etc., sita in veteri Brolio inter hereditatem nuncupatam **de munte** nobilis et magnifici domini, domini Willelmi Hugonet militis domini de Saillant et Despoisse, cancellarii illustrissimi principis et domini nostri Burgundie, Brabancie etc. ducis ex una, et hereditatem relicte et heredum quondam Johannis Wytte partibus ex altera,... ad opus domini ac magistri Henrici Laureyssone, necnon Cornelii et Johannis Laureyssone suorum filiorum.... Et post premissa iidem dominus et magister Henricus, ac Cornelius Laureyssone pro se ipso, ac nomine et ex parte dicti Johannis Laureyssone fratris absentis quem in se suscepit,.... vendiderunt Johanni Barbier ad opus prenominati nobilis ac magnifici domini, domini Willelmi Hugonet.... prelibatam hereditatem cum priva placia fundoque war. sub quatuor cum dimidio florenis dictis in vulgari chysgulden inde exeun.... — XXI dec. 1476. »

Item, reg. 96, fol. 96 r° et v°.

VI. « Guill. de Saillant, heere van Middelborch in Vlaendren ende borchgrave van Ypre, wylen heeren Willems van Saillant ridders zoen, heeft vercocht meester Philips Wielant, raid ende meester vanden requesten ordinaire vanden huyse ons genedighen heeren des Eertshertogen van Oistryck, hertogen van Bourgoinen, van

Brabant, etc., ende jouffr. Jehannen van Haelwyn zyuder huysvr., tot behoef van Jehannen de Gros, wettige dochter van Ferry de Gros ende van jouffr. Philipotten Wyelants zynder huysvr., haerer dochter,.... een huys ende woeninge **de munte** geheeten, metten poorthuyse ende eenen anderen huyse daer voer bezyden aen staende, ende oic metten plaetsen, hoven, stallen, gronde ende allen ende yegewelken anderen zynen toebehoerten voir ende achter, gelegen in den ouden Bruel van deser stede by de Belle, tusschen een cleyn straetken aldaer aen deen zyde ende wylen Jans de Witte erven aen dander zyde, comende ende streckende hem achter totten water, in alle der vuegen alsoe deselve huysingen ende erven aldaer achter den voers. wylen heeren Willem de Saillant gebleven zyn ende gelyc ende alsoe hy die aldaer in zynen levene te besitten plach. — XII febr. 1507. »

Item, reg. 125, fol. 283 r° et v°.

VII. « Franchois Groenincx, coopman van zyden lakenen, als totten ghenen hier naer bescreven volcomelyck gemachticht van Joncheren Ferry Leurin (1), heere van Tarteghem, escuier ende edelman vanden huyse onser genadiger vrouwen der coninginnen etc.,... heeft vercocht Janne Reyers.... dry en dertich karolus guldenen.... erffelyck chys, te heffene.... op ende aen des voers. Joncheere Ferrys huys ende woeninge, **de munte** geheeten, metten poorthuyse ende eenen anderen huyse daer voer besyden aenstaende, ende oick metter plaetsen, stallen, gronde ende met allen anderen zynen toebehoirten voer ende achter, gelegen inden ouden Bruel alhier by de Belle, tusschen een cleyn straetken aldaer aen deen zyde, ende wylen Jans de Witte erve aen dander zyde, comende ende streckende hem achter totten watere toe. — XXVII Juny 1552 (n. st.). »

Item, reg. 175, fol. 47 v° et suiv.

VIII. « Nicolaes Lottin, heere van Tardegheem, Foze etc., als eenich erfgename van wylen Joncheeren Ferry Laurens (sic), heere van Tardegheem als hy leefde, heeft vercocht meestere Aelbrechten

(1) *Lisez :* Laureyns. *Voy.* Philippe de l'Espinoy ; *Recherche des antiquitez et noblesse de Flandre*, page 319.

Bouwenssen, procureur postulerende inden grooten Raide des coniucx ons genadichs heeren alhier residerende, een huys ende woeninge, **de munte** geheeten,.... (la suite comme dans l'acte précédent). — VI dec. 1555. »

Item, reg. 178, fol. 29 r° et v°.

IX. « Meester Aelbrecht Bouwenssen, procureur postulerende inden grooten Raide des conincx alhier residerende, heeft vercocht Joncheeren Jacoppe Quarre, tot zynen ende Jouffr. Annen Blehem zyner huysvrouwen behoef, een huys ende woeninge, **de munte** geheeten, metten poorthuyse, stallen, hove, gronde ende allen anderen zynen toebehoirten voere ende achtere, in alden vuegen ende manieren alsoet de voers. vercooper ende Meester Jan Charles, als huerlinck, tegenwoirdel. besitten ende bewonnen, gestaen tselve huys inden ouden Bruel alhier by de Belle, tusschen een cleyn straetken aldaer aen deen zyde, ende desselfs Mr Aelbrechts ander huys ende erve, daer tegenwoirdelyck de weduwe van wylen Mr Franchois Buwe inne woent aen dander zyde, streckende achterwerts totten watere toe ende comende metten voers. hove lancx den hof ende erve van myn heere van Plessis, ende aen des voers. vercoopers zekere andere huys daer Mr Peeter Lappostole nu ter tyt inne woent. — XXIIII septembris 1558. »

Item, reg. 182, fol. 5 v° et suiv.

X. « Heer ende m^r^ Julius Cæsar, advocaet voor den grooten Raede vanden Coninck onsen Gen : heere, ende m^r^ Peeter du Pont, notaris, beyde.... gemachticht ende gesubstitueert vande edele vrouwe Anna, baronnisse de Suys, geselinede vanden edelen heere, heere Charles, baron van Suys ende Grisoort, riddere vande ordre van Ste Jacques, edelman vande camere van syne doorl. hoocheyt van Luyck etc , ende colonnel van een regiment van duysent peerden ten dienste van syne keyserlycke Ma^t^. etc.,... hebben verclaert ende bekendt dat sylieden wel ende wettelycken vercocht hebben aen Peeter van St Truyen, over ende tot behoef van Pieter de Dryver, brouwere, ende J. Clara Esscheriex, syne huysvrouwe, eene groote ende wel gelegen huysinge,

metter plaetse, hove, gronde ende allen anderen haeren toebehoorten, gestaen achter de halle alhier, int beginsel van den auden Bruel, ontrent de boter merct aldaer, gemeynelycke genaempt *thuys van Quarré*, tusschen thuys de Warande geheeten ter eendre, ende het Bellestraetken aldaer ter andere syden, comende achter op de reviere ten watere, de selve huysinge den voorn. heere van Grisoort (onder andere) competerende vuyt vrachte van scheydinge ende deylinge aengegaen met syne mede erfgenaemen van vrouwe Anna de Blehen, weduwe (als sy leefde) van heere Jacob Quarré, in synen levene heere vander Heyden, Schaesbrouck etc. — 1635. » Sans date.

Item, reg. 256, fol. 1 r° et v°.

XI. « Sr Christiaen Mommaerts, brouwere, ende Jo^e Clara van Haeften, syne huysvrouwe,... hebben tot ontlastinghe vande minderjaerige kinderen van wylen Sr Zeger de Dryver ende Jo^e Marie de Leeuw, mitsgaders van hunne goederen, als oock vande persoonen van henlieden momboirs, over de vyff duysent eenhondert dertich guldens capitaels ... bepandt op de helft vanden naer bes. huyse,.... boven de verbintenisse van hunne persoonen ende goederen, verbonden ende verobligeert seker huys ende brouwerye, metten alem, plaetse, hoff, achterhuise ende alle andere toebehoorten, genaemt **den Eenhoren**, gestaen ende gelegen in den ouden Bruel achter de halle, het Wout ter eenre ende het Bellestraetken ter andere zyden, by hen comparanten gecocht ende daer inne sy op heden gegoeyt ende geerft zyn. — 20 Jarii 1673. »

Item, reg. 294, fol. 6 r° et v°.

XII. « Waltherus vanden Bossche, notaris, ten naervolgende onwederroepelyck gemachticht van Sr Egidius Mommaerts, item van Jo^e Elisabeth Mommaerts, geassisteert ende geauthoriseert van Heer Jacobus Esschericx haeren man, item van Jo^e Susanna Mommaerts, geassisteert van Sr Jacobus de Gortter haeren man, van Jo^e Anna Catharina Mommaerts, geassisteert van Sr Rombout Verhaegen haeren man, ende van Jo^e Anna Clara Mommaerts,.... heeft in dier qualiteyt

ingevolge de vercoopinge by manisse etc. opgedraegen ende overgegeven aen Jo^e^ Anna Maria Hillema, weduwe van Sr Arnoldus Jacobs, seker huys metter plaetse, achterhuysinge, hoff, gronde ende toebehoorten, genoemt **den Eenhoren**, gestaen ende gelegen ontrent de Botermerckt, het huys het Waut ter eerste, ende de Bellestraete ter andere syden, comende achter tegens de riviere. — 2 december 1712. »

Item, reg. 333, fol. 191 v° et suiv.

XIII. «Joannes Snyers, ten naervolgende onwederroepelyck gemachticht van Jouff^e^ Anna Maria Jacobs, geestelycke dochter,.... heeft in dyer qualiteyt.... by manisse opgedraeghen ende overgegeven aen d'Heer Joan Frederick Gaman, Jouff^en^ Anna Maria, Anna Ursula Theresia, Catharina, Maria Margareta, Maria Veronica ende Maria Cordula Gaman, syne susters respective, seker groot huys met alle syne toebehoorten, gestaen ontrent de Botermerckt, genaemt **den Eenhoren**. — 30 septembr. 1732. »

Item, reg. 353, fol. 118 v°.

XIV. « Nicolaus Frans Walravens, notaris, ten naervolgende onwederoepelyck gemaghtight van d'heer Johan Fredrick Gaman, soo voor hem als mede over Jouff^e^ Anna Maria Gaman, douariere van wylen den heere Vincentius Sandez, item van Jouff^e^ Catharina, van Jouff^e^ Anna Ursula Theresia, van Jouff^e^ Maria Margarita ende van Jouff^e^ Magdalena Cordula Gaman, ende van vrouwe Maria Veronica Gaman, van de welcke hy tot het gene naer bes. ten desen behoorlyck is geauthoriseert,.... heeft in dier qualiteyt ingevolge vande vercoopinghe by manisse opgedragen ende overgegeven aen Sr Cornelis Scheppers ende Jouff^e^ Catharina Theresia de Gortter, syne huysvrouwe, seker groot huys, gestaen ende gelegen over de Botermerckt alhier, genaemt **den Eenhoren**, de brouwerye de Belle ter eerste ende d'erfgenamen van den heere adv^t^ Thielens ter andere syden, met alle syne appendentien ende dependentien, gronde ende toebehoorten, bestaende soo in brouwerye, solderingen, kelderingen, huysingen, quartieren ende hoff daer aen gelegen,.... synde desen coop geschiet

omme ende mits de somme van seven duysent vyff hondert guldens wisselgelt gereet betaelt. — 30 augusti 1760. »

Item, reg. 381, fol. 76 v° et suiv.

ADDITIONS DIVERSES.

PAGE 17.

Les noms des étrangers ayant acquis, à Malines, le droit de bourgeoisie, antérieurement à l'année 1445, sont cités dans les registres aux actes scabinaux suivants :

De 1346 à 1347, dans le premier registre. — De 1400 à 1401, dans le quatorzième. — De 1401 à 1405, dans le seizième. — De 1401 à 1406, dans le dix-septième. — De 1405 à 1410, dans le vingt-troisième. — De 1406 à 1407, dans le dix-huitième. — De 1408 à 1410, dans le dix-neuvième. — De 1411 à 1416, dans le vingt-unième. — En 1412, dans le vingt-quatrième. — De 1413 à 1418, dans le vingt-deuxième. — De 1416 à 1420, dans le vingt-troisième. — De 1417 à 1419, dans le vingt-sixième. — De 1420 à 1421, dans le vingt-septième. — De 1421 à 1422, dans le trentième. De 1421 à 1424, dans le vingt-neuvième et le trente-unième. — De 1423 à 1424, dans le trente-troisième. — De 1424 à 1425, dans le trente-quatrième. — De 1424 à 1426, dans le trente-cinquième. — De 1425 à 1426, dans le trente-sixième. — De 1428 à 1430, dans le quarante-unième. — De 1431 à 1433, dans le quarante cinquième. — De 1431 à 1438, dans le quarante-septième. — De 1431 à 1440, dans le quarante-huitième. — En 1439, dans le cinquante-septième. — De 1439 à 1441, dans le cinquante-cinquième. — De 1441 à 1443, dans le cinquante-neuvième. — De 1442 à 1445, dans le soixantième. — En 1443, dans le cinquante-quatrième. — Les actes concernant le droit de bourgeoisie délivrés par le magistrat, avant l'année 1346, sont mentionnés dans les comptes communaux.

PAGE 89.

Les vingt-et-un premiers registres aux actes scabinaux, de 1345 à 1413, et les vingt-neuf derniers, de 1763 à 1796, sont sans table, ainsi que les registres 23 à 26, de 1412 à 1419; 28 à 30 et 32, de 1421 à 1424; 34, de 1423 à 1425; 41, de 1428 à 1431; 43, de 1429 à 1444; 45, de 1431 à 1434; 47, de 1431 à 1436; 52, de 1435 à 1438; 54 à 55, de 1438 à 1439; 57, de 1439 à 1441; 61, de 1444 à 1445; 66, de 1448 à 1450; 68, de 1448 à 1454; 70 à 71, de 1450 à 1457; 75, de 1454 à 1456; 77, de 1455 à 1459; 80 à 81, de 1456 à 1459; 83, de 1460 à 1461; 85 à 86, de 1462 à 1465; 88, de 1466 à 1468; 91 à 112, de 1469 à 1497; 114 à 116, de 1497 à 1500; 121, de 1503 à 1504; 123, de 1505; 133 à 134, de 1513 à 1514; 136, de 1514; 139 à 140, de 1516 à 1517; 167, de 1541 à 1545; et 372, de 1751.

Dans les registres 22, 27, 31, 33, 35 à 37, 39 à 40, 42, 44, 46, 48 à 51, 53, 56, 58 à 60, 62 à 65, 67, 69, 72 à 74, 76, 78 à 79, 82, 84, 87, 89 à 90, 113, 117 à 120, 122, 124 à 132, 135, 137 à 138, 141 à 166, 168 à 266, 268, 270, 284 et 294, il n'y a que les tables des acquéreurs. — Dans les suivants : 267, 269, 271 à 283, 285 à 293, 295 à 371 et 373 à 383, on a ajouté aux tables des acquéreurs celles des vendeurs.

PAGE 119.

Mémoire judiciaire relatif au différend des trois étapes et de la chaîne que les Malinois avaient tendue dans la Senne, pour barrer le passage de cette rivière, surgi au XVe siècle entre les villes de Bruxelles et d'Anvers d'une part, et celle de Malines d'autre part.

Cahier grand in-quarto de trente-deux feuillets, coté en chiffres romains depuis LXXXI jusqu'à CXII.

PAGE 280 ET SUIVANTE.

TABLEAU PEINT PAR JEAN DE MAUBEUGE. *Voy.* Revue d'histoire et d'archéologie, tome I, p. 285.

PAGE 282.

VI. PRAALGRAF VAN MARGARETA VAN OOSTENRYK. Dans le registre aux actes du magistrat, S. I, n° 4, fol. 93, voici ce que nous trouvons au sujet de ce monument :

« A la bonne correction de la Ma[te] Imperialle, semble aux executeurs du testament de feue tres excellente memoire Madame L'archiducesse d'Austrice, Ducesse et Contesse de Bourgoingne ec., cuy Dieu absoille, pour pluisieurs bonnes et justes raisons l'on doit furnir aux choses cy apres declairees, sur lesquelles il plaira a lad. Ma[te] declairer son tres noble plaisir, a fin que lesd. executeurs l'ensuyvent.

Pour Léglise de Sainct Pierre a Malines, ou les ventrailles de Madame feue sont enterrees devant le grant autel de ladicte esglise, tirant du couste droict ou repose le Sainct Sacrament :

Premier de faire a faire, contre vng beau mur illec estant tout joindant led. Sainct Sacrament, a l'opposite du lieu ou lesd. ventrailles sont, *vne belle Representacion d'albastre de la dicte Dame priant, estant presentee par Saincte Marguerite, avecq les ouvraiges alentour ou seroient les armoieries des quatre quartiers de lad. Dame avec son epitaphe au bas.* »

PAGE 309.

1. « It. bet. Zegheren van Steynemolen van eenen nuwen zeghele te stekene metten wapenen vander poirteryen ende vander stad, dienende voir onsen poirteren die met hoeren goeden reysen selen in Ingland, daer opte vryheit vander privilegien die ons de coninc van Ingland verleent heeft vander hanzen, weghende IIII onsen min III[c], comt op — XXXVII s III ing. »

Compte communal 1478-79, fol. 127 v°.

2. « Betaelt Jan de Gruyter, silversmet, van een grooten nyeuwen zegele by hem voirder stadt gemaect, dienende voirde secretarie, daervoer in silver gegeven is XVIII guld. XVII s, ende van faetsoene XV guld., comt tzamen per ordonn. op — XXXIII g. XVII s. »

Item 1553-54, fol. 264.

3. « Betaelt aen Sr Donkers negen en dertigh guldens negen st., over verschot door hem gedaen tot Doornick voor het graveren vanden zeghel voor den nieuwen Raed etc. by ord. ende quitt. — 39-9. »

Item 1786-87, fol. 135.

Dans les *Notitie-boecken vande heeren tresoriers*, faisant double emploi avec les comptes communaux, cette donnée est complétée et éclaircie comme suit :

« Mey 1787. Aen Sieur Donckers, bode op Brussel, over betaelt te hebben tot Doornick aen Sieur Delcour, over gegraveert te hebben den segel voor den nieuwen raedt van de eerste instantie, met het port — 39-9. »

Travaux divers, reg. 64, n° 17.

4. « Betaeld aen Guillielmus Maes, meester silversmidt, over graveringe van twee cachetten, een voor den grooten segel, ende een voor den kleynen, seven en twintig guldens, twee st. ses den., by ord. et quitt. — 27-2-6. »

Compte communal 1789-90, fol. 160 v°.

NOUVELLES ACQUISITIONS.

D.

MÉTIERS.

TANNEURS. I. Ordonnance du magistrat, du 5 octobre 1637. — Item de S. M., du 4 novembre 1764, et du 1 avril 1767. — Comptes du métier, du 3 novembre 1790 au dernier décembre 1794. — Lettre des doyens des tanneurs adressée, le 16 février 1792, aux membres

du large conseil, au sujet de celle de S. M. du 19 janvier précédent, empiétant sur ses droits. — Requête présentée par eux à S. M., le 21 septembre 1792, relativement à la caducité des legs faits au profit de leur chapelle.

Registre in-folio. — *Voy.* S. VI, I.

CORDONNIERS. I. *Dit is den notise bock van het ambacht van die repereders oft oude scoenmaekers.* Procès-verbaux d'admission à la maîtrise, de 1610 à 1757.

Registre in-folio. — *Voy.* S. II, 2.

II. *Dit syn de nieuwe meester die ontfangen syn in het nieu schoenmakers ambacht, sint het jaer* 1619 *tot heden toe, met namen en toe namen, ende de somme van heunen gelt die sy gegeven hebben.* De 1620 à 1695.

Registre in-folio. — *Voy.* S. II, 3.

III. Liste des apprentis. De 1713 à 1787.

Registre in-folio. — *Voy.* S. II, 4.

IV. *Den boeck van de Leer-Jonghers van het Schoen-Maeckers ambacht. Anno* 1706. De 1708 à 1797.

Registre in-folio. — *Voy.* S. II, 5.

V. *Dit is dambacht boeck, waer in men sal vinden de rekeninghe van het ambacht ende vande busse sint iaer* 1604, *ende van den autaer S. Cryspyn en S. Crispiaen.* Comptes de 1604 à 1695.

Registre in-folio. — *Voy.* S. III, 1.

VI. Item. De 1695 à 1796.

Registre grand in-folio. — *Voy.* S. III, 2.

VII. *Rekeninge van het busch ende kersgelt ten behoeve der siecke lieden van het voors. ambacht.* De 1775 à 1779, et de 1789 à 1796. Ces comptes sont mieux détaillés que ceux du compte précité. — Ils sont précédés d'un compte particulier intitulé : *Rekeninge die syn doende de dekens van het schoenmaeckers ambacht van alle de verschotten tot afweiringe van den leir accyns....* De 1772 à 1790.

Registre in-folio. — *Voy.* S. III, 3.

VIII. *Rekeninghe ende bewys vandt broederschap der H. Dryvul-*

dicheyt binnen de metropolitaine kercke van Ste Rombouts ghefondeert. De 1593 et 1596; de 1600 à 1601; de 1607 à 1608, et de 1610; de 1648 à 1683; de 1755 à 1772; de 1776 à 1784; et de 1788 à 1798.

Registre in-folio. — *Voy.* S. IV, 1.

Annotations. « *Item noch heb ick betaelt aen Mertten van Calstere voer de vier vlogelen aen het taeffereel van snyden, alsoot hem bestaeyt was, gelyckt blyckt aen de quitantie — XXXVI gul.* » — *Voy.* Compte de 1608.

« *Item betaelt doen wy het tafereel aenbesteeden aen Jan de Namuer te schilderen ende te stofferen, verteert in Roem — IIII g XVIII s.* » — *Voy.* Compte de 1610.

« *Item betaelt aen meester Peeter Franchois voor by hem geschildert te hebben de nyeuwe vane van tvoorn. broederschap int jaer* 1632, *per quitan. — LXXII gul.* » — *Voy.* Compte de 1632.

Chaussetiers. I. *Dit syn die Rollen van den Causmaeckers ambachte alhier binnen Mechelen, ende syn ons verleent by der weth in october anno vyfthien hondert ende vier en seventigh*, etc. — Copie authentiquée du registre précédent.

Registre in-folio. — *Voy.* S. I, 2.

II. *Leer cnechten bock vant Cousmakers ambacht.* De 1705 à 1793.

Deux registres in-4°. *Voy.* S. III, 2 et 3.

Tonneliers. I. Nouveau règlement fait pour eux par le magistrat, en conformité du décret de S. M. du mois d'octobre 1574, relatif au rétablissement des anciens priviléges de la ville. Celui-ci est suivi de quelques ordonnances données par lui avant et après la dite date, ainsi que de plusieurs requêtes présentées à lui par les membres du métier, de 1566 à 1767.

Registre in-folio, sur parchemin, avec une miniature : le Christ en croix. — *Voy.* N° 2.

Chirurgiens. I. Liste des apprentis, de 1508 à 1795. — Item des maîtres, de 1473 à 1795.

Registre in-folio. — *Voy.* S. II, 3.

Cuirs dorés. I. *Secreet boeck van schoene diversche ende eerlycke konsten gevonden door Jan Vermeulen, gaudeleer maeker der stadt Mechelen, a.* 1677.

Registre in-4°.

Tourneurs. I. *Rolle ende ordonnantie voor die van het Draesselaers ende Holleblockmaeckers ambaght.* Règlement du 12 juillet 1756, suivi de quelques requêtes présentées au magistrat par ceux du métier, de 1759 à 1795.

Registre in-4°.

Mesureurs de blé. I. *Rolle van de Graen-meters neiringe binnen de stadt Mechelen.* Règlement du 17 mai 1647, ainsi que quelques ordonnances et requêtes, de 1654 à 1757.

Registre in-4°.

Porteurs de tourbe. I. Règlement du 26 novembre 1571. — Ordonnances et requêtes, de 1583 à 1687.

Registre grand in-4°, sur parchemin et sur papier.

Plafonneurs. I. Règlement du 5 août 1602. — Anciennes ordonnances, requêtes et sentences concernant leur métier, de 1596 à 1787.

Registre grand in-folio.

Etainiers. *Tennepotgieters ambacht,* 1752. *Cort begryp van den inhoudt der Rolle.*

Registre grand in-folio.

Carossiers. Règlement de leur confrérie, qui avait pour patron Saint Eloi, renouvelé le 5 juillet 1660. — Noms, professions et demeures de tous ceux qui en faisaient partie, de 1660 à 1776.

Registre in-folio.

Q.

Couvent de Bethanie. *Boeck der statuten der nonnen vander oerdenen sancte Augustine onsen gloriosen ende Eerwerdighen vader.*

Registre in-8°, à fermoirs cuivre. (XVI° siècle). — *Voy.* S. II, 2.

EE.

CHRONIQUES.

I. *Kronyk van Mechelen, door L. J. Van Hansewyck* (1) De 1793 à 1838.

Registre in-4°. — Voy. XXVIII. 1.

II. *Een cort begryp vande fondatie ende oprichtinghe des clooster van Onse Lieve Vrouwe in Bethania,.... met noch loffweerdighe ghedenckenisse van allen beneficien, gratien ende donatien van godtvruchtighe persoonen t'selve godtshuys wt besondere affectie ende lieffde bewesen, ende daer by oock waerachtighe verhalinghe van alle Prioors, Comissarissen, Rectoors, Priorinnen, Capellanen oft Socios, van alle Religieusen Nonnekens ende wercksusterkens met naem ende toenamen. Ende al wat daer tusschen byden is gepasseert binnen den selven convente soo van ordonantien, statuten, concessien, previlegien, visitatien, ende andere veranderinghen, neerstelyck bij een vergadert doer de Religieusen van tselve clooster, etc.* De 1421 à 1765.

Deux registres petit in-4°. — *Voy.* XXIX, 1 et 2.

Annotations. *Voy.* F. E. Delafaille : *Bydragen tot opheldering der geschiedenis van Mechelen.*

II.

PLANS, VUES ET CARTES.

SOUS VERRE.

I. Malines. Plan de ses fortifications. Sans date.

H. 29 cent., L. 40 cent.

II. Tabula ducatus Brabantiæ *continens Marchionatum Sacri Imperii et Dominium Mechliniense. Magnâ curâ edita a Petri Verbist. Anno* 1657. — Cette carte est encadrée par la vue de quatre villes,

(1) Louis-Joseph Van Hansewyck, né à Malines, le 26 septembre 1775, et y décédé, le 11 avril 1848.

par les portraits d'Albert et d'Isabelle, et par huit personnages en costume du temps.

H. 42 cent., L. 55 cent.

III. Malines. Vue de la ville. Sans date.

H. 10 cent., L. 15 cent.

IV. Carte generale des 17 Provinces des Pais Bas avec leurs capitales. *De la Feuille excudit.* — Cette carte est encadrée par la vue ou par le plan de quinze villes. — *Voy.* Tablettes guerrières ou cartes choisies pour la commodité des officiers. A Amsterdam. M. DCC. VIII.

H. 17 cent., L. 25 cent.

V. Carte encadrée par le plan de douze villes et par une vue de Bruxelles. — *Voy*. Tablettes etc.

H. 17 cent., L. 25 cent.

VI. Carte particuliere des environs de Lier et de Malines. Sans date.

H. 22 cent., L. 30 cent.

VII. Plan de Malines indiquant tous les monuments, par Joseph Kips, ancien élève de l'Etabl. géog. de Bruxelles. Sans date.

H. 11 cent. 1/2, L. 16 cent.

VIII. Plan de la ville de Malines, avec légende. — *Voy*. G. Van Caster : *Malines. Guide historique etc.*

H. 19 cent., L. 24 cent.

IX. Plan de la ville de Malines, avec légende. — *Voy*. Tentoonstelling-Tombola ingericht door den Katholieken Werkmanskring. 1891.

H. 16 cent. 1/2, L. 21 cent. 1/2.

EN ALBUM.

1. Malines ancien. Recueil de vues et monuments reproduits d'après les albums de de Noter, publié par Aug. van Assche. Imprimé et édité par H. Dessain. Liége.

Album in-folio oblong.

EN PORTEFEUILLE.

I. Carte spéciale de la province d'Anvers indiquant les distances légales kilométriques 1° de chaque commune aux communes circonvoisines ; 2° de chaque commune aux chefs-lieux du canton judiciaire, de l'arrondissement administratif et judiciaire, de la province et de la cour d'appel (Bruxelles); etc., etc. Par Justin Andries. 1875.

II. Porte de Bruxelles actuelle, mesurée par P. F. De Noter, le 11 janvier 1812. Façade et coupe.

III. Porte de Louvain. Ses tenants et aboutissants, expliqués par une légende.

IV. Hôtel de ville. Façade et coupe intérieure de celui-ci.

V. Couvent du Val-des-Lis, mesuré au mois de germinal an VII.

VI. Hospice de sainte Barbe. Indication de sa façade, par P. F. De Noter, architecte de la ville.

VII. Hotel de Nassau, approprié à la caserne de cavalerie. Dessin terrier.

VIII. Chaussée d'Anvers a Malines. Tracé de l'ancienne et de la nouvelle, avec légende.

IX. Beffroi de l'église de saint Rombaut. Nombre, poids, noms et inscriptions de ses cloches.

X. Tour de saint Rombaut. Dessin humoristique de son soi-disant incendie par la lune.

PORTRAITS ET ARMOIRIES.

SOUS VERRE

I. Portrait de Jean Standonck, fondateur de l'ancienne Ecole de ce nom, actuellement le Grand Séminaire, né à Malines, en 1443, décédé à Paris, le 5 février 1504. — *Voy.* page 242.

II. Item de Philippe de Monte, chanoine et trésorier, à Cambrai, célèbre compositeur, né à Malines, en 1521, mort en 1594. — *Voy.* Dr G. Van Doorslaer : ***Philippe de Monte célèbre musicien du XVIe siècle.***

III. Item de Corneille-François de Nelis, évêque d'Anvers, né à Malines, le 5 juin 1736, décédé à Rome, le 21 août 1798. — *Voy.* pages 282 et 283.

IV. Item de Charles Brias, peintre, né à Malines, le 22 avril 1798. — *Voy.* page 319.

V. Armoiries de Jean-François-Daniel-Joseph de Cuypers, seigneur de Rymenam, Opstal, etc., (fils de Daniel-François, garde des chartes de la ville de Malines) et de son épouse Jeanne-Claire Gielis Hujoel, accompagnées des cachets et des signatures de leurs quatre enfants. — Don de M. Adolphe Reydams, géomètre du cadastre.

JJ.

SCEAUX SCABINAUX.

I. Matrice en cuivre de Jacques Esschericx, échevin de Malines, en 1686.

II. Item d'Alexandre Coloma de Bornhem, échevin de Malines, en 1711.

Avec le tome VIII des inventaires, nous clôturons la première partie des archives de la ville de Malines. Dans la seconde, nous nous proposons de publier le texte des principaux documents analysés dans la première partie.

